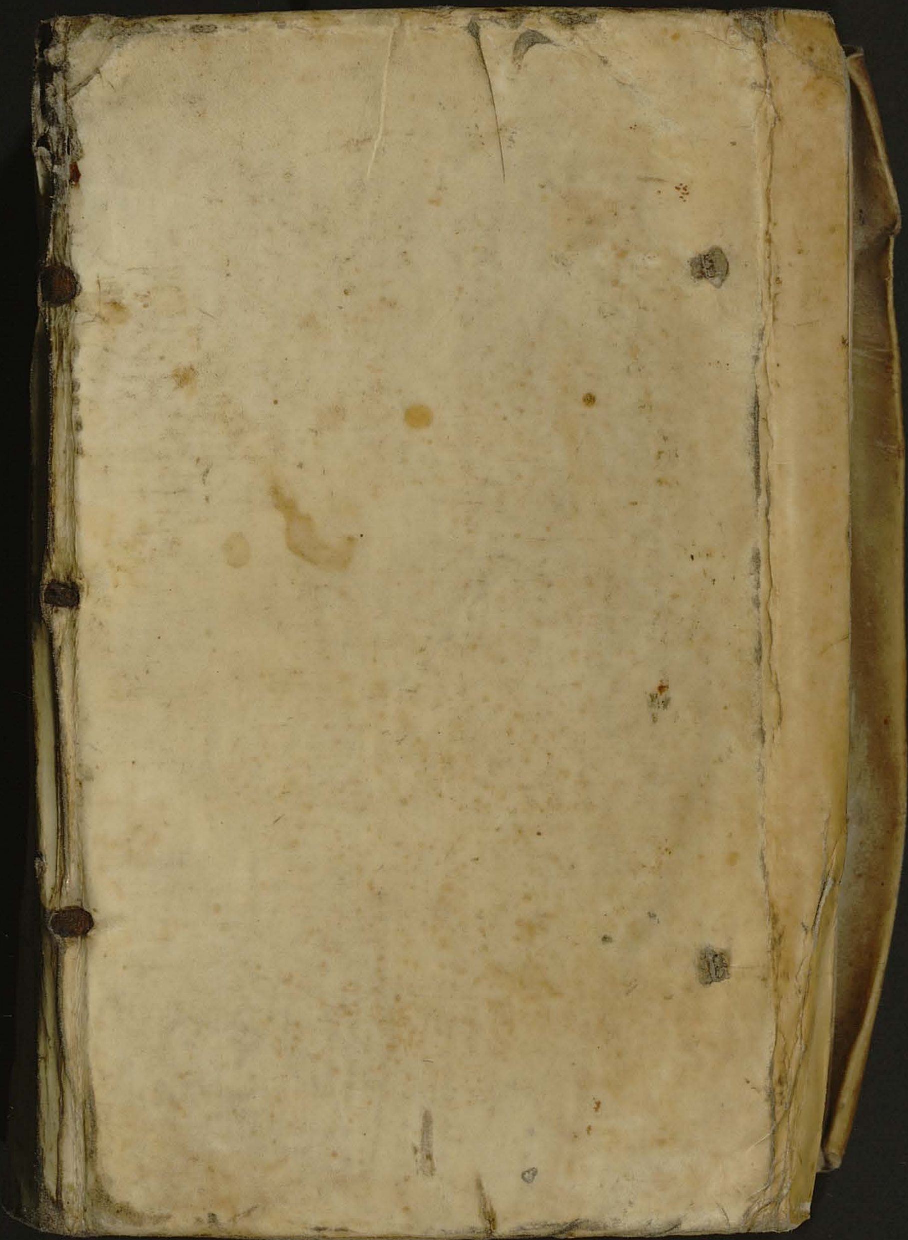
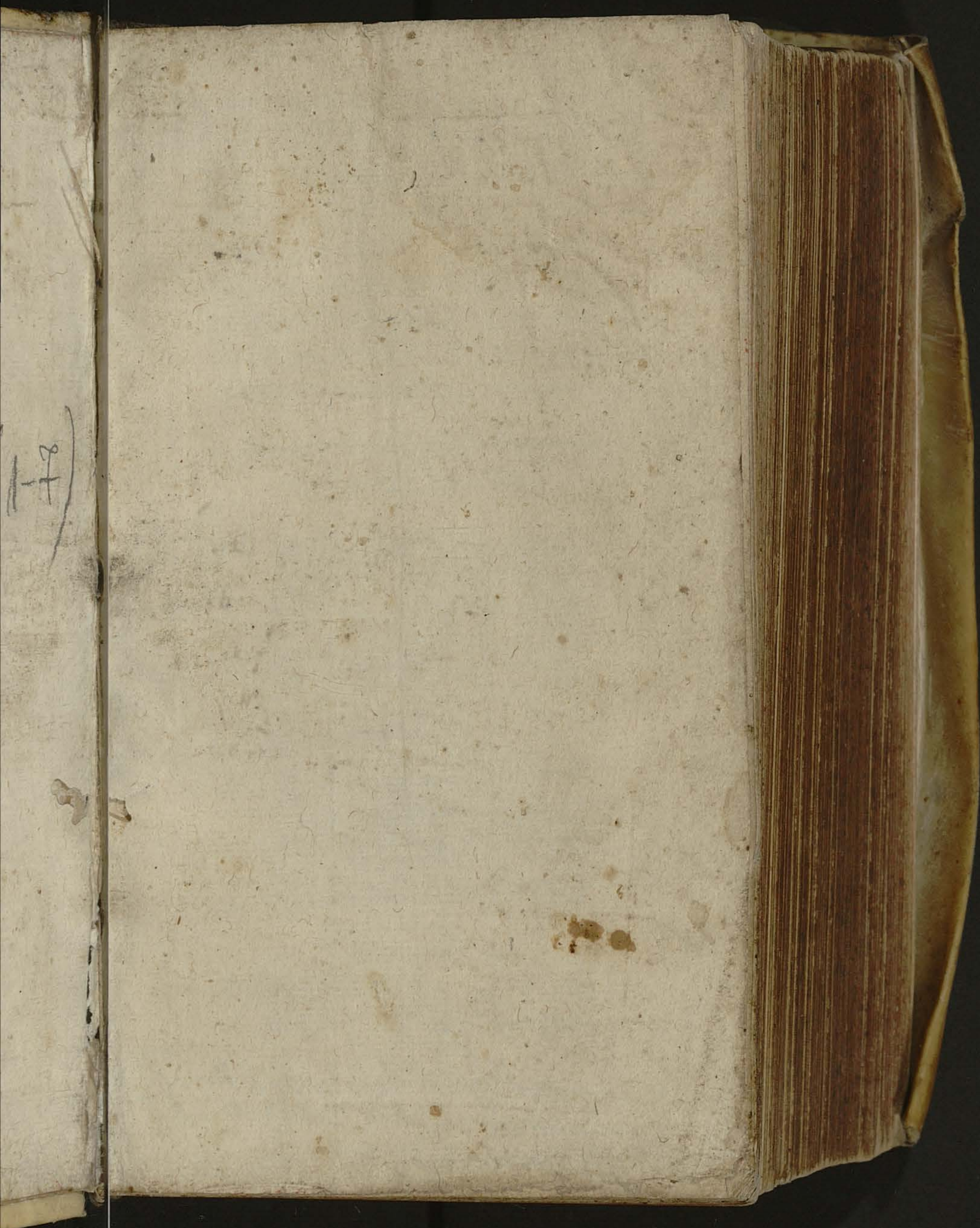

1777
1570
207

TRACTATVS DE CONFESSIONIBVS MALEFICORVM ET SAGARVM RECOGNITUS & auctus.

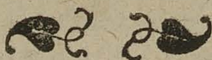
AN, ET QVANTA FIDES ijs adhibenda sit.

AVCTORE PETRO Binsfeldio Suffraganeo Treuirensi Doct. Theologo.

Accessit de nouo, eodem auctore, Commentarius in titulum Codicis lib. 9. de maleficis & mathematicis, Theologiæ & iuris scientiæ, secundum materiæ subiectæ naturam, accommodatus.

Exodi 22. cap.

Maleficos non patieris viuere.

AVGVSTAE TREVIRORVM.

Excudebat Henricus Bock.

Anno M. D. XCI.

Cum gratia & priuilegio Archiepiscop.

SE

MIS

REVE

LIPPO, E

præpoſito Me

Ferdinando, p

latinis Rhen

Dominis

fragan

in

facili nego

derit, non

fore in hot

nem & ſan

cipes & po

brarum ha

cedunt, ſed

etiam non

niculis & i

ſeruituti d

SERENISSIMIS PRINCIPIBVS, REVERENDISSIMO PHILIPPO, EPISCOPO RATISBONENSI,

præposito Metropolitano Coloniensi, & Domino Ferdinando, præposito Argentinensi, Comitibus Palatinis Rheni, vtriusq; Bauariæ Ducibus, fratribus, Dominis suis obseruandissimis, Petrus, Suffraganeus Treuirensis salutem in Domino, & fœlicem omnium rerum successum exoptat.

QVAM difficilis mihi subeunda prouincia, quam grauis variorum lectorum perferenda sit censura, Serenissimi ac Reuerendissimi Principes, is facili negotio iudicabit, qui altiùs perpenderit, non solùm agendum pugnandumuè fore in hoc scriptionis genere aduersus carnem & sanguinem, sed etiam contra principes & potestates, contra rectores tenebrarum harum, qui sicut non clara luce incedunt, sed noctis caliginem diligunt: ita etiam non aperto Marte pugnant, sed cuniculis & insidijs milites Christi, quos suæ seruituti detestando magiæ siue maleficij

** *scelere*

scelere subijcere nituntur, adoriuntur. Et cum hoc malum indies latiùs serpat, & eo periculosiùs, quo occultiùs: nec defuerint, nec adhuc desint aduocati, qui patrocinium tanto sceleri præstent, morbo ex parte, quà potui volui mederi: Et errori pro talento mihi concredito, resistere, aduocatumq; in causa Dei contra tyrannidem Dæmonum, agere proposui. Etenim negligere cum possis perturbare peruersos, nihil aliud est, quàm fouere. Et error, cui non resistitur, approbatur: & veritas cum minimè defenditur, opprimitur. Militandum ergo est pro gloria Dei, quæ tanto crimine grauissimè læditur: Laborandum pro animarum lucro, quas Christus suo pretioso sanguine redemit, & Dæmon subuertere non cessat: Pugnandum pro communi salute, quæ periclitatur, & multum patitur dominante Dæmone in Christianos. In hac igitur euidenti Reipublicæ, quæ nobis omnibus charissima esse debet, iactura cæcutire, perniciosissimum, & subdormire turpissimum est. Atq; vt criminis magnitudo clarior fiat & Dæmonis in decipiendo dolus meliùs perspiciatur, Serenissimi ac Reuerendissimi principes, altiùs repe-

83. dist. can. Error. 2. q. 7. canon. Negligere. cap. Sicut dignum. de homic.

tendum

*tendum est, eam esse bonorum & malorum
spirituum differentiam, quod boni suos
clientes, qui morem pro sua voluntate ge-
runt, de virtute in virtutem, & de clarita-
te in claritatem semper satagunt ducere,
quàm diu præsentem vitam agunt: At
mali à minimis quidem initijs incipiunt,
de scelere in scelus, & de iniquitate in ini-
quitatem impellunt, donec in magiam siue
maleficij crimen omnium scelerum voragi-
nem detrudant. Sic Iannes & Mam-
bre in primis quidem communi Ægyptio-* Exod. 7.
*rum errore laborabant, tandem eò malitiæ
Dæmone instigante perducti sunt, vt ma-
leficijs & incantationibus diuinæ poten-
tiæ, quæ per Moysen & Aaron operaba-
tur, resisterent, & Pharaonem duriorem
redderent, vt populum sanctum maiori
seruitute premeret. Sic rex Manasses* 4. Reg. 21
antiquo serpente sibilante paulatim per 2. Parali.
vitiorum gradus in abyssum deductus est, cap. 33.
*ita vt maleficis artibus inseruiret, & exe-
crandas abominationes, quæ maleficorum
crimini communiter coniunctæ esse solent,
exerceret. Si ad tempora lucis Euangeli-
cæ descendamus, primus se offert Simon Sa-
maritanus, qui ambitionis auaritiæq; stu-*

Actor. 8. Euseb. li. 2 hist. Ecclesi. c. 13. Iustin. in Apolog. 2. Egesip. lib. 3. de excidio Hierosi. cap. 2.

dio incensus, gratiam Spiritus sancti ab Apostolis emere voluit, & cum ob id crimen à S. Petro repræhenderetur, à doctrina Christi defecit, tantosq; breui tempore progressus in magia fecit, vt se Deo similem impiè ostendere non sit veritus. Qua de causa tali tantoq; à Samaritanis suæ gentis hominib⁹, & nonnullis alijs honore affectus est, vt statua, cui latinis literis hæc verba inscripta erant: Simoni Deo sancto, *donatus sit. Tandem cum diem statuisset, quo supernis sedibus inueheretur, cœlumq; peteret, montem Capitolinum Romæ conscendit, ac se de monte deijciens volare cœpit: Ad orationem D. Petri in terram decidit, fracto debilitatoq; crure Aritiam concessit, ibiq; mortuus est Deus Samaritanorum. Huic successit Menander scutum Diaboli etiam genere Samarites, qui arte magica solus talis tantusq; repertus est, vt impietatem magistri vinceret. Hic se saluatorem ad hominum salutem à seculis inuisibilibus destinatum dixit: cui blasphemiæ adiungebat, non aliter posse vnumquemq; angelos seculi vincere, nisi priùs à se magicæ artis per ordinem susciperet disciplinam, & per baptismum à se da-*

Euseb. li. 3. histor. Eccles. cap. 26.

se datum in hac vita fieret immortalis. Eandem viam Dæmone sine dubio duce ingressus est Iulianus Imperator, qui Christianam pietatem primùm Ariolorum consuetudine adductus abiecit. Cumq; eam ob causam in sinistram suspicionem apud Constantium auunculum suum venisset, monachus effectus est: Nihilominus, cum tantum vestem & non animum mutasset, clàm adhuc magiæ & diuinationibus addiscendis operam dedit, sensim in turpitudine processit, donec quibusdam sacrificijs, inuocationibus, & sanguine immolationum nostrum baptisma studeret abluere, & Ecclesiasticæ professioni abrenunciare. Hoc impijssimo iacto fundamento, ita crudeliter incantationibus vacauit, quod post mortem eius, corpora & capita hominum iugulatorum multa in cistis, in puteis, in locis secretioribus Imperatoriæ aulæ Antiochiæ sint inuenta, quos ille clàm mactauerat, ut magicas imposturas perficeret. Ad extremum, ut finis vitæ, & merces labori responderet, à Dæmone vulneratus, vita defunctus est, ut Calistus eius familiaris, in vita Iuliani, quam Heroico carmine conscripsit, attestatur. Sed omissis

Tripartita toto li. 6. Nicephor. lib. 12. cap. 1. & lib. 10. cap. 1. 2. & 36.

 alijs,

alijs, quos ad propositum adducere occasio non sinit, ad nostros deueniamus maleficos, & Dæmonem sibi non dissimilem animaduertemus. Quando sibi aditum præparare intendit, circuit, discutit hominis consuetudinem, scrutatur complexionem & affectus, & ex qua parte hominem præsidio virtutis destitutum, ac ad resistendum debiliorem cognouerit, aggreditur. Quos more pecudum carnis voluptatibus indulgere nouit, ad venerem & turpem amorem inflammat. Alios, quos fœdam libidinem nihili facere perspicit: vel diuitiarum cupiditate, vel ambitione, aut superbia tentat. A talibus autem affectibus magis alienis, immoderatæ scientiæ desiderium suggerit, vt fiant curiosi rerum perscrutatores: his rimis apertis caput serpens immittit, suggerendo superstitiones, & aliqua maiora flagitia, quæ proximè ad magiam disponunt, quibus peccatis Deus offenssus, pro meritis permittit dæmoni potestatē excæcandi & grauiùs vexandi; & quādo miseri homines in cæcitate, quā tolerant, quasi in claritate luminis exultant, ac securè dormiunt in vtramq; aurē, tunc toto corpore serpens ingreditur, & portam omnium

vitiorum,

vitiorum, quæ est abnegatio Dei, & Chri-
stianæ fidei, aperit. Deo furenter abnega-
to, & impiè professione nostræ fidei reiecta,
Apostasia, idololatria, abominandum libi-
dinis peccatum, execranda sacrilegia, in-
cestus nefandi, homicidia, parricidia, in-
fanticidia, coniurationes contra Rempub.
& patriæ salutem, & alia horrifica mon-
stra, quæ pudica mens cogitare reformidat,
non rarò concomitantur, & lerna quæ-
dam malorum quasi è stygijs paludibus e-
mergit. Talibus tantisq́; scelerum porten-
tis Diuina maiestas prouocata, prouinciæ
& locis, in quibus committuntur meritò
irascitur, manus misericordiæ claudit, &
pœnas immittit: Idquòd diuinæ literæ lu-
ce clariùs arguunt. In Deuteronomio Do- Deut. 13.
minus Iudici præcipit, vt populi seducto-
rem sine mora interficiat, & filios Belial
gladio & igne persequatur, & solicitè in-
quirat ad auertendum furorem Domini,
nec promittit misericordiam benedictio-
nemq́;, nisi priùs deletis ac extinctis filijs
Belial. Quid Esaias ad propositum pro- Esaiæ ca.
nuntiet attentis auribus hauriamus. Ve- 47. & 51.
nient, inquit de Babylone, tibi duo hæc sub-
itò in die vna, sterilitas, & Viduitas. Vni-

uersa venerunt super te propter multitudinem maleficiorũ tuorum, & propter duriciam incantatorum tuorum vehementem. Veniet super te malum, & nescies ortum eius, & irruet super te calamitas, quã non poteris expiare. Veniet super te repentina miseria, quam nescies. Sta cum incantatoribus tuis, & cum multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laborasti ab adolescentia tua. Ex his euidentissimum est, quantæ calamitates, quanta pericula, quæ pœnæ immineant, imo infligantur, licet sæpe præ cæcitate non intelligamus, prouincijs & ciuitatibus, quæ non purgantur à maleficis & incantatoribus: plus enim obsunt tam pessimi homines suis sceleribus, quàm boni quiuis, aut precibus, aut pietate prosint: plus incommodi Reipub. Christianæ illi inferunt, quam hi commodi conferunt, nisi Deus obstiterit. Ideoq́; non sunt vspiam tolerandi, sed vbiq́; locorum potiùs funditus tollendi omnium creatore sic præ-

Exo. 22. cipiente. Maleficos non patieris viuere, vt quidam grauiter & verè dicit. Quicunq́; igitur patriam diuinæ benedictionis munere desiderant repleri, quicunq́; non tantum aduersam fortunam Reipub. sed

etiam

etiam salutem eius euersam experiri refugiunt totis viribus incumbant, vt à tanta scelerum colluuie status Reipub. liberetur. Etenim de maleficis verissimum est illud Stratoclis dictum. Ignoscendo nocentibus innocentium salutem custodiri non posse. Quare vt ego Reipub. nostræ maleficorũ & incantatorum crimine laboranti, & nobilibus ornatissimis prouidisq́ Dominis, simulq́ omnibus bonis honestisq́ ciuibus huius Treuirensis ciuitatis aliquid subsidij & consolationis, adferrem, ante duos annos tractatum de maleficorum confessionibus necessitate rei postulante ædidi, quem nunc per occasionẽ auxi, eiq́ vt maleficiorũ materiam fusius compræhenderẽ, & Dæmonis machinam multis dubitantibus clariùs ob oculos ponerẽ, adiunxi commentarium, in titulum legis ciuilis Codicis de maleficis & mathemat. Hanc autem omnem meam operam, quam contra Dæmonis regnum & eius ministros ad gloriam Dei, communemq́ vtilitatem impendi, Serenitatibus vestris dicare & offerre decreui: partim, vt Serenissimæ vestræ dignitatis protectione à multorum calumnia, cui certè patere debet materia

tractata, cum in destructionem ciuitatis Babyloniæ tendat, cuius regis propriũ est calumniari contra ædificantes muros Hierusalem, defendatur: Partim quod relatione propria Seren.tum VV. cognouerim Bauariã, quæ vobis terra natalis est, eo malo laborare, quo prouincia Treuirensis vexatur. Quæ causa effecit, quod prior æditio tractatus de confessione maleficorum plurimis præstantissimis eruditione & virtute viris in Bauaria mirum in modum placuerit, vt retulit Reuerendus & eruditus D. Quirinus Leoninus Theologiæ Licentiatus fidelissimus vitæ vestræ florentis moderator. Ex qua causa etiam prior æditio, cum exemplaria latina deessent, versa in Germanicum ideoma est Monachij in ciuitate parentis vestri Serenissimi & pijssimi Ducis, cuius pietas longè lateq; diffusa odore suauissimo (vt verè in conscientia absq; vlla adulationis suspitione sentire possum) etiam exteras prouincias affecit. Quare Bauaris etiam nunc gratiorem confido fore hanc æditionem auctam, si intelligant suis Serenissimis Ducibus eandem arridere: Partim deniq; vt vestræ nobilissimæ iuuentutis egregiam indolem, quam bonis

literis,

literis, præclaris virtutibus, & insigni pietate, vt publico testimonio non solùm Treuirensium, sed etiam Coloniensium satis conspicuum est, excolitis: Hoc literario munere paruo quidem sed tamen iucundo, perpetuæ memoriæ obseruantiæq; ergò pro virium mearũ tenuitate, honorẽ donarem. Interea precor Deum Opt. Maxim. qui Ser.res VV. ad illustria sanctæ Ecclesiæ gubernacula vocauit, easdem sua gratia, sine qua nihil validum, nihil firmum est, confirmet: vt spartam, Serenissimi & Reuerendissimi Principes, quam nacti estis, indies magisq; ad Ecclesiæ hisce temporibus afflictissimæ ornamentũ & defensionem exornetis. Sic enim fiet, adiuuante Deo, vt messis, quam in flore iuuentutis nobilissimæ latere conspicimus, vberrimos aliquando Catholica Ecclesia fructus percipiat. Optimè valete, Serenissimi ac Reuerendissimi Domini, in Christo Iesu, ac semina vestrarum virtutum copiosissima in humilitate custode omnis pietatis virtutisq; vsq; ad extremum vitæ spiritum, quẽ Deus pro sua benignitate ad Nestoreos annos protrahat, prudenter custodite. Treuiris pridie calend. Sept. Anno Dom. 1591.

CAR-

CARMEN CONTRA MALEFICOS.

Ad beneuolum lectorem.

Vltima quis dubitet versare volumina cœlos,
Quando tot ex Orco monstra luesq; ruunt?
Illic prædo furens sceleratis militat armis,
Destruit & puræ relligionis opus.
Hic & in amplexus ditis venit impia Saga,
Fœdat & horrendo membra torumq; stupro.
Ictaq; cum Christo, cum Sanctis fœdera soluens
Ferrea connubij cum Styge pacta ferit.
Hinc amor, hinc faciles aditus, hinc mutuus vsus,
Hinc ad nocturnos dextera iuncta choros.
Hinc tot aquis clades, populis tot funera surgunt,
Dum mala, quæ Dæmon suaserit, illa patrat.
Si iubet hic tristes membris infundere morbos,
Tecta parat tacitis hæc aconita dolis.
Si iubet hic denso fruges subuertere nimbo,
Hæc pluuias Stygio carmine cogit aquas.
Si iubet hic terram syluasq; boare tonitru,
Efficit: & montes rumpere posse putat.
Quò magis indoleas, vereareq; Numinis iram,
Stant ea patronis crimina tuta suis.
Qui scelus ingenuæ titulis hoc artis obumbrant,
Vnde vetant meritas igne piare striges.
Sed nihil iniustæ prodest defensio causæ,
Binsfeldi docta præsulis arte cadit.

Dæmonis hic fraudes pandens caligine tectas,
Publica, quæ scribit, per monumenta probat.
Quæq; dat infœlix Plutonis damna propago,
Hæc Sophiæ & Patrum detegit arte, fide.
Adijcit antiquo pœnas his iure dicatas,
Tartaream fugiant hac ratione necem.

Ex nouo collegio, seu Seminario metropolitano Treuirensi.
A. v. Bruele S. Th. D.

TRA-

TRA

Q

ANF

BEN

dentur: qua
suo cerebro,
tiuntur , sc
duntur. De
alijs confiter
ticipes denu
stionis pertr
positis aliqu
teriæ aliquo
resoluet veri
fatentur se fe
nodus diffic
ficorum con
pes criminis

TRACTATVS QVAESTIONIS

AN FIDES SIT HABENDA MALEFICOrum Confeßioni?

PRO intelligétia sensus quęstionis cognoscendum est maleficos confiteri, se quædam opera fecisse, & damna intulisse, quæ facultatem humanæ naturæ, ingenijq; nostri captum superare videntur: quare à multis, qui rerum naturas suo cerebro, & non veris fundamentis metiuntur, somnia & meræ phantasiæ creduntur. Deinde malefici de se confessi, de alijs confitentur, eosq; tanquàm criminis participes denuntiant. Duo ergo membra quæstionis pertractanda erunt. Primum, præsuppositis aliquot præludijs, quæ vniuersæ materiæ aliquod lumen cognitionis adferant, resoluet veritatem operum mirabilium, quæ fatentur se fecisse & facere. Secundum, in quo nodus difficultatis consistit, aperiet, an maleficorum confessioni contra socios & participes criminis aliquid fidei tribuendũ, & quan- *Diuisio operis.*

tum in ordine ad torturam: per decursum dubijs incidentibus satisfiet, & tandem argumenta in oppositum dissoluentur.

Maleficia fieri, certũ esse.

1. Præludium. *Certißimum est, & nulla ratione dubitandum maleficia propriè dicta, siue opera diabolica, mediante hominum auxilio, in rerum natura fieri, & hoc secundum sacras literas, canones, leges ciuiles, & rectam rationem.*

Maleficij variæ significationes.

Dictum (maleficia propriè dicta) quia apud antiquiores Iuris peritos & leges, maleficium generaliter accipitur pro omni crimine, hic autem sumitur pro opere malo ope diabolica perfecto, singulari modo, & ad singularem effectum.

Probatur nunc præludium, Exod. 22. *Maleficos non patieris viuere*, Leuit. 19. *Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini, vt polluamini per eos: & c.* 20. *Vir siue mulier, in quibus Pythonicus, vel diuinationis fuerit spiritus, morte moriantur, lapidibus obruent eos.* Deut. 18. *Nec inueniatur in te, qui lustret filium suum, aut filiam, ducens per ignem: aut qui ariolos sciscitetur, & obseruet somnia, atq; auguria, nec sit maleficus, aut incantator, neq; qui Pythones consulat, nec diuinos. Omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo.* In iure canonico *in titulo de frigidis & maleficiatis, & 26. per totam quæstion. & 33. q. 1. cap. Si per sortiarias.* In iure ciuili C. *de maleficis & mathe-*

& mathematicis. Hinc argumentum firmissimum sumitur: cur enim sacræ literæ tam seuerè maleficia, incantationes, & opera magica damnant, si nullius sunt virtutis & efficaciæ? Cur canones & Pontificũ decreta prohibent? Cur leges ciuiles capitales in maleficos & incantatores statuunt pœnas? An forte istas leges Christiani instituerunt, quibus artes magicæ puniuntur, secundum quem alium sensum, nisi quod hæc maleficia generi humano perniciosa esse non est dubium? Sic enim arguit S. Augustinus lib. 8. de ciuitate Dei cap. 19. Veneficia ergo & Magia non vanum nomen sortita sunt, sed vim quandam possident vt recte ait Michaël Psellus in lib. de Dæmonibus. Accedit etiam ratio. Reperiuntur aliqui effectus, & reperti sunt in rerum natura, vt dare responsa de occultis, ferri per aëra ad remotissima loca, *&c.* qui non possunt referri ad causas naturales, sed Dæmones. *De his legendi S. Augustinus lib. 18. de ciuit. Dei cap. 17. & 18. & lib. 15. cap. 23. & lib. 2. de doctrina Christiana à cap. 20. & lib 3. de Trinit. à cap. 5. S. Thomas lib. 3. contra Gentiles à cap. 104. S. Bonauent. in 2. sentent. d. 7. & 8. & in 4. d. 34. cum Magistro senten. Alexand. Halen. 2. par. q. 43. Franciscus victoria in relectione de arte Magica. Alfonsus à Castro lib. 1. de iusta hæreticorum punitione à cap. 14. Malleus maleficorum. à par. & alij, qui in progressu allegabuntur.*

Ex dicto præludio infero hæreticum esse,

& à fide Christiana alienum, qui cum pertinacia asserit maleficia nihil aliud esse, quam somnia & imaginationes. Nec talis hæresis noua est, sed antiqua, *vt est videndum apud S. Thomam & Bonauen. in 4. d. 34. & Ioan. à Turrecre. in 33. q. 1. cap. Si per sortiarias.* Procedit autem hic error ex alia maiori infidelitate, nempe qua creditur: Dæmones non esse, nisi in opinione vulgi. Fuit Democriti, Alexandri, Simplicij, Auerrois, & Aristotelis secundum communiorem sententiam, nec non aliorum Peripateticorum opinio, nullos esse Dæmones. Putat autem Auerr. in Epistola de Resurrectione, persuasionem & opinionem de existẽtia Dæmonum inde inuectam; quod viri sapientes hæc terriculamenta cõmenti fuerint ad arcendos & terrendos improbos à sceleribus, quasi post hanc vitam supersint vltores malorum; quos nos Dæmones appellamus. Huius inuenti Simplicius in libr. de Anima primum inuentorem tradit fuisse Pythagoram. Et quamuis Augustinus Eugubinus li. 8. de perenni Philosophia, cap. 26. contendat docere, Aristotelem sensisse Dæmones esse. Communior tamen sententia est, secundum Philosophiam Aristotelis, nullos esse Dæmones, cum nullas nouerit substantias separatas à materia, præter motores orbium, quod in duodecimo suæ metaphysicæ libro demõstrare contendit. Ex hoc fundamento originem

nem trahit error Hermetis Trismegisti, & aliorum Philosophorum referentium omnia opera magica in virtutes & causas naturales. Saducæi quoque, vt in actis Apostolicis apertum est, spiritum & angelum esse negabant. *Actor. 23.* Hos secuti sunt quidam hæretici dicti Dositheani, quos ex Simonis Magi schola prodijsse Theoderetus putat. Horum opinionem impietate plenam adhuc nostro seculo quidam secuti sunt, quos confutat Franciscus Feuardentius lib. 1. aduersus hæreses, in verbo Angeli. Similem errorem Origines tribuit medicis tractatu 3. in Math. verba 17. cap. Domine miserere filio meo, quia lunaticus est, & malè patitur. Primo autem quæramus, ait, quid est quod sequitur : quia lunaticus est, & malè patitur? Medici loquuntur, quæ volunt; quia nec immundum spiritum arbitrantur, sed corporalem aliquam passionem, & dicunt humida moueri in capite secundũ aliquam compassioné ad lumẽ lunare, quod humidam habet naturam. Nos autem qui Euangelio credimus, dicemus hanc compassionem immundum spiritum operari. Obseruat enim quædam schismata lunæ, & sic operatur, vt ab obseruatione lunæ pati homines mentiantur, & per hoc culpabilem Dei creaturam ostendat, hæc Origen. Ad idem accedit, quod Michael Psellus antiquissimus Philosophus platonicus, sed Christianus in li.

de Dæmonibus refert ſe conuerſatum cum homine in Cheroneſo Græciæ contermina ſolitariam vitam agente, cui nomen Marcus erat, qui in primis Dæmonum ſtudijs adhæſerat, deinde palinodiam cecinit, verisque noſtris dogmatibus adhæſit. Cum hoc homine multa contulit de natura Dæmonum, vt ex libro clarum eſt, & inter cætera de Dæmonum operationibus in arrepticijs & alijs, obijcit Marco in hæc verba. Sed ego O Marce, inquam, retentiora quædam ſapere nos medicorum ſectatores adducunt, aſſerentes paſsiones eiuſmodi non eſſe effectus Dæmonum, ſed humorum, vaporumque, & venti malè ſeſe habentium. Itaque pharmacis & dieta, & non carminibus incantantium expiationibusque curare hæc aggredi ſolent.

Tum Marcus reſpondit. Nihil mirum eſt hæc medicos dicere, qui nihil nouerint præter ſenſum, ſed corporibus tantum incubuerint cognoſcendis. Illa fortaſſe decebat malorum humorum putare incommoda capitis ſomniferam grauitatem, atræ bilis anguſtias, phreneſis deliramenta, quæ lauacris, potionibusque, vel euacuationibus, vel emplaſtris ſedare conſueuerunt. Inſpirationes autem occupationesque, quibus, qui obſeſſus eſt agere nihil poteſt, non intellectu, non ratione, non phantaſia, non ſenſu. Aliud vero eſt, quod mouet atque ducit,

ducit, dicitque insuper, quæ non nouerit occupatus, & futura nonnunquam prædicit: quo inquam pacto dicemus hæc esse erraticas materiæ motiones: A Philosophorum & antiquorum medicorum falsa & impia opinione non videntur nostris temporibus etiam aliqui physici esse alieni, qui fere omnia, quæ Dæmonum operatione, circa hominem aguntur, vt contingit in energumenis, obsessis, maleficis & incantatoribus, referunt in humores melancholicos, complexionem corruptam, perturbatam phantasiam, aliasque causas naturales: & fortasse etiam cum superioribus animo verè sentiunt, neque Dæmones esse, neque infernum, sed animam simul cum corpore interire, licet verecundia & timore impediti non prodant. Quam impiam doctrinam aliqui etiam Itali medici & physici ex philosophia quorundam Ethnicorum hauserunt nostris temporibus.

Dæmones esse, est fidei. 2. Præludium. *Fides Catholica firmiter tenet, esse Dæmones.*

Probatur Iob. 1. Cùm venissent filij Dei ante faciem Domini, adfuit etiam inter eos Satan. Leui. 19. prohibetur immolatio Dæmonibus fieri, & Deut. 32. & alibi, & in nouo testamento Christus sæpe eiecit à corporibus obsessis Dæmonia, & S. Paulus ad Ephes. 6. ostendit periculosum certamen, quod cum rectoribus tenebrarum habemus. *Matt. 8. 9. Luc. 9. 11. Marc. 9.*

Si ergo sunt Dæmones, necesse est eos operari, cum non sint otiosi, sed semper circumeant quærentes, quem deuorent.

Ad maleficium tria cõcurrere, & quæ. 3. Præludium. *Vt maleficium fiat, de quo hic agimus, tria concurrere necesse est, Diuinam voluntatem permittentē, Diaboli potestatem perficientem atq; instigantem, & hominis malefici voluntatem liberè consentientem.*

Cùm enim Deus rerum omnium, quæ cœli terræque ambitu continentur, prima sit causa, Principiumq; mouens, in ipso sumus, viuimus, ac mouemur, nec non omnia per ipsum facta sunt, & fiunt, & sine ipso factum est & fit nihil: ideò cuncta diuinæ prouidentiæ subduntur, vt nec capillus capitis pereat sine ipsius nutu; id quod probat in suorum consolationem, dum ait. *Nonne duo passeres asse veneunt? & vnus ex illis non cadet super terram sine*

patre

patre vestro? Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere, multis passeribus meliores estis vos. Si ergo Deus noluerit, diabolus cum omni sua potestate nihil poterit in terra nocere hominibus. Permittit autem Deus, hanc Dæmonibus & maleficis potestatem: tũ ad manifestandum hominibus altitudinem diuitiarum suæ sapientiæ, & scientiæ, quæ etiam nouit ex malis elicere bonum, tum ad declarandum iustitiam in eos, qui peccant, & non agunt pœnitentiam: tum ad cognoscendum, quod illi, qui contempta veritate ad patrem mendacij conuertuntur, iustè decipiantur, & in varios errores perducantur. Dicet quispiam: Quare Deus permittit, vt etiam in sanctos & innocentes diabolus suam exerceat potestatem, vt constat ex historijs Iob, S. Anthonij, Hilarionis aliorumq; sanctorum patrum? Certissimum est, quod ratione malitiæ & demeritorum, maior conceditur Dæmonibus potestas in malos, quam bonos: quia mali meruerunt peccatis subijci, tanquã vilissimi serui: à quo enim quis superatus est, eius seruus est. Super bonos autem Dæmon non habet potestatem ad perdendum, sed tantum ad probandum. *Iob. 2. Ecce omnia quæ habet, in manu tua sunt: Veruntamen animam ipsius serua. Et Tobiæ 12. Quia acceptus eras Deo, necesse fuit, vt tentatio probaret te.* Ad hæc Deus Opt. Max. qui suauiter omnia disponit, per-

Quare Deus maleficia permittat.

2. Petri 2.

mittit vt boni aliquando maleficijs afficiantur; partim in argumentum meritorum, quæ augenter ratione tribulationis patienter toleratæ: partim in custodiam humilitatis, dum enim huiusmodi Dæmonis exercitijs se cognoscunt subiectos, humiliantur, cum ignorent amore ne an odio digni sint; partim vt reuocentur ad frugem melioris vitæ, maiori studio & diligentia rebus diuinis, sacramentis mysterijsq; nostræ salutis incumbant, quæ sunt oportuna arma ad euertendas aëreas potestates. In horum confirmationem pulchra adferuntur à S. Augustino in psal. 77. in illum versiculum: Misit in eos iram indignationis suæ, &c. In filijs diffidentiæ, inquit, tanquam in suis mancipijs operatur, quemadmodum homines in pecoribus suis: Et illic tamen quantum Dei iusto iudicio finitur. Sed aliud est quando potestas eius etiam suis sicut ei placet tractandis maiore potestate prohibetur: aliud quando ei potestas etiam in eos, qui ab illo alieni sunt, datur. Sicut homo de pecore suo pro humano captu facit, quod vult, nec sanè facit, si prohibeatur à potestate maiore: De alieno autem pecore vt faciat, expectat sibi potestatem dari ab illo, cuius est. Ibi ergo potestas, quæ fuerat, prohibetur: hic autem quæ non fuerat, tribuitur.

4. Prælu-

4. Præludium. *Permißione diuina præmißa Dæmon operatur tantum, quantum ei conceditur, & non plus.*

Dæmon nõ plus potest quàm Deus ei permittit.

Patet in Iob. Ecce in manu tua est: veruntamen animã illius serua. & in Apocal. 20. Angelus catena ligauit Dæmonem. & in Exod. cap. 7. & 8. Magi Pharaonis serpentes fecerunt, & alia similia, vbi ad Ciniphes, quæ sunt muscæ minutissimæ, ventum est, defecerunt malefici, & dixerunt ad Pharaonem: *Digitus Dei est hic, vt rectè notat S. Augustinus lib. 3. de Trinit. cap. 7. & 9.* A bonis etiam angelis, quibus orbis & hominum custodia commissa est, aliquando Dæmones impediuntur, ne possint omnia, quæ cupiunt, in effectum deducere. Quando Dæmonis potestas apud Doctores dicitur ligata ad sensum scripturæ, nõ ita intelligendum, quod per mortem Christi ita sit religatus in infernum, vt non possit ad nos accedere tentationis & vexationis gratia vsq; ad aduentum Antichristi, quando eius potestas soluetur, vt malè Franciscus Ponzinibius in tractatu de Lamijs & excellentia vtriusq; nu. 56. videtur intelligere. Hoc enim argumento vtitur cõtra translationẽ realem. Diabolus ligatus est in inferno: Ergo non potest exire ad tentandum & portandum sagas. Sed hic sensus sapit hæresin, vt probè ostendit Barth. Spin. in Apologia 2. c. 5. contra Ponzinibium, cum sacræ literæ contrariũ doceant.

1. Petri 5. Aduersarius noster diabolus tanquam leo rugiens circumit quærens, quem deuoret, & Ephes. 6. Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus. Vbi præmisit Apostolus hæc verba. Induite vos armaturam Dei: vt possitis stare aduersus insidias diaboli. Et Christus Apostolis reliquit potestatem eijciendi Dæmonia. Tandẽ experientia compertissimum est multos indies vexari, tentari, & non raro possideri à Dæmonibus. Quare non omnes Dæmones sunt ligati in inferno sed magnus numerus eorum habitat in aëre isto caliginoso iuxta Apostoli Petri doctrinam. De qua re Magister sententiarum & Doctores in 2.d.6.tractant. Et pręclarè Guilhelmus Parisien. scribit in 2. parte de vniuerso. Cum doctrina, inquit, Christianorũ habeat euidẽter in aëris parte caliginosa Dæmones quasi in carcere habitare vsq; ad diem iudicij: quæritur qualiter inde tam libere exeant, & in multitudine tanta? Aliquando enim totam terram quasi occupasse videntur in templis & statuis, ac receptaculis alijs, in domibus ac penetralibus limitibusque agrorum ac syluis, in fontibus atque fluminibus & locis amænis, in quibus colebantur & respondebant. Aut ergò paucissimi remanebant

2. Petri 2.

bant in aëre: aut incredibiliter numerosa est multitudo eorum. Vnde videntur liberum habuisse, imò & adhuc habere egressum, cum ad incantationes, inuocationesq; magorũ, & Necomanticorum mox veniant. Quid etiam dicam de opere maioris minorisq; circuli, in quibus tanta eorum multitudo apparet, vbi & quatuor reges eorum à quatuor mundi partibus cum exercitibus suis innumerabilibus venire dicuntur? De exercitibus quoq; nocturnis, quid de fatis ac dominabus nocturnis, quarum principem vocant Abundiam seu Satiam ab abundantia & sacietate, quas largiri creduntur domibus, quas frequentant, præsertim à mulieribus, quæ anilibus deliramentis intendunt, cum hæc omnia maxime maligni spiritus videantur? Quomodo ligati, aut incarcerati censentur, qui ita discurrunt? Nam & Euangelium protestatur in vno homine legionẽ vnam fuisse. Veruntamen ob hæc nullatenus debes de veritate doctrinæ Christianorum prætactæ ambigere. Quod si reminiscaris sermonis eius, qui dixit, quod tot legiones in vnoquoq; separatarum ordine substantiarum consistunt, quot sunt personæ in vna legione: videbis in vnoquoque ordine esse sex milia, & sexcentas, & sexaginta sex legiones. Vnde nequaquã putantum est, quod ad libitum possint sæuire in homines. Nec sine permissione pro-

prouidentiæ creaturis egredi queunt, & no-strā habitationem intrare: imò iusto Dei iudicio illudunt, & pœnas varias infligunt iniquis, in quibus omnibus creatoris intentio sancta & recta est, vtpote decor iustitiæ, correctio peccatorum, punitio medicinalis culparum, exercitatio electorum. Hæc Guilhelmus. Sed nunc vt ad propositum reuertamur alligata est potestas Dæmonis non ita vt tentare non valeat, sed ne tantum tentet, quantum tentare desiderat, vt S. Augustin. lib. 20. cap. 8. de Ciuitat. Dei docet, cum ait. Sed alligatio diaboli est non permittere exercere totam tentationem, quam potest, vel vi, vel dolo ad seducendos homines, in partem suam cogendo violenter, fraudulenterúe fallendo. Per Aduentum Christi & mortem eius ligata est potestas Dæmonis quia aperta est ianua paradysi, quæ ante clausa erat cunctis, & nunc aditus mundis animabus patet ad cœlum per redemptionem Saluatoris nostri, & vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia. Non tamen negandum est, quin ex parte tentatorum, Dæmonis potestas respectu aliquorum magis sit soluta, quam ratione aliorum. Quod S. Augustinus in serm. 197. de tempore, qui est sermo secundus de Dominica prima post Trinitatis docet: Ante aduentum Christi, ait, fratres charissi-

charißimi, ſolutus erat diabolus: veniens Chriſtus fecit de eo, quod in Euangelio dictum eſt: Nemo poteſt intrare in domum fortis, & vaſa eius deripere, niſi prius alligauerit fortem. Venit ergo CHRISTVS, & alligauit diabolum. Sed dicet aliquis. Si alligatus eſt quare adhuc tantum præualet? Verum eſt, fratres charißimi, quia multum præualet: ſed tepidis & negligentibus, & DEVM in veritate non timentibus dominatur. Alligatus eſt enim tanquam innexus canis catenis, & neminem poteſt mordere, niſi eum, qui ſe illi mortifera ſecuritate coniunxerit. Iam videte fratres, quam ſtultus eſt homo ille, quem canis in catena poſitus mordet. Tu te illi per voluptates & cupiditates ſeculi noli coniungere, & ille ad te non præſumet accedere: latrare poteſt, ſollicitare poteſt, mordere omninò non poteſt, niſi volentem. Non enim cogendo, ſed ſuadendo nocet, nec extorquet à nobis conſenſum, ſed petit. Ex dictis conſtat maiorem concedi poteſtatem Dæmoni in peccatores, & maximam in eos, qui maxima crimina cōmiſerunt: cum gratia DEI, quæ Dæmoni reſiſtit, & ei manus ligat, longè à ſceleratis hominibus ſit. Quare facile quoq; eſt quod Ponzinibius arbitratur, Deum non permittere, vt diabolus portet ſagas: Cum omni-

omnium iniquorum, maximè tamen maleficorum princeps & caput ſit diabolus, & ipſi ſint membra eius, qui Deo permittente poteſt eos mouere, non eſt ambigendum, cum peccata eorum maxima maximè iram Dei prouocent, Deum permittere: qui enim permiſit filium ſuum, in quo nullum veſtigium peccati vnquam extitit, à Dæmone in montem duci, & ad pinnaculũ templi conſtitui; nec non à membris ſuis Iudæis flagellari; & crucifigi? quomodo non permittet ſceleratos maleficos & magos, vexare & mouere? Prædictæ doctrinæ admodum conforme eſt, & in ſequentibus magis eluceſcet, quod pro veriſsimo habeo, in crimine nefando maleficorũ & ſagarum contra quorundam hominum ignorantiam; qui ſæpius admirantur, quomodo homines minima data occaſione in tam graue & horrendum crimen incidant; maxima crimina antecedere caſum. Exempli gratia, vt ex quotidianis maleficorum confeſſionibꝰ percipimus: mulier ex aliqua deſolatione redditur puſillanimis, ſtatim aggreditur eam Dæmon: aut vir aliquam diſplicentiam concipit aduerſum propriam vxorem; voluptateq; accenditur in aliam, in cuius forma ſe offert mille artifex & vincit. Vel iuuenis aliquis voluit obambulans ſolus cogitationes in animo turpes de rebus venereis, in promptu apparet traditor in ſpecie formoſiſ-

ſimæ

ſimæ fæminæ, & his habitis leuibus occaſionibus Dæmon ſtatim proponit conſilium, & promittit quod velit facere voti compotes, ſi Deo abrenuncient,& caſtra ſua velint ſequi, his propoſitis miſeri morē traditori gerunt, de his omnibus exempla plurima ſunt in proceſsibus noſtrorum iudicum. Dico ergo has leues occaſiones & cauſas proximas, quæ Dæmoni portam aperiunt, multo grauiora peccata præſupponere, quæ diuina ſic exigente iuſtitia, demeruerunt caſum in tam abominabile facinus. Quia & diuinis literis, & doctiſsimorum virorum auctoritate comprobatur, quod præcedentia peccata quandoque ſint cauſa aliorum. Sic Paulus Rom. 1. Quia non probauerunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum ſenſum, vt faciant ea, quæ non conueniunt, & in deſideria cordis eorum. Eſaiæ 6. Excæca cor populi huius,& aures eius aggraua. Sap. 2. Excęcauit enim eos malitia eorum. Sic etiam in ſacris Deus dicitur excęcare,& aggrauare aures, vt videntes non videant,& audientes non intelligant. His accedunt Doctores, S. Gregor. homil. 11. in Ezechielem. Iuſtus & omnipotens Deus, cum præcedentibus peccatis iraſcitur, permittit vt cæca mens etiam in alijs labatur. S. Auguſt. in lib. 83. quæſtionum. q. 79. S. Thom. 12. q. 79. art. 3. & q. 87. art. 2.& alij alibi. Quare omnes, qui non vident, quan-

do diabolus Dei abnegationem proponit, & abrenuntiationem eorum, quæ in Baptismo promittuntur, desiderat, (quod Dęmonis negotium sit) necesse est, quod excæcati nō videant, quis enim nisi cæcus tam oculis corporis quàm cordis, si audiat sibi proponi Dei abnegationem nō exhorrescat? quis tam à mente alienus, si adhuc scintilla verę lucis irradiet, metu non concutiatur, si tale scelus obijciat? Certum ergò videtur, talia pręcessisse scelera, quorum pœna est, vt videntes non videant, & audientes non intelligant. Atq; hoc singulare est inimici & hostis studium, nec Dei prouidentia permittit, quod animam inuadere possit, quæ peccatis & sceleribus prius se non priuarit amicitia & gratia Dei. Sic Cassian. in collationibus patrum collat. 8. quæ est Abbatis Sereni ex collatione S. Anthonij, probat & definit nullatenus Dæmonem posse mentē cuiusque vel corpus inuadere, nec habere facultatē in cuiuslibet animam penitus irruendi: nisi eam primo destituerit omnib⁹ cogitationibus sanctis, ac spirituali contemplatione vacuā nudamq; reddiderit. Quod idem rectius suo more similitudine ostendit D. Chrys. li. 2 de prouidentia Dei. Quemadmodum, inquit, hi, qui parietes suffodiunt noctis tempore extincto lumine, & furari opes, & earū dominos cum omni facultate iugulare possunt; Ita & hic (intellige Dęmonē) per

cæcæ

cęcæ noctis errorem ac tenebras mærorem offundens; cogitationes omnes, quę ad munimē nostrū esse possunt, subducere prius ac furari nititur, vt desertā ac sine adiutorio animam inuadens plagis innumeris confodiat. Ad idem facit Glossa Math. 4. in illa verba. Si cadens adoraueris me, cum infert. Ergo qui adoraturus est diabolū, antę corruit. Si quis obijciat: Deus Optimus Maximus in Iob, Anthonium, aliosque viros sanctos etiam reliquit Dęmoni, ad tentandum & vexandū potestatem. Ergo ratione peccatorum non permittit Deus tentationem & deceptionem. Facilis est ad hoc Responsio: concessa est in viris sanctis Dęmoni potestas ad exercitium & coronam, in læsione & vexatione aliqua corporali sine vllo animæ vulnere: vt patet in Iob: Ecce omnia in manu tua sunt, veruntamen animam eius serua. At respectu maleficorum est concessa potestas ad interitum etiam animarum, quia Dæmon tam animam eorum sibi vendicat per consensum in tam immane scelus, quam etiam in corpus dominatur, quod verberibus quoque subijcit, si maleficus pro suo beneficiato seruitutem ei non impendat. Sunt enim malefici & sagæ quasi asini diaboli, ipsum quasi portant, & ab eo deferuntur, & tamen ex permisione diuina id demerentibus peccatis in tanta sunt cæcitate, quod videntes

non videant, & audientes non intelligant. Quod si quis obijciat contra dicta illud Apocalypseos cap. 20. Cum consummati fuerint mille anni, soluetur Sathanas de carcere suo, & exiet, & seducet gentes: quod erit tempore Antichristi, quando erit tanta tribulatio, vt etiam si fieri posit, electi moueantur: Ad quam auctoritatem videtur alludere Ponzinibius loco citato. Respondeo cum Magistro & alijs in 2. d. 6. quod cum hæc de Lucifero intelligantur, siue in infernum demersus sit, siue non: credibile est, eum non habere potestatem tantam accedendi ad nos, quantam habebit tempore Antichristi, in quo fraudulenter ac violenter operabitur. Et ideo tunc dicitur soluendus, quia maior ei potestas propter maiorem hominum malitiam, & incredulitatem dabitur à Deo ad tentandum homines, quam modo habeat. De hac autem alligatione & solutione diaboli latè agit S. Augustinus lib. 20. cap. 8. de Ciuitate Dei, quem studiosus lector videre poterit.

In maleficium etiã maleficus libere consentire debet.

5. Præludium. *Ad maleficium præter diuinam permißionem, & diaboli potestatem, requiritur hominis libera voluntas, quæ ex malitia consentit in maleficium, qua diabolus tanquam instrumento vtitur ad effectum.*

Affectat

AFFECTAT enim diabolus in suis maleficijs quandam imitationem diuinorũ operum: Vnde sicut Deus in mysterijs nostræ salutis & sacramentis, hominum salutem eorundem ministerio operatur, etsi de absoluta potestate non sit alligatus sacramentis & visibilibus signis: Ita diabolus in perditionem, maleficorum opera, suam malitiam diffundit, quamuis etiam Deo permittente, per se posit hominibus nocere, vt patet in Iob, Anthonio & alijs: tunc tamen non est maleficium, sed purum diaboli opus. Accedat ergo consentiens hominis liberum arbitrium ad perfectionem maleficij, necesse est, quod quidem arbitrium potest diabolus, vt rectè Cyrillus ait, *Catechesi 4. Illuminatorum*, incitare, cogere autem præter voluntatem omnino non potest. Subijcit tibi scortationis cogitationes, si vis, probas: si nolis, improbas. Quam diu ergò homo in statu præsentis vitæ est, cùm liberi arbitrij permaneat, à Dæmone cogi non potest ad malum, sed tantum persuadendo, vel terrendo moueri. Dei enim omnipotentis solum opus est, efficaciter voluntatem hominis impellere, iuxta illud, *Prouerb. cap. 21. Cor regis in manu Domini.* Ex hoc fundamento error multorum imperitorum in vulgo cõfutatur, qui cẽsent haud fieri posse, vt malefici iterum conuertantur ad saniorem mentem, quando semel Dæmoni sua nomina

Malefici cõuerti possunt, si volunt.

mina dederunt, & Christianæ fidei abrenunciarunt. Sed hic error cum sit falsissimus, à Concionatoribus ab humanis mentibus extirpandus est: multos enim trahit in desperationis peccatũ, qui ad Christum redirent; tollit libertatem arbitrij, gratiam Dei extenuat, & diabolum potentiorem facit ad perdendum, quam Christum ad saluandum, contra veritatem ab Apostolo traditam, *Rom. 5. Vbi enim abundauit delictum, superabundauit & gratia.* Videmus etiam, quod aliqui se voto religionis solemni, corpore & animo in perpetuum Deo consecrarunt, ipsiusque castra multis annis secuti sunt, qui quandoque in fine vitæ Dæmonis suggestionibus impulsi, apostatæ fiunt, & suaue Christi iugum derelinquunt. Quanto magis, qui infœlicis Dæmonis sodalitium sequuntur, etiamsi eius obsequio se deuouerint, poterunt gratia Dei adiuuante, quæ omnibus petentibus datur, ad communionem fidelium, si velint, redire, & duram diaboli seruitutem excutere, & hæc doctrina hoc infœlici tempore sępius populo inculcanda est.

Omnia maleficorum opera fiunt ex pacto cũ Dæmone tacito vel expresso.

6. Præludium. Præcedenti affine. *Omnia opera maleficorum effectum sortiuntur ex pacto expresso, vel tacito cũ Dæmone, ita vt semper, quando vult maleficus operari, expreßè vel tacitè inuocet Dæmonem*

nem in auxilium, vt concurrat ex pacto.

Hoc præludium, cum tota opera magorum & maleficorum fundetur in pacto & quasi condicto cũ Dæmonibus, vt attestantur Doctissimus in Theolog. Franciscus Victoria in Relect. de arte Magica, & Iosephus Angles in 1. par. Florum qq. Theologicarum in 2. in q. de eadem materia, latius quam in priori æditione est extendendum, maximè cum Ioannes VVierus celebris in Medicina, & vir variæ lectionis, qui fere totam machinam maleficorum & Sagarum in phantasmata, melancholiam & illusionem refert, hoc fœdus etiam & pactum imaginarium, & impossibile iudicat, & satis congruè ad suum propositum: Quia destructo fundamento, quæ ex ipso sequuntur, destructa censentur: & cum dictus Doctor Medicus in ipso fundamento cæcutiat, sicut etiam in quibusdam alijs principalibus punctis huius materiæ, habeatq; aliquos suæ opinionis discipulos: fusius doctrina de pacto Magorum & maleficorum stabilienda est, vt firmo iacto fundamento, ædificium firmius stet. Impugnat dictus auctor pactum hoc & fœdus præcipuè in lib. de Lamijs ca. 7. & 8. & 23. & de præstigijs Dæmonum lib. 6. ca. 27. & in d. cap. 23. non constare dicit de pacto, nisi ex propria stupidarum delusarumq; anicularum confessione. Et in d. c. 27. argumentis impossibilitatem pacti arguit, quæ infra soluentur.

Vera & Catholica doctrina est intercedere posse pactum, & de facto interuenire in operibus Magorum & maleficorum. Probatur

 in pri-

in primis ex illo Esaiæ 28. Dixiſtis, percuſsimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum. Quod ad præſentem ſenſum, allegarunt S. Thomas 2 2. q. 95. artic. 4. in corpore. Alphonſus Caſtren. lib. 1. de iuſta hæreticorum punitione. cap. 14. Mart. Nauarrus de pœnitentia d. 1. cap. Nunquid Cain. Paulus Grilland. lib. 2. de Sortilegijs q. 3. & alij alibi. Clarius idem probat illud Euangelij Matth. 4. Iterum, inquit ſcriptura, aſſumpſit eum in montem excelſum valde, & oſtendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, & dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris me. Tunc dicit ei Ieſus. Vade Satana, Scriptum eſt enim, Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies. Hic percunctor an hæc non ſit ſpecies & forma pacti; Hęc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris. Quis enim iuriſperitorũ dubitauit pacta fieri hoc modo, per ſi, dabo hoc, vel tantum, ſi hoc feceris. L. hoc iure ff. de donationib. L. Labeo ſcribit, ſi mihi Bibliothecam. L. Iuris gentiũ ff. de pactis. Baldus in Tractat. de pactis à numero 20. Ioan. Baptiſta Caccialupus in Tract. de eadem materia. q. 6. & alij in ll. allegatis. An non etiam formæ contractus innominati ſunt, ſecundum leges & omnes Doctores hæ? Do vt des, do vt facias, facio vt facias, facio vt des. ff. de præſcriptis verbis: & in factũ actionib. L. Naturalis meus, Gloſſa & DD.
ibidem

ibidem. Angelus, Syluester, Aurea Armilla, & omnes summistæ in verb. Contractus. Quid ergo aliud sonant secundum legitimum, naturalem & verum sensum hæc verba. Hęc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me, nisi pactum? dabo, si exercueris actum adorationis, do, si hoc feceris: hoc modo etiam semper nostros maleficos & sagas in primis aggreditur. Si Deo & suis abrenunciaueris, mihiq; adhæseris, liberabo te, à tali desolatione, aut tribulatione, aut paupertate, dabo diuitias, aut offeram voluptatem ad libitum, aut faciā te voti compotem, *&c.* Vt non modo percipimus ex confesṡionibus stupidarum anicularum, sed etiam virorum doctorum vtriusque status, Ecclesiastici & ciuilis, hominum, iuuenum & senum, (quod sane dolendū,) imò etiam conuersorum & pœnitentiū. Deinde ad probationem dictæ veritatis accedit canon, 26. causa, quęst. 2. cap, Illud; ex Augustino in hęc verba. Omnes artes huiusmodi, vel nugatoriæ, vel noxiæ superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum & Dæmonum, quasi pacta infidelis, & dolosæ amicitiæ constituta, penitus sunt repudiandæ & fugiendæ Christiano. Nec abhorret lex ciuilis hoc pactum. C. de malef. & mathem. in l. multi: dum ait, manibus accitis, id est, secundum Glossam, Dijs infernalibus. Quomodo vocati veniunt Dęmones, nisi ex pacto? Cer-
 tè huma-

tè humana poteſtas, cum ſit inferioris ordinis, & longè infirmioris virtutis, Dæmonem ne minimum quidem cogere poſset vt accitus compareret, niſi pactum intercederet. Sed plura pro explicatione iſtorum verborum adducemus Deo volente in Commentario in titul. C. de malefic. & mathemat. in d. l. Multi: quem præſenti tractatui ſtatim ſubijciemus. Comprobat etiam hoc pactum communis Theologorum ſententia. D. Cyprian. in libro de duplici martyrio atteſtatur, quod qui magicis artibus vtuntur, tacitè Christvm abnegent, dum cum Dæmonibus habent fœdus. Imo ipſe Cyprianus, vt omnibus conſtat ex actis ipſius, chyrographo ſe obſtrinxerat Dæmoni, cum adhuc Magus eſſet: Quod quidem adhuc aliquando peſsimi Necromantici, & aliqui etiam malefici proprio ſanguine ſubſcribunt, & diabolo in ſignum fidelitatis & ſeruitutis tradunt: S. Auguſtin. lib. 2. de doctrina Chriſtiana a cap. 20. cuius verba relata in d. cap. Illud: S. Thomas in 22. loc. citat. & in quæſt. 96. ſæpe. S. Antonin. 2. part. titul. 12. Guilhelmus Pariſienſis in tractat. de fide & legib. fol. 45. colum. 2. in æditione Pariſienſi de Anno Domini 1516. Scotus in 4. diſt. 34. Gabriel. in 2. d. 8. quæſt. 2. artic. 4. dub. 2. Sylueſt. & Angel. in verb. Superſtitio, & maleficium. Ioannes Gerſon in pri-

in prima parte in Triologio Astrologiæ Theologizatæ. Martinus Arles in tractat. de superstitionibus à numero 85. Ioannes Tritemius de reprobis & maleficis ad quæstiones propositas à Maximiliano Cæsare. Franciscus Victoria, Castrensis & Iosephus Angles loc. citat. Ioan. à Turrecremat. in d. c. Illud: 26 quæst. 2. Martin. Nauar. in manuali confessariorum cap. 11. numero 25. & alij communiter alibi. Consentiunt iurisperiti Paul. Grilland. in d. quæst. 3. de Sortilegijs. Iodocus Damhauderus in cap. 61. Practicæ criminalis. Ioannes Bodinus lib. 2. cap. 3. & 4. de Dæmonomania Magorum, & in confutatione opinionis VVieri pag. 440. in æditione Basiliensi de Anno Domini 1581. accedit Thomas Erastus Medicus in Dialogo de Lamijs, qui doctissimè confutat opinionem VVieri, ad propositum, tacito nomine. Atque hanc Catholicam sententiam determinauit Vniuersitas Theologica Parisiensis Anno Domini 1398. 19. Septemb. damnando errores aliquos circa materiam superstitionum. Hos autem articulos ponunt Gerson in prima parte suorum operum: & Bodinus in initio sui libri, & alij alibi.

Tertius articulus ad nostrum intentum talis est. Quod inire pactum cum Dæmonibus tacitum, vel expressum, non

sit ido-

sit idololatria, vel species idololatriæ, error. Et intendimus esse pactum implicitum in omni obseruatione superstitiosa, cuius effectus non debet à Deo, vel natura rationabiliter expectari. hæc in d. articulo.

Dicet aliquis. Quare seruant huiusmodi pacta & promissa Dæmones, cum tamen sint mendaces, & fallaces? Dico in primis, quod nec semper seruant, nec seruare possunt, cum non sit in eorum potestate. Hinc Christo promittebat matth. 4. dare omnia regna mundi & gloriam eorum, quæ tamen non erant in eius potestate. Vnde Remigius in illum locum. Miranda est diaboli dementia: illi promittebat dare regna terrena, qui suis fidelibus dat regna cœlestia, & gloriam mundi, qui est cœlestis gloriæ Dominus. Et Hier. in eadem verba, tomo 9. Arrogans & superbus de iactantia loquitur. Non enim potest omnia dare, cum sciamus plerosq; sanctos viros à Deo reges factos. Alludere ad idem Euangelij videtur Michael Psellus in li. de Dæmonibus: quando dicit. Etsi Dæmonia diuitias nobis & gloriam promittunt, nihil tamen ex se tradere possunt: Quippe cum imperium nullum habeant, sed visu tantum quædam inania suis cultoribus afferunt, varia prorsus & instabilia. Sic innumerabilibus processibus constat, quod maleficis in principio subuersionis pecunias argenteas, sicut etiam S. Anthonio

thonio Sportam argenteam oſtendebat, promittat, oſtendat, & det. Quas cum putant ſe habere, & eis volunt vti, pecuniæ reſolutæ ſunt in ſtercora equorum, aut aliam vilem materiam. Non tamen negandum, Dæmonem aliquando veras pecunias dare, vt ſua mancipia confortet in malo, ne ſi ipſum ſemper mendacem inueniant, fidem nō habeant, ſcit enim illud cōmune pronunciatū, Mentiri ſolito, verū non creditur vlli. Huius rei exemplum libet hic inſerere de fœmina nota Treuiris, Coloniæ, & in locis vicinis. Ex cuius proceſſu iudiciali & criminali Auothentico manu notarij ſcripto, corā iudice & ſcabinis, aliqua puncta ad inſtructionē congruis locis inſeremus præſenti æditioni: Quare altius curſus rei repetendus eſt. Fuit fæmina ſatis diues in Pago diſtanti à Treuirenſi Ciuitate paruo miliari, nomen Pago Rouer, & Fæminæ Meiſenbeins Anna. Hæc cum multorum ſuæ ſectæ virorum & mulierū denuntiationibus, & alijs indicijs in vehementem veniſſet maleficij ſuſpicionem, ab incolis Pagi Rouer apud officiatum ſiue præfectum loci accuſata tanti criminis, clam ſe ſubtraxit, & aliquot ſeptimanis in locis vicinis delituit. Tandem à nobili & valido viro Ioanne Pieſport Officiato Abbatis monaſterij S. Maximini extra & prope muros Treuirenſes, cuius iuriſdictioni ratione domicilij ſubdebatur, requiſita &

Exemplum

sita & monita ad comparendum & purgandum super iudicijs. Requisitione non obstante, criminis conscia mulier, adhuc ætatis mediæ, prima habita oportunitate, nauigio in flumine Mosella Coloniam se recipit. Deinde temporis successu, Deo sic disponente, vt occulta & nefanda crimina prodantur & puniantur; dicta rea ab alijs pluribus, imò à proprijs filijs & filiabus, quos etiam tanti sceleris & aliorum grauissimorũ participes reddiderat, vehementius adhuc delata. Seduxit enim duos proprios filios, & duas filias: alter filius, & vna filia ante capturam matris, in magna pœnitentia cum multorum mærore, vitam laqueo finiuerunt, & corpora igne consumpta: Alius filius, & filia adhuc impuberes in custodia detinentur, & instruuntur. Deus det ipsis bonam mentem, & cõstantem conuersionem. Cùm autem maior natu filius, cuius infra aliquoties mentionem faciemus, cui nomen proprium fuit Ioannes Cuno, sententiam criminalem in consessu Officiati, Prætoris & Scabinorum, coram Tribunali acciperet, vehementer & impensè, zelo salutis maternæ, vt pium filium decebat, inflammatus, rogauit iudices, vt studio cogitarent, & industria laborarent, si qua ratione & via matrem ream comprehendere possent, vt tandem in hac vita conuersa ad Deum, per pœnitentiam, temporali ignominia, & momenta-

menta-

mentanea morte æternum & infinitum redi-
meret supplicĩu tantis criminibus debitum &
præparatum, si in hac vita pœnitentia non ex-
pientur. Iuuenis, honestissima, & plenissima
misericordiæ petitione, nec non etiam scele-
rum multitudine magnitudineque, quæ rea
mater commiserat, dictus Officiatus rectè ex-
citatus, Senatui Colonienſi, & bonis amicis
Coloniæ, qui negotium promouerent, pro-
prio & ad rei expeditioné exercitato nuncio
scripsit. Amplissimi & nobilissimi Senatus
prouidẽtia, & diligenti dispositione, Rea Co-
loniæ inquisita, & cum subinde ædes & do-
micilium mutasset astutia, vt non facilè in-
ueniretur; tandem reperta, & missa Officiato
S. Maximini prædicto, comitantibus tribus,
aut quatuor fortibus & armatis custodibus,
& sic quinta Octobris Anno Domini 1590.
adducta, & tradita in custodiam Monasterij
S. Maxim. Octaua eiusdem mensis, Officia-
tus reproducta copia indiciorũ coram præto-
re & scabinis, eorum consilium & iudiciũ re-
quisiuit: Qui iudicarunt, quod rea beneuolè
& serio interrogaretur, & nisi veritatem sic
fateretur, moderata tortura adhiberetur. Et
sic factum est prius constanter negauit adhi-
bita tortura cõfessioni initium dedit & pau-
latim continuauit. Inter reliqua confessio-
nis puncta, confessa fuit, quod cum à pro-
prio marito durius tractaretur, & vnius
prolis

prolis mors subsequeretur, grauius commota cogitare cepit, se à Deo derelictam esse, animumq; abiecit. Quas cogitationes & similes cum mente volueret, Dæmon in forma viri nigris vestibus induti nocte prope lectum apparuit, & dixit: Si Deo, à quo deserta esset, vellet abrenunciare, sibiq; adhærere, & operam addicere, quod pacem se procurante esset habitura. Sic excæcata statim fidem Dæmoni dedit, Deo, Beatæ Virgini, quam *Latam* malus spiritus appellabat, atq; omnibus sanctis abrenunciauit, & dixit, Deus, ex quo auxilium ferre recusas, intermitte. Statim amasius, qui se Fedderhanß nominabat, frontem tetigit, ac si crisma eradicaret, pedes habebat asininos. Cum Dæmoni deceptionem obijceret, eumq; mendacē assereret, pro consolatione dedit ei duplicem ducatum, verum, legalem, & bonum, quem in marsupium reposuit, & alijs pecunijs adiunxit. Hæc mulier, vigesima die mensis octobris Anno Domini 1590. viua igni tradita est, & bonum vitæ finem habuit. Deinde, vt ad propositum reuertamur, secundum Scotum, & Gabrielem locis citatis, & alios alibi, Dæmones seruant pacta & promissa, non quia veraces, sed vt alij eis adhæreant, quia si nulla pacta seruarent, nulli homines eis seruirent.

Annotandum etiam, quod quemadmodum secundum leges & Iurisperitos, duplex est pa-

ctum,

ctum; Tacitum & expressum. L. Labeo. L. Item quia conuentiones. ff. de pactis. Barth. Bald. Iason & DD. ibidem: Ita etiam duplex intercedere potest pactum inter hominem & Dæmonem: Tacitum, & expressum. Tacitũ est, quando aliquis contendit facere aliquid per causas, quæ nec virtute naturali, neque ex diuina aut Ecclesiastica institutione possunt illud efficere, vel quando huiusmodi causæ tanquam necessariæ adiunguntur alijs, quæ possunt talem effectum producere, vt explicat Nauar. in manuali Confessariorum ca. 11. num. 25. & satis colligitur ex d. artic. Parisien. Sic tacitum pactum ineunt quandoq; viri ex curiositate, quando vident suas vxores se vngere, vt ad cursum & congregationem nocturnam proficiscantur, Ipsi eodem vnguento se vngunt, & sequuntur. Cuius rei exempla Grillandus & alij referunt. Quia enim fidem habent, quod tali vnguento vis insit, tacitè consentiunt in opus diaboli, qui accurrit, & auxilium fert. Pactum expressum est, quando consensus exprimitur per verba, nutus, aut signa. Cuiusmodi est illud, quod vt plurimum malefici faciunt, quando Deo abrenunciant, & Dæmoni in seruitutem se tradunt. Grillandus in d. q. 3. Damhauderus, Castrensis & alij duplicem etiam distinguunt Sortilegorum professionem. Tacitam & expressam. Tacita professio est promissio quæ-

Duplex pactũ potest esse inter hominem & Dæmonem.

Sortilegorum professio duplex.

dam, quamquis facit alteri professo de obseruando, quæ sibi mādauerit sub promissione, quod grandia faciet, & mirabilia in vita sua, cognoscet futura, & multa alia his similia: dummodo fidem Catholicam abijciat, & omnia Ecclesiastica sacramenta contēnat & repudiet, atq; adhæreat cultui & obedientiæ sui magistri, & hæc professio dicitur tacita, quia non fit propriè cum Dæmone, sed cum eius ministro: nec interueniunt solèmnitates extrinsecæ, quæ interuenire solent in expressa professione. Expressa est, quæ fit cum proprio Dæmone: & ista adhuc duplex est. Vna quæ dicitur solemnis siue publica: & altera priuata. Solemnis est illa, quæ fit cum Dæmone, dum publicè residet in solio Maiestatis, more principis, quando fiunt vniuersales congregationes certis nocturnis horis & quatuor anni temporibus. Solent enim, vt nostri malefici & sagæ referunt, in quatuor anni temporibus, nocte, quæ intercedit inter diem iouis & veneris, celebriores habere conuentus: in quibus multi conueniunt omnis sexus & conditionis homines. Priuata est, quæ fit cum ipso Dæmone pacto expresso, citra tamen solemnitates & hominum multitudinem. Hanc solent facere statim, quando transeunt in societatem Dæmonis. Tunc relinquunt prius Deum, abnegātes eius nomē & baptismū, & reliqua sacramenta Ec-

ta Ecclesiæ. Deinde adhærent Dæmoni, eidemque perpetuam obedientiam spontanea voluntate promittunt, ita vt penitus subditi Diaboli efficiantur. Et sicut veri Christiani secundum scripturam admonentur, vt omnia opera sua bona faciant, & incipiant in nomine DEI, & ad eius honorem dirigant: Ita hi Diaboli clientuli iubentur omnia facere & incipere in nomine Dæmonis, & ad eius cultum dirigere. Nunc ponenda sunt fundamenta d. Doctoris, quibus pactum hoc impugnat, quod fieri nequeat. Primò, ratione personarum: naturarum diuersitas non patitur, quia cùm nulla communio sit inter Dæmonem & hominem, nullum potest esse pactum, aut contractus. 2. Ratione rerum: Quia quæ dari fieríue non possunt nec de iure, nec naturaliter, eorum nulla est penitus obligatio. 3. Ratione conditionis adiectæ stipulationi, pactóue: Quia nec in stipulantium est potestate, nec ita in casu posita vt natura sit possibilis. 4. Ratione formæ: quia non ea fit, quæ dat esse rei, cuiusque omissio vitiat actum. 5. Ratione dissensus: Quia semper de alio & aliter sentit Dæmon, quam homo. 6. Et postremò non nisi imaginariũ est vniuersum negotiũ. 7. Præterea aniculæ, quæ plerunque lamiæ dicũntur, circunueniũtur dolo, fraude, astu, ignorãtia ac errore: ergo non potest esse con-

tractus & pactum. Hæc argumenta ponit lib. 6. de præstigijs Dæmonum cap. 27. pag. 779. In lib. de Lamijs cap. 7. aliter improbat pactũ. Dæmon cum spriritus sit, carnem & ossa non habet, quare extensa manu firmaq; stipulatione lamiam recipere non potest, vt tractatur & dicitur de professione Sagarum. Præterea dolosa hęc stipulatio, in pernitiosum finem conficta, contra Dei voluntatem, si tantum habebit momenti, vt nulla queat rescindi ratione, & necessario eius virtute alter alterius voluntatem sequi, illiusq; præcepto morem gerere compellatur: Cur pactum illud prius in baptismo, ex peculiari Dei voluntate & mandato, solemnibus verbis verè sancitũ, & quidem interpositis fideiussoribus, tanquã prærogatiua, non præponderabit? Alia profecto contractus est firmitas inter Deum veracem & sanæ mentis homines. Quicquid ille stipulatur, & in suo verbo addicit, hoc fideliter, & indubitatè præstat, nec data manu præstigiosa deludit, non saltat, nec conuiuatur, vel similibus rebus ludicris, quibuscum paciscitur, nequiter fallit, dementátue, quemadmodum hic commentitio carnali corpore amasius. Disparitatem hic qui negauerit, nescio quid veritatis hic sit admissurus. Hęc ibidem ille Doctor.

His argumentis facilè est respondere, si clarè & dilucidè res intelligatur, & distinguenda di-

da di-

da distinguantur. Pactum enim definitur esse, Duorum, vel plurium in idem placitum & consensus. L. 1. ff. de pactis, & dicitur à pactione, id est, pacis actu. Pacisci enim est actus concordiæ: Sic potest dici pactum, quasi ad pacem habendam factum. Panormit. in ca. 1. de pactis. Vnde pacta diriguntur ad conseruationem pacis, concordiæ & societatis. Hinc optimè intelligitur Caietani doctrina, super 2.2. S. Thom. q. 95. art. 4. quod pactum initum cum Dæmone dupliciter intelligitur. Vno modo, pro conuentione cum Dæmone facta: vt, faciam hoc, vt facias illud, *&c.* Alio modo pro sociali actu cum Dæmone: Et licet pactum & fœdus propriè sonent conuentionem, tamen etiam in materia superstitionum, & Sortilegiorum accipiuntur & intelliguntur secundo modo: & tunc pactum tacitum intelligitur, sicut inuocatio tacita. Deinde pacta distinguuntur à iure & Doctoribus, in vtilia, vel vt aliqui vocant, valida: & inutilia, siue inuailida, vel nulla. Et sic pacta vtilia ab inutilibus distinguuntur per essentiam. Nam vtilia pacta habent esse. Inutilia non. L. Iurisgentium § pactorum, & §. Si ob maleficium. ff. de pactis. & L. pacta quæ contra. C. eod. tit. & in reg. Quæ contra ius, de regul. iuris, in 6. Caccialupus in tract. de pactis q. 6. Bald. in tract. de eadem materia. & in d. l. Iurisgentium. Bartol. Alberic. Iason &

Quomodo pacta distinguantur.

alij in d. §. Si ob maleficium. Ad quam materiam multas adfert allegationes Bertachinus in Repertorio Iuris, in verbo pactum vers. Pacta inualida. Hanc distinctionem si perpendisset dictus auctor, vidisset argumenta sua, quę ponit, nihil probare. Probant enim hoc, quod omnes concedimus, & iure tam canonico, quam ciuili probatur: pacta, quæ fiut cum Dæmone, non esse vtilia, sed inualida, nulla, turpia, contra legem diuinam & humanam, nullam inducere obligationem, repudianda, & rescindenda. Quia pacta contra bonos mores, & ob maleficia perpetranda inita, cum sint turpia, contra legem Dei, sunt inualida, & nulla. De talibus pactis tractant DD. Iuris in d. §. Si ob maleficium. Quare auctor rectè dixit: disparitatem qui negauerit inter pacta, quæ fiunt inter Deum & hominem, & inter maleficum & Amasium, nescio quid veritatis sit admissurus. Pacta enim, quæ fiunt Deo, fiunt de rebus ad salutem animæ & corporis spectantibus, ideoq; sunt vtilia, valida, & habent essentiam, inducunt obligationem. Quæ verò maleficus cum Amasio, sunt in perditionem animæ & corporis, diuinā maiestatem lędunt, & sunt in fauorē inimici Dei & hominū. Atq; hic si bene aduertisset, in argumentis proprijs contrarietatē admittit, cum dicat disparitatē naturarū arguere impossibilitatem contractus & pacti, & tamen

Disparitas est inter pacta hominis cū Deo, & hominis malefici cum Dæmone.

men

men probet contractũ & pactũ inter Deum & hominem esse; & sacræ litteræ ita esse clarissimè attestantur. Quia cum Abraham, Moyse & alijs patribus Deus habuit pacta & fœdera Genes. 9. Recordabor fœderis mei, quod pepigi vobiscũ. Et iterũ ibidem, statuam pactũ meum vobiscũ. Gen. 17. Ponam pactũ meum tecũ, & eris Pater multarũ gentium. Deut. 5. Deus noster pepigit nobiscũ fœdus. & 7. cap. & alibi. Si ergò propterea repugnat fieri pactum inter Dæmonem & hominem, quia naturarum est diuersitas, cum homo sit corporeus, Dæmon spiritualis; quomodo non magis repugnat fieri cum Deo, cum maior disparitas, si verum sit fundamentum, arguere debeat maiorem repugnantiam? Maior enim est disparitas quantum ad compositionẽ hominis ad Deũ, quam ad spiritualem creaturam. In Deo nulla omnino compositio admittenda: At in spirituali creatura licet non sit compositio physica ex materia & forma, siue corpore & anima, est tamen metaphysica ex actu & potentia. Vnde liquidum est, quod homo cũ spiritu potest pacisci, & quod nihil disparitas prædicta impediat. Est enim similitudo & communicatio inter spiritualem & corporalem creaturam, quantũ ad intellectum & voluntatẽ, quarũ potentiarum actus cõcurrunt ad pactum, vt ex definitione pacti clarum est: qua definitur esse duorũ vel

 plurium,

plurium, intellige, personarum, in idem consensus. Cõsensus spectat ad voluntatem. Voluntas autem in spirituali creatura etiam est. Membra corporea, non tam requiruntur ad essentiam contractus & pacti, quam ad eius expresſionem & manifestationem, vt noster consensus alijs, cum quibus volumus pacisci & consentire, innotescat. Quare sicut spiritualis creatura in corporibus assumptis nobiscum conuersatur, sonum vocalem, articulatum, & quasi humanum format: ita etiam potest consensum & pactum exprimere, & cum
Matth. 4. homine conuenire. Nam si Dæmon Christo verbis expressis, vt Euangelica historia claris verbis loquitur, pactum obtulit: quid obest quo minus alteri idem offerre posſit? Etsi tamen verum est, quod homo debeat dissentire à Dæmone: tamen tanta est Dæmonis astutia, & hominis tum infirmitas, tum malitia, vt liberè ei consentiat sæpius in multis, vt omnibus ratione vtentibus constat. Nec etiam quicquam ad rem facit quod dicatur, sagas dolo, astutia & errore decipi: & ideo nõ esse pactum: sed tantùm arguit tale pactum non esse seruandum, sed rescindendum: Dolo malo, ait prætor, pactum se non seruaturũ. Dolus autem malus fit ex calliditate & fallacia. L. Iurisgentium conuentiones. §. Pactorum autem ff. de pactis. & dicitur iniquum dolo factum & fraudandi causa. ibidem §.
Sed

Sed si fraudandi. Quod etiam dicitur non nisi imaginarium esse vniuersum negotium. Qua facilitate asseritur, eadem etiam reijcitur: nec solum constat propria anicularum illusarum confessione, sed etiam Doctissimorum in Theologia & Iure auctoritate, & innumerabilium vtriusq; sexus & status hominum testimonio, qui tale fœdus nō dormientes, sed vigilantes, solutis sensibus, cum Dæmonibus inierunt in Germania, Italia, Gallia, & alijs locis. Qui autem omnia imaginaria & phantastica opinatur, quæ Sacræ literę, graues Doctores, & mille hominum expertorum testimonia confirmant, multum phantasia perturbatus est. Quòd vero plurimi vtriusque sexus homines confiteantur, quod in abnegatione fidei, quando fœdus initur, Dæmon malefico aut sagæ Chrisma è fronte eximere & eradicare contendat: id sanæ intelligendú, quia Dæmon, qui vbiq; suum lucrum & humanæ salutis interitū quærit, hic etiam Christianis hánc vult suggerere superstitionem, vt credant, aliquem effectum hanc eradicationem habere, & se minus hoc modo potentes fieri ad resipiscendum à tam infœlici statu, & ad rumpendum fœdus iniquum, per pœnitentiam & veram ad Deum conuersionem. Chrisma, quo Christiani more Catholico in baptismo vnguntur, in corpore & fronte amplius non hæret, sed diu aqua idem detersit,

NB

nec tam chrismate vngimur, ob corporis cō-
modum, quam animæ salutem. Chrismatis
virtus animam afficit. Vnde eradicari Diaboli
vngulis non valet. Qua de causa nec de nouo Sagæ chrismate iniunguntur, sicut nec baptizantur, quādo ad cor redeunt, & suo creatori corde contrito & humiliato reconciliantur. Character, qui secundū Conciliorum & Theologorū Catholicam doctrinā efficit, ne sacrum baptisma reiteretur, indelebiliter animæ inhæret, corrumpi nequit: Cum quicquid corrumpitur, ad corruptionem subiecti intereat, aut à contraria qualitate expellatur. Character autem inest animę tanquam subiecto, quæ corruptioni nō est obnoxia, nec etiā characteri quicquam contrarium est, à quo expelli queat. Nec puto quod omnes maleficos aut Sagas in fronte vngulis tangat, sed tantum minus instructos in fide, & superstitiosos, qui ea laborant persuasione, quod talis eius tactus in fronte aliquē sortiatur effectū.

Modus cognoscendi, quousque maleficorū opera se extendant.

7. Præludium. *Vt cognoscamus, ad quæ maleficorum operá se extendant ex permißione diuina, necesse est intelligere, quæ operationes Dæmonis potestati subiectæ sunt.*

CVM autem tanta eius potestas sit, vt nulla vis super terram comparetur ei, attestante

ſtante Iob. ca. 41. impoſsibile eſt hominẽ ſcire, quid poſsint Dæmones per naturæ ſuæ conditionem facere, niſi per donum Dei iuxta Apoſtolum dicentem 1. cor. 12. *Alia diiudicatio ſpirituum, vt S. Auguſt. docet lib. 3. de Trinit. cap. 9.* Si autem ex ſacris literis conſtet aliquid Dæmonum poteſtatem excedere, id nullatenus credendum eſt maleficos, aut magos poſſe efficere. Ex hoc fundamento dicitur, Maleficos & magos multa poſſe ope diabolica facere, quæ homini imperito impoſsibilia videntur, cùm proportionem noſtri intellectus ſuperent, nec ſub ſenſum & phantaſmata cadant, à quibus noſtra cognitio initium ſumit.

8. Prælud. *Firmum illud ad multas difficultates tollendas in hac materia ſtatuendum eſt pronunciatũ, cum D. Dionyſ. de diuinis nominibus, c. 4. approbatum à S. Thom. 1. par. q. 64. art. 4. In Dæmonibus dona naturalia nequaquã mutata, ſed integra & ſplendidiſsima manſiſſe.* *Dæmones retinuerũt poſt lapſum dona naturalia.*

QVARE tanta eſt eorũ pura naturalis cognitio, & operandi poteſtas, quanta Angelorũ. Subiecta autẽ eſt materia horum inferiorũ Angelis tàm bonis quàm malis, quantum ad motum localem, idq; ex naturali rerum ordine, quia cum natura corporalis infra ſpiritualẽ ſit, tanquã imperfectius ſub perfectiori, nata eſt moueri in ordine ad locũ vnde

Ariſt.

Aristo. 12. Metaph. posuit cœlum moueri ab intelligentijs, quas nos Angelos dicimus, numerumq; intelligentiarum, tanquam ex notiori è numero motuum in corporibus cœlestibus inuestigauit.

Quædam maleficis operibus adhibita naturaliter operantur; quædam ex pacto tantũ.

9. Præludium. *In operibus maleficorum quædam adhibentur, quæ naturalem actionem ex rei natura habent, in ordine ad effectus, quos producere intendunt: exempli gratia, venena ad interficiendũ, herbæ ad sanandum, vel occidendũ: Quædam verò tantum sunt signa & characteres, nihilque habent virtutis ad effectus producendos, sed operatio sequitur ex pacto cum Dæmone, solum consensum præbente malefico, & signum adhibente.*

Delectantur enim Dæmones multum signis, cum imitari studeant Deum, qui mediantibus signis sacramentalibus, salutem operatur in terris, quam ipsi, pro eorum nequitia multiplici, adminiculo signorum, euertere conantur. *Quod pulchrè S. Augustinus lib. 21. cap. 6. de Ciuitate Dei innuit his verbis: Dæmones alliciuntur per varia genera lapidũ, herbarum, lignorum, animalium, carminum, rituum, non vt animalia cibis, sed vt spiritus signis, in quantum scilicet hæc eis exhibentur, in signum diuini honoris,*

cuius

cuius ipſi ſunt cupidi. Ex prædicta rerum, quæ in maleficijs aſſumuntur, diuerſitate, ad cautelam hominum obſeruandum, periculoſius eſſe opus maleficorum, quando veneno alijsque rebus naturalibus vtuntur, quàm quando tantũ ſignis. Quia naturalia naturali modo applicata, effectũ ſortiuntur tam in bonis, quam in malis, ſecundũ proportionem actiuorum & paſsiuorum, nec valent impediri, niſi miraculosè, ab eo, qui dixit de diſcipulis: *Et ſi quid mortiferum biberint, non eis nocebit.* Itaq; nec cruces, nec reliquię, nec ſacramentalia naturalium rerum curſum impedient, niſi ipſe præter naturam, qui omnium motuum eſt primum efficiens, effectum cauſæ particularis ſuſpendat. At in alijs alia ratio eſt: quia ſpiritualibus armis ſæpiſsimè Dæmonum inſultus propulſantur, & actiones impediuntur, ne effectum ſortiantur.

10. Præludium. *Sicut inter angelos beatos, ſic inter Dæmones eſt ordo & prælatio, & id fide tenendum ex ſacris literis,* *In Dæmonibus vt S. Angelis, eſt ſub ordinatio.*

Iob. 41. Ipſe eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ. Matth. 12. & Marc. 3. In Beelzebub principe Dæmoniorum eijcit Dæmonia. Ad Epheſ. 6. *Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus principes & poteſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarum harum.* Hinc Chriſtus in Euangelio

gelio regnũ Sathanæ attribuit Luc. 11. Matth. 12. Si enim Sathan Sathanam eijcit, quomodo ſtabit regnum eius? Hic autem ordo, naturæ eſt, non gratiæ. Nam naturæ dona retinuerunt, gratiæ autem amiſerunt. Sicuti autem Dæmones natura ſunt ſuperiores & inferiores; ſic eorum actiones etiam ſibi inuicem ſubordinantur: qualis enim ordo inter cauſas, talis quoque inter effectus. Hinc ſuperiores Dæmones nõ omnia per ſeipſos exequuntur, ſed inferioribus non rarò ſua committunt officia, & prouincias diſponunt, qui libenter ſe ſubijciunt in perniciem generis humani, ſicque eorum ordo & concordia non ex amicitia, qualem nullam inter ſe habent, ſed ex nequitia, qua homines communi ſtudio odio proſequuntur, & Dei regnum impugnare moliuntur, procedunt. Talis autem ordo inter Dæmones poſt vniuerſale iudiciũ ceſſabit, quia tunc finis ipſius nullus erit qui eſt hominum tentatio, & ad malum inductio. Quod confirmant verba illa Gloſſæ 1. cor. 15. ſuper verba Apoſt. *Cùm euacuauerit omnem principatũ, &c. Quamdiu, inquit, durat mundus, Angeli Angelis, homines hominibus & Dæmones Dæmonibus præſunt.* Videntur aliqua obſtare huic ordini, quæ mouet Guilhel. Pariſien. 2. par. principali par. 2. c. 14. & 15. de vniuerſo. Vbi pax non eſt, ibi non eſt concordia, iuxta illud ſapientis. Inter ſuperbos ſemper iurgia ſunt.

Spiri-

Spiritus autẽ illi maligni ſunt ſuperbiſsimi, cum etiã diuinæ maieſtati renuerint ſubeſſe. cum autem vnus ſuperbus iugũ alterius abijciat, quomodo ſuperbiſsimi ſpiritus patiuntur ſibi aliquẽ præſidere? aut inuiti faciunt: aut voluntarij. Si inuiti, igitur ſemper ſunt rebelles pro viribus, pręſertim cum ex ſuperbia æquè appetant principatũ ac dominationẽ, ſicut ſuperior. Aut eũ iam deieciſſent milleſies à ſuo principatu, ſi viribus præualerent: aut neceſſe eſt, quod ipſe omnibus ſic pręualeat, quod ſingulos & omnes potẽtia ſuperet: quũ ex eadẽ cauſa omnes ſimul contra ipſum moueantur ad rebellionẽ. A ratione autẽ alienũ eſt, ꝙ ipſe ſuperior potẽtia & virib⁹, tot, & tam multa milia fortiſsimorũ ſpirituũ ſuperet: quum in rebus eiuſdẽ ſpeciei nõ inueniatur vnũ indiuiduum, ꝙ naturali perfectione & potentia vincat omnia alia ſimul coniuncta. Sic vnus homo naturali virtute & fortitudine non poteſt multos ſuperare, nec vnus equus fortior eſt alijs multis ſimul aggregatis. Si quis dicat: Vnus rex in regno omnibus imperat. Reſpõdetur hoc nõ prouenire ex natura, aut naturali regis potentia, eo quod rex ſit, ſed ex volũtate & obedientia ſubditorũ, vt conſtat experientia, quando obediẽtia diſſoluitur, rebellio ſequitur, & rex nõ magis ex virib⁹ naturalib⁹, quã homo priuatus valet, imò non rarò minus eſt exercitatus ad pugnandũ,

quam

quam gregarius miles ſit. Si voluntarij prin-
cipi ſubijciuntur: quomodo ergo iugum
ſuaue potentiſsimi creatoris ferre recuſaue-
runt, cuius potentiæ etiam omnes ſimul reſi-
ſtere non potuiſſent? nec hoc ipſis erat ignotũ
ex viribus naturæ. Amplius, ſi ſæuiſsimi Ty-
ranni ſui principis imperio voluntarij ſub-
ſunt: quomodo non ſemper inter eos ira &
odium, cùm ſuperbia eorum aſcendat ſem-
per, vnde continua rebellio ſequitur? Ad ho-
rum clariorem reſolutionem conſiderandũ
eſt, ordinẽ in angelis eſſe naturalem, & à Deo
cum naturæ inditum. Qui enim magis acce-
dunt ad perfectionem primi & ſummi prin-
cipij, alij ſunt potentiores & ſuperiores in na-
turalibus. Sic Doctores tradunt primũ gra-
dum inter omnes ſpiritus tenuiſſe Luciferũ.
Deinde, vt ſupra inſinuatum, concordia Dæ-
monum eſt ex cõmuni nequitia, qua homi-
nes perſequuntur. Eſt enim proprium im-
piorum, vt eis ſe adiungant & ſubijciant ad
propriam nequitiam exequendam, quos po-
tentiores eſſe viribus cognoſcunt. Sic licet
hæretici non raro inter ſe ſint diſcordes, ta-
men omnes conueniunt ad impugnationem
Eccleſiæ Catholicæ. Sicut autem ordo in Dæ-
monibus eſt naturalis, ſic prælatio etiam, quæ
naturæ ordinẽ cõmitatur, eſt naturalis. Qua-
re argumentum ſumptum ex humanis, non
valet ad propoſitum: Quia homines natura
ſunt

ſunt pares in naturalibus, & ſecundum naturalia nullus inter eos ordo eſt. Quod autem in Dæmonibus inferiores ſuperioribus ſubdantur, non eſt ad eorum ſcilicet ſuperiorum bonum, ſed magis ad malum. Quia cum maleficere maximè ad miſeriam pertineat, præeſſe in malis eſt eſſe miſerum. Atq; hic etiam notandum ex Magiſtro Sententiarum in 2. d. 6. quod ſecundum modum & gradum ſcientiæ maioris, ſunt etiam gradus in præſidentia. Quidam enim vni prouinciæ, Alij vni homini, aliqui etiam vni alicui vitio præſunt. Sic Lucifer ſuperbiæ, Mammon auaritiæ, Aſmodæus luxuriæ, Sathan iræ & diſcordiæ, Beelzebub gulæ, Leuiathan inuidiæ, Beelphegor accidiæ præeſt, & quiſque horum præſidentiū maximè ad illud peccatum inducere nititur, cui præſidet, & à quo nominatur. Quando autem dicitur, quod vnus alicui vitio præſit, non eſt putandum, vt ait Gloſſa ſuper Ioſue 11. quæ eſt ſumpta ex ſermone Origenis, in illa verba: Omnes bellando cepit: quod vnus fornicationis ſpiritus ſeducat eum, qui in Britannia fornicatur, & eum qui in India ſeu alijs locis: neque vnum duntaxat eſſe ſpiritum iræ, qui in diuerſis locis diuerſos exagitat homines: ſed potius fornicationis eſſe ſpiritum vnum ſuperiorem, atque innumeros, qui ei in hoc vitio pareant. Similiter iracundiæ principem vnum eſſe, innumeroſque ſub

Quomodo diuerſi dæmones diuerſis vitijs præſint.

eo, qui homines diuersos ad huiusmodi peccatum solicitent, & sic de cæteris vitijs: De diuersis Dæmonum studijs doctissimè Cassianus in collationib. patrum coll. 7. Abbatis Sereni c. 32. Tot autem esse, ait, im̃undos spiritus, quot in hominibus studia non dubiè cóprobantur. Nam nonnullos eorum, quos etiam faunos vulgus appellat, ita seductores, & ioculatores esse manifestũ est, vt certè quæque loca seu vias iugiter obsidentes: nequaquã tormentis eorũ, quos prætereuntes potuerint decipere, delectentur, sed de risu tantum̃odo & illusione cõtenti, fatigare potius eos studeãt, quã nocere. Quosdã verò solummodo in nociuis incubationib᷑ hominũ pernoctare: alios ita esse furori ac truculentię deditos, vt non sint contenti illorũ tantum̃odo corpora, quos suppleuerũt, atroci dilaceratione vexare, sed etiã irruere super eminus transeuntes, quales illi in Euangelio describuntur ob quorũ metum per viam illam transire iam nullus audebat. Alios reperimus nó solũ studere mẽdacijs, sed etiã blasphemias hominib᷒ inspirare. Cuius rei etiã nos testes sumus, qui audiuimus Dæmoné confitenté, per Arrium & Eunomiũ, se impietaté sacrilegi dogmatis edidisse. Quod etiã in 3. Regum lib. vnum ex eisdem ipsis manifesté legimus prædicantem. Egrediar, inquit, & ero spirit᷒ mendax in ore omniũ prophetarũ eius. Esse autẽ alia dęmo-

Matth. 8.

2. Paral. cap. 18.

num genera, id est mutorũ & surdorũ, Euangelia testantur. Incentores etiã libidinũ atque luxuriæ quosdã spiritus propheta comemorat. Spiritus fornicationis decepit eos. *Oseæ. 4.* Nocturnos quoq;, diurnos ac meridianos dæmones similiter scripturarũ auctoritas docet. De quorum diuersitate longum est, si volumus omnia scripturarum volumina perscrutantes sigillatim percurrere. Qui per Prophetam *Esaiæ. 34.* Onocentari, qui pilosi, qui serenæ, qui lamiæ, qui vlulæ, qui strutiones, qui ericij designãtur: Qui aspis, qui Basiliscus in Psalmo, qui Leo, qui Draco, quiúe Scorpius in Euangelio nuncupetur. Qui princeps mundi huius, qui rectores tenebrarum harum, qui spiritualia nequitiæ ab Apostolo nominentur. Quæ vocabula non casu, aut fortuito indita illis debemus accipere, sed significatione istarum ferarum, quæ apud nos vel minus noxiæ, vel magis perniciosæ sunt, illorum rabies ferocitatesque distingui. His ad eruditionem & delectationem lectoris lubet annotare, quæ ad idem propositum faciunt, & ea tradit Guielhelmus Parisiensis Doctor grauissimus in 2. parte de Vniuerso. *Dico,* ait, iuxta verisimilitudinem, non iuxta certitudinem, quod sicut omnipotens bonitas creatoris permittit hominum Principes impios, diuersos ordines in principatibus ac ditionibus collocare, qui & malos solent

exaltare, ac bonos deijcere, imò indignissimos & pessimos in dignitatibus potestatibusque statuere: Ita permisit & principi malignorum spirituum iuxta suæ peruersitatis malignitatē alios de malignis spiritibus sublimare, varijsq; operibus malis præficere, alios ab eisdem officijs remouere. Quod Deus permittit propter innumeras vtilitates, quas inde elicit. Cuius signum est, quod in collationibus patrum narratur. Apparuit quippe cuidam sancto viro princeps malignorū spirituum in solio sedens regali, & ante eum horribilium multitudo spirituum, qui de singulis venientes regionibus interrogabantur, quid perpetrassent: & quos modicum mali iudicauit egisse, flagellari præcepit, quorum cum vnus retulisset se quendam sanctū heremitam per quadraginta annos tentasse, & in ipsa nocte in fornicationis facinus deiecisse, cum ingenti gaudio & festiuitate ab illo receptus est, ita quod eum iuxta se collocarit; & proprij capitis coronam deponens, Dęmonis illius capiti imposuerit. Etenim sicut ab initio ambitiosissimè affectauit assimilari altissimo, ita nunc vsq; regnum suum tenebrosum ac sceleratum contendit inanissima impietate, conformare regno ac militiæ creatoris deputando angelos tenebrarum diuersis iniquitatis obsequijs, secundum quod angeli sancti deputata habent ministeria pietatis: Sic

Collat. 8. cap. 16.

tis. Sic & Eccleſiam malignantium ſuam, aſsimilare conatur Eccleſiæ ſanctorum, quatenus ſicut Deus & ſaluator in Eccleſia ſua conſtituit veros Apoſtolos, veros Prophetas, ſanctos martyres, fideliſsimos confeſſores, virginesq́; mundiſsimas: Sic & ipſe habere ſatagit pſeudoprophetas, falſos Apoſtolos, martyres vanos, fictos confeſſores, ac virgines fatuas. Enimuerò qui ab exordio fuit ſignaculum ſimilitudinis, plenus ſapientia & perfectus decore, factus eſt ſimia ridiculoſæ ac deformis imitationis: ſic & totum regnum ipſius ſua vanitate, ambitione & iniquitatum congerie verſum eſt velut in ſimiam quandam Eccleſiæ electorum, quæ vere eſt regnũ Dei. Hæc Guilhelmus. De præſidibus ſpirituum malorum, eorum nominibus, natura, numero ſubiectorum, formis apparendi plurima curioſa & minus vtilia tradit quidam libellus inſcriptus, liber officiorũ ſpirituum, vel de principibus & regibus Dæmonum, & à quodam Pſeudomonarchia Dæmonum: In illo libello multi principes & preſides numerantur, ex quibus quidam 50. aut 60. aut pluribus legionibus præſident, & dominantur. Legio aut cõtinet 6666. Curioſum eſt his rebus multum adhærere, periculoſum & ſuperſtitioſum eiſdem fidem tribuere, cum nemo ſcire poſsit citra diuinam reuelationem, qui non didicerit à Dæmone, à quo cognoſ-

cere non licet. Hoc loco considerandum est, quod cùm dæmones ordinatam & disciplinatam nequitiam habeant, vt ex dictis constat, prout Cassian. in collat. 7. cap. 18. loquitur, instituunt talem ordinem & disciplinam inter suos subditos maleficos & sagas. Sic Bodinus lib. 2. c. 4. rectè attestatur teneri quemq; maleficum suorum malefactorum rationes exponere, aut cædi, nisi fecerit, grauissimè. Hoc mihi, ait, Bodinus Castelli Russi præfectus, Biturigũ nomine delegatus apud Blosenses, affirmauit. Magam se iudice crematam fuisse, quam filia accusauerat, quod ipsam in conuentus deduxisset, & diabolo instituendã obtulisset: hæc inter alia scelera, istud confessa est, se saltasse in hirci ambitum, & tandem singulas rationes rerũ à postremi cætus tempore gestarũ reddidisse, & qua in re puluerem occupassent: hic à se infantẽ enectum aiebat, alter equum, ille arborem. Vna autẽ nihil ab eo tempore fecisse cõperta est: hæc frequentes ictus accepit baculo ad plantam pedum, & ab alijs omnibus derisa est. Hæc Bodinus. Et sic comperimus etiam multis confessionibus, quod sagæ, quando alijs nocere nequeunt, sibi ipsis damna inferunt. Certissimum etiam est, si quis nequissimam disciplinam in cursu non seruet, vt nomen Iesvs casu nominet, aut Deum, aut crucem faciat, cæditur, & alijs disparentibus domum ire cogitur. Hoc se

exper-

expertam confeſſa eſt Meiſſenbeins Anna de
Rouer, de qua ſupra: quæ cum fortuitò
Deum ſemel in curſu & conuentu nominaſ-
ſet, coacta fuit pedibus ire domum, cum dela-
ta eò fuiſſet à diabolo in forma hirci. Qua de
cauſa quod diſciplinam tranſgreſſa fuiſſet,
nominando Deum, verberata eſt ab alia N.
ſuperioris ordinis: quæ ante hanc etiam flam-
mis conſumpta eſt. Idem contigit cuidam
Mariæ ex pago S. Matthiæ, quæ Anno Domi-
ni 1588. 10 Nouemb. incinerata eſt, & detenta
in cuſtodia monaſterij S. Mathiæ prope ciui-
tatem Treuirenſ. Hæc cum in primis ad con-
uentum delata fuiſſet, à ſuperioribus & prin-
cipalioribus tractatum extitit, & propoſitum
de perditione fructuum naſcentium & ſimul
vuarum, & quæcunque perſona conſenſum
præbebat, bibebat. Cùm autem ordo bibendi
& cõſenſum dandi ad ipſam deueniſſet, apud
ſe dixit. Ah IESV, perdemus frumenta & vinũ,
qua ratione ergò pauperes meos pueros ſuſtẽ-
tabo, ſtatim prolato nomine Ieſu, euaneſcen-
te lumine, in denſiſsimis tenebris ſola in lo-
co manſit. Manè circa horã quartam ſuperior,
comitantib⁹ duabus alijs aduenit, & grauiter
ipſam percuſsit, eò ꝙ nomẽ Dei nominaſſet,
& conuentũ diſsipaſſet. Quo facto auolarũt.
Maria autẽ pedib⁹ domũ redijt. Multa in hu-
ius rei confirmationẽ cõfeſſus eſt Ioan. Cuno
filius dictę Annæ de Rouer, iuuenis naturali-

bus dotibus ornatus, decem & octo annis natus, qui iam Treuiris, & Mussiponti in Lottaringia litteris operam impendit, & eos progressus fecit, vt iam Poësi & literis humanioribus studeret: Hic iuuenis nono suæ ætatis Anno à matre propria seductus fuit, denunciatus tanti criminis à propria sorore, & alio fratre adhuc superstite in custodia. Cum detineretur, & iudicia proponerentur sine tortura actuali veritatem confessus est, & sacramentis Ecclesiasticis præmunitus, sacrisque exhortationibus instructus, maxima pœnitentia ductus, scelera sua detestatus est, & pœnam temporalẽ pro peccatis maluit pati, quã præsentem cum periculo animæ ducere vitam, & sic Anno Domini Millesimo quingentesimo, nonagesimo, altera visitationis Mariæ, vitam fœliciter, licet in pœna, finiuit. Imò cum Officiatus & omnes misericordia ducerentur, eo quod magnam contritionem in eo aduerterẽt, sicq; vellet & offerret ei pœnam gladij recusauit, & voluit comburi cum alia saga, quæ simul supplicio afficiebatur: eò quod talis pœna suis sceleribus digna esset, & sic prius strangulatus, flammis in cineres redactus est. Confessionem huius adolescentis latius in primis, vt debuit, iudicialiter Notarius excepit, deinde ipsemet iuuenis proprijs manibus per puncta descripsit germanicè additis & permistis verbis latinis & tradidit. Ex

propria

propria eius ſcriptura ſunt, quæ præſentibus inſerimus. Occaſio caſus eius hæc fuit. Cum enim amore carnali incenderetur erga filiam quandam illius pagi, oblata oportunitate cõmercium cum ea habuit. Deinde Dæmon in forma illius puellæ apparuit, quem perſonam amatam exiſtimauit, & ei in auri ſpecie quatuordecim coronatos dedit, quam pecuniam tandem conuerſam in putredinem reperit, vt eius formalibus verbis vtar. Quamprimum factum matri ſignificauit, & conqueſtus eſt de caſu, Mater verò, quæ iam Dæmoni ſe ſubdiderat, maleficij & rei geſtæ conſcia, eum cõſolata eſt dicendo, fili, conſolare, res ad bonum ſtatum dirigetur. Sub principium noctis Mater filium ſcopis inſidentem camino eduxit, ante ianuam hircum repererunt, cui inſederunt in nomine diaboli, & delati ſunt ad locum planum & latum, dictum Hetzenroderheydt/ qui diſtat à Rouer forte miliari, vbi frequentiſsimi ſunt conuentus Maleficorum, præſertim celebriores, & quaſi prouinciales. Cum verò ad dictum locũ veniſſent, mater diabolum iuuenis ſeductorem aduocauit, eiq́; dixit. Hic eſt filius meus Ioannes Cuno, vti promiſi. Tunc matre impia verba prædicente, abrenunciauit Deo & omnibus ſanctis. Expedita abrenunciatione hilares extiterunt, & quaſi nuptias cum eo celebrarũt, Tunc tamen Dæmon in alia forma apparuit,

 quam

quam primo tempore ſeductionis. Poſtea Dæmoné ſuccubam habuit, qui & ei vnguentum dedit ad exercenda veneficia. Cuius vnguenti virtutem probauit in matris porcello, quem vnxit in collo, & mortuus eſt. Dæmon ſuus Roſam ſe nominauit, atq; adoleſcentem capribarbam. Confeſſus quoq; eſt Matrem propriam & alias duas ſagas in conuentu & congregatione, coram Dæmone præſidente, & toto cætu in Hetzenroderheydt iactabundam prædicaſſe, & hoc maleficiũ expoſuiſſe, quod patrem ſuum, id eſt, maritum dictæ annæ, veneficijs interemiſſent. Conſentit mater in ſua confeſsione, ſicut etiam in pręcedenti puncto de ſeductione. Singulis quatuor anni temporibus ad congregationem & curſum venire debent: Aut ſi quis in perſona realiter impeditus comparere nequit, Diabolum ſuum ſubſtituere debet, præbendo ei conſenſum in omne malum, quod in congregatione tractatur & concluditur, ibiq; ſe gloriatum de quibuſdã horribilibus carnalibus vitijs, quę hic non eſt opus enarrare, teſtatus eſt. Cætus ſiue totus conuentus in tres gradus ſiue ordines diſtinctus eſt. In maiores, mediocres, & minores. Ipſe conſiſtebat inter mediocres. Semper quando conueniunt, habent propoſitum, & tractatum de inſtructione alicuius rei. In curſu quoque ſunt fiſtulatores, cui exercitio ipſe aliquando vacauerat, & lucratus erat in
bona

bona pecunia tres aut quatuor batzios. Si quis autem nõ eſſet ſoluendo: in pœnam, inhoneſtum actum, qui ſaluo honore nominari non poteſt, ſubire tenetur. Sacramentum Euchariſtiæ ter aut ſæpius vix ſumere potuit, & quando confiteri hoc voluit. Dæmon ſuus digito inhibebat, atque etiam ipſum percutiebat ſi quid boni faceret. Tandem in conuentu & curſu habent cenſorem morum, quem latinè legis mandatorem vocãt. Hic legit & iubet, quo pacto quis ſe gerere debeat erga Dæmonem, & quod ſingulis quatuor anni temporibus præcipuè cum cæteris conueniendum in loco deſtinato, & conſenſus dandus ad omnia maleficia. Hæc ex adoleſcentis confeſsione. Alia adhuc commodis locis inſerentur. Ex his clariſsimum eſt, quo ordine & malitia Dæmon regnum ſuum ſtabiliat, & multos mortales, Deo iuſtè permittente, miſerè in laqueũ ducat. Ex hoc ordine deducitur, quomodo Magus quandoq; Dæmonem poſsit cogere. Si enim pactum vel fœdus habeat cum ſuperiore & potentiori, ad imperium eius inferior morem geret, non autem æqualis, qui voluntariè concurret quaſi coactus videatur ſuis incantationibus ad coniurationem Magi. De hac re legendus Franciſcus Victroia in relectione de arte Magica à numero. 25.

11. Præludium. *Licet apud antiquiores Doctores res dubia fuerit, an angeli & Dæmones sint corporei, nec ne: tamẽ nunc temerariũ videtur asserere esse corporeos.*

PRima pars certa est ex August. lib. 21 cap. 10 de Ciuitate Dei, qui fatetur multos doctos in ea fuisse opinione, quod sint corporei, & præterea addit. Si quisquam nulla habere corpora Dæmones asseuerat, non est de hac re aut laborandum operosa inquisitione, aut contentiosa disputatione certandum. Aliquando iuxta Apulei & Platonicorum sententiam subtilia corpora habere videtur opinari. Accedunt Origen. lib. 2. Periarchon. cap. 6. Lactant. Firmianus lib. 2. diuinarum institut. cap. 15. & alij alibi. Secunda pars confirmatur: scriptura huic parti maximè fauet. Ephes. 4. Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, id est aduersus res corporeas. psal. 103. angeli vocantur spiritus. Qui facit angelos suos spiritus: Luc. 24. Spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Et Marci 5. Legitur in vno homine legio fuisse Dæmonum. Quomodo in vno corpore humano tot corpora latere potuissent: His accedunt Symbolum Nycænum, quod Deum creatorem visibilium & inuisibilium pronunciat: Concilium Lateranense sub Innocentio tertio, cuius verba haben-

habentur in cap. Firmiter credimus. de summa Trinitate. Creator omnium visibilium & inuisibilium: Spiritualium & corporaliũ: qui sua omnipotenti virtute simul ab initio temporis vtramq; de nihilo condidit creaturam, spiritualem & corporalem: angelicam videlicet & mundanam: ac deinde humanam, quasi communem ex spiritu & corpore constitutam. Communis Doctorum sentententia etiam consentit. D. Dionis. de diuinis nominib. cap. 4. Damasc. lib. 2. de fide. cap. 3. Gregor. Nazian. lib. 2. suæ Theologiæ in fine. S. Chrysost. hom. 22. super Genes. S. Thom. 1. par. q. 50. art. 1. & 2. S. Bonauent. in 2. d. 8. q. 1. Gabriel. Scot. Richard. Dionis. Carthus. & cõmunis in 2. d. 8. Alexand. Halen. 2. par. q. 34. memb. 1. & hæc est communissima sententia, cui contradicere non caret temeritate. Aristot. etiam 6. metaphys. t. 2 & in lib. 2. de Anima. & in 12. metaphys. & alibi tradit, intelligentias re & ratione à materia esse separatas, & in hac re nulla apud Philosophos est controuersia.

12. Præludium. *Dæmones possunt assumere corpora, & in ipsis apparere hominibus.*

Dæmones assumere corpora & in ijs apparere possunt.

PATET ex octauo præludio: Naturalia manserunt integra in Dæmonibus, sicut bonis

bonis Angelis. Sed boni possunt assumere corpora: ergò & mali, licet ad diuersos effectus. De bonis clarum est.

Gen. 18. Abrahæ apparuerant tres viri, id est, angeli in conualle Mambre. Tob. 5. Tobias inuenit iuuenem splendidum cinctum, & ignorans quod angelus Dei esset, salutauit eum, & 9. cap. vocauit Tobias angelum, quem hominem existimabat. Genes. 19. Venerunt duo angeli Sodomam, quibus Lot dicebat. Domini declinate in domum pueri vestri, & lauate pedes vestros, &c. Quod etiam Dæmones corpora assumant, constat. *Genes. 3. apparuit in forma serpentis, & Matth. 4. Christo corporaliter apparuit. 2. Cor. 11. Angelus Sathanæ transfigurat se in angelum lucis.* Idem patet ex vitis sanctorũ, *vt Athanasius in vita S. Anthonij ait. Nam & bestiarũ & serpentum formas induentes, omnia, vbi vir sanctus agebat, protinus impleuêre phantasiis leonum, taurorum, luporum, aspidum, serpentum, scorpionum, nec non pardorum, atq; vrsorum, & hæc singula secundum suam frendebant naturam.* S. Martino apparebat in forma viri, purpura & diademate ornati, *vt testatur Sulpitius in vita ipsius*, S. Hilarioni in forma pueri, *vt refert Hieronymus in vita eiusdem.*

Etsi angeli boni humanam, eamq; virilem induant speciem, quando hominibus apparent: tamen maligni spiritus varias pro negotiorum, quæ in hominũ perniciẽ moliuntur, varietate formas assumunt: Nunc virilem, nunc muliebrẽ, nunc quadrupedum, nunc reptili-

reptilium : vt exemplis iam positis satis clarũ est. Id tamẽ obseruatum à quibusdam, quod non appareãt Dæmones vnquam effigiẽ ouium induisse. Cum Christo domino placuerit se pastorẽ, & familiam suam oues nominare. Sic in Euangelio oues statuit à dextris, hædos autem à sinistris. *Matth.25.* Oues enim sunt animalia fructifera, mansueta, humilima & patientissima, quæ ꝓprietates cõueniunt ouibus Christi. E contra verò Dæmon plerunq; apparet in forma hirci, vt relatione pręsertim eorum, qui maleficam sectã sequuntur, cognoscimus. Hircus enim est animal mẽto & cornibus terribile, truculentũ capite, & suo tempore satis fœtidũ, quibus proprietatibus mores Dęmonum, & maleficorum designantur. Hanc similitudinẽ ouium & dissimilitudinẽ hædorum latius ostendit Dominicus Sotus in 4. Sentent. d. 47. q. 2. art. 5. Sed nec in specie columbę legitur malus spirit⁹ apparuisse, ꝙ diuinæ ꝓuidentiæ congruit : cùm in tali forma spiritus sanct⁹ apparuerit. Columba enim est auis munda, candida & pulchra, quare in tali forma, spiritus sancti operationes designãtur. Malus autẽ spiritus cũ sit deformis & ferox, nigra delectatur forma. Sic S. Machario in specie nigri mauri, alteri in corui, alijin nigri canis figura obuiam factus est : multis sagis in specie nigri hirci apparet, præsertim quando defert eas ad congregationem. Tradunt

quoq; Doctores, quod Dæmones nonnunquam se præsentent in corporibus mortuorũ, sed non bonorum, in quibus spiritus sanctus sibi præparauit habitaculũ. Quoniam Deus, in cuius manibus corpora sanctorum sunt, id Dæmonibus non permittit. Dubium hic esse potest, vtrum Angelus Sathanæ transfigurans se in speciem siue formam Christi, absque peccato possit adorari? *Tractant Alex. Halen. 3. par. q. 30. memb. 3. ar. 1. S. Bonauent. in. 3. sent. d. 9. q. 6 Gabriel super canonem missæ, Lect. 50. in litera R. Bartholomæus à Medina in 3. par. S. Thom. q. 25. ar. 3. Iosephus Angles in floribus Theologicarum quæstion. in 2. sent. par. 1. d. 8. difficul. 14.* Dicendum: Qui existimat vel aduertit esse dæmoné sub forma Christi, & adorat, committit crimen idololatriæ, quia sciens & prudens adorat Dæmonem, & ipsi tribuit cultum diuinum, quod est pessimũ scelus idololatriæ. Si autem quis sit dubius, sitné verus Christus, vel Dæmon, qui apparet, & adorat, mortaliter peccat, quia exponit se probabili peccandi periculo: quod qui amat, peribit in illo. suspendendus ergo in tali casu actus, vel adoratio facienda sub cõditione. Si tu es dęmon, non te adoro: & à Deo cognitio precibus petenda, pro veritate. Sic S. Petrus cum videret Christum, ignorans eum esse, dicebat. Matth. 14. *Si tu es Christus, iube me ad te venire super aquas.* Si quis verò ita esset ignorans & simplex, vt in-

uinci-

uincibiliter ignoraret esse Dæmonem, talem excusari adorando iudicat Medina, & tantùm materialiter committere idololatriam. Alij verò sentiunt ignorantiam nõ excusare, quia vt hoc peccatum caueremus, præmonuit ipse Christus Matth. 24. *Multi venient in nomine meo dicentes, quia ego sum, & seducent multos. & Paulus: Ipse Sathanas transfigurat se in Angelum lucis.* Deinde talis habet orationis remedium, & si petat à Deo, non deseretur, quia promisit, dicens, *Quicquid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis.* Quare in tali casu, qui adorat, & priùs non orat, non adhibet debitam diligentiam, ad euitandum ignorantiã requisitam. Deinde cum huiusmodi apparitiones sint multũ periculosæ, non facile sunt admittendæ, sed probandi spiritus, an ex Deo sint. Exempla ad confirmationem huius rei non desunt: In primis Beatissima Virgo cùm ab angelo salutaretur turbata in sermone, antequam consensum præberet cogitabat qualis esset ista salutatio. & *1. Reg. 3.* Samuel, secundò, tertiò & quartò vocẽ Domini vocantis audiuit, tunc tandem respondit: *Loquere Domine, quia audit seruus tuus.* Sic & S. Lucianus presbyter reuelationem sibi factam per Gamalielem Pauli discipulum, non statim acceptauit nec credidit, sed dubius prestitit, donec prẽmissa oratione visio tertiò sibi manifestaretur. Non ergo in his facilè credendũ: nam locum habet illud:

Qui facilè credit, facilè decipitur, & leuis est corde. Habuerunt ergò sancti Patres semper suspectas huiusmodi visiones. S. Martinus, cum diabolus sub forma Christi ornamentis aureis prefulgidi appareret respondit, Christum nunquam vsum aureis ornamentis & se nolle eum adorare. Alius quidam Pater, cùm se Dæmon in forma Christi offerret, clausis oculis dixit, se nolle Christum videre in hac vita, sed in cœlis. Alius sub simili specie apparenti, obiecit: *Vide ad quem mittaris: neque enim is sum, qui Christum videre merear. Gerson in tractatu de spiritibus discernendis admonet cum Petro dicendum: Exi à me Domine, quia homo peccator sum.* Quando autem Deus per visiones vult aliquid reuelare, talia dat signa & documenta, quibus cognosci potest veram esse reuelationem: vt patet de reuelatione facta Beatissimæ Virgini, & visione pastoribus, in natiuitate Saluatoris, & alia, Mariæ Magdalenæ apud monumentũ manifestata, &c. Item in exemplo de Samuele allato. Cùm autem in huiusmodi visionibus & apparitionibus multi sæpè decipiantur, probandæ sunt secundum sacras literas, doctrinam sanctorum, & experientiam hominũ discretorum. Quare ex hac parte sæpissimè fœminæ decipiuntur à diabolo: cum enim sint curiosæ, & mollioris cõplexionis, facilè recipiunt impressiones à spiritibus, & multũ eis delectantur suam sanctitatem hinc metientes & sic

Visiones periculosæ: ideoq; probandæ, & quid ijs occurrentib⁹ faciẽdum.

& ſic turpiter ſæpè in laqueos perſecutoris incidunt. Statim vt inſolita & ignota viſio apparet, muniendum eſt cor ſigno ſanctiſsimæ crucis, & mens erigenda in Deum, cum inuocatione ſalutaris nominis Ieſu, quod dæmonibus terribile, fidelibus autem fortiſsimum ſcutum eſt contra aëreas poteſtates. *Regulas diſcernendi huiuſmodi viſiones, & ſpiritus qui legere voluerit, videat Gerſonem in dicto tractatu, & Bartholomæum Medinam lo. cit. & eundem in 1. 2. S. Thom. q. 22. artic. vltimo prope finem.* Qæret hic quiſpiam, ex qua materia tam breui tempore corpora aſſumunt, & quomodo ad nutum euaneſcunt? Communis opinio Doctorum docet, quod corpora aſſumant aërea. S. Thom. 1. *par. q. 51. ar. 2. ad. 3. S. Bona. in 2. d. 8. ar. 2. q. 2.* Nam licet aër in ſua raritate manens, nec colorem nec figuram habeat, condenſatus tamen & figurari & colorari poteſt, vt patet in nubibus, & aliquãdo etiam figurę & viſiones pugnantium in aëre conſpiciuntur. Aërea etiam corpora citò diſparent, propter raritatem, maximè ſi virtus agentis & diſpergentis fortis ſit, vt in dęmonibus. Huiuſmodi tamen corpora à dęmonibus aſſumpta, nec habent verã formã, aut organizationẽ, vt phyſici loquuntur, completam, ſed ſolum effigiem, quæ potius artificialis, quam naturalis eſt. Ex hoc fundamento verum apparet, quod malefici aliijq; fatentur, eſſe facilè, cognoſcere Diabo-

Materia corporũ à Dæmonib. aſſumptorum.

Vnde Diabolũs in aſſumpto corpore cognoſcatur.

lum è manibus vel pedibus. Item non esse difficilè, discernere ex membris & corporis constitutione, quando cõsortes criminis sint in persona ; vel repræsentatione, in cursu & tractatibus.

Atq; vt id quod certissimum est, latius declarem, sicut iuxta prouerbium, leonem ex vnguiculis iudicamus: ita Dæmonem quando in humana specie apparet, ex pedibus & inferiori parte discernere licet à verò homine. Alexan. ab Alexand. li. 4. genialium dierum. c. 19. pulchrã refert historiã ad hoc propositũ. Sed ne cui, inquit, hæc vana, vel ficta sermonibus videantur, auctor est Thomas monachus, homo minime malus, cuius ego fidem probitatemque pluribus in rebus expertus didici, qui seriò mihi retulit, quod cum in monasterio & sacris ædibus, quæ in lucanis montibus sunt, cum pluribus iurgatus foret, & post immodica conuicia & rixas, animo perturbato inde se proriperet ; cum per nemora iter solus intenderet : speciem hominis, vultu tetro, nigra barba, promissis tunicis, vultu aspectuq; deformi & sęuo obuiam habuisse: quem cum appellaret, quid ille solus per deuia errabundus incederet, dixit equum, quo vectabatur, amisisse, atq; in proximos campos illũ euasisse credere: Cumque per sinus inuios equum vna quæsitum pergerent, ad perfluentem, in cuius aluo gurgites magni, & formidabiles

dabiles redundabant, deuenisse. Et cum monachus, vt aquam traijceret, calceos sibi eximere appararet, illum magnopere coëgisse, & tandē peruicisse, vt super spatulas suas ascenderet, potiusq; à se, qui corpore maior erat, vectaretur. Qui acquiescens, cum super illius spatulas, vt succollaretur monachus, ascenderet, illeq; iam aquam ingredi appararet, dum vada exquirit illius pedes non humana, sed tetra & deformi specie conspexit. Quo animaduerso, horribili terrore percitus, Deū vt sibi præstò adesset, acclamauit. Mox Dæmonem & diram illam speciem, diuino audito verbo, stridore querulo, & vi maxima, quanta dici potest, ita è conspectu abijsse dicit, vt imminentem quercum ingenti impetu collisserit, ac perfractis ramis funditus euerterit. Hæc ex Alexandro. Meissenbeins Anna dixit suum Amasium, qui se Federhanß nominabat, asininos pedes habuisse. Pari modo quædā N. detenta in custodia Monasterij S. Matthiæ, ex pago eidem proximo confessa est, quod non semper in propria persona valent ad congregationem, sed si venire non possint, dent consensum, & tunc Amasius eas repræsentet. Ex hac autem differentia hoc cognoscendum. Cùm alium vel aliam repræsentat, in superiori parte similis est homini, quem ex consensu eiusdem represensentat, in inferiori autem parte pedes habet bouinos, equinos,

aut alterius bestiæ. Hæc malefica An. Domini 1589. 14. Iulij incinerata est. Atq; vt nemo putet hęc esse à veritate aliena, quæ pluribꝰ confessionibus cõfirmantur, consideret dæmonẽ
Esaia. 34. non sine causa nominari à propheta Esa. 34. c. Onocentaurum, lamiam, & simili modo. Vbi Glossa, Beda, Dionis. Carthus. & alij ad propositum exponunt: Quod Onocentaurus sit animal monstruosum, superius habens effigiem hominis, inferius autem similitudinem asini. Et similiter lamia animal monstruosum, habens in parte superiori speciẽ mulieris, in parte autẽ inferiori pedes equinos. Atq; etiam ita callidus mille artifex est, quod formam inferiorem cautius abscondat, nisi quis bene aduertat, aut eiusdem artis sit peritus. Aliquãdo satis longò tempore potest cõuersari ita quod verus homo putetur. Lepidam ad hoc propositum historiam refert Ludouicus Cęlius Rhodiginus lectionum antiquarũ lib. 16. cap. 5. ratione illius Adagij. Serpentem foues, & te serpens. Quod prouerbiũ etiã nostris maleficis & sagis accomodari posset. Fuit, inquit, Menippus Lycius, annos natus quinque & viginti, ingenio haud inscito, corpore itẽ multa exercitatione valido, ita vt formosi athletæ, liberalisq; speciem pręseferret. Hunc peregrinæ mulierculæ pleriq; amoribus irretitum putabant. Ea verò, vt tum videbatur, speciosa quidẽ erat, & permollicula, nec non diuitijs

diuitijs vbertim fulta. Cæterum ea omnia ostentationem modò exhibebant, veri suberat nihil. In eius verò familiaritatē ad hunc modum insinuasse ferebatur. Pergebat quādoq; Menippus Corintho Cenchreas solus. Ecce phantasma quoddā illi occurrit, q̄ se in mulieris speciem conformauerat. Atq; ex manu appræhendens Menippū, iampridē, inquit, se illius amore teneri implicitā. Esse verò se genere Phœnissam, & in suburbano iuxta Corinthū habitare, idq; etiam digito monstrans, vt illuc veniret, hortari cœpit. Quod si inquit, feceris, intentam musicis inuenies me, & vinū bibes, quale non sæpè alias, nec te riualis vlla vellicabit suspicio: Pulchra siquidē pulchro contēta viuā, & moriar. His blanditijs adolescens delinitus, etiamsi philosophiæ haud expers, amoribus tamen obniti, obluctarique non valens, vesperi ad mulierem pergit, ac frequenter deinceps, perinde ac ad suas delitias: nec dum enim, cuiusmodi phantasma esset callebat. Id cum esset intuitus vir quidā, vt ipse interpretor, Magus, aut Philosophus, vt tum creditū est, & sum̄æ grauitatis, ac prudentiæ, primò statuarij instar Menippum inspectans, hominem expendebat, cōtemplabaturq;. Vbi verò rimatus abunde est visus: O formose, inquit, & à formosis expetite mulieribus, Ὄφιν θάλπεις, καὶ σὲ ὄφις. Serpentem confoues, & is te. Cum in eis mira-

bundam animaduerteret Menippum : hoc proinde, inquit, dixi : quoniam mulier est tibi, quæ vxor non est. Sed rogo te, ecquid te ab illa amari putas? Per Iouem, inquit, Menippus, & quidem eximiè. An igitur, inquit is, eam in matrimonium ascisces? Equidem, respondit. Quid enim iucundius, quam amantem ducere? Quando inquit, ille futuras opinaris nuptias? Citò ait, vel fortasse cras. Id cum vir ille inaudisset, obseruans conuiuij tempus, cum iam vocati præstò forent, vbi illuc & ipse perrexit. Vbi nam, inquit mulier est, cuius causa conuiuium celebraturi conuenistis? Tunc Menippus, propè adest, inquit. Tunc is, argentum hoc & aurum, cœteraque domus huius ornamenta, tua ne an mulieris sunt? Mulieris, inquit, ac semilaceram & pilarem omninò vestem ostendens. Tales mei, inquit, cultus sunt. At ille ad eos, qui aderant, conuersus: Tantali, inquit, hortos videtis, qui, sicuti ab Homero proditum est, speciem quidem præferunt aliquam, cum tamen nihil sint. Eiusmodi verò ornatum hunc omnem concipiatis licet. Neq; enim materia, quę videtis, vlla est, sed simulachrum modò est, ac imago. Quod vt verum sciatis, Bella hæc sponsa vna est ex Empusis, quas lamias & Mormalycias pleriq; existimant. Hæc dictus auctor. Fuit enim bella sponsa Dæmon sub forma humana, quod magus alijs oculatior prospe-

proſpexit, & ſic bene lamia appellata, iuxta Eſaiæ cap. 34. citatum.

Dicet iterum aliquis: Quomodo ergo Dæmones loquuntur & conuerſantur cum hominibus, ſi nõ ſunt vera corpora? Reſpondetur, ſi propriè loquamur, non loquuntur, quia vera locutio eſt operatio corporis actu vitam habentis, & animati anima rationali. Tale autem corpus non eſt, quod à ſpiritibus aſſumitur. Formant autem impropriè locutionem, quatenus producunt ſonum in aëre humanis vocibus ſimilem, non ſecus atque ſi quis ſummo artificio in tuba ſonum inſtar vocis humanæ redderet.

De locutione cũ Dæmonum hominibus maleficis.

Quando in antecedentibus dicitur non eſſe vera corpora, in quib⁹ ſpiritus apparent, id ſano modo intelligendum eſt, ne in errorẽ eorum incidamus, qui dixerũt angelos nunquam aſſumere corpora, vt refert S. Thomas in 1. part. q. 51. art. 2. ſed omnia, quæ in ſcripturis diuinis leguntur de apparationibus, in viſione imaginaria contigiſſe, vel in præſtigijs. Sed hoc repugnat intentioni ſcripturæ. Illud enim quod imaginaria viſione videtur, eſt in ſola imaginatione videntis. Vnde non videtur indifferentur ab omnibus, ſicut Angeli apparentes Abrahæ, viſi ſunt ab eo, & tota familia, & à Loth, & ciuibus Sodomorum. Similiter Angelus, qui apparuit Tobiæ, ab omnibus videbatur. Et malus ſpiritus primis

parentibus apparuit in vera forma serpentis, & non in imaginatione, aut præstigijs, vt Doctores attestantur. Et Christo Domino
Matth. 4. in Euangelio in forma humana reali, vt euidenter colligitur ex textu & Doctoribus ibidem. Quando ergò dubium incidit, an sint vera corpora, quæ à spiritibus assumuntur, vt in eis appareant, id sub distinctione intelligendum est. Non sunt vera corpora quantum ad veritatem corporis, quod denotatur, vt humani, vel animalis: sed sunt vera & realia quantum ad materiam, ex qua formantur, veram enim & solidam habent corporeitatem. Et licet nō sint talia corpora in prædicamento substantiæ, quatenus sic efformata, & quasi artificialia, sunt tamen verè aërea. Si autē vera essent corpora humana, aut bestialia: vera esset carò, vera ossa membris & neruis distincta & coniuncta, quæ nec ita statim fierent, nec subito euanescerent, quemadmodū nostra corpora post mortē permanent. Corpora autem spirituum ad eorum voluntatem in preiacentem, vt DD. loquuntur, resoluuntur materiam. Si quis autem obijciat, quod legatur in narrationibus patrū, Dæmonē discessisse relicto intolerabili fætore: id quod etiam refertur nonnunquā factum, quando exorcizādo eijcitur ab homine obsesso: fœtoris autem emissio verum corpus significare videtur. Respondetur ad hoc, dæmonē huius-
modi

modi fœtorem in suo discessu producere in aëre, rebus oportunis & tali effectui necessarijs. Quod si quis iterum objiciat: si verum est corpus à Dæmone assumptum, quomodo non semper ab omnibus videtur? Aliquãdo in loco torturæ Dæmõ videtur à malefico, aut saga, ita vt ei signum det, ne confiteatur: Aut etiam in itinere concomitatur, & alij asistentes non vident. Respondetur, huiusmodi apparitiones dupliciter fieri possunt: aut solum in imaginatione & visione, vt in prophetis constat, quibus solis visio fiebat. Daniel. 10. Vidi aut ego solus visione aut in corpore assumpto. Quod si spiritus in corpore assumpto appareat, est in eius potestate, vt ab vno, vel pluribus longè vel propè videatur. Quia eandem potestatem, quam animæ beatorum super corpora propria glorificata habebunt, habent & angeli mali in corpora ab eis assumpta. Anima autem beata talem potestatem habet in corpus suum, vt appareat vni vel pluribus, & non ab alijs videatur, vt patet exemplo Christi, Actorum 9. quando Saulo apparebat in via, quem Saulus videbat. Viri autem, qui comitabantur, stabant stupefacti audientes quidem vocem, neminem autem videntes. Sic respondet Iosephus Angles in florib. Theol. qq. in 2. sent. part. 1. q. vnica de Dęmonibus. Quomodo angelus vni appareat & non alteri: audiatur

ab vno

ab vno, non ab alio licet aſtante, Reſpondet Albert. in lib. de quatuor coæuis, & ſuper ſententia lib. Quod vnus percipit voces angeli apparentis, non alius, ideo eſt, quia locutio illa extat mirabilis. Quemadmodum enim nõ profertur per materialia organa ſecundum naturam: ita nec circulariter immutat medium, ſicut vox naturalis. Huius etiam cauſa eſt, quia locutio angeli fit conuerſione & ordine ad eum, cui loquitur, idcirco non ſonat niſi apud illum. Idem de apparitionibus eſt dicendum. Richard. in 2. d. 8. magis Philoſophicam reddit rationem. Diabolus poteſt facere, vt res quæ præſens eſt, lateat viſum, operando extra corpus noſtrum. Quia vt aſſerit Damaſcenus lib. 2. viſus videt ſecundum lineas rectas, quæ à viſibili procedentes, tendũt in conum, atq; conſtituunt angelum in loco iudicij virtutis viſiuæ. Propter quod idem viſibile non videtur per eaſdem lineas à duobus hominibus iuxta ſe poſitis, nec à duobus oculis eiuſdem hominis. Diabolus autem poteſt aliquam in medio facere diſpoſitionem, quæ lateat viſum, impedientemq́; tranſitum linearum à viſibilibus diffuſarum. Cumq́ue talem facit diſpoſitionem oppoſitam lineis venientibus ad oculum alium, videbit idem homo oculo vno, quod videre non poterit oculo alio. Simili modo poterit facere, quod id quod videtur, ab homine vno, non videa-

tur ab alio homine atteſtante, & item quod duorum viſibilium iuxta ſe poſitorum homo videat vnum, non aliud. Si quis obijciat, quod ſecundum Philoſophū ſenſus propriorum ſemper eſt, & quod potentia circa proprium obiectum non erret, & quod ſenſibile proprium eſt per ſe notum, ergò viſus nō decipitur circa ſuum obiectum. Reſpondetur: hoc verum eſt per ſe, niſi fiat aliqua corruptio circa organum: aut ponatur impedimentum in medio, aut ex parte obiecti, vt contingit in præſtigijs, Dæmonum illuſionibus & apparitionibus.

NVNC PAVLO LATIVS ALIQVA MONENDA, QVAE IN dubium venire poſſunt circa apparitiones in hac materia.

Primum dubium. *An animæ defunctorum appareant etiam, & immiſceant ſe operibus magorum aut Maleficorum.*

DIFFICVLTATEM facere videtur, quia Phytoniſſa animam Samuelis reuocauit. 1 Regum cap. 27, Ante reſolutionem precognoſcendum eſt, quod frequenter Dæmones ſimulant ſe eſſe animas mortuorum, ad confirmandum errorem gentilium, qui credebant, quod hominum animæ, qui mortui ſunt, Dęmones fiant, vt meminerunt S. Chryſoſto.

sosto homil.29. in Matth. S. Augusti. lib. 10. de Ciuitate Dei cap.11. S.Thom. 1. part. q. 117. art.4. ad 2. Et Iamblichus in lib. de misterijs, commemorat opinionem Porphyrij, dicentis omnia vaticinia nobis infundi à malis dæmonibus, quorum natura sit subdola omniformisque atque versatilis, qui Deos & sublimes Dæmones & animas defunctorum simulent, vt hac fallacia nobis occurrentes præsagia præbeant. Fuerunt & alij illius erroris, quòd crederent se artibus magicis & diabolicis posse animas ab inferis, aut alias reuocare, vt se præberent oculis humanis videndas, loquerentur, aut futura prædicerent. Cuius rei meminerunt Lactant. lib. 7. diuinarum institut. cap. 13. Tertullian. in lib. de anima, & alij. Hinc apud Plutarchum in vita Cimonis, Magus consulitur pro reuocatione animæ defunctæ.

Ferunt, inquit, fœminam quandam Bysantiam Cleonicen nomine, clarissimo genere ortam, à Pausania in libidinem accersitam, parentes vero vi pauoreq; consternatos, pudicam sibi virginem prostituisse. Hanc Pausaniæ domum nocte obscura ingressam, sumpto ab his, qui thalami foribus præerant, lumine, silentio ad cubile accedentem incautè cespitasse euersamque lucernam cum strepitu sopitum iam Pausaniam excitasse. Is hostilibus se insidijs circunuentum arbitratus, stricto

ſtricto gladio inſcius in virginem ruens, eam confodit. Cleonices deinde manes omnem Pauſaniæ quietem adimere atque turbare, eiuſque vmbra frequenter ſibi per ſomnium viſa iratè dictitare Heroicum illud. Is iuris te pœna vocat, mortalibus horror. His ita geſtis cum indignitate ſceleris, tum virginis pietate concitati in Pauſaniam ſocij illum, ſollicitante Cimone, Byſantij obſidentem, eumque mox vrbe deijciunt. Is tunc inde deſugiens virgineis manibus admodum vexatus in Heracleam ad Necromanticum ſe oraculum contulit: vbi reuocata Cleonices anima, ſupplex infeſtæ virginis iram lenire nitebatur. Quæ in conſpectum adueniens, confeſtim inquit, his malum liberatum fore, cum in Spartana vrbe conſtiterit. Ea ſermonis ambiguitate viſa eſt hominis mortem prædixiſſe. Multi profecto hanc rerum ſcriptores hiſtoriam tradidere. Sic Plutarchus, pro reſolutione huius dubij ſit his præmiſſis.

Prima Concluſio. *Sine dubio animæ beatorum non ſe immiſcent operibus magorum aut Maleficorum.*

QVIA cum ſint in manu Dei, iuxta illud Sapient.c.3. Iuſtorũ animæ in manu Dei ſunt, nec tanget illos tormentũ malitiæ: ad inuocatio-

uocationem & incantationem magorum, aut maleficorum non egrediuntur, nec in minimo subsunt imperio Dæmonum, quorum opera Magi vtuntur in suis operibus. Egrediuntur tamen animæ beatæ aliquando liberè ex propria volũtate, & particulari permissione diuina; ob causas salutem humanam promouentes. Exempla refert S. Gregor. lib. 4. Dialogorum. Prædictam Conclusionem docet S. Chrysost. loco citato.

Secunda Conclusio. *Animæ in purgatorio commorantes etiam non egrediuntur, vt se immisceant operibus magorum & Maleficorum,*

QVIA non est in eorum potestate egredi, cum diuina voluntate & potestate ibidem in pœnam suorum peccatorum detineantur: Et cum sint in charitate, suam voluntatem diuino beneplacito conformant, nec tam peruersis operibus, quæ etiam in vita detestatæ sunt, desiderant interesse. Si tamen quandoque animæ purgatorij permittuntur exire, ex speciali Dei dispensatione, id fit aut ad petendum viuorum suffragia, aut ad procurandum aliquod humanum bonum.

Tertia Conclusio. *Animæ damnatæ, & in inferno existentes, neq; se immiscere*

miscere operibus magorum & maleficorum possunt, neque hominibus prodesse, aut obesse.

TALES enim animę perpetuo carceri sunt mancipatæ, neq; vlla arte magica euocari possunt, vt patet ex illo Euangelij de diuite Epulone, qui nō est permissus redire ad mortales, vt fratres proprios salutis admoneret, ne in locum illum tormentorum venirent: quanto magis potestas denegatur redeundi ad scelera & deceptionem hominum? Hæc Conclusio est S. Chrys. & S. Thomæ loco citato, Francis. Victorię in relect. de arte magica num. 17. Iosephi Angles in Florib. in 2. in q. de eadem materia art. 2. difficul. 6. Ex dictis elicitur, quod si quando legantur, aut referantur fuisse apparitiones mortuorum, aut falsæ sint: aut si veræ sint, fiant à Dęmonibus, qui frequenter simulant se animas mortuorum, ad confirmandum errorem gentilium, qui hoc credebant, vt DD. citati attestantur. Luc. 16.

Ad illud de Samuele respondet S. Thom. 1. part. q. 83. art. 8. ad 2. & 2.2. q. 95. art. 4. ad 2. iuxta sententiam August. lib. 2. ad Simplicianum q. 3. quod non est absurdum credere, aliqua dispensatione permissum fuisse, vt non dominante arte magica, vel potentia, sed dispensatione occulta, quæ Pythonissam & Saulē latebat, se ostenderet spiritus iusti aspe-

ctibus regis, diuina eum sententia percussu-rus: vel non spiritus Samuëlis à requie sua ex-citatus est, sed aliquod phantasma, & illusio imaginaria Diaboli machinationibus facta: quam scriptura Samuëlem vocat, sicut solent imagines rerum suarum nominibus appella-ri. August. lib. de cura pro mortuis agenda c. 15. & in lib. 8. qq. ad Dulcitiũ vtrunq; quoq; sensum lectioni conformẽ probat, sicut etiã ad Simplician. At in lib. qq. veteris & noui te-stamenti q. 27. videtur sensum cap. Nec mi-rum 26. q. 5. appræhendere. Tertullian. in lib. de anima, & Cyril. de adorat. spirituũ. Guil-helm. Parisien. in 1. part. 2. principalis de vni-uerso cap. 80. in fine. & Turrecr. in d. c. Nec mirum. putant fuisse phantasma, secundum posteriorem sensum. Sotus li. 8. de iustitia & iure q. 3. art. 2. Alphons. Castrens. li. 1. de iusta hæret. punitione cap. 14. & alij alibi vtrumq; sensum etiam amplectuntur cum S. Thom. & August. locis cit. Hoc tamen annotauerim cum Alphonso, quod si quis eum sensum am-plecti velit, ita vt intelligatur anima Samuë-lis ex Dei permissione reuocata, cauere debet, ne credat, aut suspicetur animã illam proprio corpori, aut alteri restitutam, vt eam infor-mauerit, sicut antea, ita vt verus homo fuerit cõpositus ex sua materia & forma informan-te. Talem enim coniunctionẽ non potest dæ-mon efficere ex viribus suis etiam Deo per-

mitten-

mittente. Fuit ergo talis forma non vnita per informationē, sed solum assistens, vt motrix illius. Nisi velimus dicere, talem animæ cum corpore vnionem factam ab eo, qui quatriduanum Lazarum resuscitauit à mortuis.

DVBIVM SECVNDVM.

Quid iudicandum de apparitionibus nocturnis, tumultibus aut spectris molestantibus certas ædes, aut loca? An huiusmodi vexationes referendæ in Dæmones, aut magos & maleficos?

QVANTVM ad talium rerum veritatem quod aliquando contingant, nemo sanæ mentis dubitare potest, nisi velit sensus & Doctissimorum virorum auctoritatem contemnere, vt ex sequentibus clarum euadet.

Prima Conclusio. *Certissimum est, huiusmodi illusiones, & nocturnas in domibus vexationes non fieri à bonis spiritibus, quos nos angelos vocamus.*

QVONIAM hi sunt deputati in hominū salutem & custodiam, & non ad illusionem & deceptionem: & indignum est beatis spiritibus, tam vilibus & nugatorijs operibus vacare.

Secunda Concl. *Ab animabus pur-*

gatorij & damnatis non fiunt huiusmodi delusiones, & vexationes.

QVIA, vt ex dictis manifestum est, non possunt exire, nisi ex speciali Dei permissione & ad aliquem finem bonum.

Tertia Conclusio. *Huiusmodi illusiones & nocturni tumultus quandoq; possunt fieri magorum, aut Maleficorum opera.*

PROBATVR ex illa regula Theologorum. Quæcunque possunt Dæmones, possunt etiam magi & malefici eorum opera. At Dæmones posse huiusmodi tumultus excitare, nemo dubitat, & infrà latiùs patebit. Ad idem facit quod refertur in collationibus patrum, collat. 8. ca. 18. ex mente duorum philosophorum, qui magicis artibus inertiam, fortitudinem & sæuam nequitiam Dæmonũ frequenter experti erant. Hi despicientes B. Anthonium, velut Christianum hominem & imperitum sine literis, volentes eum de cella, cum amplius non possent, magicis artibus, & circunuentione Dæmonum perturbare, spiritus ei nequissimos immiserũt ad impugnationem. Cumque illo nunc quidem imprimente pectori suo, frontiq; signaculum crucis: nunc verò ad orationem simpliciter incubante, ne approximare quidem dirissimi Dæmo-

Dæmones eidem prorsus auderent: atque ad illos, qui eos direxerant, absque vllo reuerterentur effectu: & alios in nequitia vehementiores, rursus immitterent: itidemq; ipsis incassum suas expendentibus vires atq; inaniter redeuntibus: potentiores nihilominus aduersus militem Christi victorem iterum destinati, nihil penitus præualerent: eò profecerunt tales tantæq; eorum insidiæ tota arte magica quæsitæ, vt per hæc euidentissimè comprobarent, magnam professioni Christianorum inesse virtutem. Vnde non est dubitandum, quandoq; ope magorum posse fieri perturbationes & tumultus nocturnos, quãdo Deo disponente non amplius possunt hominibus nocere.

Quarta Conclusio. *Talia spectra, illusiones, tumultus & perturbationes nocturnæ vt plurimum fiunt à Dæmonibus.*

Conclusio constabit ex dicendis.

Quinta Conclusio. *Hæc spectra, illusiones, & nocturni tumultus in certis quibusdam locis cõtingunt, & non in alijs, & ita plerunque loca & non personas sequuntur.*

HANC Conclusionẽ tradit Didacus Couarru. clarissimus Iurisconsultus lib. 4. variarum

variarum reſolutionũ cap. 6. Probatur Concluſ. D. Gregor. li. 3. Dialogorũ cap. 4. refert, quod cum Datius Mediolanen. Epiſcopus cauſa fidei exactus ad Cõſtantinopolitanam vrbem pergeret, Corinthum deuenit. Qui dum largam domum ad hoſpitandum quæreret, & vix inueniret, aſpexit eminus domũ congruentis magnitudinis, eamq; ſibi præparari ad habitandum iuſsit. Et cum incolæ loci dicerent, eum in ea habitare non poſſe, quia iam multis annis eam Diabolus inhabitaret, & ideo eam vacuam remanſiſſe: Epiſcopus Datius reſpondit. Ideò hoſpitari in domo eadem debemus: ſi hanc ſpiritus malignus inuaſit, & ab ea hominũ habitationem repulit. Eam ſibi parari præcepit, ſecuruſque antiqui hoſtis certamina toleraturus intrauit. Itaque intempeſtæ noctis ſilentio, viro Dei quieſcente, hoſtis immenſis vocibus, magniſque clamoribus cepit imitari rugitus leonum, balatus pecorum, ſibilos ſerpentum, porcorum ſtridores. Tunc Datius beſtiarum vocibus excitatus contra hoſtẽ magnis cepit vocibus clamare, dicens: Bene tibi contingit miſer. Tu ille es, qui dixiſti. Ponam ſedem meam ad Aquilonem: & ero ſimilis altiſsimo. Ecce per ſuperbiam tuam porcis, & ſoricibus ſimilis factus es, & qui imitari Deum indigne voluiſti: Ecce vt dignus es, beſtias imitaris. Ad quam eius vocem deiectionem

ſuam malignus ſpiritus erubuit, & eandem
domum ad exhibenda monſtra, quæ con-
ſueuerat, vlterius non intrauit. Et poſtmo-
dum domus fidelium habitaculum facta eſt,
quia dum eam vnus veraciter fidelis ingreſ-
ſus eſt, ab ea protinus mendax ſpiritus atque
infidelis abſceſsit. Haud diſsimile exem-
plum narrat Alexander. ab Alexandro Iuriſ-
conſultus Neapolitanus libr. quintò Genia-
lium dierum capit. 23. Nota & vulgata res
eſt, ait, ædes quaſdam Romæ, quas ego inco-
lui, euidentiſsimis oſtentis ita infames, vt ne-
mo illas incolere auſus fuerit, quin aſsiduis
vmbrarum illuſionibus, & tetris imagini-
bus, noctibus fere ſingulis inquietentur, in
quibus præter nocturnos tumultus, quos
medio ferè noctis ſilentio audiebamus, &
horrendos fremitus cum eiulatu, ſtridulo-
que vocis ſono, quibus lachrymari, & tre-
mere videbatur, ſpeciem hominis ſquali-
da facie, vultu minaci, nigro corpore, &
aſpectu formidabili, nomen ſuum exprimen-
tem, & opem implorantem cernebamus.
Sed ne quis hoc fabuloſum, aut commen-
titium putet, auctor eſt NICOLAVS Tu-
ba, vir multæ & expertæ fidei, qui cum
rei explorandæ gratia cum nonnullis doctis
iuuenibus, prima facie ad nos aduentaſ-
ſent, cupido inceſsit animo, hæc quæ à me
promebantur, verò teſtimonio experiri,

&an vera essent, intueri. Et ne quid inexpertum relinquerent, noctem peruigilem egere mecum, vt rem notam exploratamq; haberent, neq; eos opinio fefellit. Nam cum incensis luminibus peruigiles starent, haud procul hæc species dira, terribilique facie & vultu tetro repræsentata est, quam ipsi tumultuari, & diris nos vocibus agitare videbant. Cumque omnia clamore & tumultu streperent, post multa oculorũ ludibria tantum formidinis pauorisq; intulit, vt territi & trepidi vix mente incolumi satis constarẽt, & cum totæ ędes gemitu funesto miscerẽtur, singulisq; cubiculis pestis illa importuna obseruaretur, dum propius accederemus, illam retrocedere, & querula voce lumen effugere cernebamus. Demum cum multũ diuq; tumultuata fuisset, haud multò post, vbi multũ noctis processit, visio illa omnis dilapsa est. Sed præ cœteris, quæ ibi expertus sum, non omittam miraculum ingens, quod mihi planè vigilanti maiore aliquantò trepidatione haud multò post obuenit. Nam cum tenebris obortis, cubiculi fores obserassem firma sera, iaceremque in lectulo nulla adhuc quiete composita, lumine accenso, horribilem illam speciem foris iam tumultuari, & cubiculi fores manibus pulsare sentiebam. Nec multo post simulachrum illud, opertis addictisque foribus, per cõmissuras & rimas in cubiculũ

se ins

ſe intromiſit: quod ſub lectulo meo iacens, cum Marcus alumnus & cliens meus, vtpote qui è conſpectu cubabat, tetra & dira facie aſpiceret, pauore ſubito cõſternatus, luctu & gemitu omnia opplebat, ipſamque intromiſſam nõ ſine formidine clamabat: Id quod mihi cum clauſum cubiculi oſtium aſpicerẽ, vix credibile videretur: interim dirum illud ſimulachrum, quod ſub lectulo iacebat meo, manum & brachium portendere, lumenque quod iuxtà erat, extinguere vidimus: Quo extincto, libellus & quicquid rerum erat, querula voce miſere, ac omnia euertere non deſtitit. Mox cum ad tumultum exciti ſocij, eò ſe contuliſſent, lumenq; intromiſſuri obſeruarentur veſtibulo, interim ipſam, opertũ cubiculi oſtium manu aperire & foras effugere vidimus. Erat enim ipſius ſpecies, vt planè perſpeximus, ſimulachro hominis nigerrimo non abſimilis. Illud vtiq; mirum fuerit, dignumq́; memoratu, figuram illam, dum nobiſcum ſic luctaretur, cum fores cubiculi reſeraſſet, ab his, qui lumen intromiſere, minimè conſpectam: ſed cum primum cubiculi fores exiuit, elapſam ex oculis, ilico diſceſsiſſe, & in auras euanuiſſe. Plinius l.7. Epiſt. Epiſtola ad Suram, recenſet Athenis domũ fuiſſe ſpacioſam, peſtilentem tamen, & infamem, quod nocte ſonus ferri, ſtrepidus vinculorũ longiùs primò, deinde proximè reddeban-

tur, mox apparebat idolon, ſenex facie, & ſqualore confectus, prolixa barba, horrenti capillo, qui cruribus compedes, manibus catenas gerebat, quatiebatq;. Deinde ob terrorem ſpectri illius domus ab hominibus relicta fuit. Proſcripta tamen extitit publicè, ſi quis emere, aut conducere vellet, Athenodorus philoſophus quidem, cui vitia domus cóperta erant, eam conduxit. Cumq́; noctis ſilentio animo ad ſcribendum intento imaginem illam vidiſſet, minimè territus fuit, imò eam vocauit, & ſecutus eſt, donec in arëam domus dilapſa comitẽ deſeruit. Philoſophus ſignũ loco poſuit, & poſtero die magiſtratum adijt, defoſſoque eius mandato loco, inuenta ſunt oſſa implicita & inſerta catenis, quæ corpus æuo terraq́; putrefactũ nuda & exeſa reliquerat vinculis, quib⁹ oſsibus collectis & publicè ſepultis, domus poſtea ritè conditis manibus, ſpectris & terrorib⁹ liberata extitit. Sic etiam hiſtorijs proditũ eſt Tameſam Locrenſium Italiæ vrbem à genio quodam mirificè perturbatam, ita vt ciues, quo eam peſtem effugerent, ſæpè patriam relinquere cogitauerint, donec reſponſo Apollinis accepto, placare Dæmonem iuſsi ſunt vnius virginis oblatione, quam in templo genio illi dicato deuouebant. Tandem Euthymi cuiuſdam fortitudine & magnanimitate genius deuictus vrbẽ reliquit. Hinc natũ prouerbium vt dice-

rent,

rent, Cauendũ ne Temeſius genius immine-ret. Meminêre huius rei AElianus li.8. de va-ria hiſtoria, & ſtrabo lib. 6. & alij, quos refert Couarr. loco citat. Simile adfert D. Auguſt. lib. 22. de Ciuitate Dei cap. 8. de quo infra. Sed & ipſe noui domum Confluentiæ, in cu-ius ſuperiori parte ſpiritus modicas motio-nes exercet, non ſecus ac ſi frumenta menſu-raret, ea modio imponeret, & effunderet, vt ante decem annos ipſe audiui. Tanta autem erat motio, vt circa medium primæ in nocte è ſomno excitarer, & neſcirem quid rei eſſet, imò iam diem aduentaſſe exiſtimabam, & homines tumultum menſurando frumenta excitare. Vigilans verò & illuſioni atten-dens, primam horam audiebam, nec tum ceſ-ſabat ſpiritus, & ſic cepi rem habere ſuſpe-ctam, Manè familiam domus interrogaui: di-xerunt ſpectrum conſueuiſſe ſic facere, nihil etiam plus mali machinari. Imò frumenta & omnia in ſuo loco ſemper manere. Sed & aliã noui, vbi nocte ſolet dormientes quãdoq; in-quietare, & ſi quaſi inſequi velint ſpectrũ, re-trocedit, vt de ſuo etiã refert ſupra, Alex. & ſi lumẽ adferatur, fugit. Occaſione ſpectro-rũ apud Iuriſperitos difficultas mouetur, An liceat conductoribꝰ à cõductis ædibꝰ migra-re, ex eo ꝙ huiuſmodi ſpectris & tumultibus inquietẽtur, ita vt nõ teneãtur ſoluere merce-dẽ ab eo tẽpore, quo domũ inhabitarunt. Et

conclu-

concludunt licitum esse, & pro hac parte semel atq; iterum iudicatum fuisse in Regio prætorio Granatensi, Didacus Couarr. loco citato attestatur.

Sexta Conclusio. *Quare huiusmodi perturbationes fiant in his locis, & non in illis, ratio certa non semper reddi potest.*

Covarr. loco citato. Quia cum Dæmones nihil operari possint sine permissione particulari Dei, cuius iudicia occulta sunt multa, iniusta nulla, vt dicit S. August. lib. 18. de Ciuit. Aliquando huiusmodi Dæmones mittuntur in pœnam peccatorum: aliquando ad exercitium: Aliquando ob causam aliquam occultam, quam nimis anxiè inquirere non debemus.

Septima Concl. *Aliquando huiusmodi spiritus & spectra tantum illusiones, & ioculationes exercent sine vllo damno, aut saltem magno.*

Conclvsio probatur ex collatione septima cap. 32. vbi diuersa studia Dæmonum explicantur, & dicuntur nonnulli ioculatores, qui certa quæq; loca iugiter obsident, neque tormentis eorum, quos prætereuntes potuerint decipere, delectentur: sed de risu tantummodo & illusione contenti,

fatiga-

fatigare eos potius studeant, quam eis nocere Guilhel. Parisiensis in 2. par. 2. partis principalis de vniuerso, cap. 8. testatur se vidisse ioculatorem, cum quo ludebat quidam ex huiusmodi spiritibus. Permittebat enim eum intrare lectum, non patiebatur eum quiescere, aut dormire: aut enim tumultu, quem lapidibus ad parietes allisis, aut vasorum collisione inuicem concitabat, quietem huiusmodi, aut somnium impediebat: aut rapto coopertorio, & in linteis ipsum in lecto vexabat: aut extracta vehementer culcitra de lecto eum detrudebat: & in mediam domum proijciebat, læsionem verò nullam aliam ei inferebat. Præterea dicit ad se adductam mulierem, quam spiritus paruis lapidibus petierat, læsiones modicas ei inferendo. His addi potest quod Michaël Psellus in lib. de Dæmonibus refert, proprium esse Dæmonum subterraneorum lapides in occurrentes iacere, sed ictibus irritis.

Octaua Conclusio. *Quidam sunt spiritus, qui maiorem molestiam Deo permittente hominibus inferunt, grauiter quandoq; lædunt lapides proÿciendo, aut percutiendo, aut aliqua frangendo.*

CONSTAT Matth. 8. In regione Gerasenorum occurrerunt Christo Domino

duo habentes Dæmonia, de monumentis exeuntes, sæui nimis, ita vt nemo posset transire per viam. Sic spiritus malignus cócutiebat quatuor angulos domus Iob. Et in collat. dicta multa ad idem probandũ adferuntur. Sic Abdias Babiloniæ Episcopus lib. 3. historiæ Apostolicæ scribit in Nicæa ciuitate, septem Dæmonia inter sepulchra delituisse, quæ prętereuntes lapidibus impeterent & interficerent, quæ eo adueniens D. Andreas à populo rogatus. Præcepit in loca arida & infructuosa abire, neue vlli nocerent.

TERTIVM DVBIVM.

Quomodo Dæmones, cum nec manus, nec apta instrumenta habeant, ianuas aperiant, claustra reserent, lapides proyciãt, & corpora moueant?

CERTVM est ex sacris litteris, historijs & experientia, talia fieri: sed nunc est videndum de modo. Tractant hoc Theologi S. Thomas quodlibeto 6. art. 2. Ioan. Capreolus in 2. d. 7. q. 2. Durand. ead. d. q. 5. Guilhelm. Parisiens. prima part. secundæ principalis ca. 125. de vniuerso & alijs alibi.

Duæ in hac re sunt sententiæ. Prima est Aureoli & aliorum apud Capreolum, ponentium in angelis, aut Dæmonibus præter intellectum & voluntatem, quandam poten-

tiam

tiam motiuam distinctam, quæ dicitur executiua imperij volũtatis, quæ exequitur motũ, quem voluntas imperat. Secunda sententia cõmunior S. Thom. Capreoli & aliorũ est, quod angelus moueat per imperiũ voluntatis. Quia omne agens operatur per aliquã potentiã. Cum autem in Angelo non sit alia potentia, præter intellectũ & voluntatẽ, oportet vt per vnam istarũ operetur. Sed nõ operatur per intellectũ, cum hæc potentia non sit operatiua, sed cognitiua. Neq; etiam Deus ad extra, vt Theol. loquuntur, executiuè sciendo operatur, sed volendo: iuxta illud psalm. 113. Omnia quæcũq; voluit fecit. Ergo sequitur, quod per voluntatẽ operatur angelus. Quãuis autem nõ sit alia potentia præter voluntatem, quę mouendi vim habeat, nõ tamen omnia corpora mobilia ita spiritualis substantiæ voluntati plenè subijciuntur, vt moueantur quãdo & quomodo libuerit. Hoc enim diuinæ & omnipotenti volũtati cõpetit, quę nullis terminis cõcluditur, cũ infinita sit, & sicuti vbiq; est, ita vbiq; operatur pro suo beneplacito. Spiritualis autem creaturæ essentia finita est, & ita etiã eius potẽtia motiua limitata est, nec se extẽdit ad omnia corpora mobilia; sed tantũ in distãtia suæ virtuti ꝓportionata. Requiritur enim cõiunctio, vel vt aliqui dicunt simultas mouentis & mobilis, & quædã quasi assistẽtia oꝑantis ad oꝑatũ, sicut nautę ad nauẽ

S. Thom.

S. Thom. in q. de potentia Dei, q. 6. art. 3. sic allegante Capreolo, asserit sententiam fidei esse, quod substantiæ separatæ moueant suo imperio localiter non solũ cœlestia, sed etiam alia corpora, Deo ordinante & permittente. Quod si quis obijciat Articulũ Parisiensem, qui dicit, quod Angelus moueat corpora per intellectum & voluntatẽ solum; error. Respondet Durand. quod non est contra articulum. Quia licet Angelus non habeat aliam potentiam motiuam nisi voluntatem, non tamen subijcitur voluntati suę ad actum mouendi, quicquid ei subijcitur, quoad actum volendi: vnde nõ potest mouere quascunq; res, nec qualitercunque vellet, sed determinato modo, secundum gradum & proportionem naturæ, & sic in spirituali creatura quamuis voluntas non distinguatur realiter à potentia motiua, ad plura tamen se extendit volendo quam mouendo. Quia actio voluntatis limitatur secundum modum essentiæ determinatum. Est ergò intentio dicti articuli Parisiensis, quod voluntas angelica non sit efficax ad mouendum, quicquid potest, velle mouere, & qualitercunq; vellet mouere, vel in quacunque distantia, sed requiritur proportio debita inter agens & patiens. Quare rectè Guilhelm. Parisiensis loc. cit. ait. Nec intendo per hoc sic omnia plenè subdita, vt quantumlibet magna corpora mouere possint,

sint, in quamcunque partem voluerint, & quantumcunq; voluerint: quando potiùs verisimile est, limitatam esse ac determinatã, vel à natura, vel ab ipso creatore virtutem earum in ista parte. Nondum enim peruenit ad me, aliquam ex huiusmodi substantijs totam terræ molem, motu, qui terræ motus dicitur, concussisse, neq; totum mare: licet particulares huiusmodi cõmotiones eas fecisse manifestum sit, ex narrationibus certissimis quę de miraculis Christianorũ, apud eos inueniuntur. Ex libris etiam historicis & magicis multa huiusmodi colligi possint, & saxa enim ingentia, & montes eos prorupisse, tempestates concitasse, nauesq; submersisse, narrationum huiusmodi scriptores scripserunt de huiusmodi substantijs. In corpora verò cælestia nullam habere potestatẽ videntur, neq; aliquid apud me huiusmodi auditum est, quod in ea fuerint operatæ. Hæc ille. Non tamẽ mihi probatur, quod dictus Guilhelmus sentit de angelo bono, qui prophetã Abacuc arreptum in vertice capitis in Babylonem portauit, quando existimat quod pręter virtutem motiuam angelicam adfuerit noua virtus superaddita creatoris, cuius iussu hoc factum narratur. Non enim putat, quod capilli capitis tantam vim naturaliter habuerint, vt pondus corporis prophetæ ferre potuerint, neq; etiam ipsi capilli adeo tena- *Dan. 14.*

citer adhærebant capiti ipſius, vt tanto tactu & pondere non auulſi eſſent ab ipſo. Hæ rationes mouent Guilhelmum ad dicendum virtutem ſuperadditam ibi fuiſſe. Sed nulla propter dicta eſt neceſsitas ponendi iſtã virtutem, cùm virtus naturalis angelica à creatore indita, ſufficiens fuerit ad portandum prophetã, & huic doctrinæ concordat textus ſcripturæ, cum dicit. Et appræhendit eum, angelus Domini in vertice eius, & portauit eum capillo capitis ſui, poſuitq; eum in Babylonem ſuper lacum in impetũ ſpiritus ſui: ergò non in virtute de nouo addita. Ad motiua. Iuſsio Dei nullam vim de nouo impreſſit, aut angelo, aut capillis Abacuc, ſed tantũ diuinam voluntatem ſignificauit. Etſi angelus appræhenderit capillis, pondus tamẽ corporis, non ita depreſsit, vt vim capillis, aut dolorem capiti inferret. Quia licet ad oculũ appræhenſio fuerit tantum capillorũ, virtus tamen motiua ſe extendit ad totum corpus. His conſentit Dionyſius Carthuſianus in ca. 14. Danielis. Angelus, inquit, in aſſumpto corpore, ſe oſtendens ſimilitudine manus, appræhendit prophetam in vertice capitis, & ſolos capillos, vel vnum duntaxat crinem capitis eius tenuit manu, ad inſinuandum, quam facilè eum ferre potuerit. Virtus autem angelica non tetigit pilos duntaxat, ſed totum Abacuc corpus, mouens illud facillimè, cum &

ange-

angelici ſpiritus cœleſtia moueant corpora rapidiſsimo motu: quorum comparatione tota terra eſt tanquam punctum. Itaq; appræhenſo Abacuc per capillum, ille capillus non tulit corporis grauitatem, ſed virtus angelica fluxit in illud, & tulit. (Impetu ſpiritus ſui) id eſt, celerrima actione ſuæ ſpiritualis potentiæ.

Octaua Concl. *Secundum prædicta, iudicium ſumendum de ſpiritibus, nocte, per modum exercitus & bellantium apparentibus, & exercentibus haſtiludia, vt vocant.*

AD huius concluſionis comprobationem facit, quod in ſacris literis legitur etiam bonos angelos apparuiſſe in ſpecie exercitus & pugnantium 4. Regum cap. 6. Cum miniſter Eliſei vidiſſet exercitũ in circuitu ciuitatis, & equos & currus aduerſariorũ, nunciauit Eliſeo dicens. Heu heu Domine mi, quid faciemus. At ille reſpondit: Noli timere: plures enim nobiſcũ ſunt, quam cum illis. Cumque oraſſet Eliſeus, ait: Domine, Aperi oculos huius, vt videat. Et aperuit Dominus oculos pueri, & vidit, & ecce mons plenus equorum, & curruum igneorum in circuitu Eliſei. Ioſue 5. Ioſue vidit virum ſtantem contra ſe euaginatum tenentẽ gladium, perrexitq;

ad eum, & ait: noſter es, an aduerſariorũ? Qui reſpondit. Nequaquam, ſed ſum princeps exercitus Domini, & nunc venio. Vir tenens euaginatum gladium erat Angelus Domini. Hoc ergo modo cum boni angeli ad bonum finem quandoq; apparuerint, non eſt negandum malos etiam quandoq; Deo permittente ſub tali forma poſſe apparere ad malum finem, quem ſemper intendunt. Aduertendũ tamen, quod quando arte magica inſtructi faciunt apparere numerũ militum, vt quandoq́; narratum eſt, aut ſunt præſtigiæ, aut dæmones ſub forma militum euocati ex pacto, quod Magus habet cum ſuperiori Dæmone, cuius imperio alij ſubſunt. Nec etiam tales equites aut milites tam damnabili arte in campum ducti vulnerant, aut vulnerantur. Quia ſi nocere poſſent, vt Guilhel. Pariſienſis in parte vltima de vniuerſo cap. 22. ait, nulla turris, nulla munitio poſſet homines tueri ab huiuſmodi hoſtibus, cum nec muro, nec valle quantumq́; forti arctari & prohiberi poſſint, ſaltem aliqua hora, qua homines dormierint, aliquos iugulaſſent.

DVBIVM TERTIVM principale.

Quid remedij eſſe poteſt, quando aliquis locus ita moleſtatur, aut vexatur à ſpiritibus,

spiritibus, an aliqua potestate valeāt pelli?

PRAEMISSO eo, quod certissimum est: dæmonem nihil posse sine permissione Dei, in cuius potestate est eum soluere & ligare, præsens dubium per conclusiones plenius resoluendum erit.

Prima Conclus. *Quæ remedia valent ad expulsionem Dæmonis à corporibus obsessis, ea etiam prosunt ad expellendum à loco.* Quia est par ratio.

Secunda Conclus. *Oratio, ieiunium, Eleemosina, & alia pœnitentiæ opera valent ad expellandas huiusmodi molestationes.*

CONSTAT, Matth. 17. & Marci. 9. Hoc genus non eijcitur, nisi per orationem & ieiunium, & cap. Si per sortiarias. 33. q. 1.

Tertia Conclus. *Sacrificio corporis Christi, quod Ecclesia Catholica ab initio vsq; in præsens tempus, Missam vocauit huiusmodi vexationes quandoq; pellũtur.*

EST S. Augustini lib. 22. de Ciuit. cap. 8. Vir tribunitius Hesperius, qui apud nos est, inquit, habet in territorio Fussalensi fundum Cupedi appellatum, vbi cum afflictione

animalium & seruorum suorum, domum suam spirituum malignorum vim noxiam perpeti comperisset, rogauit nostros, me absente, præsbyteros, vt aliquis eorum illò pergeret, cuius orationibus cederent. Perrexit vnus, obtulit ibi sacrificiũ Christi, orans quãtum potuit, vt cessaret illa vexatio, Deoque protinus miserante, cessauit. Idem conuincit ratio. Non est enim cõuentio lucis ad tenebras, secundũ Pauli sententiã. At in sacrificio missæ introducitur lux vera: pellit ergò principem tenebrarũ. Cum enim fortior illa superueniens vicerit eum, vniuersa arma eius auferet, in quibus cõfidebat. Ad idem confirmandũ facit consuetudo Ecclesi. cuius meminit S. Chrys. hom. 3, de incõpræhensibili Dei natura contra Anomęos, quod agitati Dęmonijs tempore missę adducantur, & hom. 4. ibidem eiusdẽ consuetudinis meminit. Quare eadẽ consuetudo adhuc hodiè magna cũ laude & fructu seruatur apud S. Hubertũ in Ardenna, qui locus omnib⁹ dęmonib⁹ terribilis est, cum plurimi ibidẽ expellantur. Tempore sacri, Energumeni ad Eccles. deferũtur, & ibidẽ relinquũtur, donec sacrificiũ absoluatur.

Luca. 11.

Quarta Conc. *Reliquiæ sanctæ positæ in loco aliquando etiam pellunt tales vexationes & perturbationes.*

AVGVS. lo. ci. Quare subiungit, dicendo. Acceperat autẽ ab amico suo terrã sanctã

de Hiero-

de Hierosolymis allatã, vbi sepultus est Christus, die tertio resurrexit, eámque suspenderat in cubiculo suo, ne quid mali etiã ipse pateretur. At vbi domus eius ab illa infestatione purgata est, quid de terra illa fieret, cogitabat: quã diutius in cubiculo suo reuerentię causa habere nolebat: Fortè accidit vt ego & collega tunc meus Episc. Synicensis Eccles. Maximinus, in ꝓximo essemus, vt veniremus rogauit, & venimꝰ. Cũque nobis omnia retulisset, etiã hoc petiuit, vt infoderetur alicubi, atq; ibi orationũ locus fieret, vbi etiã possent Christiani ad celebrãda, quę Dei sunt, cõgregari. Hæc August. & Act. 19. sudaria & semicinctia Pauli posita super languidos, spiritus nequã pellebant. S. Chrys. in lib. cõtra gẽtiles de vita S. Babylę martyris & Antiocheni Epis. post multa, ait. Ea est enim sanctorũ potestas, vt illorũ superstitũ dęmones, ne vmbras quidẽ, aut vestes ferre possint, vita autẽ functorũ loculos quidem reformidant. Ad idẽ propositum adfert alia hom. 66. ad populũ Antiochenum. & in serm. in adorationẽ venerabiliũ catenarum & gladij S. Apostol. principis, Petri & in serm. de virtutibus & vitijs. Hieron. contra Vigilantium sacrarum reliquiarum hostem. Grego. Nazianze. orat. in laudem S. Cypr. martyris. Huc referri potest quod historiarũ scriptores tradunt, ꝙ cum Iulianus apud Pythium Daphnæum responsa peteret de Parthici belli

victoria, Dæmon responsa dare nequibat. Sacerdotes Dæmonis silentij causam reddunt: Babylæ martyris sepulchrum prope assistere; & ideò responsa non reddi. Sic Iulianus iussit corpus transferri. Huius historiæ meminerunt, Eusebius lib. 10. historiæ Ecclesiasticæ cap. 35. Tripartita lib. 6. cap. 31. Theoder. lib. 3. cap. 11.

Quinta Conclus. *Exorcismis siue exorcizatione Dæmones etiam effugantur, & expelluntur.*

EXorcizare autem nihil aliud est, secundũ August. lib. 1. de vita beata, quam per diuinam virtutem immundum spiritum adiurando expellere. Probatur Conclusio Luc. 10. discipuli septuaginta duo à prædicatione reuersi, cum gaudio Saluatori dixerunt: Domine, etiam Dæmonia subijciuntur nobis; & hoc etiam Christus Marci vltimo promisit futurum. In nomine meo Dęmonia eijcient. Luc. 11 Si ego in digito Dei eijcio Dæmonia; filij vestri, in quo eijciunt? & Actor. 19. Idem determinatur in cap. Si per sortiarias. 33. q. 1. August. lib. 10. de Ciuit. ca. 22. statim à principio. Vera pietatę homines Dei, aëream potestatem inimicam contrariamq; pietati exorcizando eijciunt, nõ placando, omnes tentationes aduersitatesque eius vincunt, non orando

orando ipsam, sed suum Deum aduersus ipsam. Non enim aliquem vincit, aut subiugat, nisi societate peccati. In eius ergo nomine vincitur, qui hominem assumpsit, egitq; sine peccato, vt in ipso sacerdote & sacrificio fieret remissio peccatorum, id est, per mediatorem Dei & hominũ, hominem Christum Iesum. Atq; hoc est quod in euangelio dictum, in nomine meo dæmonia eijcient. Sic legitur Ioannem Euangelistam Dæmonem è Dianæ templo, qui iam ducentis & quadraginta nouem annis ibi habitauerat, propulsasse, his verbis. Interdico tibi in nomine Iesu Christi Nazareni, ne vltra hic habites: & confestim reliquit locum. Lactantius lib. 2. de erroris origine, cap. 16. exorcismi & adiurationis in nomine Dei viui in expellendis dæmonibus fatetur. De exorcismo autem, qui baptismo præmittitur, scribunt sancti patres August. li. 2. de nuptijs & concupisc. cap. 18. & 29. & lib. 4. de Symbolo ad catechumenos, cap. 1. Chrysost. in homil. de Adam & Eua. Dionys. c. 2. Ecclesiasticæ hierarchiæ. Raban. lib. 2. de institutione clericorum cap. 27 Isidor. lib. 2. de officijs Eccles. cap. 20. S. Thomas 3. part. q. 71 art. 2. & 3. & alij alibi.

Sexta Conclusio. *Verba exorcismorum non habent ita infallibilem vim & efficaciam ad cogendum & arcendum Dæ-*

mones, vt semper suum effectum consequantur.

Ratio esse potest: Quia verba & signa ex sua natura non habent talem efficaciam, sed virtute diuina. Deus autem lege ordinaria non alligauit potestatẽ suam ita sacramentalibus, vt infallibiliter operentur, sed operatur ad gloriam suam, & vtilitatem credentiũ. Matth.17. & Marc. 9. Accesserunt discipuli ad Iesum secretò, & dixerũt: quare nos nõ potuimus eijcere illũ? Dixit illis Iesus: Propter incredulitatem vestram, &c. Et Acto.19. Quidã de Iudęis exorcistis inuocabant super eos, qui habebant malos spiritus nomẽ Domini Iesu, dicentes. Adiuro vos per Iesum, quem Paulus prædicauit. Respondens autem spiritus nequam, dixit eis. Iesum noui & Paulum scio. Vos autem qui estis? Et insiliens in eos homo, in quo erat Dæmonium. Super hac conclusione videndus Victoria in relectione de arte magica.

Septima Conclus. *Quod exorcismi non consequantur suam vim quandoq́ prouenit ex mala dispositione & defectu fidei in exorcizante, quandoque ex praua affectione Dæmonium sustinentis.*

Hanc

HANc concluſionem docent Petrus Cluniacenſis li. 1. de miraculis cap. 6. & cap. 14. & 16. Doctores mallei maleficarum 2. par. q. 2. cap. 6. Ioſephus Angles in q. de arte magica diffic. 5. dub. 5. & alij alib. Prima pars conſtat ex locis ſcripturæ in ſexta concluſione citatis. Secunda probatur. Matthæi. 19 increpauit Saluator incredulitatem offerentiũ lunaticum. Et redditur ratio Concluſionis à Petro Cluniacenſ. Tabe latente interiùs, vnguenta exhibita extrinſecus nihil proficere poſſunt. Tabes hic dicitur peccatum mortale. Quod quàm diu in latebris conſcientiæ latuerit, nullius exteriùs ſacramenti perceptio effectum conſequitur.

Octaua Concluſio. *Interdum permittit Deus Dæmonem operari.*

AD exercitium bonorum, vt in fide confirmentur, & in virtute patientiæ confortentur, ne grauius iudicium ſuſtinere cogantur. Auguſtinus tractat. 7. in Ioannem. Hinc non voluntas eius, cuius poteſtas in bonos datur, ſed eius voluntas, à quo hæc poteſtas confertur, chariſsima eſſe debet. Occulta ſunt etiam quandoque iudicia in his operibus,

Nona Concl. *Ab angelis bonis etiam quandoq; coguntur Dæmones.*

Victo-

Victoria in Relectione de arte Magica num. 22. Quia angeli boni virtute diuina preualent, & Angeli ex superioribus etiam potestate naturali vincunt multos Dæmones inferiores. Quare vt S. Thomas tradit in qq. de potentia Dei q. 6. ad ordinem potestatum spectat, Dæmones cogere. Et hoc pacto angeli tutelares & custodes non rarò arcent dęmones à suis clientibus: & præsides prouinciarũ frequenter impediunt: ne nocumenta inferant certis locis in agris & fructibus, & alijs bonis.

Decima Concl. *Magi virtute diabolica possunt aliquando Dæmones cogere & è suis sedibus pellere.*

Constat Conclusio, Dæmones Deo permittente possunt, vt apertum est ex illa calumnia Iudæorum. Luc. 11. In Beelzebub principe Demoniorum eijcit Dæmonia. Hæc autem coactio Magorum, non ascribenda est, virtuti alicui naturali, aut verbis Magi: quia verba huiusmodi, & signa cum sint de genere rerum inferiorum, non habent vllam potestatem in Dæmonem, cui nulla potestas in terris potest comparari. Magi autem sic cogunt, quando habent fœdus & pactum cum superiori Dæmone, qui fortitudine & naturali virtute vincit inferiorem. Ad imperium fortio-

fortioris inferior morem gerit & locum relinquit. Sic Lucianus in Dialogo Philopseude narrat Corinthi domum quandam habuisse Eubatidem, in qua nemo auderet habitare ex ea causa, quod habitatores spectris quibusdam territi à Dæmone quodam ita molestarentur, vt eam præ nimio terrore & periculo ingredi non fuerint ausi, donec Arignotus quidam Platonicus Magicis, & AEgyptijs quibusdam carminibus Dæmonem illũ in locum quendam detruserit, à quo primũ exierat. Arignotum varijs imaginibus territare conatus, quandoque vt canis, nunc vt Leo, vel taurus ipsum inuadens, quo quidem loco die sequenti defosso corpus hominis mortui repertum est, eoq; alibi sepulto domus illa libera deinde ab huiusmodi elusionibus permansit. Hic dubium resolui potest.

An *Dæmones à corporibus obsessis, vel à vexatione possint propelli virtute melodiæ, herbæ alicuius, aut lapidum?*

TRACTANT Nicolaus Lyranus in ca. 16. primi Regum. Paulus Burgen. ibidem in additionibus, Ioan. à Turrecremata d. 1. can. Voluissent. §. Deniq; vt perspicuè. Guilhelmus Parisiensis in 2. par. par. 2. Principalis de vniuerso, c. 20. Ioseph. Angles in q. de arte magica diff. 8. & alij alibi. Pro resolutione fit.

Vndeci-

Vndecima Concl. *Dæmon non potest à corporibus obseßis expelli, aut à vexatione excludi melodia, herba aliqua, aut lapidis alteriusúe rei sensibilis virtute.*

Ratio est, Dæmon est substantia separata à meteria & corpore, eiusq; potestas altior & fortior est omni corpore. Minor autem potestas non habet vim agendi in superiorem. Quare nulla res sensibilis & corporalis virtute sibi à natura indita potest cogere Dęmones. Hanc conclusionem tenent Lyranus, Turrecrem. Iosephus Angles loc. citato. Pelbartus in aureo Rosario Theologiæ in verbo Dæmones 4. §. 83. Albert. super Lucæ. 9. Quod verò Richardus de media villa in q. 3. q. 8. existimat tam paruam posse contingere Dæmonis afflictionem, tantamq; esse lapidis, aut herbæ virtutem, vt non solum mitigare, sed prorsus etiam tollere possit Dæmonis afflictionem: Id verũ puto, si intelligatur de vexatione exteriùs impugnantis, & nõ obsidentis. Si enim mania, aut melancholia, vt contingere potest, impugnantis, aut vexantis malitiam promoueat, si naturalibus medijs talis indispositio tollatur, non est absurdũ, quod etiam omnino possit cessare vexatio.

Duodecima Concl. *Melodia, herba, lapis, aut aliquæ res sensibiles possunt*

Dæmonis

Dæmonis vexationes indirectè mitigare, & leuiores reddere, ita vt vexati eas minùs sentiant.

HAEc Concl. est cõmunis DD. citator. Hoc autẽ non est difficile. Dæmon tanquam peritissimus medicus corporũ complexiones perspicit, & eis perspectis cõuenientes vexationes obijcit. Reperit aliquẽ mania, aut abundanti melancholia laborare, eum inuadit: cum homines talis complexionis apti sint ad vexationẽ. Si ergò naturalia remediæ adhibeantur, quæ cõplexionem superantẽ ritè disponant, & ad æqualitatẽ reducant, mitigabitur vexatio, non quidẽ ex parte Dæmonis vexantis, cum nõ sit modus naturalis agendi in eum, sed ex parte dispositionis subiecti. Si cogitationes dissipentur, & abstrahantur aliqua dulci melodia, nõ sentitur in tanto gradu afflictio, ac quando sensatio sibi pręsens est, sic etiã si purgationib⁹ & medicinis sanguis purgetur, aut cerebrũ confortetur, nõ est dubiũ, quin fiat aliqua alleuiatio. Dęmon enim cum nõ informet corpus, quod obsidet, nõ est totus in toto, quemadmodũ anima rationalis, sed in determinata corporis parte: nũc in collo, ꝙ mirabiliter torquet, nunc in venis, quas motione spirituum & humorum extendit, nunc in cerebro, ꝙ aut debilitat spiritibus viã intercludẽdo subtilitate suę potentię, aut planè perturbat phantasiã imutando. Si ergò corpo-

corpori afflicto remedia ex medicorum arte præscripta adhibeantur, afflictio minuitur. *Matth. 4. & 17.* Ex dictis intelligitur, quod in Euangelio de Dæmoniacis Lunaticis refertur: Secundum variam lunæ dispositionem magis vel minus vexantur. Quoniam motus lunæ agit in humidum cerebrum. Quidam enim tempore crescentis lunæ magis vexantur: Alij decrescente luna. Dæmon enim obseruat oportunam tentandi occasionem. Ait S. Hieron. in Matth. 4. Dęmones obseruantes lunaria tempora cupiebant creaturã infamare, vt in creatorem blasphemiæ redundarent. Ad eandem expositionem accedit Origen. in Matth. 17. tract. 3. Scripturæ loca, quæ prædictis videntur cõtraria, sic soluenda sunt. 1. Reg. 6. Quandocunq; spiritus Domini malus Saul arripiebat, Dauid tollebat citharam, & percutiebat manu sua, & refocillabatur Saul, & leuius habebat. Recedebat enim ab eo spiritus malus. Non enim expulsio Dæmonis fiebat virtute melodiæ, sed potestate diuina immediatè, aut mediantibus angelis sanctis, ob meritum Dauidis, qui laudes diuinas pro salute Saul in cithara canebat. Sic etiam Tobiæ 6. de iecore piscis posito super carbones legitur. Non enim fumus iecoris expulit Dæmonem, sed meritum orationis Tobiæ, quod per fumum significabatur, & Angeli Raphaelis virtus. Ex vltima conclusione à contrario infertur, Dæmonem

monem

monem poſſe etiam aliquando in homine virtute lapidum, aut herbarum, Deo permittente, tentationes accendere & efficere. Quia cum diſpoſitionē tentati congnoſcat poteſt per contactum lapidum, aut herbarum, in quibus magna virtus eſt, quam perſpicaciſſimè nouit, tentationi fomenta pręſtare, ſicut enim de Smaragdo & Topazio dicitur, quod libidinis ardorem mitigent. Ita fortaſſe à contrario erit alius lapis, qui æſtum libidinis augeat. ſic tradunt Alphonſ. Caſtren. lib. 14. contra hæreſes, in verbo. Tentatio. & Ioſeph. Angles in q. vnica de Dæmonibus. 1. par. in 2. ſent. art. 6. dub. 2.

DVBIVM QVARTVM.

Quid ſentiendum de apparitionibus, & mirabilibus operationibus aliquando contingentibus circa corpora mortuorum?

SVNT autem huiuſmodi apparitiones, exempli gratia: Conſeruatio corporum ab incineratione poſt mortem, augmentum vnguium, & barbæ, & capillorum in mortuis, Emanatio ſanguinis de corpore occiſi ad occiſoris pręſentiam, Exhumatio corporū, &c.

Huiuſmodi enim mirabilia referenda ſunt in Deum, aut ſpiritum, aut hominem aut ipſam naturam rebus inditam.

Prima concl. *Factiones mirabilium huiusmodi arte magica, aut malitia malorum hominum aliquando possunt procurari.* August. lib. 21 de Ciuit. cap.6.

Secunda Conclus. *Mira quædam circa mortuorum corpora ad naturales causas referri possunt, vt ad virtutem loci, vnguēti, aut alterius rei corporalis adhibitæ, vt corpus conseruetur à putrefactione.*

Sicvt è contrariò omnibus constat, qui Romæ sunt & fuerunt, quod corpora sepulta in cœmiterio Campi sancti, breuissimo tempore, id est, vt dicunt in 24. horis consumantur, quamuis non in profunda terra sepeliantur, vt in alijs cœmiterijs contingit, sed tantum leuiter solo tegantur, vt etiam articuli pedum parū eminere aliquando conspiciantur, quod ipsemet vidi.

Tertia Concl. *Vnguium & pilorum in mortuo corpore accretio potest etiam reduci in naturalem causam scilicet morientis complexionem, in cuius materiam post mortem aliquā forma imperfecta vegetatiua inducitur.*

Sic Iosephus Angles in d. q. vnica de arte magica

magica in 2. senten. parte 1. artic. 2. diffic. 8. qui dubium præsens mouet.

Quarta Concl. *Conseruatio corporis aliquando in diuinam potentiam referenda, & pro miraculo habenda.*

QVIA Deus in testimonium singularis sanctitatis & innocentiæ corpora aliqua, quæ excellentissima templa spiritus sancti extiterunt, & mundissima à carnis & peccati corruptione remanserunt, incorrupta conseruat iuxta illud psalmi. Non dabis sanctum tuum videre corruptionem.

Quinta Conclus. *Corpora malorum aliquando Dæmonum astutia procurante incorrupta manent, vt hoc merito vitæ eorum tribuatur, atq; ita mala, quæ fecerunt pro bonis approbentur, vt vulgus facilè credens ad eorum inuocationem inducatur.* Ioseph. loc. citato.

Sexta Conclus. *Circa corpora & sepulchra mortuorum à Necromanticis plurima fieri non est negandum.*

QVIA omnium indicio eorum facultas circa hæc versatur.

Septima Conclus. *Exhumationes plurimorum corporum, præsertim infantũ fiunt à maleficis & sagis.*

CONSTAT Conclusio. Hoc enim Iudices Italiæ, Galliç & Germaniç omni tempore obseruarunt, & confessiones sunt liquidæ, & oculari inspectione verum esse compertum est, vt alibi latiùs tractabitur. Exhumant enim corpora, & eis ad nefanda scelera abutuntur. Sic Iacob. Cuiacius Iurisc̃osultus ait, Rubricam de sepulchro violat. Statim in C. subiungi post titulũ de maleficis & math. eo quod malefici sæpè sepulchra violent, & abutantur corporibus mortuorum.

Octaua Conclusio. *Emanatio sanguinis occisi ad præsentiam occisoris videtur soli diuino miraculo in horrorem & detestationem tanti criminis tribuenda.*

GENESIS. 4. de sanguine Abelis dicit Dominus ad Cain. Vox sanguinis fratris tui clamat ad me. Iurisperiti ita verum hoc statuunt quod cadauer occisi emittat sanguinẽ coram occisore, vt ponant indiciũ sufficiens ad torturam. Boërius in decisione 166. Paris de puteo in tractatu Syndicatus in verbo, Tortura. cap. An stetur dicto torti. Allegat ad hoc illud Apocal. Posthæc vidi animas interfectorum, clamantes ad Deum & dicentes, vsquequo Domine nõ das iudicium, & vindicas sanguinem nostrum de interfectoribus nostris, Menochius lib. 2. de arbitrarijs Iudic.

qq. cas.

qq. cas. 270. & Boërius plures auctoritates & experientias adducunt. Marsilius in practica criminal. §. Diligenter. num. 181. videtur caussam referre in diuinationes & incantationes, cum ait. Ex istis diuinationibus & incantamentis sæpè animus hominis inclinatur & inducitur ad credendum aliquid esse, vel nō esse: & sic ait. Memini me alias tempore iuuentutis meæ vidisse rem mirabilem & stupendam, dum eram gubernator ciuitatis Albinganæ in partibus Ianuensium vltra Sauonam per 30. miliaria. Nam fuerat mortuus quidam homo nocturno tempore & nesciebatur à quo: Attamen multi erant suspecti de morte sua, & quidem homo senex dixit mihi: Domine gubernator, si vultis scire veritatem huius homicidij, faciatis coram vobis portare cadauer illius mortui, postea faciatis vocare illos, qui sunt suspecti de illo homicidio, & veniat vnus post alium, vbi est cadauer illud, tunc cum superuenit verus homicida, vulnera ipsius fluent sanguinē de nouo: Quo audito feci coram me portare illud cadauer, & feci vocare illos suspectos de vno in vnum, & cum superuenit verus homicida, vulnera illius cadaueris inceperunt effluere, & emittere sanguinem, de quo summè fui admiratus: Attamen nihil dixi non præstans fidem tali rei, quæ nullibi probatur: Attamen ex post per plures dies reperta sunt indicia

sufficientia ad torturam contra illum verum reum, quem capi feci: qui habita copia indiciorum, absque tortura confessus fuit se occidisse illum hominem, &c. Dicit autem Boërius de Hippolito Marsilio, quod hoc indicium in exemplo relato nullibi dicit probari, eo forte quia Doctores non vidit. Multi autem Doctores sunt pro hoc indicio, quos refert Boërius. Causa autem non videtur nisi referri posse in diuinam dispositionē iuxta Conclusionem positam, quam approbat Iosephus loc. citat.

An maleficus illata damna restituere teneatur.

13. Præludium. *Cum in hoc peccato concurrant homicidia, cædes animalium, & damna in temporalibus, aliæque iniustitiæ species, nascitur obligatio restitutionis, quam Reus facere tenetur, si potest, & eius rei confessarius eum admonere debet.*

HOc præludium resoluitur ex eis, quæ Doctor Nauarrus in manuali confessariorum cap. 15. num. 25. Interrogatus à quodam Patre Illustrissimi ordinis Societ. Iesv, Respondet: An homicida, latro, aut alius reus, quem Iudex puniuit, teneatur ad soluendum damnum, quod parti intulit: & rectè respondet, quod teneatur. Quia lex naturalis & diuina obligat ad restituendum damnum

num parti: antequam à iudice puniantur. Et illa punitio, quæ in vindictam publicam irrogatur, est compensatio iniuriæ reipublicæ illatæ, cap. Vt famæ, de sentent. excommun. L. Ita vulneratus. ff. ad legem Aquil. quæ non liberat à debito, quo parti tenetur. Quia qui duobus res diuersas debet non liberatur soluendo vni, quod ei debet à debito alteriùs. Ex quo sequitur, quod hęredes eius, qui decollatus est, aut incineratus per sententiam, si bona defuncti ad eos peruenerunt, obligentur ad resarciendū damnum parti illatū, sicut ad alia debita. Imò & Fiscus, si bona confiscata fuerint, tenetur prius satisfacere de damno dato. L. Non possunt. Et L. In summa, de iure Fisci. Confirmo latiùs dictam doctrinam, cap. In literis, secundum cōmunem DD. sententiam, & textum clarū, de Raptoribus & incendiarijs, statuitur vt incendiario mortuo, cōpellantur eius hæredes satisfacere damnis datis per incendiū, aut alio modo, contra iustitiam. Ad idem propositū est cap. fin. de sepult. His accedit communis opinio Canonistarum tenentium, hæredes ex delicto defuncti teneri ad damni illati compensationem. Communem attestantur Panormit. in d. cap. In literis & cap. fin. de sepult. Aretin. in Rubr. ff. de acquir. hæredit. Anthon. Burgensis in cap. I. de Emptione & vendit. Didacus lib. 3. variar. Resolut. cap. 3. Iulius Clarus

lib. 5. sentent. §. fin. cap. 51. num. 16. Syluest. in verbo. Hæreditas 3. & alij alibi. Sicut enim hęres tenetur in conscientia satisfacere debitis defuncti, sic etiam damnis ab eo datis, iuxta Glossam receptam in Regula. Peccatum, de Regul. Iuris in 6. & res ita manifesta est ex d. Regula. Peccatum, vt nulla indigeat probatione, vt rectè Couarr. ait. Et iure manifestissimum est, eodem attestante, quod damni illati proximo à defuncto restitutio, inter verè debita computanda sit. Nemo autem quacunq; occasione, si sit soluendo, liberatur à debito restitutionis. Et hoc aduertendum, quod aliud est restitutionis obligatio, siue debitum: aliud est pœna. Pœnæ enim regulariter tantum tenent suos auctores, nec grauant hæredes, nisi in aliquibus delictis. At debitum transit, sicut onus cum honore. Simile est aduertere in sacramento pœnitentię: Non per hoc, quod quis adimplet satisfactionem siue pœnam à Confessario impositam, absoluitur à restitutione debitorum, & compensatione damnorum datorum. Communior tamen est opinio DD. quos citat Couarruuias loc. d. num. 8. quod hæres in his etiam non confecto inuentario, non teneatur ad plus, quam ad ipsum peruenit, vt possit contingere in criminibus, in quibus locum habet confiscatio. Tunc enim Fiscus, vt traditũ est, obligatur, aut Dominus succedens in acquisi-

quiſitione bonorum. Quia bona reſtitutioni obnoxia, non fiunt eius, qui ſuccedit, ſed antea ſpectant ad creditores & damnum paſſos. Atq; hæredes poſſunt compelli à Iudice Eccleſiaſtico, ad huiuſmodi damnorum reſtitutionem, & coram eodem conueniri, vt probant canones in d. c. In literis, & c. fin. de ſepult. Panormit. ibidem & in c. A nobis 2. cum Hoſtien. Anthon. de Butrio, & Ioan. ab Anania, & communis in d. c. In literis. Anth. Burgenſ. c. 1. de empt. & vend. nu. 14. & alij alibi. Qua de cauſa cõſului ſuperiori tempore monaſterium quoddam poſſe conuenire coram Iudice Eccleſiaſtico, hęredes cuiuſdam malefici, qui ſatis notabilem ſubſtantiam reliquerat, eò quod ſanguine ſibi iunctam monialem veneficijs, ita infecerat, & debilitarat, quod inutilis eſſet monaſterio, & damna in idem ſatis grauia redundarent, eò quod ſemper fere neceſſarium eſſet alere perſonam pro neceſsitate monialis veneficio infectæ: atque dictus maleficus confeſſus fuit, ſe damnum conſanguineæ intuliſſe ex quodam odio. Tales enim hæredes in conſcientia tenentur ad recompenſationem damni illati, vt dignè ſatisfaciant pro ſalute animæ defuncti, ex d. c. In literis. & communi ſententia ibidem. His adiungo, cõtra quorundam praxim, qui magis quandoq; ſuæ burſæ, quam ſaluti animæ defuncti fauent, iniuſta lucra & damna reſti-

tuenda, antequam legata expediantur, vt tradunt Syluester, in verbo, Hæreditas 3. q. 11. Vdalricus, Hostiensis, Glossa, Raimundus, ab eo citati, & alij alibi. Etsi hæredes priùs satisfacere velint legatarijs, protrahendo damnum & iniuriam passos, non absoluuntur, in foro conscientiæ, vt idem Syluest. rectè dicit. Si autem esset ignorantia, excusarentur. Similis est ratio, si legatarij priùs venirent, & hereditas sufficeret ad satisfactionem omnium, & nõ esset dolus, quod vellent sine causa protrahere cum iniuria aliorũ. Præterea dico in maleficiorũ crimine, hæredes non solum de iure canonico, & in conscientia teneri, sed etiã quandoq; de iure ciuili, ad restitutionẽ damnorũ Reipub. illatorum, quando videlicet ex damno illato resultat commodum eis, vt est textus clarissimus, & DD. consentiunt C. Ex delicto defunctorum, l. 1. Vbi sic definitur. Post litis contestationem, actiones ex delicto defuncti transeunt ad hæredes, & tenentur in solidum. Alioquin in quantum ad eos peruenit, conueniri iuris absolutissimi est, ne alieno scelere ditentur. Hac ratione dico etiam de iure Ciuili quosdam Dardanarios, qui aliquando sectæ maleficorum adhærent, vt hoc infœlicissimo tempore experimur, obligatos esse ad restitutionem magnæ partis suæ substantiæ relictæ, quam hæredes eis succedentes acquirunt, & sic obligantur etiam

iam ad reſtitutionem non ſolum iure cano-
nico, ſed etiam ciuili, iuxta L. d. Sunt autem
tales hi, qui congregationi maleficorum ad-
ſunt in curſu & conuentu, & proponunt,
tractatum & conſilium de perditione frumẽ-
torum, & naſcentium terræ: vt, proh dolor,
non rarò fieri plurimis confeſsionibus diſci-
mus, alioſque inducunt ad conſentiendum,
quamuis Deo diſponente, rixas miſcendo
aliquando re non confecta diſcedant. Dar-
danariorum autem intentio in tali conſilio
eſt, quando agitur de deſtructione frumen-
torum, vt quoniam ex eorum improba ne-
gociatione, horrea ſibi fruméto abundant, &
cellaria vino plena ſunt, fiat penuria in Re-
pub. quæ cum annorum ſterilitate, & naſcen-
tium deſtructione inducta eſt, Ipſi ſua hor-
rea & cellaria aperiunt, vendunt maximo,
quo poſſunt, & quali volunt, pretio, & pau-
cis annis præter iuſtum rerum curſum ſuas
fortunas augent, & citiùs quam humana &
moralis prudentia dictet magnas diuitias ac-
quirunt. Voco autem Dardanarios hoc loco
cum Vlpiano & DD. in l. Annonã. ff. de extra
ordin. criminis, qui annonã merceſq́; coemp-
tas & collectas tantiſper ſupprimũt, dum ca-
riùs eas vendendi occaſio ſe offerat, tunc ven-
dunt pretio quã maximo poſſunt. Ab his non
lõgè abſunt ex eadẽ l. Locupletiores, qui ſuos
fructus æquis pretijs vendere nolunt, mi-
nus vbe-

nus vberes prouentus expectant, ab vtrisque annona oneratur, & eorum exercitium auaritia efficit, ex d. lege. Dardanarij autem dicti sunt à Dardano, Mago contaminatissimo & pessimo, à quo etiam magicæ artes vocantur Dardaniæ à Columella. At si nulla valet medicina repellere pestem, Dardaniȩ veniant artes. Huius magi: & eius scriptorum meminit Plinius libro trigesimo historiæ naturalis ca. 1. Dardanarios autem eos videntur vocare leges, qui ita supprimũt annonam coemptam, quia arte magica Dæmoni coniuncti per pacta, ab eodem, qui ob subtilitatem suæ naturȩ meliùs, quam vllus Astronomus, potest cognoscere constitutionem causarum naturalium, & rerum copiam, vel inopiam, quasi cognitionẽ sterilitatis hauriant, vt sic in tempore congregent, & coëmant, vt deinde cariùs vendant, & pauperum inopia ditentur. Damnant horum mercimoniam & negociationem leges in d. l. Annonam, & ff. de pœnis in l. In Dardanarios, & alias ll. ad hunc finem allegat Bonifacius Vitalinus in tractatu maleficorum, in Rubrica. Ad l. Iuliam de Annona. Sunt autẽ Dardanarij puniendi pœna arbitraria, pro rei qualitate, exercitij frequentia, & damni quantitate, vt tradit Menochius de arbitr. Iudicum qq. casu 384. Quod autem Dæmon, tanquam perspicacissimus Astronomus, posit præuidere rerum fertilitatem: aut

terræ ſterilitatem, & ſuos clientulos admonere, cõfirmat illud lepidum de Talete Mileſio philoſopho, relatum à Diogene Laërtio in eius vita, & ab Ariſtotele lib. 1. Polyt. cap. 7. Cum enim dicto philoſopho obijceretur philoſophiæ ſtudium, quaſi inutile & infructuoſum, proſpexiſſe illum ferunt per Aſtrologiam, oliuarũ ſterilitatem futuram. Cumque coëgiſſet parum pecuniæ, hyeme adhuc vigente, oleum in Mileto & Chio emit pro paruo admodum pretio, vtpote nemine plus offerente, & arras dedit. Anno ſequenti multis ſubito quærentibus oleum, ipſe vendidit, quanti voluit, cum alij non haberent, ac magnam vim pecuniarum lucratus eſt, quam amicis oſtendit, ſignificans perfacile eſſe Philoſophis ditari ſi vellent, ſed hoc non eſſe illis curæ. Sunt enim aliqui Dardanarij ita auaritia excæcati, vt ſordidi lucri odorem more ſcarabæorum in rebus viliſsimis & ſordidiſſimis ſectentur, & quærant. Nunc, vt ad propoſitum reuertar, quando Dardanarij ſectam maleficorum ſequuntur, & ſunt principales in conuentibus, quando tractatur de fructuũ perditione, vt ipſi lucrum conſequantur, & Reſpublica damnum patiatur, ſi eorum confeſsione, & experientia conſtat effectum ſubſecutum: ſecundum legem naturalem, diuinam, & canonicam tenentur ad reſtitutionẽ damnorum, quæ obligatio etiam tranſit ad

hære-

hæredes, si aliquid ad eos peruenit. Quod etiam locum habet in hoc casu de iure ciuili ex d.l. 1. C. ex delicto defunctorum: ob rationē legis. Ne alieno scelere ditentur. Et magis coroboratur: turpia lucra ab hæredibus sunt extorquenda. ff. de calum. l. In heredem. ff. de dolo. l. In heredem. & ff. Quod metus causa l. videmus. At quis dubitat huiusmodi bona esse turpia lucra, quæ cum alieno damno, & proprio scelere acquiruntur? Cum autem huiusmodi damna redundent in singula mēbra Reipub. proportionaliter, & sit difficilis modus restitutionis, restitutio esset facienda, si prudentia dictaret in singulari fieri non posse singulis damnū passis, ad aliquod opus publicum, aut pium, ita vt resultaret cōmodum etiam ad membra singularia Reipub. Malè ergo faceret Dominus, aut Iudex, si in suum propriū vsum reseruaret, quod ex cōmuni damno prouenit, & singulis membris esset distribuendum, pro compensatione & proportione damnorum. His omnibus addo id, quod Nauarrus loc. citat. tradit: Quod si pars læsa vellet, vt delinquens per pœnā corporalem non solum Reipub. sed etiam sibi satisfaceret, cessaret obligatio restitutionis, arg. l. 1. ff. Qui satis dare coguntur. & l. Si rem §. Omnis ff. de pignor. act.

De foro cō 14. Præludium. *Crimina maleficij, sortile-*

sortilegiorum, Magiæ & similia sunt communis fori. *petẽti maleficorũ & sagarum.*

VT tradunt Panor. in c. 1. de sortilegijs & alij Doct. Alphons. Castr. lib. 1. de iusta hæret. punitione c. 16. prope finem Iul. Clar. li. 5. §. hæresis. vers. Successiuè quero. Qua parte enim maleficia spactant ad hæresim, vel sapiunt hęresim, cognitio ad Ecclesiasticum iudicem spectare potest, vt patet ex lib 6. de hæret. c. In fidei fauorem, & cap. Accusatus. §. sanè. & ex praxi Ecclesiæ, & Bulla Innocentij octaui pręfixa malleo Maleficorũ. Quatenus verò admiscentur homicidia, cędes animalium, tractatus contra bonum Reipublicæ damnaque contra iustitiam & communem pacem, immittere se possunt ad inquirendum & puniendum iudices sæculares. Et ita nunc consuetudo fere vbique obtinuit. In aliquibus tamen locis inquiruntur ab Ecclesiasticis, & post cognitionem traduntur brachio sæculari, sicut in crimine hæreseos fieri consueuit. Quando autem sortilegia, diuinationes, maleficiaque sapiant hæresin manifestam, vel spectent ad hæresim, legendi sunt Panormitanus loco citato, numero. 4. Petrus Ancharanus in eod. Tit. cap. Ex tuarum. num. 6. Paulus Grill. li. 2. de Sortilegijs latissimè q. 10. numer. 5. 10. & 18. Franciscus Squillacensis in tractatu de fide Catholica,

à cap. 8.

à ca. 8. qui habetur in 3. vol. Oceani iuris, fol. 111. Oldradus de ponte consil. 210. num. 2. incipiente, Regularis habet traditio. Philippus Francus in l. 6. ca. Accusatus. §. sane. de hæret. Geminian. & alij ibidem. Ex horum Doctorum opinione & sententia certum est, quod manifestã sapiant hęresin; abrenunciare Deo, sacrificia offerre diabolo, eundem adorare, obedientiã eidem pręstare, expressa pacta cum eo inire, &c. Peius enim est, vt docet Grillan. loc. citat. num. 18. adorare diabolum, quam esse hæreticum. Sic etiam committitur hæresis in abusu sacramenti Eucharistiæ; iuxta Gloss. in d. §. sanè. Quare euidentissimum est, communiter ea, quæ nostri malefici operantur, manifestam sapere hæresim, & compræhendi sub d. c. Accusatus. §. sanè. Dicet aliquis, cum hoc crimen ad hæresin referatur, vt constat ex dictis, & etiam pro pœna eius, vt patet ex lib. 3. C. de malefi. & mathe. Confiscatio bonorum sit statuta: quomodo bona non confiscantur? Respondet Iulius Clarus & tradit loco citato: hanc pœnam de consuetudine non seruari, & sic in iudicio praxim esse. Possumus nos dicere sic in hoc crimine, sicut in alijs multis, abrogatam esse iustissimè Constitutionibus Imperialibus Caroli V. confiscationem bonorum, vt est videre in artic. penult. Sed sicut in omnes constitutiones etiam iustissimè, ad obuiandum fraudibus & iniusti-

iniustitiæ, inuectas, humana auaritia dolos inducit: sic etiam in executionem causarum criminalium. Quidam enim iudices cum ex confiscatione bonorum nihil habere possint, sub alijs coloribus vel expensarum vel vacantiarum aut laborum in rei veritate, quod abominandum est, & contra iustitiam & æquitatem, ita confiscant Reorum bona, vt pupilli & viduæ non rarò ad summam necessitatem redigantur. Quare cùm honore, rebus temporalibus, omniq; consolatione priuentur, noua præbetur diabolo ad tentandum occasio. Quibus autem tales iudices comparentur qui pro executionibus sic sub cæco titulo pauperes emungunt, quamque iustè faciant, videat qui voluerit, in Constitutionibus Criminalibus Caroli Quinti, in articulo 205.

VIt. Præludium. *De causis dispositiuis ad crimen maleficorum.*

Generalis causa dispositiua in Dæmonibus odium Dei & hominum.

PRiusquam hæ causę in specie attingantur, præsupponendum Dæmones esse infensissimos humani generis hostes, & quicquid moliantur quocunque colore vel arte, dirigere in perniciem hominum. Huius autem odij principales duæ sunt causæ. Vna, odium Dei, cuius acerrimi sunt inimici, vtpote à summa fœlicitate peccatis exigentibus detrusi in per-

si in perpetuam miseriam. Cum verò diuinæ Maiestati nihil nocumenti inferre posſint, hominem ad similitudinem Dei creatũ crudeli odio insectantur; non secus, vt Basilius ait, ac pantheræ, quæ cum immani odio in homines à natura incensæ sint, in hominum simulacra furibundè irruunt, nec aliter eorũ effigiem, quam homines ipsos, dilacerant. De hoc odio Ioan. in Apocal. Vah terræ & mari, quia descendit diabolus ad vos, habens iram magnam. Altera causa est, quia cognoscunt homines assumendos ad cælestem beatitudinem, quam ipsi perdiderunt, inuident hominibus tantum bonum: quare omni modo eos impedire conantur, ne illud consequantur.

Tandem cum eius sint naturæ dæmones, vt nunquam dormiant, aut dormitent, semper discurrunt quærentes quem deuorent, cautè perlustrando complexiones, naturas, affectus, curas, consuetudinesq; vniuscuiusque vt singulorum complexionibus, affectionib⁹ & moribus oportunas & affines tentationes accommodent, more peritisſimi & expertisſimi medici, qui antequam remedia adhibeat pulsum infirmi tangit, membra contrectat, lateribus manus admouet, linguam inspicit, oculorum colorem attendit, omniaque alia aut sanitatis, aut morbi indicia perscrutatur, vt cognita infirmi complexione, aut morbi naturá, conuenientes medicinas præbeat. Sic Diabo-

Diabolus lætis luxuriæ; cupidis, auaritiæ; tristibus iracundiæ vel inuidiæ; ambitiosis inanis gloriæ; curiosis perniciosæ scientiæ faces admouere consueuit. Sic attestatur Gregor. super Iob. 38. cap. in illa verba: Diuiditur æstus super terram. Prius enim, ait, complexionem vniuscuiusq; antiquus aduersarius perspicit, & tunc tentationis laqueos apponit. Alius namq; lætis, alius timidis moribus, alius elatis existit. Quò ergo occultus aduersarius facilè capiat, vicinas conspersionibus deceptiones parat. Quia enim lætitiæ voluptas iuxtà est, lętis moribus luxuriam proponit. Et quia tristitia in iram facilè labitur, tristibus poculum discordiæ porrigit: Quia timidi supplicia formidant, pauentibus terrores intētat. Et quia elatos extolli laudib⁹ conspicit, eos ad quæq; voluerit blādis fauoribus trahit. Singulis ergò hominib⁹, vitijs conuenientibus insidiatur: Et S. August. lib. 21. de Ciuit. cap. 6. his breuibus verbis. Maximè autem possident (loquitur de dæmonibus) corda mortalium, qua potissimū possessione gloriantur, cum se transfigurant in angelos lucis. Illustrat hoc diaboli studiū apparitio illa, de qua in vitis patrum, vnde eam narrat Marcus Marulus li. 5. de ratione bene beateq; viuendi c. 7 Apparuit B. Machario in specie medici malignus, multas habēs vitreas ampullas circū se pendētes; & interrogat⁹ quò pergeret, quidq;

ſibi vaſcula illa vellent: Ad proximum monaſterium iter ſe habere reſpondit, vt fratribus ſingulis offerret portiones pro eorum appetitu, quas ſi haurirent, ſibi obnoxios redderet. Non multò poſt Macharius inde reuertentem conſpiciens, quid egiſſet, quæſiuit. Cui ille reſpondit, vnum tantum, nomine Theodoſium, ampullę veneno delinitum. Macharius ſtatim monaſterium adiens, veritatem rei inuenit, & effecit vt frater totum, quod venenum imbiberat, medico tam infauſto propinante, medicina ſalutari ſumpta à ſancto viro euomeret, ſeque emendaret. Nunc de cauſis particularibus, quarum:

Particularis 1. cauſa diſpoſitiua eſt cleri inſcitia.

Prima ſit, *vt à ſumma incipiamus: Ignorantia in miniſtris Eccleſiæ, qui ſalutem hominum promouere debent.*

Oſeæ. 4. Atqve hanc indicat Oſeas, dicens: Quia non eſt ſcientia Dei in terra, ideo maledictio, & mendacium, & homicidium, & furtũ, & adulterium inundauerunt: Vbi certè Propheta loquitur de ignorantia Sacerdotum, nam ſtatim ſubiungit: Quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi. Quod & Chriſtus in Euangelio innuit Matth. 6. Si lumen, quod in te eſt, tenebræ ſunt, ipſæ tenebræ quantæ erunt? Atq; vt hęc cauſa intelligatur, ſciendum, vt poſsimus ſtare, ſecundum Apoſtolicam doctrinam Epheſ. 6. & rei

6. & rei veritatem, aduersus insidias diaboli, spiritualia nobis necessaria sunt arma. Quoniam non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes, & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus.

Cùm igitur hostes, cum quibus nobis assidua pugna est, sint spirituales, corporalibus armis lædi non possunt: spiritualia ergò arma comparanda. Quod idem Apostolus cum prosequitur, significat. Propterea inquit, accipite armaturam Dei, vt possitis resistere in die malo, & in omnibus perfecti stare: state ergò succincti lumbos vestros in veritate, & induti loricam iustitiæ, & calceati pedes in præparationem Euangelij pacis: in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere, & galeam salutis assumite, & gladium spiritus, quod est verbum Dei: hæc Paulus. Ex his patet, gladio verbi Dei & sacræ scripturæ in hac militia spiritualem hostem esse feriendum. Verbum enim Dei detegit fallaciam & mendacia, quibus mortales fallere, in suos laqueos perducere, in falsam spem, perniciosam incredulitatem siue superstitionem, tristitiam aut desolationem, aliasq; eius generis affectiones pertrahere solet. Cum itaq; hæc armatura ex sacris literis, doctoribus atque mysterijs nostræ

fidei petenda ſit, ignota eſt indoctis & ignaris Eccleſiæ miniſtris. Quomodo enim præſtantiam myſteriorum fidei, virtutum præclaros effectus, ſacramentorum efficaciam, ac ſacramentorum ſalutarem vſum, quæ omnia ſunt arma contra aëreas poteſtates, rudi & ſimplici populo explicabit, proponetque rudis in ſcientia ſacrarum literarum? Atque ſic contingit, cum ignoti nulla ſit cupido, nec appetitus noſter niſi in bonum ab intellectu cognitum feratur, quod ſimplex populus nullum ex ſpiritualibus rebus percipiat fructũ, nec earum vſu ſalutifero delectetur: & ſic margaritæ ſparguntur ante porcos.

Ad hæc ſicuti exercitatiſsimi ducis in militia eſt, explorata habere hoſtium conſilia, eorum nouiſſe fortitudinem, copias, & ſtratagemata, vt ſuis poſsit prouidere de ſecuritate, & inimicis pro oportunitate occurrere, aut inſidias declinare: ſic ſpiritualis Imperatoris munus eſt ſpiritualium inimicorum callere inſidias, potentiam, crudelitatem & in pugnando peritiam, vt ſuos oportunis armis, & ad pugnam aptis inſtruat, ne cum vitæ periculo ſe tradere, aut deſperatione de victoria concepta, turpi fuga ſibi conſulere cogantur. At hæc ſcientia longè abeſt ab indoctis ſacerdotibus, qui ne quidem à limine ſalutarunt ſacra eloquia, & ſanctorum patrum monumenta, ex quibus cognitio diaboli fraudes diſcer-

discernendi hauritur. Quis etiam ita à sensu alienus est, qui non animaduertat, ex tenebris ignorantiæ in sacerdotibus, sequi etiam opera tenebrarum in conuersatione & moribus? Ex quo fonte fluit, vt rudes ex populo, quando tentationibus inimicorum pulsantur aut vincuntur, pudore & timore suffundantur, nec audeant secreta suorum interiorum aperire: vel certè si aperiant, ignorantia efficit, vt congrua remedia & salutis consilia habere nequeant. Atque hanc ministrorum Ecclesiasticorum ignorantiam astutissimus artifex studiosè procurasse videtur, vt eo meliùs cõtra simplices triumphet, dum inermes sunt, & ad certamen inepti. Hoc Dæmonum stratagema diuina historia significat; Philistæi in 1. Reg. 13.
lib. Regum, callidissimè curarunt, ne esset faber ferrarius in Israël, qui arma fabricaret: quare effectum est, vt cum Philistęi instructa acie ad pugnandum contra filios Israël procederent, solus Saul & Ionathas eius filius armati inuenti sint. Simili arte instructi spirituales Philistęi nostris temporibus curarunt, vt non sint fabri, id est, legũ interpretes & doctores in populo Dei, qui arma cudant, quib⁹ fideles muniti, hostes profligent. Fabri rectè intelligũtur Doctores, vt pulchrè secundũ mysticũ sensum tradit Pagnin⁹ in Isagoge ad mysticos sacrę scripturę sensus, lib. 3. c. 1. Ex his causis sequitur, vt in sciẽtia & morib⁹ in plurib⁹ locis,

sicút populus est, sic & sacerdos, vt propheta prosequitur.

2. Causa, magistratus negligentia.

Secunda causa: *Somnus in magistratu diuturnus.*

DVM Magistratus dormit in vtramque aurẽ, & oculis clausis pertrãsit maleficia, tanquã somnia, nihili reputans, sed negligens, inimicus homo superseminat Zizania, & regnum suum dilatat. Officium enim præsidentium tam ex lege diuina, quam humana est, inquirere scelera & maleficia, vt Respublica purgetur à malefactoribus, ex L. Cõgruit. ff. de offic. præsid. & gladiũ magistratus portat in vindictam malorum, laudem verò bonorum. Quem finem si nõ attendit, sine causa gladium portat, & seuerissimum diuinæ maiestatis in se concitat furorem, cùm numerus impiorum crescat, bonorum verò societas diminuatur, scandalum patiatur, atq; peruertatur, præsertim cum maleficorum secta cum diabolo in hominum subuersionẽ conspiret, & sicut annulus annulum, ita malefica sociam trahit, vt ex ipsarum relatione & factis discimus. Hinc videmus aliquãdo integram familiam infectam, & quod horrendum dictu, matres quandoq; Dæmoni consecrare infantes necdum natos. Ex puniendi tarditate, & dissimulatione quomodo Deus maximè in hoc crimine offendatur, ex sacris literis

Rom. 13.

clarissi-

clariſsimè, ſi oculos aperiamus, perſpicimus. Sic enim, cùm fornicatus eſſet populus cum filiabus Moab, & adoraſſet Deos earum, & Principes punire diſsimulaſſent, furore concitatus Dominus dicebat ad moyſen: Tolle cunctos principes populi, & ſuſpende eos cõtra ſolẽ in patibulis, vt auertatur furor meus ab Iſraël, & occidat vnuſquiſque proximos ſuos. Quibus auditis Phinees zelo diuino correptus, vltione ſumpta Dominũ placauit, & ceſſauit plaga à filijs Iſraël, cum perijſſent viginti quatuor milia hominum: quanto quæſo, furore Dominus concitatur? quantis plagis afficiemur? (quamuis etiam maximas vt pote ſterilitatis, depopulationis agrorum, famis, peſtilentiæ, & plurimorum periculorum pœnas oculis noſtris cernamus) quod Magiſtratus diſsimulet multis in locis fornicari multos cum diabolo, eiq; ſacrificia offerre: Deum verum contemni, & nefandis ſceleribus irritari, aliaq; plurima flagitia, quæ nemo cogitatione compræhendere, niſi à dæmone inſtructus ſit, poteſt, committi.

Num. 25.

Ad hæc, ſi Dominus præcipit Iudici, vt falſum prophetam & ſomniatorem ſeducentem populum poſt Deos alienos, ſine mora interficiat, & filios Belial cum aſſeclis ſuis gladio & ignibus perſequatur, & ſolicitè inquirat, ad euertendum furorem ſuum: Quomodo ira non commouetur Deus, quod multi iudices

Deut. 13.

fomniatores noſtros, Magos & maleficos, filios non ſolũ Belial, ſed etiã ſocios Beelzebub, Beemoth, Aſtaroth, aliorumq; monſtrorum, multos non ſolum ex vrbibus, ſed omnibus locis ſeducentes ad dęmones, & eorũ miſeram ſeruitutẽ, ſomnolentia oppreſsi deſinant inquirere? Atq; cum verba Deuteronomij maximã vim & Emphaſim ad pręſentem materiam quaſi diuino nutu accomodata habeãt, placet ea ſubiungere. Si audieris, inquit, in vna vrbium tuarũ, quas Dominus Deus tuus dabit tibi ad inhabitandum, dicentes aliquos. Egreſsi ſunt filij Belial de medio tui, & auerterunt habitatores vrbis ſuæ, atque dixerunt: Eamus & ſeruiamus Dijs alienis, quos ignoratis, quęre ſolicitè, & diligenter rei veritatę perſpecta, ſi inueneris certum eſſe, quod dicitur, & abominationem hanc opere perpetratam, ſtatim percuties habitatores vrbis illius in ore gladij, & delebis eam, omniaq; quæ in illa ſunt vſq; ad pecora, &c. Congregabis in medio platearum, & cum ipſa ciuitate ſuccendes, &c. Et non ad hærebit de illo anathemate quicquã in manu tua, vt auertatur Dominus ab ira furoris ſui, & miſereatur tui, multiplicetq; te, ſicut iurauit patribus tuis. Hæc ſummi legiſlatoris verba iudices attentè conſiderent. Audiunt, & experientia cognoſcunt, filios Belial & aliorum dæmoniorum frequentiſsimè egredi de medio populi, & auertere

uertere multos habitatores, atq; inducere ad sacrificandum dęmonibus, & in conuentibus alia abominanda perpetrare, & inueniũt certum esse, quod dicitur, & tamẽ non solicitè, sed negligenter inquirunt; nec statim, sed tardè ad executionẽ iustitiæ procedunt, & ex cõtextu notandũ, ad auertendũ furorem domini necessariũ esse, ita tales extingere & delere, vt ne reliquiæ quidẽ maneant: tunc Dominus miserebitur, & multiplicabit bona.

Tertia causa est, Infidelitas.

QVAE innuitur in c. Episc. 26. q. 5. Quando enim mentem, inquit, per infidelitatem sibi subiugauerit, per multa deuia deducit. Fides enim est scutum, quo mediante homo Christianus potest omnia tela nequissimi ignea repellere, hanc infidelitas & falsa credulitas labefactant, & dæmonibus portũ tentandi aperiunt. Ad infidelitatem reducere possumus superstitionem, quæ infidelitatis quædã protestatio est, per cultum exteriorem: sicuti religio, qua Deo debitum cultum impendimus, fidei veræ signum est. Quare rectissimè S. Bonauentura docet, quod sicut in fide intellectus captiuatur: sic in superstitione errore inflatur, & eleuatur. Nec mirum videatur, quod superstitio præludium & quædam dispositio ad maleficia sit, cùm nulla sit superstitionis species, quæ non procedat

ex quadam

ex quadam pestifera & dolosa societate cum Dæmone. Qui autem tam infœlicem societatem contrahit, quomodo non decipietur? Callidissimus est dæmon, non procedit ab extremo ad extremum, sed à minimis incipit, & paulatim ad maxima perducit. Sic per superstitionem inprimis mentem eò impellit, vt sibi fides habeatur, & veræ fidei fundamentum infirmius reddatur. Atq; cum materia superstitionum affinis sit maleficio, aliquid latius de superstitionibus adijciendum.

De superstitione, quid sit, quot eius species.

Superstitio est peccatum contra primum præceptum Decalogi, quo præcipitur religio, quæ homines ordinat ad colendum & honorandum Deum debito modo, tanquam primum supremumq; principium creationis & gubernationis: Superstitio autem inducit homines ad reddendum Deo cultum perniciosum, vel superfluum, vel ipsi creaturæ, tacitè vel expressè. Quatuor sunt superstitionis species, quas ponit S. Augult. lib. 2. de doctrina Christiana cap. 20. & explicat S. Thomas 22.q.92.art.2. Idololatria, Diuinatio, Indebitus Dei cultus, & vana obseruantia.

Idololatria.

Idololatria est, quandò alteri quàm Deo diuinus cultus exhibetur, & est grauissimum peccatũ, vt patet passim ex libris veteris testamenti. Hanc malefici & sagæ exercent, quando dæmonem adorant, vel ei sacrificium offerunt, aut homagium præstant. Ex dicta definitione eli-

ne elicitur non esse idololatriam, sanctis cum Christo regnantibus honorem debitum impendere, quia ipsis inferior cultus & non diuinus exhibetur.

Diuinatio, est rerum occultarum, vel futurarum, quæ via humana sciri non possunt, per virtutem dæmonis, eiusq; auxilium, cognitio, vel prænunciatio. Ad hanc speciem pertinent præstigium, Somniorum obseruatio, Necromantia, Gæomantia, Hydromãtia, Aëromantia, Astronomia illicita, Augurium, Omen, Chiromantia, Spatulantia, Sortilegiũ, *&c.* de quibus videndi sunt Isidorus lib. 8. Etymolog. cap. 9. & S. Thomas 22. q. 95. art. 3. *Diuinatio.*

Indebitus Dei cultus est, quando homo colit Deum modo indebito, & est duplex. Falsus, vt si quis nunc Deo offerret sacrificia veteris legis, vel in diuinis vteretur cæremonijs infideliũ: & superfluus, qui perficitur cæremonijs, quæ neq; ad Dei gloriã, neq; ad hoc vt mens Deo subijciatur, aut carnalis cõcupiscentia refrenetur, secundum Dei & Ecclesiæ institutionem approbatam, ordinantur. *Indebit⁹. Dei cult⁹.*

Vana obseruantia est, in qua semper tacitè inuocatur dæmon, quando videlicet causæ vel media assumuntur ad effectus producendos, qui nec virtute diuina, nec naturali, aut Ecclesiastica institutione habent ordinem ad tales effectus. Ad hanc spectant ars notoria, obseruantia sanitatum, Incantatio, obseruantia *Vana obseruantia.*

uantia futurorum effectuum, &c.

Cum superstitiones sint laqueus, & insidiæ antiqui hostis, quibus genus humanum decipere nititur, vt refertur 26.q. vltima.cap. Admoneat: placet exemplo S. August. lib. 2. de doct. Christ. cap. 20. qui sui temporis multas enumerat, nostri etiam aliquas oculis subijcere, vt boni cognoscant & euitent: mali verò videant, quibus vinculis ligentur, & fraudibus decipiantur. Hi sequentes omnes sunt superstitiosi, nec solū exercentes, sed etiam fidem habentes. Nam similes illis fiunt, qui faciunt, & omnes qui confidunt in eis.

Exempla superstitiosorum.

1. Qui dæmones adorant, sacrificium eis offerunt, honorem impendunt, expressè, vel tacitè inuocant: consilium, auxilium, aut fauorem ab eis quærunt.

2. Qui futura prędicere volunt, vel magos accedunt, aut Ariolos, aut incantatores, vt occulta cognoscant, vel secreta reuelent, vel cōsilium præstent.

3. Qui aliquam virtutem somnijs tribuunt, vt quia somniū habuerunt tale vel tale, fœlicitatis aut infortunij quippiam euenturum, credunt.

4. Qui per inspectionem membrorum, aut partiū animaliū, futura prædicunt, aut de rebus futuris, ex euentu pręcedentium, pronunciant.

5. Qui accedunt ad vagabundos illos, quos Galli

Galli Aegyptios, Itali Cingaros, Germani gentiles appellant, vt ex figuris manuum, faciei constitutione, vel corporis statura fortunam faustam, vel infaustam annuncient.

Qui obseruant dies aliquos certos Conuersionis Pauli, Vincentij, Vrbani, Martyrũ, vel aliorum, in quibus si pluat, vel cœlum serenum sit, serenitatem, fertilitatem, sterilitatem, vini copiam, vel inopiam, vel per spaciũ aliquot dierum continuam pluuiam prædicunt. Qua de causa superstitiosi sunt versus illi, de festo Conuersionis S. Pauli. 6.

Clara dies Pauli bona tempora denotat anni,
Si nix, aut pluuia, designat tempora cara:
Si fuerint venti, designat prælia genti.
Si fuerint nebulæ, pereunt animalia quæq́;.

Qui colligunt herbas in die S. Ioannis Baptistæ, ad singulares quosdam effectus, credentes tales esse maioris virtutis: vel inserunt arbores ipso Annunciationis Mariæ, existimantes hoc melius: Aut in festo S. Stephani, ex eadem causa diminuunt sanguinem equorũ: & de similibus simile est iudicium. 7.

Qui oblationes faciunt sanctis ex bonis Eleemosyna petitis, credentes eas maioris esse virtutis ad consequendum effectum: aut crucem S. Bernardi emptam ex Eleemosynis, sanctiorem putant: aut offerunt in honorem sanctorum ceram, vel aliam rem coniunctam crinibus animalis ægrotantis. 8.

Pium

Pium autem est, & ab vniuersali Ecclesiā receptum, in templis post impetratam sanitatem oculorum, aut pedum, aut manuum, aut animalium, aliarumq; rerum simulacra suspendere ex auro, argēto, cera vel alia materia confecta, ad laudem & gloriam Dei & sanctorum, vt sint adeptæ sanitatis manifesta indicia. Gratissimè namq; accipit Dominus eorū qualiacunq; sunt dona, nec exigua, nec vilia dedignatur: quippe qui ea pro ferentis facultate metitur. Hæc itaque omnium spectaculo exporrecta, testantur morborum depulsionem, cuius ipsa certissima signa sunt à sanitatem consecutis allata. Hæc, sepultorum ibi martyrum quæ sit virtus, ostendunt, vt optimè tradit Theodoretus, Cyrensis Episcopus, lib. 8. de curatione Græcarum affectionum.

9. Qui obseruant quosdam dies faustos, aut infaustos ad ingrediendum iter: aut constituunt differentiā, an quis manè surgens dextro vel sinistro pede inprimis terram tangat, aut quem postponat aut anteponat, egrediendo limen ædium. Ad hunc ordinem referre possumus eos, qui obseruant modum capiendi Sagas, vt eas vel in lecto capiant, vel eleuent in altum, ne terram calcent, quicquid quidam doceant: cùm, vbi eadem ratio militat, idem ibi ius statuendum sit.

10. Qui vel quæ submergunt imagines in aqua

aqua pro pluuia habenda, vel faciunt quasdam ligaturas & diabolicas ceremonias, ne lac integro anno vaccis subtrahatur opera maleficarum: aut certis diebus summo diluculo scopis olera tangunt, ne erucæ, ciniphes, vel alia imperfecta animalia oleribus & herbis nocumenta inferant.

Qui, cum herbas colligunt medicinales, & eas vulneribus adhibent, fiduciam ponunt in modo ligaturæ, vel numero partium, vt numerus par vel impar sit: vel in herbis colligendis obseruant, vt ante solis ortum id fiat, vel certo die; vt die veneris, aut solis, vel tacendo colligant, *&c.* Quod autem medicus herbas colligat potius in Maio vel Aprili, quã in Augusto, aut hyeme, id non superstitionis, sed medicinæ est: quia tam ratio naturalis, quam medicina dictat, quibusdam anni temporibus, virtutem in herbis esse potentiorem ad naturales effectus. 11.

Qui certam fiduciam constituunt in quibusdam nominibus scriptis, vel verbis etiam sacris, aut characteribus, vt non vulnerentur, mutilentur, aut occidantur: aut qui, (quod horrendum dictu est) in die Parasceues sancto adeunt crucem aliquam in biuio, vel triuio, & bombardam post terga in crucẽ emittunt, vt deinde quemcunque velint scopum attingant: aut in nocte S. Ioannis certas quasdam herbas diabolicis ceremonijs colligunt, 12.

quibus ad detestabiles effectus vtantur.

13. Qui metiuntur cingulum ægrotantis, vt cognoscatur, quis sanctus sit honorandus, ad consequendam sanitatem, certis adhibitis ritibus: aut bipenni stramen diuidunt, ad curandum tumores manuum & digitorum, aut ad sanandos certos morbos animaliũ, impellunt gregem in ignem ex singularibus lignis instructum, vel per circulum ducunt, & tunc animal, quod primum fortè fortuna sortitur locũ in transeundo, offerunt in honoré sanctorum. His accedunt, qui pro quibusdam capitis doloribus & similibus morbis curandis, ad porcorũ lintré, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, collũ applicant.

14. Quicunque credunt maiorem virtutem inesse aquæ benedictæ Dominicis sequentibus quatuor tempora, quam alijs, ad speciales quosdam effectus: aut nolunt die Veneris vngues præscindere, aut Sabatho filare, & interim ab alijs seruilib⁹ operib⁹ nõ abstinent.

15. Qui fidem adhibent probationi ferri candentis, vel aquæ frigidæ in maleficis cognoscendis, de quibus prope finem infra latiùs: Necnon etiam qui admittunt & fidem tribuunt, quod quidam tortores siue carnifices quosdam potus ad eliciendum confessionem maleficorum adhibent.

16. Quicunq;, cum audiunt picam vociferantem circa ædes alicuius, mortem prædicunt breui

breui imminere : aut quia canem audiunt vlulantem, peſtem præſagiunt : aut quia obuiam venit lepus, mali aliquid inſtare ominantur. Similes & alias multas vanas ſuperſtitiones & magicas artes ſolent exercere, qui artem venatoriam ſequuntur.

Huiuſmodi & ſimiles artes nugatoriæ, vel noxiæ ſuperſtitiones ex quadam peſtifera ſocietate hominum, quaſi pacta infidelis & doloſæ amicitiæ conſtituta, penitus ſunt repudiandæ & fugiendæ Chriſtiano, vt decernitur 26.q.2.cap. illud ex Auguſt. Atq; hoc addiderim, ſuperſtitiones tanto eſſe periculoſiores, quanto plures res ſacræ adhibentur. Quia hoc Diabolus maximè intendit, vt vel ſub ſpecie pietatis decipiat: aut res ſacras ad humanam ſalutem ordinatas, in peruerſum vſum dirigat.

Dicit aliquis : Eueniunt tamen aliquando effectus in dictis operibus. Quandoque enim futura prædicunt, aut ægris ſanitatem reſtituunt, *&c.* Reſpondetur in cap. Nec mirum 26.q.5. ex Auguſt: hoc fieri permiſſione Dei, vt ipſi, qui hoc audiunt, vel vident, probentur, & appareant, qua fide & deuotione ſint erga Deum, an etiam facilè moueantur & ſequantur Deos alienos, ſicut in Deuteronomio Moyſes ex verbo Dei populum inſtruxit, cum inquit ; Si ſurrexerit in medio tui propheta, &c. De varijs ſuperſtitionibus

obseruationibus dierum, collectionibus herbarum, diuinationibus, augurationibus auiũ & incantationibus: ex August. 26. q. 7. cap. Non obseruetis, dicitur: Qui aut talibus credunt, aut ad eorum domum euntes, aut suis domibus introducunt, aut interrogant, sciant se fidem Christianam & baptismum præuaricasse; & vt paganum & apostatã, id est, retro abeuntem, & Dei inimicum iram Dei grauiter in æternũ incurrisse; nisi Ecclesiastica pœnitentia emendatus, Deo reconcilietur.

Quoniam his addi possent, iuxta D. August. doctrinam lib. 2. de doct. Christiana ca. 20. & quotidianam experientiam, milia immanissimarum superstitionum, nec facilè cognoscantur à multis, placuit ex Doctorum sententia regulas subiungere, quibus dignoscatur, an aliquid sit superstitiosum, vel non: quarum sit

Regulæ dignoscendi superstitiosa à non superstitiosis.

Prima. Quoties aliquis effectus rei tribuitur, qui non conuenit ei secundum suam naturam inditam, si per Ecclesiæ definitionem, sacram scripturam, aut laudabilem consuetudinem non constat fieri à Deo; vt accidit in sacramentis & sacramentalibus: Habendum erit tanquam superstitiosum.

Secunda. Si effectus naturalis tribuitur alicui rei, quem constat habere ex natura rei, non est superstitio. At si attribuitur aliquibus rebus, vt signis, vocibus, vel characteribus, aut

bus: aut si fides postulatur ad productionem effectus, superstitio iudicanda est.

Tertia. Si res naturales, vel artificiales, vt imagines, signa, vel characteres adhibeantur ad productionem supernaturalium effectuum, vel motum liberi arbitrij flectendum, vel diuinandum, aut ad efficiendum spirituales effectus tam in nobis quam alijs, nisi fiat modo in prima regula significato, secundum sacram scripturam, Ecclesiæ definitionem, aut approbatam consuetudinem: superstitiosum erit tenendum.

Quarta. Quando quis vtitur verbis sacris, aut etiam orationibus, alijsq; pijs operibus, in rebus vanis, neq; ad diuinum honorē & cultum pertinentibus; est superstitio, quia callidus serpens miscet vanis & malis bona & pia, vt simplicibus cautiùs sub specie pietatis imponat.

Quinta & vltima Regula: Quando quis exercet aliquod opus, ad aliquam abstinentiam, vel corporis exercitium pertinens, videndū est vt refrenet carnalis concupiscentiæ motū, modo virtuti congruo, secundum Ecclesię ritum & moralem doctrinam.

De materia superstitionum legendi sunt. S. Augustinus lib. 2. de doctrina Christiana à cap. 20. S. Thomas. 2. 2. à q. 92. per aliquot qq. Ioannes à Turrecremata super decreto, 26. causa cum textu. Syluester Prieras in summa,

 verb.

verb. Superstitio, Incantatio & maleficium, Martinus Arles in Tractat. de superstitionibus, qui habetur in Oceano Iuris vol. 10. Martinus Nauarrus in manuali Confessariorum, cap. 11. à num. 22.

4. Causa dispositiua curiositas. *Quarta causa dispositiua ad maleficia est curiositas, quæ his portentis illuditur per Dæmonum fallacias, quando id imprudenter appetit scire, quod ei nulla ratione competit inuestigare. ex d. cap.* Nec mirum.

HAEC potestas immundis spiritibus ideò datur, vt peruersos sibi aptent, hoc est, prauos homines seducant, illos scilicet, qui spernunt veritatem, & credunt mendacio, nec sanam doctrinam ferunt, sed ad sua desideria coaceruant sibi magistros prurientes auribus, & ad fabulas conuertuntur, onerati peccatis ducuntur varijs desiderijs, semper discentes, nunquã ad scientiæ veritatem peruenientes, iuxta Pauli sententiam. Hinc in d. cap. Nec mirum, ministerio Dæmonis in primis à Chaldæis tenditur inuenta magia, eo quod ipsi cœteris essent magis curiosi. Et Augustin. lib. 10. de Ciuitate cap. 9. incantationes & carmina nefariæ curiositati tribuit. Consentit his pulchrè Guilhelmus Parisiensis in lib. de legibus, folio 35. columna 2. Scito, inquit,

to,inquit, quia omne genus peccati idololatriam prouexit: Sicut euidenter apparet de curiositate, quæ est libido sciendi non necessaria. Tanta namq; libido sciendi futura, & alia cordium occulta, quorundam hominũ inflammauit animos, vt huius scientiam, execrabili animarum suarum cõmercio, à Dæmonibus mercarentur. Propter quod & ipsi naturæ humanæ inimicissimi dæmones, sacrilega opera excogitauerunt: eisq; se placari, & induci posse hominibus suggesserunt: Impetrariq; posse ab ipsis scientiam futurorum & aliorũ occultorum. Inde processerunt nefandissima illa opera, quæ etiam vulgò nominatissima sunt: videlicet inspectio speculi, inspectio spatulæ, inspectio vnguis, videlicet vt furta, & alia occulta inuenirentur, in quibus omnibus Diabolicorum sacrificiorũ impietas partim latet; & partim omnibus manifesta est, si perfectè scripta inueniantur. Ex hac eadẽ peste curiositatis processit liber maledictus, & execrabilis, qui dicitur liber sacratus. Similiter & alius, qui dicitur (speculum) ab omnibus, in quibus præterita, præsentia & futura videri ipsi auctores eorum Dæmones promiserunt. Sunt & aliȩ huius pestis innumeræ, per quas curiositatis initium stragem animarũ inæstimabilẽ fecit: hȩc Guilhelmus. Atque occasione curiositatis arbitror non rarò doctos & magnos ingenio capi à dȩmone.

Tentat enim eos curiositate, vt velint cognoscere, videre, & experiri noua, inusitata, & rara. Quare Apostolus admonet Rom. 12 non plus sapere, quàm oportet. Curiositati adiungi potest latens in multis cordibus intolerabilis superbia quæ Domino Deo in summo gradu displicet, & dęmonibus maiorem in modum placet.

5. Causa est, auaritia.

Quinta Causa est, insatiabilis amor congregandi diuitias.

1. Tim. 6. QVAM satis superq; S. Paulus indicat, cũ ait: Qui volunt diuites fieri incidunt in tentationem, & laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Radix enim omniũ malorũ cupiditas, quam quidã appetentes, errauerunt à fide, & inseruerũt se doloribus multis. *Hæc Apostolus.* Auaro enim nihil scelestius, qui etiam propriam animam venalẽ exponit, vt pecunias congreget: Quod dæmoni optimè constat, atque sic insatiabili appetitui tentationem congruam obijcit, vt in laqueum eum pertrahat. Inueniuntur quidam ita auaritia excæcati, & miseri, ꝙ mammonæ Deo nummorũ sacrificent, vt diuites efficiantur, quorum meminêre Ioannes de Friburgo in summa Confessariorum li. 1. tit. 11. q. 25. & Paulus Grillandus lib. 2. dę Sortilegijs

legijs, q. 11. num. 25. Auaris & alijs, qui rerum inopia laborant, vt suprà significatum est, Dęmon quandoq; diuitias promittit, sed non præstat. Confessa est etiam inter alia puncta Meissenbeins Anna, cuius suprà mentioné fecimus, quod si in principio sui casus non nimis bonis temporalibus acquirendis dedita fuisset, & Mam̄onæ inseruiuisset, faciliter secum gratia Dei ad cor redituram fuisse. Remedium contra hoc malum subiungit Apostolus, cum ait. Tu autem homo Dei, hæc fuge: Sectare verò iustitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, mansuetudinem.

Sexta Causa est, Luxuria, seu carnis voluptas. *6. Causa, luxuria.*

HAEC multum efficax est ad hominem capiendum & detinendum. Sic Balaam. ca. 24. & 25. in lib. numerorum: filios Israël mediante fornicatione cum filiabus Moab, induxit ad idololatriā. Hoc enim vitium sapientes & insipientes, ignobiles & potentes deijcit. Quis enim Salomone sapientior, & Samsone fortior? & tamen vtrunq; vicit luxuria: bene ad hoc propositū facit illud Eccle. 19. Vinū & mulieres apostatare faciunt etiam sapientes, & luxuria Salomoni causa fuit colendi Deos alienos, vt cōstat ex lib. 3. Reg. c. 11. Tobiæ 6. Audi me, & ostendam tibi, qui sunt

quibus Dæmoniũ præualere poteſt. Hi namque qui coniugium ita ſuſcipiunt, vt Deum à ſe & à ſua mente excludant, & ſuæ libidini ita vacent ſicut equus & mulus, quibus nõ eſt intellectꝰ, habet poteſtatẽ dęmoniũ ſuper eos. Quomodo hoc peccatum non ſolum cauſa incidendi, ſed etiam perſeuerandi in malo ſit, optimè ex ſacris literis tradit Gulielmus, Peraldus, Epiſcopus Lugdunẽſis, in ſumma virtutum & vitiorum, tomo. 2. tract. 3. cap. 3. Atq; id Iſidorus lib. 2. de ſummo bono cap. 39. ſatis etiam atteſtatur, dum ait. Maximè per carnis luxuriam humanum genus ſubditur diabolo, quam per cætera vitia. Dæmones ſcientes pulchritudinem eſſe animæ, caſtitatem, & per hanc hominem angelicis meritis, è quibus illi lapſi ſunt, coæquari liuore percuſsi inuidię, inijciunt per ſenſus corporis, opus deſideriumq; libidinis, quatenus à cœleſtibus deorſum deiectam animam pertrahant, ſecumque quos vicerint, gloriantes ad tartara ducant. Nouit optimè dæmon, vehementiſsimum eſſe carnis ardorem, & animũ, quem occupauerit, nõ facilè liberari. Etenim vt S. Ambroſ. ait. in cap. 4. Lucæ. quaſi clauis quibuſdam ſuffigitur anima corporis voluptatibus, & cum ſemel adhæſerit cupiditatibus demerſa terrenis, difficilè in altum poteſt vnde deſcendit ſine Dei fauore reuolare. Actuũ enim ſuorum vincta laqueis, & deliciarum ſecula-

secularium illecebris obnoxia iam tenetur. hæc Ambrosius.

Septima est, execratio, vel maledicendi siue imprecandi rabies. 7. Causa, maledicendi rabies.

QVOD quidem peccatum multis vsitatissimum est, vt minima occasione & aduersitate oblata, se suosq́; dęmonibus, & diris, omnibus deuoueant; & tunc aliquando iusto Dei iudicio malum euenit, quod imprecantur. Quare prouerb.8. dicitur: sicut auis ad alta transuolans, & passer quolibet vadens; sic maledictum frustra prolatum in quempiam superueniet: & in psa.108. Dilexit maledictionem, & veniet ei: & noluit benedictionem, & elongabitur ab eo. Hinc compertum est experientia, diabolũ sumpsisse quandoq; hanc occasionem perducendi ad maleficium.

Octaua, quæ frequentissimè in muliebri sexu locũ habet, est desolatio, siue nimia tristitia, aut pusillanimitas in aduersis. 8. Causa, nimia tristitia, & ira.

DVM enim fœminæ in aduersitates, calamitates, aut perturbationes incidunt, animũ abijciunt, maximè quando non est qui consoletur, aut consilio iuuet. Hanc opportunitatem Dæmon perscrutatur, atq; sub fictæ personæ forma, auxilium, consilium, & patrocinium promittit, cum maxima deceptione.

Huic

Huic adiungere poſſumus immoderatam irã qua multi ſe vindicare de alijs per fas & nefas cupiunt: quod quando propter fragilitatem non poſſunt, malignus ſe offert, & inſpirat vindictæ modos. Sed nunc cùm contingat inter alias vnã eſſe cauſam præcipuã perſeuerantiæ in tàm graui atque intolerabili dæmonis iugo, de hac paulò latius aliquid dicendum pro remedio contra hoc durum vinculum.

9. Cauſa, conuerſionis, deſperatio.

Nona Cauſa perſeuerantiæ in tanto ſcelere, eſt error quem Diabolus opinioni hominum, quos capit, imprimit, vt ſibi perſuadeant, fieri haud poſſe, vt ad ſanum cor conuertantur.

Iudic. 16.

Legimus in lib. Iudicum, quod Philiſtæi Samſonem fortiſsimum captum quamprimũ oculis priuarunt, priuatum ad piſtrinum ablegarunt, & molere fecerunt, omnibuſque ludibrijs & illuſionibus affecerunt. Hos Philiſtæos maligni ſpiritus ſequuntur; quamprimum hominem Chriſtianum arte ſua quacunque occaſione aut ſpecie deceperunt, oculos intelligentiæ effodiunt, atque perſuadent impoſsibilem eſſe reditum ad Deum, cuius fidem abnegauit; ſicq; hominem oculis captũ alligant ad piſtrinum, id eſt ſuam grauem & intolerabilem ſeruitutem, atque ſi molere, id eſt, ſuis imperijs in omnibus ſatisfacere nolit,

nolit, verberibus, minis & terroribus cogunt atque ludibrijs afficiunt. Atque vt meliùs ligatum dæmon teneat, imperat sub maxima pœna, vt infœlix homo omnia sua peruersa consilia, & sceleratissimas suggestiones in secretò teneat, nec vlli mortalium extra suam societatem reuelet,

Astutissimus inimicus imitatur in hoc negotio mores callidissimi alicuius amatoris, qui honestam aliquam bonorum parentum filiã, aut honesti viri vxorẽ intendit seducerè. Is omni cura industriaq; laborat, vt sua verba facta, & consilia non deueniant in notitiam, nihilque magis timet, quam ne puella parentibus ea patefaciat, cognoscẽs hoc pacto parentum prouidentia suos conatus frustrandos & irritandos esse. Eodem modo diabolus in hoc tam occulto, & ab hominum sensibus alieno scelere omni ratione procurat, vt homo, quẽ cepit, fraudulenta sua cõsilia nemini detegat. Ad quem effectum consequendum minas intentat, timorem incutit, & pudorem obijcit: his nodis anima miseri hominis intricata, se expedire non potest; cùm careat bono cõsilio & tam Dei, quam hominum prudentũ auxilio destituatur. Ex hoc capite cõtingit paucissimos esse maleficos, aut sagas, qui in confessione sacramentali hoc crimen confiteantur, hinc etiam sequitur exiguum esse numerum eorum, qui vel quæ sua spontè conuertantur

ad Deum,

ad Deum, relicta diabolica societate, antequā ad manus publicæ iustitiæ deueniant. Ex eadem quoque causa oritur, quod nunnullæ fœminę potius optent & eligant mortē, quā vitam, timentes ne iterū reducantur ad laboriosum illud molendinum. Cōtra hunc Diabolicum errorem, & simplicium falsam opinionem veritas statuenda est, quæ tenebras falsitatis & erroris depellat. Veritas autem est, quod homo quicunque etiam à Diabolo deceptus, cum gratia Dei potest per pœnitentiā redire ad gratiam, Diaboli iugum rumpere & tam fœdam societatem relinquere, etiā quocunque tempore. Hanc veritatem probāt clamores Domini ad peccatores, Ezech. 18. proijcite à vobis omnes præuaricationes vestras, in quibus præuaricati estis, & facitè vobis cor nouum, & spiritum nouum: & quare moriemini? quia nolo mortē morientis, dicit Dominus Deus: reuertimini, & viuite, Eccles. 33. Impietas impij non nocebit ei, in quacunque die conuersus fuerit: Hieremiæ 8. Nunquid qui cadit, nō adijciet vt resurgat? & qui auersus est, non reuertetur? Quare ergo auersus est populus iste, in Hierusalem auersione contentiosa? apprehenderunt mendacium, & noluerunt reuerti, & cap. 3 in eodem propheta: Tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen reuertere ad me, dicit Dominus. Esaiæ 55. Derelinquat impius viam suā, & vir iniquus

Remedia contra desperationis errorem.

Iniquus cogitationes ſuas, & reuertatur ad Dominum,& miſerebitur eius,&c. quoniam multus eſt ad ignoſcendum. Eandem veritatem probant ſcripturæ, quæ atteſtantur Dominũ ſoluere & rumpere vincula peccatorũ. vt Dauid in pſal. Diſrupiſti Domine vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis. Et iterũ in alio loco. Dominus ſoluit compeditos: Dominus illuminet cæcos. Ad idem propoſitum faciunt, quæ miſericordiam & gratiam Dei erga peccatores oſtendunt: hæc Cõcionator facilè congregabit contra prædictũ errorem. Quicunq; ergo à Diabolo decipitur, aut deceptus eſt, & ſub tam dura ſeruitute agit, quantamcunque fidẽ infideli addixerit, obedientiamq́ue præſtiterit, redeat ad cor, frangat perfidiã, pœniteat, inuocet Deũ: cœleſtis curiæ reginam, deſolatorum aduocatam B. Virginem, Angelum cuſtodẽ, & ſanctos: reſiſtat aduerſario in fide,& vincet. Tanto autem faciliùs tam abominabilis ſtatus relinquitur, quanto citiùs deſeritur. Optimum conſiliũ eſt, vt homo quamprimum ſe deluſum cognoſcit, ingemiſcat, peccatũ confiteatur bono & prudenti confeſſario, & fidei noſtræ armis fortiter ſe muniat cõtra aduerſariũ, eiuſque inſultus forti & conſtanti animo repellat. Pleriq́ue enim, qui his laqueis vincti tenentur, multis moleſtijs afficiuntur, ſi iugũ abijcere diabolicũ, & fœdera infidelis amicitiæ rumpere

pere contendant. At ſi conſtanter ſe **Dæmo**num inſultibus opponant, induendo armaturam Dei & ſcutum fidei arripiendo, victoriam obtinebunt, neq; tam graues patiuntur tribulationes. Vt hoc rectiùs intelligatur, & firmiùs animis inhæreat, ſimilitudine diſcamus, quod Dæmon aduerſarius noſter naturam & mores habet muliebres, quantum ad imbecillitatem viriũ, & animi peruicaciam, Sicut enim fœmina mala cum viro rixas miſcens, ſi eum conſpiciat erecto animo, & conſtanti vultu reſiſtere, & verbis verbera obijcere, ilico animum abijcit, & terga vertit, nec deinceps facilè aliquid ſimile tentat. Si autē maritum timidum, meticuloſum, fugacemque deprehenderit, in extremam ſurgit audaciam, & virum ferociter inuadit. Simili modo hoſtis noſter facere conſueuit, ſi quem reperit timidum & inconſtantem in tentationibus, & animum abijcientem in tantis inſultibus, non eſt beſtia ſuper terram ferocior & audacior. Vnde in noſtro propoſito timidis & triſtibus minatur, & non rarò intentat verbera, ni morem gerant ſuo imperio. Sed ſi incidat in militem fortem & imperterritum, hilari vultu repugnantem, diffidens de victoria fugit, & eum in pace relinquit. Hinc optimè ait S. Gregorius: Diabolus cùm ei fortiter reſiſtitur, debilis eſt vt formica: Cùm vero ſuggeſtio recipitur, fortis eſt, vt leo. Nemo

mo ergo in hoc deceptionis genere crudelitatem ſæuientis, quam minis & verberibus cõfirmat, pertimeſcat, ſed confidendo in Dei miſericordia& auxilio, viriliter in fide repugnet; ſic tandem triumphabit, & dæmon confuſus diſcedet. Inflam̃at ad hoc noſtros animos, exemplũ magni illius ſpiritualis ducis S. Anthonij, quem nouitium in eremo ſæuiſsimis excepit verberibus, ita vt ſemianimis relictus ad proximum vicum curandi cauſa deferri debuerit. At Anthoni⁹ aliquantulum conualeſcẽs ad primum locũ denuò ſe contulit ad ſeruiendũ Deo, paratus ad noua verbera pro beneplacito Dei, nec vlla iniuria diaboli à propoſito deterrebatur. Hac animi conſtantia virum ſanctum munitum nequiſsimi ſpiritus cùm accedere non auderent, varias formas induentes, ferarum more alij rugiebant, alij vlulabant, alij dentibus frendebant, alij flammas ore, naribus, auribuſq; emittebant, vt terrorem incuterent, cui verbera inferre nequibant, ad impediendum ipſum in via ſalutis. Sed vbi fortiſsimum athletam nec verbera curare, nec horrenda ſpectra pertimeſcere cognouerunt, ſe victos & confuſos confeſſi diſceſſerunt. De his Athanaſius in vita Anthonij. Hoc tamen adhuc referre non pigebit ex vita eiuſdem ſancti, quod relatu dignum eſt: ferunt de eo, dum verbera terroreſque perferret, lucem ei diuinitus apparuiſſe,

qua expauefacti dæmones diffugêre: Anthonium verò eo ſplendore recreatum erexiſſe ſe, & quaſi præſentem Dominum aſpiceret, dixiſſe. Vbi eras bone Ieſu, vbi eras: reſponſumq; accepiſſe: Aderam Anthoni, ſed euentum pugnæ tuæ præſtolabar, quam quoniam imperterritus, immotuſq; viriliter ſuſtinuiſti, manet te victoriæ tuæ indeficiens in cœlo triumphus, præmiumq; ſempiternum: Omnis ergo Diaboli vis atq; decertatio, conſtantis & pij animi continuatione deſtruitur. Similia in vita Hilarionis refert S. Hieronym. Plurima ſanctorũ exempla, qui fortitudine & conſtantia Diabolo reſtiterunt, qui videre voluerit, legat Marcum Marulũ de religiosè viuendi inſtitutione lib. 5. ca. 7. Poſtremò, vt huic præludio finem faciamus, ſi quis hac arte Diabolica captus eſt, confiteatur ſacerdoti prudenti, & reuelet in confeſsione malũ, quo detinetur: pœniteat, & in futurum armis ſe muniat ſpiritualibus. Scriptum eſt enim. Prouerb. 28. Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur: Qui autem confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur. Et vt S. Hieronymus ait in cap. 10. Eccleſiaſt. in illa verba: Si momorderit ſerpens in ſilentio. Si quem Diabolus occultè momorderit, & nullo conſcio eum peccati veneno infecerit: Si tacuerit qui percuſſus eſt, & non egerit pœnitentiã, nec vulnus ſuum fratri & magiſtro volue-

voluerit confiteri, magister qui linguam habet ad curandum, facilè ei prodesse non poterit: si enim erubescat ægrotus vulnus medico confiteri, quod ignorat, medicina non curat. Molestissimè fert inimicus, quod homo sua consilia manifestet, & impedit quantum potest, obijcit timorem & pudorem. Sed tu sequere consilium Ecclesiast. cap. 4. Pro anima tua non confundaris verum dicere. Sancti patres tanquam firmam obseruarunt regulã, euidenter diabolicam esse cogitationẽ, quam iunior seniori cõfunditur aperire. Vnde Cassianus ait. Non poterit Diabolus circumuenire vel deijcere iuuenem monachũ, nisi eum, quem viderit aut per superbiam, aut per verecundiam suas cogitationes seniorẽ celare.

16. Præludium. *Diabolus, qui ab initio similis esse voluit altißimo, adhuc in suis operibus ad hominum deceptionem diuina opera imitari contendit, & similitudinem quandam Dei affectat.*

HINC sũmoperè desiderat adorari, quod diuinę maiestati competit. Matth. 4. Hęc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me, & 26. q. 5. c. Nec mirũ. Atq; hoc tritum est apud omnes Theologos & canonistas, vt Grilland. attestatur de Sortilegijs. q. 7. nu. 9. Ex eadem causa dęmones sacrificia expetunt Aug. li. 20. cõtra Faustũ, c. 21. Cui & Philoso. consentiũt.

Apuleius in lib. de Deo Socratis, (quem re- ctiùs teste Augustino 8. de Ciuit. 14. de Dæmone Socratis intitulasset) dicit, ex Dæmonibus alios diurnis sacrificijs gaudere, alios nocturnis: esse qui lætioribus: esse qui tristioribus hostijs, ritibus & ceremonijs delectétur. Porphyrius lib. 2. de abstinentia animalium, subindicat ciuitatibus interdum opus esse Dęmonibus sacra facere, ne frugibus, ne diuitijs, ne vrbi ipsi noceant. Nam rata est, inquit, apud omnes fides, eos læsuros genus humanũ, si irascantur, propterea quod negligantur, neque cultum legitimum nanciscantur. Sic August. d. lib. cap. 13. tribuit labeoni, quod numina mala cruẽtis victimis placari existimauerit: & ibidem cap. 16. Ex Apulei platonici sententia mores Dæmonum depingit, qui dixit eos eisdem, quibus homines animi perturbationibus agitari, irritari iniurijs, obsequijs donisque placari, gaudere honoribus, diuersis sacrorum ritibus oblectari, & in eis si quid neglectum fuerit cómoueri. Hoc fundamento præsuppofito, facilè multa intelliguntur, quæ Dęmones expetunt à maleficis: vt, quod disciplina in conuentu rectè seruetur, quam si quis violauerit, malè ab ipso, vel suis ministris tractatur, & irascitur. Sic Helenam quandam ex pago S. Mathiæ, quæ mortis sententiã & eius executionẽ accepit An. Domini 1589. 15. Iulij, dæmon, qui se Beelzebub nomina-

nominabat, in faciem ita malè percusſit quod aliquot diebus ægrotauerit: eò quod cum prima vice ad conuentum curſumque veniſſet, & multitudinem perſonarum vidiſset, dixerit Domine De⁹, quomodo huc veni. Sic Annam quandam ex pago S. Medardi prope monaſterium S. Mathiæ, quæ mortis ſupplicium ſubijt 11. Auguſti, Anno Domini 1590. per gradus deiecit, ita quod quatuor in corpore vulnera acceperit eò quod ei moré gerere nolebat. Sic etiam ſæpe ſi in aliquo offendant per alias maleficas aut ſagas eas cædit, vt ſuprà exemplis declaratum eſt.

17. Præludium. *Sicut vnicuiq; homini ab ortu natiuitatis ſuæ, ad tutelam & cuſtodiam, deputatus eſt bonus Angelus, ſecundum ſacras literas, & ſanctorum patrum doctrinam: Ita etiam ad exercitiũ ac tentationem malus ſpiritus deſtinatus cuilibet, vt Doctores ſentiunt.*

ANGELORVM cuſtodiam calumniatur. Caluinus in inſtitutionibus ſect. 7. c. 14. & in cap. 18. Matth. & alibi quem ſequuntur eiuſdem farinæ homines: ſed Catholica Eccleſia angelorum tutelam firmiter amplectitur. Nunc probatur prima prȩludij pars Pſal. 90. Angelis ſuis mandauit de te. & Pſal.

33. Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum,& eripiet eos. Genesis 48. Iacob dicit: Angelus, qui pascit me, & liberauit me à iuuentute mea. Eccles. 5. Ne dicas coram angelo non est prouidentia, ne fortè iratus contra sermones tuos, dissipet cuncta opera manuum tuarum. Vbi S. Hieron. Non enim in ventum dicta transeunt, sed à præsenti angelo, qui vnicuique adhæret comes, statim perferuntur ad Dominum. Matth. 18. Videte ne condemnatis vnũ ex his pusillis, dico enim vobis, quia angeli eorum in cœlis semper vident faciem patris mei. Actorum 12. Puella Rhode, cum nunciaret Petrum stare ante ianuam, Astantes dixerunt: Angelus eius est. Consentiunt Doctores & Theologi S. Hieronym. in d. c. Matth. Magna, inquit, est dignitas animarum, vt vnaquæq; habeat ab ortu natiuitatis in custodiam sui Angelum delegatum. August. in soliloquijs c. 27. Chrys. hom. 60. in Matth. & hom. 3. in Epist. ad Thessalonicen. Basil. lib. 3. contra Eunomiũ, his verbis: Quod singulis hominibus adsit Angelus, vt Pædagogus quidam & Pastor ad vitam dirigendam, nemo contradixerit, qui verborum Domini recordatur. Angeli eorum in cœlis semper vident faciem patris, &c. Inde psalmista dicit. Castrametatur Angelus Domini in circuitu timentium eum. Et, Angelus, qui me eruit de iuuentute mea,

& quæ-

& quæcunque talia: Hæc Basilius. Origen. hom. 5. in Numeros, & hom. 35. in Lucam. Gregorius Nysenus in lib. de vita Moysis. Bernard. serm. 11. super Psalm. Qui habitat: in verba vers. Angelis suis mandauit de te. Hilarius, Theophil. OEcumenius & alij cómuniter in cap. Matth. 18. Cassianus in coll. 8. cap. 17. S. Thomas 1. parte q. 113. S. Bonauentura cum Magistro Sententiarum, & omnibus DD. in 2. d. 11. Custodiæ angelicæ plures sunt effectus, qui à Doctoribus ex sacris literis colliguntur. Tres autem generales assignari possunt: defensio contra aduersarij violentiam, ne opprimat; Eruditio & directio contra eius astutiam in decipiendo & seducendo: Exhortatio & inductio ad bonum, ne blanditijs moueat voluntatem ad consentiendum. Sunt autem multi particulares, de quibus auctoritates scripturæ legendæ Concionatoribus apud S. Bonauenturam, Albertum & Gabriel. in d. dist. 11. & larissimè apud Franciscum Feuardentium in appendice ad libros Alphon. Castrens. de hæresibus lib. 1. in verbo. Angeli. hæresi 3. Si quis dicat. Cum Angeli boni etiam virtute naturali præditi sint, & dono gratiæ adiuuentur, quomodo non vincunt Dæmones, & prohibent ne homines tentatione superent. Respondetur, hoc non prouenire ex defectu angelicæ custodiæ,

 sed

ſed ex noſtra voluntate libera, quæ non acquieſcit conſilijs & ſuggeſtionibus angelicis. Angelorum cuſtodia & directio non cogit hominem ad bonum, voluntati vim inferendo, ſed excitando & perſuadendo mouet pro natura voluntatis liberæ. Cõtingit etiam aliquando ex ordine diuinæ iuſtitiæ & prouidentiæ, quæ modum & ordinem angelorum cuſtodiæ præſcribit propter demerita cuſtodiri.

Quantum ad ſecundam partem præludij, quod etiam quiſque homo habeat Dæmonẽ exercentem deſignatum, tradunt S. Gregor. loco cit. apud Magiſtrum in 2. d. 11. Chryſ. ſiue auctor operis imperfecti hom. 40. in Matt. Lactantius li. 2. de Origine erroris ca. 15. Caſſianus loco citato. Magiſt. & DD. in d. d. probat Caſsian. Si, inquit, conſideremus illum, qui B. Iob expetijt, apertiſsimè inſtruemur illum fuiſſe, qui ſemper inſidiatus ei, nunquã eum ad peccatum potuerit incitare: & idcirco poteſtatem à Domino popoſciſſe: velut qui non virtute illius, ſed Domini defenſione, qui illum ſemper protexerit, vinceretur. De Iuda quoque dicitur, & diabolus ſtet à dextris eius. Ad hanc doctrinam platonici accedunt. Apuleius multa ſcripſit de Dæmone Socratis. AEgiptiorũ doctrina traditum eſt, ab Dæmonum præſide Deo, pro ratione propoſitæ vitæ, Dæmonem aſsignari, nõ ab aſtro, *Pſal. 108.*

aut

autPlaneta: quod ſenſiſſe Porphyrius putatur, vt auctor eſt Iamblicus. Philoſophorum varias ſententias de Dæmonibus cuiq; aſsignatis refert Cœlius Rhodiginus, lectionum antiquarum lib. 1. c.31. Hinc illud pulchrum apud Plutarchum, in lib. de Romanorũ fortuna exemplum. Cum Marcus Antonius & Auguſtus, ſingulari amicitia & beneuolentia iuncti, habito otio, ſæpè luſibus inter ſe diuerſis tranſmittere tempus ſoliti eſſent, & M. Anthonius ſemper victus abiret: Quidam apud eum diuinandi peritia clarus, audacter ita admonere cepit O Anthoni, quid nam tibi cum adoleſcente iſto? Refuge ipſum,& vita. Tu quidem illuſtrior es, natu item grandior,ſed pluriũ quoq; imperator,bella multa exantlaſti, peritia rerum præſtãtior es. At neſcio, quo pacto huius ipſius Dæmonem Dæmon reformidet tuus.Quin tua quidem fortuna ampla eſt ex ſe, ſed fortunæ adoleſcentis ſubblanditur. Quod ni abieris procul,ad illũ defecturam apparet. *Dubium eſſe poteſt: An mutato loco, mutetur & Dæmon?* Quidam enim abſurdum arbitrantur,eodem referente Cœlio, lib. d. cap. 32. quod Dæmon vnus ita in mancipium venerit, vt ne latum quidem vnguem à nobis diſcedat, quantumuis longinqua terrarum ſpacia abierimus: Qui etiam in ea ſunt opinione, ex eadem radice, quod homo in vno loco ſit fortunatior,quam in alio.

Quía cum in qualibet Dęmonũ decuria, plura ſint dignitatis & virtutum diſcernicula, variatis locis varij ſunt rerum euentus. Sic fœlicior & fortunatior erit in loco, qui potentiorem Dæmonem adeptus fuerit, infœlicior qui inferiorem & debiliorem, vt exemplo à Plutarcho relato oſtenditur. His annotatis vt propoſitũ proſequamur: bonus Angelus, & ſpiritus malus circa hominis actus in cuſtodia & exercitio ſibi aduerſantur. Cõtrariorum enim principiorũ & formarũ cõtrarij ſunt effectus & operationes. Angelus cuſtos & tutelaris rectè agentibus adeſt, ſalutaria cõſilia ſuggerit, ad bonum incitat, ne in peccatum cadat, aut ſi ceciderit, ſtatim reſurgat, ſolicitat. Dæmon ſuſurrando ſemper ad peccatum inſtigat, mala conſilia proponit, ad malũ inſtruit, teporẽ & ſoporem immittit, mentem excæcat, vt homo in peccatis ſordeſcat, laborat, omnia media fallacia adhibet, donec manibus pedibusq́; ligatum miſerum hominem teneat, & pro ſua peruerſa voluntate regat. Bonus Angelus dux & auctor homini exiſtit, vt Dei noua creatura in baptiſmo fiat, Deo in perpetuum, vt iuſtum eſt, ſuam ſeruitutem & cultum impendat, & addicat: Diabolo & pompæ eius abrenunciet. Dæmon proprius in hoc deteſtabili maleficij opere inſtigator eſt, vt homo in primis profeſsioni in baptiſmo factæ abrenunciet, Deo

B. Virgi-

B. Virgini & omnibus sanctis valedicat, sibi suam operam addicat, obedientiam præstet. Et sicut Iudith clarissima herois, angelum itineris sui & castitatis directorem inter prophanorũ barbaras atq; impuras manus propugnatorem habuit : sic dæmoni cura est vt hominem ad impurissimam libidinem inducat. Deinde quemadmodũ Angelus Abacuc Prophetam in Babylonem tulit, vt prandiũ Danieli in lacu leonum traderet, & iterum in Iudæam expedito negocio cõfestim reportauit, & in locum suum restituit : Ita dæmon suum maleficum, ad conuentũ defert, & peracta tragædia magica, reportat ad locum in quo suscepit. Imò etiam sicut Angelus B. Petrum, percusso latere eius excitauit è somno : Ita Dæmon malefici etiam suum clientem è somno excitat, vt multorum confessionibus didicimus, vt congregationem & cursum adeat, quando præscripto tempore conueniendum. Vbi & hoc occurrit notandum. Sicut Abacuc, qui nec Babylonem viderat & lacum nesciebat, vt scriptura attestatur, à bono angelo ad locum longè situm & ignotum deferebatur. Ita malefici à suis Martinetis, aut Martinellis vt aliqui vocant, nostri autem vt plurimum Amasios appellant, aliquando deducuntur ad loca ignota, & multum remota, cũ tamen putent, quod sint profecturi ad conuentũ vicinũ. Martinetus enim non

Iudith.13. *Actor.12.* *Danie.14.*

eorum

eorum voluntati obſequitur, ſed ſuæ nequitiæ, aut ſui præſidis imperio ſtudet ſatisfacere. In conuentibus enim non rarò vnus ſuperior Dęmon toti multitudini præſidet, cuius præſcripto omnia diriguntur: Sicut etiam in Polytica republica, multi ſunt miniſtri, conſiliarij, rectores & executores, quibus vnus ſupremus præſidet, & cuncta moderatur & dirigit: Atq; hoc etiam ſatis conuenit eis, quę ſacræ literæ de bonorum angelorum cuſtodia & præſidentia tradunt. Daniel meminit angeli Græcorum, Perſarum, & Michaëlis patroni filiorum Iſraël: Moyſes angeli caſtrorum, Ioannes in Apocalypſi Angeli Epheſi, & Smyrnæ, &c. Sicut ergo vni prouinciæ, exercitui aut Eccleſiæ præeſt vnus Angelus bonus, licet ſinguli ſuos habeant tutelares: Sic etiam vnus Dęmon præſidet, alicui congregationi maleficorum & Martinetorum. Hinc qui de naturis, differētijs, officijs & pręſidentia Dæmonum ſcribunt, tradunt Dæmonem nomine Bathyn ducem magnum & fortem curſu velociſsimo homines transferre de regione in regionem, cui ſubſunt triginta legiones. Idem opus tribuunt alteri Principi cui nomen Gaap, vel Tap, cuius imperio etiam multæ legiones in obſequio ſunt. Sed Dęmonum nomina & diſtincta officia, & numerum ſubiectorum nemo ſcire poteſt, niſi ab ipſis didicerit ſecundum doctrinam Auguſtini

gustini lib. 21. de Ciuitate Dei cap. 6. Neque enim, inquit, potuit nisi primum ipsis docentibus disci, quid quisq; eorum appetat, quid exhorreat, quo inuitetur numine, vel cogatur.

Hæc de prælvdijs. Nunc prior quæstionis pars per Conclusiones resoluitur.

1. Conclusio. *Malefici, Magi, diuinatores, vel quicunq; alij pactum cum Dæmonibus habentes, nulla vera possunt facere miracula.* *Magi, Malefici nulla vera faciunt miracula, sed tantũ mirabilia.*

PROBATVR Conclusio, quia facere miracula vera, est argumentum diuinitatis, & arguit infinitam potentiam: ergò solum cõpetit Deo, iuxta illud Psalmi. Qui facit mirabilia magna solus. Deinde, facere miracula, excedit ordinem totius naturæ creatæ, ergò non est in potestate Dæmonis: Hanc conclusionem probant S. Thomas 1. par. q. 110. art. 4. & q. 114. art. 4. Alexand. Halen. 2. part. q. 45. S. Bonauent. & alij Doctores in 2. sent. dist. 7. & habetur in 26 q. 5. cap. Nec mirum, ex August.

Dictum in conclusione (vera miracula) Quia Dæmones etiam possunt facere mirabilia, quæ homines mirantur, quia eorum facultatem & cognitionem superant. Sic Magi Pharaonis veros serpentes & ranas fecerunt per virtutem dæmonis, vt attestatur August.

lib. 20.

lib. 20. de Ciuit. cap. 18. non tamen rationem veri miraculi attigerunt, cùm fecerint per applicationem actiuorum naturalium ad talem effectum. Ad maiorem Conclusionis lucem aduertendum ex doctrina S. Thomæ 1. par. q. 110. art. 4. ad. 2. quod miracula simpliciter loquendo, dicuntur, quando aliqua fiũt præter ordinem totius naturæ creatæ. Et quia non omnis virtus naturæ creatæ est nobis nota, ideò cum fit aliquid præter ordinem naturæ creatæ nobis non notæ per virtutem creatam nobis ignotam, est miraculum quo ad nos: Quia eius causam non cognoscimus, licet sit sub ordine naturæ creatæ & limitatæ: Sic quando Dæmones aliquid faciunt sua virtute naturali, quæ maxima in ipsis est, & maior quam vt à nobis comprehendatur, miraculum non est simpliciter, sed quoad nos. Ignari sæpe multa admirantur, cum causam non cognoscant, quæ docti causarum cõcursum & coniunctionem perspicientes pro cõmunibus habent. Ex hac radice nota est illa distinctio Magiæ, qua diuiditur in eam, quæ fit ministerio substantiæ separatæ, quam omnes Christiani semper damnarunt, & in aliam naturalem, quæ quædam pars est Philosophiæ naturalis abditæ & secretioris docens res summa admiratione dignas efficere ex applicatione mutua agentium & patientium naturalium. Hanc distinctionẽ amplectuntur D.

tur D. Hieronymus in cap. 2. Danielis ſuper illis verbis. Præcipit rex vt cõuocarentur Harioli & magi & malefici, *&c.* Iuſtin. Martyr in lib qq. à gentibus propoſitarum q. 24. & 26. Victoria in Relectione de arte Magica numero 7. & alij alibi. Qua ratione nomen Magiæ abſolutè non ſignificat artem illam magicam, quæ Dæmonum auxilio & ſcientia vtitur: ſed artem & facultatem faciendi opera occulta & mirabilia non ſolùm extra ſolitum rerum curſum, ſed ſupra hominum communem opinionem & captum. Inſunt enim rebus naturalibus mirabiles virtutes, quas non omnes homines, ſed ij tantum qui longo tempore & mira experientia abditas rerum cauſas perſcrutati ſunt, cognoſcunt. Huius Philoſophiæ ſecretioris Chaldæi fuerunt ſtudioſiſsimi, cuius terminis cum non eſſent contenti, ſed ex curioſitate plus cepiſſent ſapere, quam oportet, ſpirituum inſpiratione tracti inciderunt cum primis in damnatas artes Magicas. Quare cum Franciſco Victoria ſic rectè Magia poterit definiri, quod ſit effectrix & operatrix multorum operum & effectuum, quorum ratio comprehendi & intelligi mente non poteſt. Quod ſic intelligendum, non quod eorum ratio ſimpliciter nõ poſsit intelligi, ſed quod niſi ab illis, qui ſummam nauarunt operam in rimandis ſecretioribus rerum cauſis, &

ſi hæc

si hæc philosophiæ pars more aliarum scientiarum vulgaris fieret in scholis, & communis multis redderetur, nomen magiæ amitteret, & Physicæ naturaliq; scientiæ asscriberetur. Huiusmodi naturalia exempla ponit Augustinus lib. 21. de Ciuit. cap. 4. Salamandra in ignibus viuit. Quidam Siciliæ montes semper flammis æstuant, non tamen consumuntur, sed integri perseuerant. Et de magnete refert, quod quando iuxta eam ponitur Adamas non rapit ferrum, & si iam rapuerit, & ei appropinquauerit, mox remittit. Sic nautæ mare nauigantes in Indiam referunt maritimas cautes magneticas in quibusdam locis esse, quæ medio cursu nauigia, si quid in eis ferri sit, vel clauus vnus, sistant, detineant & attrahant. Quare qui illac sunt præternauigaturi postes nauium ligneis clauis compingunt. In cap. 5. alia exempla refert. Apud Garamantes fons fertur esse tam frigidus diebus vt non bibatur, tam feruidus noctibus vt nõ tangatur. Et in Epiro est alius fons, in quo faces, vt in cæteris accensæ extinguuntur, sed non vt in cæteris accenduntur extinctæ. In Perside lapis nomine Solenites gignitur, cui⁹ interior candor cum luna crescit, atq; deficit. Alia plura rerum naturalium exempla ponit S. Augustinus, quæ Ludouicus Viues ex alijs naturæ inuestigatoribus Plinio, Lucretio, Herodoto, Mela, Solino & similibus illustrat.

Multa

Multa ſimilia exempla naturalis Magię ponit Guilhelmus Pariſienſ. in 2. parte 2. principalis de Vniuerſo cap. 21 vtpote quod lapis Iaſpis fuget ſerpentes. Quare aquilæ ponunt illum in nidis ſuis vt per ipſum terreant, & abigant ſerpentes. Lapis Gagates nominatus virginitatem perditam prodit. Vnde redactus in puluerem in potu ſumi non poteſt à muliere corrupta. Hoc experimento in maiori Britannia probare conſueuerunt, qui pueri, quęue puellæ virgines eſſent. Arboris, quæ agnus caſtus dicitur, famoſiſsima virtus eſt ad conſeruandam caſtitatem, vnde & nomen accepiſſe videtur. De lapide Elyroida naturales ſcripſerunt ipſum poſſe contra colorem, cuius operationem ita impedit, vt geſtantem illum videri non ſinat: de his latius Guilhilm. Ariſtoteles in lib. de mirabilibus quoq; atteſtatur in monte Egero herbam Chariſiam reperiri, quam ſi mulier portauerit, homines ad amorem pelliciet.

Dæmon autem tam mirabiles effectus cũ Magis vel maleficis triplici potiſsimum modo operatur. *Triplicitet malefici dæmonis ope mirabilia faciunt.*

1. Vel effectus per naturam, aut artem factos aliunde trahendo, ita vt hominibus videantur in præſentia mirabiliter effecti.

2. Vel de nouo occultè faciendo, per applicationem cauſarũ naturalium actiua paſsiuis coniungendo, & accelerando actiones,

quantum natura patitur, & suę potestatis subtilitas valet.

3. Vel secundum apparentiam tantum, deludendo sensus per præstigia & illusiones phantasmatum. Si enim ipse Sathan potest apparere in corpore assumpto: quare non potest formas aliarum rerum effingere, & sensibus hominum obijcere?

2. Conclus. *Magi vel malefici non possunt transmutare materiam ex vna forma in aliam: vel clariùs, Malefici non possunt immediatè virtute Dæmonis, in rebus naturalibus siue corporalibus aliquam imprimere formam naturalem.*

Haec Conclusio est contra quosdam Platonicos, qui posuerunt formas corporales deriuari à substantijs spiritualibus, per modum participationis; & quosdam alios in hac materia, de quibus in sequenti conclusione.

Probatur Conclusio: Dæmones non possunt: ergo nec magi, nec malefici: quia ipsi opera Diaboli adiuti operantur. Antecedentis veritatem astruunt August. lib. 3. de Trinitat. cap. 7. & 8. S. Thom. 1. par. q. 65. artic. 4. & q. 110. art. 2. & q. 114. art. 4. ad 2. & lib. 3. contra Gentil. cap. 103. Alexand. Halen. 2. par. q. 43. art. 1. & 2. S. Bonauent. in 2. sent. dist. 7.

dist. 7. par. 2. art. 2. q. 1. & 2. Francis. Victoria in Relect. de arte Magica à num. 35. & Aristo. lib. 7. Metaphysicæ à textu 26. Vbi tradit formas non imprimi in materiam ab aliqua substantia separata, sed reduci in actum de potentia materiæ, per actionem formæ in materia existentis, quia simile fit à simili sibi: sed quod propriè fit, est compositum, ergo fit à composito, & non à substantia separata. Vnde omnia quæ fiunt in hoc mundo, fiunt à similibus causis, effectus enim virtute est in causa. Qua ratione cùm omnia sint eminenter in Deo, & non in alijs creaturis spiritualibus, ipseq; sit infinitæ potentiæ, potest transmutare res de forma in formam, creare, annihilare, & producere, absque vllo adminiculo alicuius causæ particularis, vt etiam fecit in rerum omnium creatione & productione. Atq; tunc suo imperio, quod nulla creatura immutare potest, virtutem & naturam naturalibus agentibus indidit, vt suos effectus producant. Vnde sicut de terra dixit: Germinet herbam virentem, & non hominem: Ita de homine: Crescite & multiplicate, vt in Genesi scriptũ est. Sicut ergo terra germinat herbam virentem: ita homo hominẽ, & ignis ignem producit. Ex hac Conclus. sequitur.

3. Conclus. *Magi vel malefici virtute Dæmonis nec se, nec alos homines*

verè & realiter possunt transformare in lupos, cattos, vel aliam quamcunque bestiam.

HAEc Conclusio non solùm est vera secundum veram philosophiã: sed etiam fidei veritatem, ita vt si quis cum pertinacia contrarium credat aut dicat, sit hæreticus & infidelis. Dictum (verè & realiter) quia per illusionẽ & apparentiam bene fit. Conclusio est contra Ioannem Bodinum, lib. 2. de Magorum Dæmonomania, cap. 6. & alios ab eo citatos. Ipse enim multis exemplis probare intendit, Lycanthropiam, vt vocat, id est, transformationem hominis in lupum: nostra autẽ Concl. est in contrarium; & eam tradunt Augustinus lib. 18 de Ciuitate Dei. cap. 17. & 18. vbi expressè tenet omnia talia fieri phantasticè & per præstigias; & sic soluit fabulas illas ex Varrone & poëtis de socijs Vlyssis mutatis in bestias, & à Circe & Arcadib⁹ in lupos conuersis Chrysost. hom. 29 in. Matth. tom. 4. S. Thomas 1. par. q. 114. ar. 4. ad 2. S. Bonau. loco citato Franciscus Victoria in Relect. de arte Magica propè finem. Alfonsus à Castro lib. 1. de iusta hæreticorum punitione cap. 14. Bartholomæus Spineus, sacri pallatij Magister, in q. de strigibus cap. 8. Malleus malefic. 1. par. q. 10. & alibi. Iosephus Angles in floribus Theologicarum quæstionum, ad Sixtum Quintũ,

prima

prima parte in 2. sentent. in q. vnica de arte Magica, difficultate 9. Ioan. à Turrecremata in 26. q. 5. cap. Episcopi. Vlricus Molitor in dialogis de Pythonicis mulieribus ad Sigismundum Archiducem Austriæ, cap. 10. determinatione tertia. quare malè eum Bodinus pro se allegat. Lambertus Danæus in dialogo de sortiarijs. ca. 3. Paulus Grillandus Iurisconsultus in lib. de diuersis criminibus lib. 2. de Sortilegijs q. 7. cuius opera sunt in volumine 4. oceani Iuris. Et hæc veritas expresse definitur in dicto cap. Episcopi. his verbis. Quisquis credit posse fieri aliquam creaturam aut in meliùs, aut in deteriùs commutari, aut transformari in aliam speciem, vel in aliam similitudinem, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta sunt; proculdubio infidelis est, & pagano deterior: & ibidem in c. Nec mirum, ex Augustino de Ciuit. Et probatur euidenti ratione. Si homo potest transmutari in cattum, lupum, aut aliam bestiam; aut mutatur, secundum corpus vel animam, aut secundum vtrumque. Si primum: ergo talis homo moritur, quia mors nihil aliud est, quam separatio animæ à corpore. Si moritur; ergo nó potest operatione dęmonis coniungi iterum anima cum corpore, hoc enim est opus diuinæ potentiæ: Dominus enim mortificat & viuificat. Si secundú dicatur, ita vt fiat transmutatio totius in totum:

ergo

ergo homo desinit esse, quando incipit esse bestia, quia generatio vnius est corruptio alterius: ergo de nouo creatur homo, quando bestia redit ad naturam hominis, nec est idem numero homo, qui erat prius: & alia sequuntur falsa contra veritatem & fidem.

Quod ergo de hominũ in lupos, aut alias bestias conuersione refertur, nihil veritatis habet, & omnino ridiculum est, quod scribit de se Lucianus in dialogo de asino, nimirum quod cum in Thessalia discendæ Magię causa versaretur, mutatus fuerit in asinum, cum fieri optasset auis. Non enim hoc dixit, quia ita verè putaret, sed quia talibus argumentis delectabatur. Simile est quod Apuleius in li. de asino aureo narrat sibi accidisse, quod veneno accepto, humano animo permanente Asinus fieret. Sic Ouidius lib. 1. Metamorph. Lycaonem Arcadiæ regem à Ioue in lupum ob sua scelera mutatũ finxit. vbi sic loquitur.

Colligit os rabiem, solitaq́ꝫ cupidine cædis.
Vtitur in pecudes, & nunc quoq́ꝫ sanguine gaudet.
Fit Lupus, &c.

Sic etiam Vergil. Eglog. 8. Merim veneficijs & herbis se potuisse in lupum transformare canit. Multa ex historijs de his adfert Bodinus, sed à Catholica veritate non est ideo recedendũ. Plinius suo tempore etiam refert has

has fabulas fuisse in opinione quorundã li. 8. naturalis historiæ cap. 22. vbi ait. Homines in lupos verti: rursumq; restitui sibi falsum esse confidenter existimare debemus: aut credere omnia, quæ fabulosa tot seculis comperimus. Vnde tamen ista vulgò infixa sit fama in tantum vt in maledictis versipelles habeant, indicabitur. Euantes inter auctores Græciæ non spretus tradit, Arcades scribere, ex gente Antæi cuiusdam sorte familia electũ ad stagnum quoddam regionis eius duci: vestituque in quercu suspenso tranare, atque abire in deserta, transfigurarique in lupum, & cum cæteris eiusdem generis congregari per annos nouem. Quo in tempore, si hómine abstinuerit, reuerti ad idem stagnum, & cum tranauerit, effigiem recipere, ad pristinũ statum, addito nouem annorũ senio. Mirum est, inquit Plinius, quo processit Græca credulitas. Nullum tam impudens mendacium est, vt teste careat. Itaq; Copas qui Olympionica scripsit, narrat Demarchum Parrhasium in sacrificio, quod Arcades Ioui Lycęo humana etiam cũ hostia faciebant, immolati pueri exta gustasse, & in lupum se conuertisse. Meminit etiã huius narrationis S. August. li. d. c. 17. & cap. 18. suam sententiã rectè profert de hac mutatione, quæ cum multũ faciat ad instructioné pro fidei veritate, placet eius verba paucis asscribere. Sic incipit ca. 18. enumeratis

 in c. 17.

in c. 17 incredibilibus hominum commutationibus ex Varrone. Sed de iſta tanta ludificatione Dæmonum, nos quid dicamus, qui hæc legent, fortaſsis & expectāt, quid chriſtiani agere debeant, quando inter idola gentiū miracula fieri aſſerūtur. Et quid dicimus, niſi de medio Babylonis eſſe fugiendum? Quod præceptū propheticum ita ſpiritualiter intelligitur, vt de hui⁹ ſeculi ciuitate, quę profecto & angelorum & hominum ſocietas impiorū eſt, fidei paſſibus, quæ per dilectionem operatur, in deum viuum proficiendo fugiamus. Quanto quippe in hæc ima poteſtatem Dæmonum maiorem videmus, tanto tenaciùs mediatori eſt inhærendum, per quem de imis ad ſumma conſcendimus. Si enim dixerim⁹ ea non eſſe credenda, non deſunt etiam nunc, qui eiuſmodi quædam, vel certiſſima audiſſe, vel etiam expertos ſe eſſe aſſeuerent. Nam & nos cum eſſemus in Italia, audiebamus talia de quadam regione illarum partium, vbi ſtabularias mulieres imbutas his malis artibus in caſeo dare ſolere dicebant, quibus vellent, ſeu poſſent viatoribus, vnde in iumenta ilico verterentur, & neceſſaria quæque portarent, poſtque perfuncta opera iterum ad ſe redirēt, nec tamen in eis mentem fieri beſtialem, ſed rationalē humanamq; ſeruari. Sicut Apuleius in libris, quos Aſini aurei titulo inſcripſit, ſibiipſi accidiſſe, vt accepto veneno, humano

animo

animo permanente, aſinus fieret,aut iudicauit,aut finxit. Hæc vel falſa ſunt, vel tam inuſitata, vt meritò non credantur. Firmiſſimè tamen credendum eſt,omnipotentem Deum omnia poſſe facere, quæ voluerit, ſiue iudicando, ſiue præſtando, nec Dæmones aliquid operari ſecundum naturæ ſuæ potentiam, quia & ipſa angelica creatura eſt,licet proprio ſit vitio maligna, niſi quod ille permiſerit, cuius iudicia occulta ſunt multa,iniuſta nulla. Nec ſanè Dæmones naturas creant, ſi aliquid tale faciunt,de qualibus factis iſta vertitur quæſtio, ſed ſpecietenus quæ à vero Deo ſunt creata cõmutant,vt videantur eſſe,quod non ſunt. Non ita ſolum animum, ſed nec corpus quidem vlla ratione crediderim Dæmonum arte, vel poteſtate in membra, vel lineamenta beſtialia veraciter poſſe conuerti, &c. Ex his Auguſtini verbis clarè oſtenditur, non eſſe veras, ſed phantaſticas tranſmutationes. Ad idem fortiùs confirmandum facit ratio naturalis alia,quam facit Alphonſ. Caſtren. loco citato. Nulla forma ſubſtantialis poteſt alicui materiæ velut illius forma vniri, niſi à ſolo illo agente, qui poſſit illam producere. Agens quod non poteſt formam ſubſtantialẽ producere, nec poteſt etiam illã materiæ vnire. Quoniam ſic vniendo videretur ipſum compoſitum ex materia & forma producere. At ineptia eſt maxima dicere,

quod aliquod agens producat aliquod compositum, cuius nec materiam, nec formã producere poteſt. Deus igitur, qui ſolus animam hominis producere & creare poteſt, etiam ſolus poteſt illã poſtquàm à corpore ſuo fuit ſeparata, iterũ eidem corpori vnire. Nam alias ille, qui animã corpori vniret, hominẽ illum feciſſe diceretur, quod nefas eſt dicere Dæmonem facere poſſe: Quia dicente Deo, faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram: Apertè nos docuit, ipſius hominis productionem tantam eſſe, vt propagatione ſeclusa, ſoli Deo cõuenire poſsit. Deinde (quod etiam Auguſt. in dictis verbis inſinuare viſus eſt) anima humana tantę nobilitatis eſt, vt nõ niſi corpus humanũ & organicum informare poſsit, vt conſtat. Nam ſi quælibet forma ſubſtantialis exigit certas diſpoſitiones in materia, vt illam informare poſsit: Anima humana profectò, quæ eſt nobiliſsima forma, maiores & nobiliores etiam requirit diſpoſitiones, vt corpus organicũ & lineamentis diſtinctũ, vt illud informet. Quod autẽ arte Dæmonis tale corpus organicum verum, & potentia vitam habens tanta celeritate formari queat, vt anima ei vniatur, non eſt credendum. Dei autem potentię non repugnat, cui omnis materia ſubiacet, qui etiã de non eſſe omnia produxit: At creaturæ vlli tribuere, hoc eſt Deo proprium ei adimere, & creaturæ potentiam creatoris

creatoris aſcribere, quod ad blaſphemiam ſpectat.

Quod aut Bodinus magnam vim ponat in cap. 4. Danielis de Nabuchdonoſore, qui ex hominibus eiectus, & fænum vt bos commedit, nihil probat, quamuis Ioſephus ante Bodinum occaſione iſtorum verborum, quæ dixit (Et figura mea reuerſa eſt ad me) putauerit Nabuchdonoſorem regem non ſolum in amentiam verſum, ſed & in bouem mutatum, ita quod exteriorem figuram amiſerit, indueritque bouinam. Sed Hieronymus in illud cap. Epiphanius & cõmuniter Doctores Catholici tenent cõtrarium, vt rectè Dionyſius Carthuſianns in d. cap. atteſtatur, & dicunt Nabuchdonoſorem non formam, ſed mentem & mores amiſiſſe. Nec textus dicit, quod in bouem mutatus fuerit, ſed contrarium apertè ſignificat his verbis. Eadem hora ſermo completus eſt ſuper Nabuchdonoſor, & ex homnibus eiectus eſt, & fænum vt bos commedit, & rore cœli corpus eius infectum eſt: donec capilli eius in ſimilitudinem aquilarum creſcerent, & vngues eius quaſi auium. Igitur poſt finem dierũ ego Nabuchdonoſor oculos meos ad cœlũ leuaui, & ſenſus meus redditus eſt mihi, & altiſsimo benedixi. Ex his verbis cõſtat Nabuchdonoſorẽ non verè mutatũ in bouem, ſed ſeptem annis in amentiã verſum, fęno & herbis more bouis

in locis ab hominum conuersatione remotis vixisse. Quod adfertur illud Genes.19.& Lucæ. 17. de vxore Loth, quæ in pœnam peccati versa est in statuam salis, nihil ad propositum est: Quia id diuina potestate, non creata virtute factum est, Deus enim, vt suprà significatum: cum sit omnipotens, potest vnam substantiam in alteram transmutare. Fuit autem vxor Loth potius conuersa in statuam salis, quàm aliam substantiam, vt pœna corresponderet peccato, & vt in quo peccauerat etiam puniretur. Nam vt refert Nicolaus Lyranus secundum Hæbreos, fæmina ista vespere præcedenti noluit suo maritò porrigere sal ad condimentum ciborum pro angelis, quoniã instar conciuium suorum Sodomitarum affectum ad peregrinos non habebat, idcirco in statuam salis est conuersa. Nec etiam iterum statua salis mutata est in hominem, sed mansit in sua natura: Et sic Iosephus lib. 1. Antiquitatum Iudaicarum cap. 19. testatur se eam vidisse his verbis. Vxor Loth cum respiceret sæpe ciuitatem, & eius curam haberet interdicente Domino, ne faceret, in statuam salis conuersa dignoscitur. Vidi siquidem eam, hactenus enim manet.

Dicit aliquis: Cùm huiusmodi transmutationes verè & realiter non fiant, quomodo igitur apparent? Respondetur secundũ Doctores, quod tantum secundum apparentiam

fiunt,

fiunt, & hoc poteſt contingere dupliciter: Vno modo ab interiori, poteſt enim dæmon mutare phantaſiam hominis, & etiam ſenſus corporeos, vt aliud appareat obiectum, quam ſit. Id quod experientia conſtat fieri etiam ex cauſis naturalibus. Nam videmus quod quandoque laborantes vehementiſsimis calidiſsimiſq; febribus, cadant in phreneſin, vel mentis alienationem, & dicant ſe eſſe, quod non ſunt: & cum dæmon Deo permittente poſsit agere in corpora, nihil vetat, quo minus mediantibus cauſis naturalibus, varias phantaſias poſsit inducere. Alio modo ab extrinſeco, ex parte ſenſibilis. Poteſt enim circumponere cuicunq; rei corporeę quamcunque formam corpoream, vt in eius ſpecie videatur: vel res etiam veras ſupponere. Exemplum extat in vitis patrum. Quædam iuuencula ita extitit maleficiata à quodam Iudæo, ad inſtantiam cuiuſdam iuuenis, cuius turpitudini ſatisfacere nolebat, vt omnibus videretur equa: ducta pro remedio ad ſanctum Macharium, cuius ſanctitatem rei veritas nõ potuit latere, qui mulierem eſſe cernebat & ſic orans detegebat illuſionem: & iterum, ab omnibus iuuencula cognoſcebatur. Dicebat autem vir ſanctus id ideò iuuenculæ contigiſſe, quòd non vacaret rebus diuinis, & Eccleſiaſticis myſterijs.

Magi possunt ope dæmonum imperfecta facere animalia.

4. Conclus. *Magi & malefici possunt potestate Dæmonum facere ranas, serpentes, Ciniphes, limaces, & similia animalia imperfecta, quæ secundum philosophiam generantur ex putrefactione.*

Exod. 7. & 8.

SIc docent August. lib. 3. de Trinit. cap. 7. & 9. S. Thomas 1. parte q. 114. art. 4. ad 2. S. Bonauent. in 2. d. 7. loc. citat. Alexan. Halens. 2. par. q. 43. membro 2. & Magister sent. in 2. dist. 7. propè finem. Et constat quod Magi Pharaonis ranas serpentesq; fecerunt. Vbi autem ad Ciniphes ventum est, defecerunt, & dixerunt. Digitus Dei est hîc. Aderat dominatio (inquit August.) prohibentis per spiritum sanctum. Idem patet ratione: Quæ generantur ex putrefactione, qualia sunt huiusmodi imperfecta animalia, faciliùs generantur, & quasi à casu, vt docet Aristoteles lib. 7. Metaph. tex. 23. & ex causis naturalibus: ergò Dæmones, per applicationem causarum naturalium, citiùs & celeriùs potentia suæ virtutis possunt disponere ad formæ vltimæ inductionem: & hoc vult Augustinus loc. cit. cap. 8. quando dicit: Sicut nec parentes dicimus creatores hominũ, neq; agricolas frugum, quamuis eorum extrinsecus adhibitis motibus ad ista creanda Dei virtus interiùs operetur: Ita non solùm malos, sed nec bonos angelos fas est putare creatores,

creatores, ſed præ ſubtilitate ſui ſenſus & corporis, ſemina iſta rerum nobis occultiora nouerunt, & ea per congruas contemperationes elementorum latenter ſparſerunt. Atque ita gignendarũ rerum, atq; accelerandorũ incrementorum præbuerunt occaſiones. Atq; in hac authoritate, vt rectè notant quidam Doctores, creationem intelligit Auguſt. vltimæ formæ introductionẽ. Hoc etiam aduertendum, hanc concluſionem duabus præcedentibus non repugnare: quia hac intelligitur, non quod malefici vel magi virtute diabolica imprimant formam in materiam, ſed tantum diſpoſitiuè, mediantibus agentibus naturalibus, concurrant.

5. Concluſio. *Malefici vel maleficæ rem veneream habent cum Dæmone.* *Dæmones cũ maleficis veneream rem exercent.*

PROBATVR ex Auguſt. li. 5. de Ciui. Dei c. 23. & probat ab experientia, qua & hoc infœlici tempore ſatis ſuperq; probari poteſt. Creberrima, ait, fama eſt, multiq; ſe expertos, vel ab eis qui experti erant, de quorum fide dubitandum non eſt, ſe audiuiſſe confirmãt, Siluanos & Faunos, quos vulgus incubos vocat, improbos extitiſſe mulierib⁹, & eorũ appetiſſe, & peregiſſe concubitũ: & quoſdã Dæmones, quos Duſios Galli nuncupant, aſsiduè hanc immunditiam & tentare & efficere, vt hoc negare impudentiæ videatur. Auguſt.

ſequuntur

sequuntur cõmuniter Doctores. Isidorus li. 8.c.vlt.S.Thom.in 2. sent.dist.8.& 1. par.q. 51. art.3.ad 6. S. Bonauent. in d.8. 2. sent.art. 3.q. 1. Dionys. Carthus. ibidem q. 2. Guilhelmus Parisiens. in vltima parte de vniuerso cap. 23. Martin. Arles in tract. de superstitionib. Scotus in 2.d.8.q. vnica. Gabr. ibid. q. 1. conclus. 2. Alphonsus Castren. lib. 1. de iusta hæret. punitione cap. 16. Doctores mallei maleficarum 1. par.q. 3. Innocentius Octauus Papa in Bulla præposita malleo maleficarum, quæ nunc est reducta in 7. Decretalium in titulũ de maleficis & incantatoribus. Cardinalis Caietan. in 2.2. S. Thomæ q. 95. art. 3. Barth. Spineus in tract. de Strigib. cap.6. Barth. Medina in 1. 2. S. Thom. q. 72. art. 2. Ioannes Nider in Fornicatio: Vlricus Molitor in Dialogo habito cum Sigismundo Archiduce Austriæ cap.5.& 6. Paulus Grilland. lib. 2. de Sortilegijs q.7. num 13. Ioannes Bodinus lib.2.ca. 7. Thomas Erastus doctè in Dialogo de Strigibus non longè à fine ac alij alibi: & hæc est indubitata veritas, quam nõ solùm experientia certissima comprobat, sed etiam antiquitas confirmat, quicquid quidam medici & Iurisperiti opinentur. Et sic sine ratione ac vllo fundamẽto Ioan. Fichard⁹ in cõsilio 111. dicit esse incredibile, merè præstigiosum, & somnium: mulierũ cum dæmone venereum congressum, etiamsi inquisitores hæreticæ

prauita-

prauitatis, & alij Papatui adhærentes ſtabiliãt ac etiam rationi, & naturali intellectui repugnare. Sed fruſtra dicitur quod non probatur. Si antiquitatem ſpectes Catholicorum ſententia auctoritatã & experientiam habet. Nam Auguſtinus, Guilhelmus Pariſienſ. D. Thomas & alij ſuis temporibus experientia hanc veritatem compertam atteſtantur. Si auctoritatem, communis eſt Theologorum ſententia, qui non ſolum doctiſsimi in Philoſophia, ſed etiam in Theologia & omni genere diſciplinarum extiterunt, vt eorum monumenta relicta omnibus demonſtrant: Si noſtrorum temporum teſtes requiruntur nõ ſolum edentulæ vetulæ, nec deliræ mulieres, ſed adoleſcentes, iuuenes, & viri docti in iure & ſacris literis homines vtriuſque ſexus & ſtatus, qui ob ingenij, & donorum naturalium ac acquiſitorũ præſtantiam publicis functionibus præfuerunt, atteſtantur ſe expertos hanc turpitudinem, ita vt negare impudentię videatur, vt Auguſt. rectè ait. Atque aduocati maleficorum, ne cogantur hoc præſuppoſito conceſſo, concedere eos morte mulctandos, etiamſi homines aut iumenta veneno non interfecerint, ſomniant ſomnia eſſe, quod Docti & indocti veriſsimum fatentur, & volunt vigilantes facere dormitantios contra eorum propriam voluntatem, vigilantem rationem, & acutam ſenſuum functionem: Pluſquam

mille annis per temporum ſucceſsiones homines experientia compertiſsimum habuerunt, & nunc aduocati Regni Sathanæ ſomnia eſſe ſomniant, quæ vigilantes in vigilia exercent, & ſani mente & corpore vera confitentur. Et certè vt rectè Thomas Eraſtus docet ſingulæ ſingulos habent ſuos Amaſios ornatu, aſpectu, nomine diſtinctos, & ſtatim, aut ſaltem cito à contracta ſocietate, aut pactione congredi ſolent, ſicut vbique vniuerſæ, vbicunque captæ fuerint, magno ſemper conſenſu aſſeuerarunt. Quod nos nunc non ſolum ad fæminas, ſed etiam ad viros, quorum hoc deplorato ſeculo ſatis magnus numerus hanc ſectam deteſtabilem ſequitur, referimus. Et quoniam fortaſſe multi exiſtimant aliquid impoſsibile contra rerum naturam & capacitatem humani intellectus dici in hac Theologorum doctrina latiùs & diſtinctiùs eam placet hoc loco in gratiam ignorantium declarare.

In primis nemo tantæ ſit ignorantiæ, quod in Dæmonibus putet eſſe diſcretionem ſexus, quod alius ſit mas, alius fæmina. Differentia ſexus non habet locum in ſubſtantijs à materia ſeparatis. Fuit enim aliquando quorundam error dicentium inter Dæmones eſſe ſexum fæmineum & maſculinum genus ſicut inter homines, & poſſe filios & filias generare. Hinc gentiles Deos & Deas adorabant,

bant, & Poëtæ de nuptijs & coniugijs Deorum mentionem fecerunt, Sed rectiùs Marcus quidem, qui longo tempore Dæmonum cultui operam dederat apud Michaëlem Psellum de natura Dæmonum docuit has maris & fæminæ differentias non inesse Dæmonibus, sed apparere, nullamque formam in eis stabilem permanere. Sic vt experientia cognoscimus viris apparent in maleficorum exercitio sub forma fæminæ: Mulieri autem sub specie viri.

Deinde sciendum quod aliqui ex Patribus videntur sentire, quod gigantes qui diluuium præcesserunt fuerint nati ex angelorum & mulierum concubitu, cui sententiæ fauent Iustinus martyr in Apologia ad Senatum Romanum, & in alia Apologia ad Antoninum Pium. Tertullianus in lib. de habitu mulierum. Lactant. lib. 2. de Origine erroris ca. 15. Eusebius li. 5. de præparat. Euangelica, c. 4. Philo in l. de gigantibus. Ambros. lib. 1. de Noe & Arca cap. 4. hi patres & alij videntur sentire, quod angeli cum mulieribus peccauerint, & pro his facit illud Genes. 6. Vidētes filij Dei filias hominū, ꝙ essent pulchrę, sumpserunt sibi vxores. Respondetur, S. Patres per angelos non intellexisse spirituales substantias, sed viros illustres Dei cultus studiosos, ex sancta stirpe Seth descendentes, qui quoniam vsque ad illud tempus in cultu

vnius Dei perseuerarunt, à scriptura vocati sunt filij Dei. Editio vero septuaginta interpretum vetustior angelos Dei appellauit. Iusti enim homines in scriptura angelorum nomine nuncupantur. Sic de Ioanne scriptum est: Ecce ego mitto angelum meum: & sacerdotes in Malachia angeli domini exercituum dicuntur, & hanc expositionem August. loco citato amplectitur. Ad eandē expositionem accedit Guilh. Parisi. lo. ci. Dionys. Carthus. in c. 6. Genes. & in 2. d. 8. q. d. Cassia. coll. 8. c. 21. & alij nunc cōmuniter dictam expositionē apprehendunt. Nunc vt ad resolutionem propiùs accedamus, cùm spiritus carnem & ossa non habeat, caret etiam anima vegetatiua, & sic operationes animę eiusdē habere nequit, quia cuius non est potentia, eius etiam nec est actus: Generare autem præsupponit animam vegetatiuam & nutritiuam. Semen enim, quod medium est ad generationem, siue sperma vt vocant, est pars substantiæ corporis viuentis, remanens ex cibo optimè digesto in proxima dispositione ad sanguinem, secundum physicos. Vnde dicūtur multum venerei, quando totum semen insaciabili libidine exhauserunt, emittere sanguinem. Hinc sequitur, quod generare propriè nō potest competere Dæmonibus, cum non habeant principiū intrinsecū generationis, animam vegetatiuam nec sensitiuam. Sicut ergo Dæmo-

Dæmone nec esuriunt nec sitiunt, ita nec nutriuntur, nec semen aut sperma secernunt, nec libidine inflammantur & consequenti gradu non generant. Quia vbi non est potentia, ibi non est actus. Nullo ergo modo more hominum semen ex propria substantia sumẽdo & secernendo dæmones cum mulieribus coire possunt. Et sic intelligendi sunt Cassia. loco citato, quando ait. Nullo modo credendum est spirituales naturas coire cum fæminis carnaliter posse. Chrysost. hom. 22. in Genes. Impossibile esse, vt improbi angeli cum fæminis coitum exerceant. Et Philaster Episcopus Brixiensis in lib. aduersus hæreses cap. 108. Et in hoc articulo meritò consentiunt Theologi cum omnibus, qui dicunt impossibilem esse coitum Dæmonum cum mulieribus. Et hac annotata doctrina ruunt omnia argumenta, quæ facit Ioan. Vierus in lib. de Lamijs ca. 13. & li. 3. de præstigijs Dæmon cap. 21. Confirmant enim ea, quæ iam diximus. Sed quamuis propriè generare non possit Dęmon, generationem tamẽ procurare eius naturæ non repugnat, & in hoc Catholicorum Theologorum sententia videtur à medicis & quibusdam Iurisperitis Theologiæ ignaris discordare. Quando autẽ Dæmon cum fæmina in forma viri rem veneream habet, aut semen viri succumbẽdo recipit, aut procurando alicuius pollutionem colligit, & fæminæ

incumbendo infundit: aut frequenter alium humorem ad illum actum accõmodat, vt videatur sperma emittere. Et hoc postremum communiter accidit, quando Dæmon cum maleficis & sagis rem habet. Nam confitentur ferè omnes, quod semen sit frigidum. Quia cum non excitatur à corpore viuo sensitiuo, calor naturalis nullus concomitatur. Non tamen negandum absolutè, quod non posśit sequi, Dæmone procurante & Deo permittente, generatio in muliere: cum à multis viris in philosophia & Theologia doctisśimis contrarium dicatur, & quod multis eisque sapientibus & doctis videtur, non potest omninò esse falsum iuxta doctrinam Aristotelis 7. physic. & in fine de somno & vigilia. Atque vt hæc Theologia simul & philosophia intelligatur, aduertendum ex S. Bonauentura in 2. d. 8. artic. 3. q. 1. & alijs alibi, quod in actu generationis hæc concurrunt, Seminis constitutio secundum neruos & virtutes, Calor naturalis tali speciei competens, Seminis sic perfecti transfusio, & susceptio. Primum conuenit illi soli, cui Deus dedit vim vegetatiuam & propagatiuam: & sic nullo modo competit Dæmonibus corpus assumentibus. Semen autem suscipere & transfundere non repugnat Dæmoni in corpore assumpto. Quia potest assumere corpus palbabile & solidum, ita vt videatur

deatur quaſi humanum, ac habeat figuram & inſtrumenta apta ad recipiendum, & deferendum ſemen ad generandum, atque etiam illud valet mouere, prout conuenit tali actui, vt ſemen à muliere in loco deputato ad generationem recipiatur. Recipit autem ſemen, vt antea dictum, ſuccumbendo viris, aut procurando pollutionem, & colligendo ſemen, demum transfundit incumbendo mulieri. Et cum, vt optimè Guilhelmus Pariſienſis dicit, nemo dubitare poſsit huiuſmodi ſpiritus ſuper omnes medicos & phyſicos noſſe naturam tam virilis quam muliebris ſeminis, illud nouit ſua ſagacitate, & acceleratione in ſua virtute & temperatura conſeruare, vt ſit aptum ad generandum. Quando autem in tali caſu ſequeretur generatio, natus filius non eſſet filius Dæmonis, ſed illius hominis, à quo ſemen ſecretum & collectum eſt, vt DD. atteſtantur.

Non enim neceſſe eſt, quod omne quod procurat generationem, verè Pater nominetur. Atq; hinc etiã conſtat quod ſic generatus non ſit ſimilis Dæmoni, ſed ei, à quo ſemen exciſum eſt: Quia verè generans generat ſibi ſimile & ſpeciem propagat. VVierus d. capit. 3. dicit S. Thomam nugari, quando tradit Dæmonem calorem naturalem

posse conseruare : sed ipse verè cæcutiens est quod sua medicina & physica dęmonis potestatem & scientiam velit metiri. Non enim solum S. Thomas sic docuit : Sed etiam S. Bonauent. Scot. Gabriel. Richard. Guilhelmus Parisiensis, Medina & tota schola Theologorũ in eandem abierunt sentẽtiam. Philosophi & physici fuerunt, & tamen nihil hic, quod philosophiæ repugnaret, inuenerunt. Theologię peritissimi extiterunt, & hoc dæmonum subtilitati & potentiæ congruum intellexerunt, nec in tali Theologia est quod reprehendi à philisopho aut Theologo possit.

DVBIVM HIC MOueri potest.

Cum nihil afficiatur nisi ad id quod suæ naturæ conueniens & congruum est, quomodo spiritus qui carnem & ossa non habet, delectatur peccato carnali, & appetit coire cum fæminis?

HVIVS dubij difficultatem augere potest si vera libido & carnalis delectatio est in Dæmonibus, possent huiusmodi libidinem faciliùs explere interseipsos, & maiori cum voluptate cum facilè sit eis virorum & mulierũ speciosissimas formas assumere & effingere, & coniunctio huiusmodi adinuicem magis

magis eſſet naturalis quam cum viris aut mulieribus propter naturæ ſimilitudinem ideoque maior eſſet voluptas. Hęc difficultas quærit quomodo in Dæmonibus ſit peccatũ carnale. In primis ſicut in Dæmonibus quantum ad reatum omnia ſunt peccata ita & peccatũ carnis. Quia homines ad omnia peccata perpetranda inducunt & inſtigant, vt nemini dubium eſt, maximè autem ad peccatum carnis vt ex ſequentibus patebit. Deinde vt ad dubium reſpondeamus, in dęmonibus peccatum carnis non poteſt eſſe ſecundum affectũ. Nam illa peccata tantum ſunt in dæmonibus, ad quæ ſpiritualis creatura afficitur, vt nunc probatum eſt; ſed ſpiritualis creatura nõ afficitur ad ea, quę ſunt carnis & corporis, cum ſimile delectetur ſimili. Delectãtur autem admodum libidinum & voluptatum turpium ſordibus, vt tradunt Caſsianus loc. cit. & S. Auguſtin. lib. 4. de ciuitate Dei cap. 27: quod contingit, non quod ipſi afficiantur carnali turpitudine, ſed ex inuidia, qua genus humanum proſequuntur, eique inuident fælicitatem quam ipſi perdiderunt. Peccata autem præſtant impedimẽtum, ne homo finem ſuum vltimum, videlicet beatitudinem conſequatur: præcipuè tamen fornicatione ſiue actu carnali & idololatria delectantur, ſecundũ Gloſſam Leuitici 18. ſuper illa verba. Ne polluamini in omnibus his, quibus contami-

natæ ſunt gentes, &c. Quia in his & corpus & anima maculatur, & totus homo. Omne enim peccatum, quodcunque fecerit homo, extra corpus eſt. Qui autem fornicatur in corpus proprium peccat 1. Corinth. 6. Aliam rationem adiungere poſſumus; peccata carnalia, & turpes voluptates cum carne hoſte animæ exerceantur, diutiùs hærent, & exercitio magis trahunt. Sicut enim per opera virtutis & pietatis frequentata homo efficitur pius & ſpiritualis: Ita per carnis ac turpis voluptatis facta continuata totus redditur carnalis, & ita non facilè relinquit hoc peccatum, & quo diutius perſeuerat, eo magis ſe implicat, & vehementis libidinis vinculum fortiùs ſtringit. Quod inimico, qui ſemper quærit, quem deuoret, optimè conſtat.

Dubitare quiſpiam etiam hic poßit.

Quod non videantur mulieres, aut viri commercium cum Dæmone habentes, aliquam voluptatem, aut delectationem in tam fœdo actu percipere, ideoque eum non expetere. Cum Dæmon vtpote corpore & carnis ſubſtantia carens non ſeminando poſsit concurrere ad coitum. Ante omnia certiſsimum eſt Dæmonem poſſe inflammare carnem ad libidinem, vt homo quaſi amore ardeat. Halitus enim eius ardere facit prunas

prunas, vt Iob ait. Hinc & ſpiritus fornicationis quidam dicitur, Oſeæ 4. Spiritus fornicationis decepit eos. Sic legimus apud S. Gregorium lib. 2. Dialogorum cap. 2. in vita S. Benedicti, quod viro ſancto ſoli exiſtenti apparuit tentator. Nam nigra paruaque auis, quæ vulgo merula nominatur, circa eius faciem volitare cepit, eiuſque vultui importunè inſiſtere, ita vt manu capi poſsit, ſi ſanctus vir capere voluiſſet, ſed ſigno crucis facto, receſsit auis. Tanta autem carnis tentatio, aui eadem recedente ſecuta eſt, quantam vir ſanctus nunquam fuerat expertus. Quandam namque aliquando fæminam viderat, quam malignus ſpiritus ante eius mentis oculos reduxit: tantoque igne ſerui Dei animum in ſpecie illius accendit, vt dum in eius pectore amoris flamma vim caperet, etiam penè deſerere eremum voluptate victus, deliberaret.

Tunc ſubitò ſuperna gratia reſpectus, ad ſemetipſum reuerſus eſt: Atque vrticarum & veprium iuxta denſa ſuccreſcere fruteta conſpiciens, exutus indumento nudum ſe in ſpinarum aculeos & vrticas proiecit, ibique diu volutatus, donec corporis vulnera animæ vulnus curarent. Cumque pænaliter bene foris arderet, extinxit quod intus illicitè ardebat. Si auté Dæmon tanta facilitate potuit ignem libinis incendere in viro ſancto, qui vitam

tam in omni austeritate, continentia, & munditia in solitudine agebat: Quid faciet in suo pecore, cui semper insidet & assistit, quodq; tam fœdissimo actu sæpius libidinis æstus inflammat? Simile refert Vincentius in speculo historiali ex vita Basilij magni, cuius tempore diues quidam vnicam habebat filiam, quam consecrare Deo statuerat: Quam seruus diuitis in coniugem disiderans, & habere non valens adijt maleficum, qui Dæmonem inuocauit & fornicationis spiritum mitti obtinuit ad filiam, quam accendit adeo libidine, vt in terram volutata clamaret se propter seruum torqueri, & pro liberatione sui seruo in coniugium tradi à patre peteret. Magna sanè est Dæmonis subtilitas, & in carnem occulta operatio, quare mouere potest carnem ad titillationem, vt pruriat, ac concitare spiritus & sperma ad libidinis fomenta. Tamen hoc naturalis ratio dictat, quod vir maiorem delectationem experiatur coëundo cum succubo quam mulier cum incubo. Quoniam maior est abundantia seminis & naturalis vigoris in eo: & cum semen cum concupiscentia & delectatione resoluatur, vbi plus est de semine, ibi maior resolutio, & ex consequenti intensior libidinis ardor. Non tamen negandum est fæminam etiam ex eadem causa sentire in tam fœdo actu delectationem: quia licet semen mulieris imperfectum sit,
propter

propter imperfectionem virtutis fæmineæ, naturalemque sexus debilitatem, maximè cum etiam sanguis menstruus seminis, quantitatem diminuat, tamen cum quadam concupiscentia etiam resuoluitur, vt rectè tradit S. Thomas in 3. part. q. 31. artic. 5. ad vltimum. Quod rectiùs intelligitur, & magis physicum est, si quorundam medicorum sententiam teneamus contra Aristotelem lib. 1. de generat. animalium cap. 19. in fine, & lib. 2. cap. 4. & 5. & Auerroem 2. Colliget: cap. de iuuamentis testiculorum: Qui tradunt fæminam seminando non actiuè concurrere ad generationem, sed menstruum in fæmina proportionabiliter respondere semini in viro. Quare refert Aristoteles menstrua esse in fæminis, quod sit in maribus genitura, nec fieri posse, vt duæ simul secretiones seminales agantur. Ideò semen fæminæ non conferre ad generationem, nam si semen esset, menstrua non essent. Id tamen hic notandum ex Auerroe, quod etiam Magnus ille Theologus Guilhelmus Parisiensis exemplis & experientijs confirmat, loco citato, facilimè ex receptione qualicunque seminis fæminam concipere, & attrahere semen virile: quod magis cõfirmat communem Theologorum sententiam, quod mulier Dæmone procurante posit generare. Addit in rei confirmationem Auerrois se nouisse fæ-

minam

minam in vicinia cohabitantem probis moribus, & fidei integræ, quæ iureiurando confirmarit, concepisse infantem, semine ex balneo attracto, quod profudisset lasciuiens. Contrarium tamen quod semen mulieris excernatur & actiuè concurrat ad generandi effectum, tenent Gale. li. 2. de semine siue spermate. & li. 14. de vsu partiũ corporis humani. Auicenna doctrina quinta Fen primæ primi, & lib. 9. de animalibus cap. 3. Albertus lib. 15. de animalibus prope finem. In quam sententiam tanquam magis physicam descendunt etiam Theologi. Guilhelmus Parisiensis loco citato. Scotus in 3. sentent. d. 4. latissimè Cardinal. Caietanus in 2. 2. S. Thomæ q. 154. artic. 12. & ostendit etiam esse sententiam S. Thomæ: Franciscus Ferrariensis super caput 11. lib. 4. S. Thomæ contra gentes, & alij alibi. Horum doctorum sententia, quam verissimam puto, est quod semen mulieris dependenter concurrat cum causalitate viri, ita vt vtrumque sit necessarium ad generationem. Et profecto vt rectè Caietanus docet, multum obstat opinioni Aristotelis, quod natura posuit veneream magnam delectationem in resolutione seu emissione seminis in muliere. Cum enim natura agat propter finem, ita quod ex finali causa optima sumatur ratio in naturalibus, consequens est, quod natura opposuerit delectationem
in tali

In tali ſemine propter bonum ſpeciei con-
ſeruandæ, ſicut in ſeminatione viri. Et cum
manifeſtè appareat, quod eſt delectatio non
ſicut in confricationibus & alleuiationibus
naturæ, ſed venerea, adeo vt ſenſibiliter quie-
tet concupiſcentiam veneream in mulieri-
bus: non eſt conſentaneum rationi, quod
huiuſmodi ſeminatio ſit excremētum vteri,
ſed quod ſit à natura ordinata ad conſerua-
tionem ſpeciei. Delectatio enim venerea ex
propria ratione ad actus generationi deſer-
uientes ſpectat, & illos conſequitur. His ac-
cedit pro confirmatione opinionis Galeni,
quod vt ipſe & alij tradūt, & veritas eſt, quod
mulieres patiantur pollutionem, & com-
mittuut peccatum mollitiei, cuius ipſe con-
trarium exiſtimaui, & reſpondi aliquando
cum Theologiam in monaſterio Prumienſi
docerem, motus auctoritate & philoſophia
Ariſtot. ſed lecto Galeno & eius fundamen-
to, & hiſtorijs ſanctorū & de illuſionibus mu-
lierū, adhęſi Galeni ſententiæ. Mouet etiam ad
confirmationē huius doctrinæ: ſecundū leges
& iuriſperitos, in foro ciuili mortis pœna im-
ponitur mulieribꝰ inuicē in libidinis & vene-
ris actū prorumpentibꝰ & ſe corrumpentibꝰ:
aut, vt quidā loquūtur, ſe mutuò ſubagitan-
tibus, vt text. eſt in L. fœdiſsimā, C. ad L. Iu-
liam de adult. ſecundū vnū ſenſum. Gloſ. Sa-
lyc. & Godefr. ibidē, & Cynus dicit quaſdam
mulie-

mulieres fædiſsima nequitia tentari, quæ libidinem ſuam excercent in alias mulieres, eaſque inſectantur vt viri. De hac mulierum libidine Nicolaus Boërius in deciſ.316. numero 13. Damhauderus in rerum crimmal. praxi cap.96. num.10 Iulius Clarus lib. 5. ſentent. Recept. Iuris §.Fornicatio, num. 28. Rationes Ariſtotelis contra Galeni & Theologorum ſententiam ſoluit Caietan. loco citato. Ex his ergo elicitur, non eſſe difficile Dæmoni, in muliere commouere libidinem & voluptatē, etiam ſi ipſe è ſua propria ſubſtantia nullum ſemen ſecernat. Vnum hic notandum ſingulare ex Guilhelmo Pariſienſi, occaſione illius dicti S.Pauli 1. Corint.11. Mulier debet velare caput ſuum, & propter angelos: hoc quidem intellexerunt de angelis malis, quorum libidinem opinantur vehmenter prouocari ac inflam̃ari pulchritudine muliebrium capillorum: & ſic incubi magis infeſti ſunt mulieribus pulchros crines habentibus. Quod contingit Deo iuſtè permittente, propter vanitatem, pompam, complacentiamque inanem talium mulierum: Aut enim in cultu & tinctura crinium cura nimia intendunt: aut ſua pulchritudine alios in ſuam libidinem inflammare conſueuerunt: aut in eis inſolenter gloriantur. Et forſitan, ait, ad terrorem diuinæ bonitatis, prouidentia hanc tentationem à malignis ſpiritibus eas pati ſinit, vt ab huiuſ-

modi

modi cultu desistant, timentes viros ad suam libidinem inflammare, dum ipsos Dæmones ad eam instigare & prouocare videntur.

Postremò, in maleficorum & sagarum cum Dæmone coitu etsi possibile sit ad procurationem Dæmonis in casu sequi generationem, iuxta Thelogorum sententiam, tamen communiter non fit: cum Dæmon nō tam intendat generationem, quam spurcitiā eorum: nec verum infundit semen, sed alium humorem, aut saltem semen suo calore naturali destitutum, vt confessione fere omnium, qui in Germania, Gallia & Italia & alibi in tali crimine deprehensi sunt, didicimus. De quibus multa exempla Bodinus lib. 2. cap. 7, & aliqua Grilland. & DD. mallei malificorū.. Et apud nos omnis ætatis vtriusque sexus & status homines confitentur, se expertos hanc fæditatem cum suis circunstantijs. Et qui negat omnis ætatis & sexus in hoc fædus recipi: etiam bis duo, quatuor facere, inficiari audebit, vt verbis Thomæ Erasti vtar. Et vt ex nostris aliqua subscribam: Ioannes Cuno prima vice, quando fidei & Deo abrenunciauit, matre verba prædicente, & celebratis nuptijs, vt vocat, rem veneream habuit cum sua Amasia, quam Capribarbam nominauit. Mater huius iuuenis Meissenbeins Anna / prima vice, adiacēte proprio marito, & eo dormiente, cum suo Fedderhanß actum carnalem con-

summauit, & experta est non semen naturale, sed frigidum, & post tres dies idem Amasius nocte rediit, & iterum fœdum actum repetiit, tunc vir adiacens excitatus interrogauit, quid rei & tumultus esset in cubiculo? Cui ipsa respondit spectrum fuisse, & virum ad se venisse. Tunc maritus: Si scirem te ex numero talium personarum esse, nunquam mihi amplius condormires. Deinde in loco conuentus dicto Hetzenroderheidt nigram materiam, aptam ad vnctionem, mulieri dedit, quam in nomine Diaboli mariti dormientis auribus imponeret, vt profundiùs dormiret. Nemo miretur hoc factum in præsentia mariti: simile enim legimus in vita S. Bernardi lib. 2. cap. 6. Erat, vt narrat, in regione illa misera mulier, quæ à quodam petulante Diabolo vexabatur. Habebat autem virum tam execrabilis commercij prorsus ignarum. Abutebatur igitur ea etiam in eodem lecto, cubante marito, inuisibiliter impurissimus ille adulter, & incredibili vexabat libidine. Sex annis latuit malum, nec detexit mulier tantũ crimen. Septimo verò anno cõfusa est in seipsa, & expauit, tum propter colluuionem tam continuæ turpitudinis, tum propter timorem Dei, cuius iudicio singulis momentis timebat intercipi & damnari. Cõfugit ad confessiones, peragrat ad loca sancta, sanctorũ implorat suffragia, Eleemosynas largitur.

gitur: quotidie, vt priùs, & importuniùs à dæmone infestatur. Deniq; in publicũ scelus effusum est. Quo audito & cognito maritus eius contuberniũ execratur. Interea vir Dei S. Bernard. cum comitatu suo aduenit, cuius aduentũ infœlix mulier vt intellexit, accessit & ad eius pedes tremebunda se proiecit, aperiens cum lachrymis horribilẽ passionem, & ludificationem inueteratam, & quod nihil ei omnia profecissent, quæcunq; fecisset. Addidit, sibi ab oppressore aduentum eius prædictum, & minaciter interdictum, ne ante eius præsentiam veniret, quia nihil ei prodesset, & ipse recedente Abbate, qui fuerat amator, crudelissimus fieret persecutor. Vir Dei hec audiens blandis mulierẽ verbis cõsolatur, & de cœlo promittens auxiliũ, precepit vt die altera (iam enim nox instabat) cõfidens in Domino reuerteretur. Reuersa manè, cũ viro Dei blasphemias & minas, quas eadẽ nocte ab incubo suo audierat, retulisset: Ne cures, inquit vir Dei, minas eius, sed vade tolle baculũ hũc nostrum, & pone in lectulo tuo, & si quid potest, agat. Egit mulier quod iussum fuerat, & recubans in lectulo suo, signo crucis munita iuxta se baculũ ponit. Adest ille cõtinuò, sed nec ad consuetũ op⁹, nec ad ipsum cubile præsumit accedere: minatur tamẽ accerrimè, ꝙ discedente viro Dei ipse in eius supplicia reuerteretur. Instabat dies Dominica, & voluit

vir Dei per edictũ publicum Episcopi populum in Ecclesiam conueniri. Cum maximus populus conuenisset, inter missarum solemnia Comitantibus Carnotensi & Nannetensi Episcopis, ambonem conscendit, & vt omnes, qui in Ecclesia erant, accensas candelas in manibus tenerent, locuturus edidit. Quod & ipse cum Episcopis & clericis faciens, inauditos Diaboli ausus publicè aperit, & fornicatorem spiritum, qui in tam horrenda inquinamenta etiam contra naturam suam exarserat, cum omnium fideliũ, qui aderant, subscriptione anathematizat, & auctoritate Christi tam ad illam, quam ad omnes mulieres deinceps interdicit accessum. Extinctis itaque sacramentalibus illis luminibus, extincta est tota virtus Diaboli, & mulieri post confessionem communicanti nunquam postea inimicus apparuit. Ex hac historia constat nunc similia opera Dæmonem facere, qualia temporibus Augustini, Bernardi, Guilhelmi Parisiens. & aliorum, qui nos multo tempore præcesserunt, nec aliquid noui confiteri nostros maleficos, quod ab hoste maligno olim non fuerit factum: formam & pellem bene mutat, sed non mores, malitiam ac fallaciam. Et sic semper in hoc negocio, sicut in alijs, verum manet illud Ecclesiastes cap. 1. Quid est quod fuit? ipsum quod futurum est. Quid est quod factum est? ipsum quod faciendum

est.

est. Nihil sub sole nouum, nec valet quisquã dicere: Ecce hoc recens est, iam enim præcessit in seculis, quæ fuerunt ante nos. Libet adhuc ad propositum vnum ex nostris addere in dictorum confirmationem. Anno Domini 1589. 15. Iulij extremo supplicio est affecta malefica quædam nomine Maria, ex pago S. Medardi, prope Monasterium S. Matthiæ, extra Ciuitatem Treuirensem, qui pagus subest iurisdictioni monasterij. Hæc quàm primum crimen & maleficia sua confessa fuit, cum iam prætor, Scabini adiuncti & notarius, qui eius examini præerant, discessissent relicta ea in custodia valde malè fuit verberibus excepta ab amasio, & qui antea fuerat amator, vt minatus etiam fuit mulieri in vita S. Bernardi, crudelissimus factus est persecutor, quia veritatem rei gestæ Iudici & scabinis aperuerat, & iterum ad Deum redire statuerat. Inimicus nec dum verberibus contentus, sed etiam linguam è faucibus vi eruere, & ipsam mulierẽ, iugulare contendit, nisi nuncius superuenisset, quem ob Dei amorem mulier rogauit, vt ei sacramentalem & benedictam candelam communicaret. Scabini & notarius regreßi ad ipsam, linguam ore prominentem, & quasi extractam viderunt, & omnino tremebundos gestus in muliere animaduerterunt. Hæc mulier inter reliqua confeßionis puncta cõfessa est, quod cum semel laboraret mẽstruo,

Amasius nomine Beelzebub ad ipsam venerit volens venerem exercere, & eam menstruo laborãtem cognoscens noluerit commercium habere, sed s hoc dixerit discedẽdo. Exempla quæ hactenus ex actis inserui, & postmodum inserturus sum, auctentica sunt, & scripta subscriptaq; manibus notariorum eorum, qui ea coram criminalibus iudicibus siue præfectis locorum, & aliquibus semper scabinis in examine adiunctis in notam receperunt.

Malefici vim generatiuã coniugum impedire possunt ope dæmonũ.

6. Conclus. *Malefici ope diabolica adiuti possunt impedire vim generatiuam inter coniuges, vel alias personas.*

Patet ex iure canonico in titulo de frigid. & malefic. & 33. q. 1. ca. Si per sortiarias. Et ratio est manifesta: Potestas dæmonis est maior potestate hominis, sed opere humano potest aliquis fieri impotens ad carnalem copulam, vt per castrationem, ruptionem, herbas, vel medicinas. Sic tenent communiter Theologi in 4. sentent. dist. 34. Canonistæ in tit. de frigid. & mal. & in d. 33. q. 1. c. Si per Sortiarias. Potest autem tale impedimentum poni, vel impediendo corpora, ne mutuò appropinquent, vel adhibendo occultè virtutes rerum, quas dæmon optimè nouit ad hoc validas; vel turbando imaginationem & phantasiam, ita vt reddat alterum coniugum exosum;

ſum: vel prohibendo miſsionem ſpirituum ad membra, in quibus eſt virtus motiua & ſeminatiua; & alijs modis, qui ſunt dæmonibus cogniti, nobis autem occulti. Legendus ſuper hac materia Paludanus in 4. ſentent. diſt. 34.

7. Concluſio. *Malefici auxilio dæmonum poſſunt morbos inferre, homines ſuis incantationibus interficere, & pecora occidere.* *Malefici tam hominibus quã pecoribus morbos & necem inferre poſſunt.*

CONSTAT in primis ex hiſtoria Iob. 2. ca. quem percuſsit vlcere peſsimo à planta pedis vſque ad verticem. Et in Euangelio Luc.13. & Marc.9. dæmon reddidit hominem ſurdum & mutum. Et S. Auguſtinus in lib. de diuinat. cap.6. teſtatur ſæpè accipere poteſtatem morbos immittendi, & aërem vitiando morbidum reddendi. Idem patet ex L. Multi. C. de malefic. & Mathem. Multi, (ait lex) magicis artibus vſi elementa turbare, vitas inſontium labefactare non dubitant, & manibus accinctis audent ventilare, vt quiſque ſuos cõficiat malis artibus inimicos: hos, quoniam naturæ peregrini ſunt, feralis peſtis abſumat. Efficiunt autẽ talia malefici ſiue venefici, cauſis naturalib⁹, veneno, intoxicationibus, herbis alijſq; medijs, quæ multis modis norunt præparare, & cautiſsimè applicare.

Narrant quidam, quod Auarroes Auicennam intoxicauerit, ponendo toxicum super folia libri, quem Auicenna solitus fuerat legere: quanto magis diabolica ars nouit omnia occultissimè adhibere? De huiusmodi herbis, quibus homines solent necare, mentio fit. In L. 3. §. adiectio. & seq. ff. ad legem Corneliā de sicarijs & veneficis. Eiusmodi sunt cicuta, Salmandria, Aconitum, Pintuocarpus, siue Pytiocampas, Bobustrum, Mandragora & Cantharides. Aliquando inficiunt etiam aërem circumstantem, quem homo respirando attrahit. Aliquādo insidiātur dormientibus. Familiare autem est maleficis vetulis, vt infantes & tenellos pueros fascinent. Hoc autē efficitur quandoq;, vt Doctores tradunt, ex forti imaginatione hoc modo: fortis imaginatio immutat corporis coniuncti spiritus, & hinc imutatio spirituum maximè fit in oculis, ad quos subtiliores spiritus perueniunt. Oculi autem inficiunt aërem continuum, vsque ad determinatum spacium: quomodo specula noua & pura ex aspectu mulieris menstruatæ, vt tradit Aristoteles in libro de sumno & vigilia, maculis inficiuntur. Sic etiam anima vetulæ vehementissimè ad malitiam concitata, aspectu venenoso, & noxio corpus tenerum infantis inficit. Contingit etiam, ad talem effectū, malignum spiritū ex pacto concurrere, & occultè lędere infantem.

8. Concl.

8. Conclus. *Magi & malefici possunt multos morbos curare quibus nulla medicorum scientia mederi valet, non tamen omnes.*

PROBATVR prima pars : quia vtuntur arte Dæmonum, qui præstant naturæ subtilitate, & longa rerum experientia ; & multo rectiùs omnibus medicis norunt rerum naturalium virtutes & causas. Sic Plinius li. 24. cap. 17. variarum meminit herbarum, quibus Magi vel ad morbos depellendos, aut etiam inferendos, vtuntur : quæ quia hominibus sunt ignotæ, & velocissimæ operationis, plurimum admirationis adferunt nescientibus. Ad idem facit ratio S. Thom. in qq. disputatis de potentia q. 6. art. 3. Sicut ars, quæ imitatur naturam, potest quædam, quæ natura nequit, efficere : ita dæmones multa facere possunt, quæ & præter humanũ ingenium, omnem artem, & solitum naturæ cursum sunt.

Patet etiam secunda pars, quòd non possint curare omnes morbos ; Quia quicquid possunt in hac arte, hoc efficiunt per applicationem causarum naturalium : sed hæ non possunt curare omnem morbum, maximè senectutis.

Dices : Si Dæmones tantæ sunt subtilitatis in naturalibus, possent ne protrahere vitam hominis ad octingentos, vel nongentos

annos, ſicut olim homines viuebant? Reſpondetur, quod non: quia per intemperantiam & ignorantiam hominum natura eſt valde corrupta, & morbis infecta: & res naturales, pręſertim cũ etiam terra deficiat à prima ſua integritate, non ſunt tanti vigoris & virtutis, ſicuti in principio creationis. Statim poſt rerum creationem, ex diuina diſpoſitione, omnia erant maioris perfectionis: complexio hominum fortior & conſtantior, ac cœli influentia ſalubrior. Vide ad hanc materiam Franciſcum Victor. in Relectione de arte Magica, in ſolut. ad 4. non longè à fine, & Ioſephum Angles in q. de ead. materia, octaua difficultate.

Non licet magorum vt, remedio vel cõſilio in malefici tollendis.

9. Concluſ. *Quamuis Magi & malefici poßint multos morbos curare, & maleficia illata ſæpè diſſoluere, licèt non omnia: non eſt tamen licitum Magos vel maleficos accedere pro diſſolutione: & qui contra facit, grauißimè peccat.*

PROBATVR Leuit. 19. Non declinetis ad Magos, nec ab Ariolis aliquid ſciſcitemini. & cap. 20. Anima, quæ declinauerit ad Magos, &c. interficiam eam, & Deut. 18 & 26. q. 7. cap. Non obſeruetis: & in Cod. de malefic. & mathe. L. Nullus, & L. Nemo. Et hoc in tantum verũ eſt, quod etiamſi maleficus paratus

eſſet,

esset, nō esset licitum vti ipsius opera, contra Angelum in verb. Superstitio §.13. allegantem pro se Aureolum in 4. dist.34. qui putat esse licitum petere dissolutionem à parato: Sed communis sententia est in contrarium. S. Thom. in 4. dist. 34. q.1. art.3. S. Bonauent. ibidem q. 2. Syluester in verb. maleficium. q.8. Caietanus & Aurea Armilla ibidem, Turrecremata 33. q.1. super ca. Si per sortiarias. Martinus Nauar. in manuali cap. 11. num. 29. Ratio etiam probat. Maleficus communiter nō potest tollere, nisi per inuocationem & auxilium Dæmonis. At Dæmonis auxilium inuocare ex se malum est, & nulla circunstantia potest muniri, vt sit bonum. Ergo quisquis petit à malefico, vt faciat id, quod sine peccato non potest, peccat: quia sic petens, consentit peccato alterius. Non solum autem qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus, digni sunt morte. *Rom. 1.*

Si tamen maleficium adhibitum tale esset, quod sine inuocatione dæmonis remoueri posset, per remotionem signorum aut vnguētorum, tunc non esset illicitum procurare ipsius dissolutionem. Licitum autem est maleficia soluere per opera pia & Ecclesiastica, vtpote exorcismos, sacramentalia, sacramentorū frequentationem, orationes, ieiunia, aliaque pietatis exercitia, de quibus in cap. Si per sortiarias.

10. Con-

10. Concluſ. *Magi & malefici, poteſtate dæmonum inſtructi, poſſunt tempeſtates mouere, pluuias, tonitrua, grandinem, pruinam, aliaq́ meteora producere.*

Iob.1.et 2. PRobatvr ex hiſtoria Iob. Sathanæ procuratione, ignis de cœlo cecidit, & tactas oues, puerosq́; conſumpſit, & iterum: vehemens ventus irruit à regione deſerti, & concuſsit quatuor angulos domus, quę corruens oppreſsit liberos, & in Pſal. 77. Et occidit in grandine vineas eorum, & moros eorum in pruina. Et tradidit grandini iumenta eorum, & poſſeſsiones eorum igni. Miſit in eos iram indignationis ſuæ, indignationem, & iram & tribulationem, immiſsiones per Angelos malos, &c. Super quæ verba legendus eſt Auguſtin. Idem patet in C. de malefic. & mathem. L. Multi. Verb. Elementa turbare, & ibidem L. eorum: cuius verba ſunt. Eorum eſt ſcientia punienda, & ſeuerißimis meritò legibus vindicanda, qui magicis accincti artibus, aut contra ſalutem hominum moliti, aut pudicos animos ad libidinē deflexiſſe deteguntur. Nullis verò criminationibus implicanda ſunt quæſita humanis corporibus remedia, aut in agreſtibus locis innocenter adhibita ſuffragia, ne maturis vindemijs metuerentur imbres, aut ventis & grandinis lapidatione quaterentur, quibus nō cuiuſq́; ſalus aut æſtimatio

matio læderetur, sed quorum proficit actus ne diuina munera, & labores hominum sternerentur. Hæc in d. L.

Probatur ratione. Omnia meteorologica, vt constat ex libris Aristotelis Meteorologicis, generantur in regione aëris, ex concursu elementorum & causarum naturalium. Sed dæmonibus hęc inferiora subiacent, quoad motum localem, Deo permittente: ergo.

11. Conclusio. *Quæ ex proxima elicitur: Magi & malefici possunt efficere sterilitatem, & rerum necessariarum ad conseruationem humanæ vitæ inopiam.*

PROBATVR. Omnia quæ in terra crescunt, & necessaria sunt ad sustentationem hominum, dependent ex motu & influentia corporum cœlestium, & elementorum temperamento. Si igitur elementa turbentur, tempestates ventiq; sine ordine & modo excitentur, nec non grandines & pruina immittantur, quæ agris, vineis, arboribus & frugibus, noceant: sequuntur sterilitas & rerum inopia.

12. Conclus. *Magi & malefici sæpè transferuntur corporibus verè & realiter de loco ad locum, & ad conuentus suos.*

HAEC Conclus. est contra Ioan. Franciscum Ponzinibium in lib. de Lamijs & excellentia vtriusque iuris, qui habetur in vol. 10. Oceani Iuris, contra Andream Alciatũ lib. 8. parergon Iuris, cap. 22. Martinum Arles in tract. de superstionibus, Vlricum Molitorem in Dialogis de Pythonicis mulieribus, & alios quosdam. Communis autem & vera sententia tenet conclusionem. Sic tradunt Turrecrem. in ca. Episcopi. 26. q. 5. Guilhelmus parisiensis vltima parte de Vniuerso: cap. 21. Malleus in 1. & 2. par. Bartholomæus Spineus in q. de strigibus cap. 5. & in Apologia prima contra ponzinibium. Francis. Victor. in Relect. de arte magica, à num. 32. Alfonsus Castren. li. 1. de iusta hæret. punitione à cap. 14. Syluest. in verb. Hæresis. 3. à num. 6. Card. Caietan. 2 2. q. 95. super. art. 3. S. Thom. Iosep. Angles in floribus loc. citat. difficult. 5. Mart. Nauar. in manuali cap. 11. num. 38. Paul. Grill. Iurisconsultus latissimè in lib. 2. de Sortilegijs q. 7. Ioan. Bodinus lib. 2. cap. 4. & hæc est communis sententia, cui contradicere, repugnat Theologiæ, Philosophiæ, & rerum experientiæ certissimæ.

Probatur conclusio. Dæmones sunt integri in potentia naturali, sicut boni Angeli, vt probatum est in preludio 8. Sed boni Angeli possunt transferre corpora breuissimo tempore de loco ad locũ: ergo & mali. Assumptũ proba-

probatur ex 14.cap. Danielis. Angelus appræhendit prophetam Abacuc in vertice capitis, & ex Iudæa breuissimo tempore in Babylonem tulit, & restituit iterum confestim in locum suum, vt scriptura loquitur: & Angelus malus, Matthæi 4. assumpsit Saluatorem, & statuit supra pinnaculum templi, & in Euangelio Dæmones á Christo expulsi, ex permissione diuina intrauerunt porcos, & eos præcipitarunt in mare. Fit autem huiusmodi translatio breuissimo tẽporé non tamẽ in instanti: quia motus tanto velocior est, quanto maior virtus mouentis, vt rerum experientia & philosophia testantur. Vnde philosophi credunt, si motor infinitæ sit virtutis, motum posse fieri in instãti. Est autem maior potentia diaboli, quam homo cognoscere valeat. Quare facilè colligi potest, quod diabolus breuissimo tempore deferre corpora ad remotissima loca valet. Constat etiam hæc veritas experientia: Multi vtriusq; sexus viri, mulieres, pueri & puellæ confitentur id verũ esse. Imò quandoque deferuntur à dęmonibus ad cursum: & quia vel nomen Iesus ex improuiso nominant, vel signo crucis se muniunt, vel aliud signũ Christiani pręstant, alijs disparentibus, pedestris ordinis fiunt in redeundo, qui ferebãtur à diabolo in adeundo conuentum: quandoque cadunt ex arboribus in terram, & membra collidunt: quandoque, quia

leges

leges diaboli transgrediuntur, miserè vel à diabolo tractantur, vel à socijs percutiuntur. Quoniam in priori æditione spem dedi me experientijs data meliori occasione vberiùs conclusionem probaturum, id nunc præstare decreui: in primis aliena, deinde nostra inseram, Paulus Grillandus Iurisconsultus Italus in lib. 2. de Sortilegijs q. refert cum alijs experimentis, quod nec dum, inquit, decem elapsi sunt anni, quod mulier quædam iuuencula, infra 16. annum ætatis suæ existens, adhuc virgo, Sabinensis Diocęsis, ex altero tamen oppido oriunda, à quadam alia malefica seducta, & ad ludum ducta fuerit, vt profiteretur illam sectam, & præmonita ne signo crucis se muniret in loco congregationis, accesserunt, iuuencula videns maximam virorum & mulierum multitudinem, & principem ipsum Sathanam in solio maiestatis superbè sedentem, & ornamentis auratis, & purpuratis vestibus decoratum, vehementer obstupuit, & cum esset simplex, incauta, immemor præmissæ admonitionis, stupefacta & admirata rerum magnificentiam & statum, signo crucis se muniuit, dicendo: Iesu benedetto, che cosa è questa? id est Iesu benedicte, quæ res est ista? Nec dum verba protulerat, statim cuncta euanuêre, & omnibus luminaribus penitus extinctis, sola misera in maximis tenebris remansit, & maximo terrore affecta,

fecta, pene mortua est. Recordata nominis Iesu & B. Virginis Mariæ, deuotißimis precibus se illis cõmendauit, & vouit castitatem, si incolumis euaderet. Quidã senex rusticus vna cum filia & asello transibat locum, vbi puella erat, & plurimum de sorte sua lamentabatur. Qui senex audito gemitu accessit, dicens, filia mea quid facis hic sola tempore nocturno? quam videns nudam magis obstupuit. Virgo pudore confusa lachrimans & suspiria trahens, viro se commendauit, vt illam duceret secum ad domum suam, quæ non multum distabat. In itinere totam facti seriem narrauit. Quib9 auditis senex obstupuit & cum intellexisset de patria & parentibus virginis, decreuit parentes certiores reddere & puellam restituere. Retinuit eam domi suę duobus, aut tribus diebus, & vxor viri eam beneuolè tractauit. Post triduum senex iuuenculam asello suo impositam reduxit ad patriam & parentibus restituit: Qui existimabant puellam raptam, vel à milite, vel alio nequam, nocturno tempore. Senex benignißimè, vt decebat, à parentibus puellæ susceptus & tractatus, & tandem dimißus cum muneribus. Puella quæ dono Dei & intercesßione B. Virginis periculum euaserat, votum adimplere decreuit, & ingressa est monasterium S. Francisci, assumptoque habitu professionẽ fecit cõsentientibus parentibus, & castißimè

vixit. Maleficam verò, quæ filiam ad illum locum cõuentus duxerat, denunciarunt curiæ, & re comperta publicè fuit igne combusta. Aliud quod etiam in Italia contigit, narrat Bartholomæus Spineus in q. de strigibus cap. 18. Quidam, inquit, Andreas Magnanus Bergomensis, habitator Ferrariæ, hac hyeme mihi narrauit, quod à quodam suo affine Venetijs commorante cognouit, hoc quod contigit superioribus annis, quandam puellam, quæ cum matre Bergomi morabatur, inuentam fuisse nocte Venetijs in thalamo sui affinis: quam manè repertam nudam, recognitamq; „quia consobrina erat, cum interrogassent, quomodo illuc venisset, aut ibi esset, & quare? Plorans illa postquàm vestita ab illis fuit, hæc narrauit. Hac nocte cum in lecto vigilarem, vidi matrem meam, quæ me dormire putabat, surgentem de lecto, & exutam camisia se quodam vnguento, quod ex vasculo assumpsit de lateribus extracto, perungentem corpus. Et statim assumpto baculo quodam ibi præparato in modum equitantis ascendens extra fenestram deportata est, & à me nequaquam ex tunc ibi visa. Cumq́ue ipsa quoq; de lecto surgens, meum vt mater fecerat, perunxissem corpus, extra fenestram educta, statim in hunc locum deportata sum, vbi matrem puero huic insidiantem vidi. Ex quo ego territa, cum

matrem etiam ob meum aduentum conturbatam vidiſſem, & comminantem, nomen Domini IESV & B. Virginis inuocaui, & ex tunc matrem non vidi, & ego hic nuda ſolaque remanſi. His auditis à puella omnia hæc affinis ſcripſit Inquiſitori Bergomenſi, à quo mater capta & tormentis expoſita cuncta confeſſa eſt, & addidit ſe à Dæmone pluſquam quinquageſies deportatam, vt puerum illum prædicti affinis occideret; ſed tamen nunquam præualuiſſe, eo quod ſemper puerum ſigno crucis & ſanctis orationibus parentum munitum inuenerit. Haud diſsimilia refert Bodinus lib. 2. cap. 4. in Gallia contigiſſe & inter alia, de Lochiana Saga. Vir enim quidam tenuis cum vxorem interdum abeſſe noctu perciperet, bonamque noctis partem emanere: præterea dicentem ſe, aut ad deonerandum aluum egredi: aut ad lauandum cum vicina ſua, aliquoties falſi euiciſſet, ſuſpicionem concepit de perfida eius libidine, & necem interminatus eſt, niſi locum quò proficiſcebatur, indicaret. Illa ſibi à periculo metuens, rem vt erat confeſſa eſt atque vt explores, & videas hæc ita ſe habere, ſi volueris, eòdem deuenies.

Tunc tradidit ei vnguentum, quo ſe vterque inunxerunt, & pronunciatis aliquot vocibus Diabolus eos Lochijs in Arenarias

Burdegalenſes magno ſpacio diſtantes exportauit. Videns itaque vir ſe in ignota Magorũ & Dæmonum humana ſpecie, aſpectus tamen horrifici, frequentia verſari, dicere cepit: Deus mi, vbi nam ſumus? hoc dicto, repente cætus diſparuit. Ille vero cernens nuditatem ſui corporis oberrauit per agros, donec manè ruſticos inuenit, qui ipſum in viam deduxerunt. Reuerſus Lochias ad Quęſtorem rerum capitalium recta via contendit, qui audita probè hiſtoria fæminam præhendi iuſsit: Illa vero minutatim omnia confeſsa eſt, & vltro agnouit peccatũ. Aliud refert, quod cuidam nobili viro ad Melodunum accidit, qui Molitoris verbis & propria curioſitate ductus cętum maleficorum adijt, ſed quoniam perhorreſcebat metu, quamuis nõ inuocaret Deum. Diabolus maxima voce inclamauit, quiſnam hic metuit? Sic volenti nobili viro diſcedere, cætus abſceſsit. Nobilis reuerſus maleficum indicare ſtatuerat, ſed ille admonitus fuga ſibi conſuluit. Et de Lugdunenſi potenti muliere narrat, quod nocte ſurgens lucem accendit, & arrepta pyxide ſe inunxit & poſt voces aliquot elata eſt: hos ritus obſeruãs mœchus, qui cum ea cubauerat, lucernam capit, perueſtigat vndique & ea non inuenta, cum pyxidem vnguenti reperiſset, curioſo animo exploraturus virtutem vnguenti, fecit prout mulier ſe habuerat, ſtatim elatus comperit

perit

perit se cum Magorum cætu esse in agro Lotharingiæ, & consternatus est: Sed cum primũ Dei opem implorauit, euanuit totus cætus. Ipse verò Lugdunũ reuersus pedibus, maleficam accusauit, quæ confessa rem totam igne periit. Multa quæ in Germania contigerunt habet malleus maleficarũ, sed ex nostris quæ recentissima & notissima sunt, placet aliqua adiungere. Anno Domini 1589. 22. Septemb. quidam Villicus nomine Michaël, de pago Longen, sub iurisdictione Reuerendissimi Domini nostri Archiepiscopi Treuirensis, in præfectura Pfaltzel extremum supplicium pertulit, qui inter reliquos articulos confessus est, quod circa diem natalem Christi tunc præteritam ad locũ Congregationis cis Mosellam, ad crucem prope pagum Lonckvvich deportatus fuerit, & cum ad dictum locum tardiùs venisset, congregatio absoluta extitit, tunc tacitè dixit: Domine Deus, iam factum est, tunc in eodem morali temporis puncto cecidit in terram planam; & circa horam vndecimam noctis versus Mosellam se contulit, accepta scapha traiecit, domum rediens ad lectum se recepit. Hoc anno 1591. 4. die mensis Maij, in quo adhuc versamur, etiam in præfectura Palatiolensi igne vitam finiuit quidã Martinus de Corlingen, qui inter alia confessus est, quod bis à cursu & conuentu, qui fuerat prope Pagum dictum Pellingen,

 rediens

rediens, ceciderit inter frutices, eo quod dixisset. O Deus, quomodo huc appulimus? Idem confessus est quid satis memorabile, quod videlicet illo anno superiori, quando maxima fuit annonæ in his partibus penuria, &, si benè recolo, contigit talis caritas Anno Domini 1584. in vere, Treuiris emerit duas mensuras siliginis, quas nostrates viercellas nominant, & quia edictum Ciuitatis publicatum extitit, ne frumenta dimitterentur extra ciuitatem, propter ciuium necessitatem, commodè exportare non potuit. Dæmon ipsum prope portam ciuitatis, dictam antiquam: in loco, iuxta muros, vbi aliquando fuit capella Sanctissimæ Trinitati sacra, cum sacco frumenti in aêrem sustulit, & trans murum & fossata deposuit, deinde cum frumento domum abijt. Curiosus hic dubitare possit quis saccum frumenti tulerit? Responsio digna data est in simili, Domino Henrico Huiltzbach, Iuris Doctori, prætori huius Ciuitatis Treuirensis, qui cum ante duos annos coram alijs maleficum doctum examinaret super articulis, de quo præcesserant testimonia, quod in congregatione in sella sedisset, exactius rem cognoscere desiderans, interrogauit, quis sedem attulisset? Examinatus molestè curiosam interrogationem ferens respondit, quod principium peteret, addens: qui me depor-

deportauit, nunquid potuit & sedem deferre? Sic in proposito qui hominem transtulit, saccum cum frumento simul portauit, Sicut idem Angelus qui Abacuc prophetam ex Iudæa in Babylonem portauit, simul etiam pulmentum pro prandio Danielis transtulit. Anno Domini 1586. 13. Augusti, quædam malefica nomine Gertrudis, de oppidulo Erangh, cum alijs incinerata est, quæ cum quadam vice ad cætum, qui tunc congregandus in Hetzenroderheidt, portaretur à Diabolo sub forma hirci, Deum nominauit nescio qua occasione, & sic Hircus eam in frtuices & spinas deiecit, ita quod valde malè se læserit. Altera die domum rediens vicinis dixit, quod supplicatum iuisset ad Beatam Virginem in Clusam Euerhardi. Adhuc vnum ex processu Meissenbeins Annæ annotandum. Hæc cum Coloniæ ageret quadam vice vecta hirco cum Amasio rediјt ad solitum cætum in Hetzenroderheidt, est enim hic locus nominatissimus apud maleficos & sagas, generales conuentus vt plurimum nostrates ibidem celebrant, finito cætu siue concilio incidit in contentionem ratione quorundam bonorum cum propria filia, eamque verberauit in præsentia filij, vt non solum mater, sed etiam filius & filia deposuerunt. Plurima similia facta adferre possem, sed hæc

sufficiant: abundant enim his nostrorum iudicum acta & processus & res tam clara est, vt nemo negare possit, nisi solem de mundo tollere audeat: Hic respondendum vni argumento Francisci Ponzinibij, quod quidam maleficorũ aduocati Achilleum putant, cum nequidem Thersitis sit. Confessio debet continere verum & possibile, per Glossam, Baldum & alios in l. 1. C. de confess. & Gloss. in c. fin. de Confessis in 6. ff. ad legem Aquil. l. Inde Neratius. §. fin. Sed ista quæ confitentur de delatione reali, respuunt ius & natura; ergo non sequitur: istæ mulieres sic confitentur, ergo sic est. Nam confessio longè distat ab actu: & quicquid est contra naturam, deficit in suis principijs, ergo naturaliter est impossibile. Ad hoc argumentum facilis est responsio. Si quid probaret, argueret contra scripturã, quod ea quæ de delatione Abacuc,
Dani 14. Christi Saluatoris, & Philippi, quem Spiritus
Matth. 4. Domini rapuit, & inuentus est in Azoto
Actor. 8. scriptura narrat, essent falsa, & cõtra naturam & phantastica. Quia si impossibilis & falsa est confessio, quod Dæmon hominem possit per aërem deferre, & deficit in suis principijs: impossibiles sunt etiam dictæ translationes. Et quod Egesippus lib. 3. cap. 2. de excidio Hierosolomitano, Arnobius lib. 2. contra gentes alijq; referunt de Simone Mago, quod volauerit, & ad orationem S. Petri ceciderit, &
crura

crura fregerit. Quia ſicut data poſsibilitate in vno, per conſequens datur in omnibus alijs, quæ ſunt eiuſdem ponderis & magnitudinis, vt S. Thomas argumentatur, in cap. 4. Matth. Ita poſita impoſsibilitate in vno, ſequitur impoſsibilitas in omnibus alijs eiuſdem ponderis ac rationis. Præterea ſi tranſlatio realis deficit in ſuis principijs, & repugnat naturæ: aut id contingit ex parte mobilis, aut mouentis: aut vtriuſq; ſimul. Non ex parte mobilis, homo enim eſt corpus, quod moueri poteſt tam motu naturali, quã violento, vt omnibus ſenſu præditis manifeſtiſsimum eſt. Non ex parte mouentis: quia mouens eſt fortiſsimus, & non eſt creatura ſuper terram, quæ ei comparari poſsit. Non ex parte vtriuſq;, vtpote quia non poſsit eſſe contactus debitus inter agens & patiens, qui requiritur ad actionem & paſsionem, cum homo ſit corpore affectus, Dæmon verò ſpiritualis creatura: hoc, inquam, non impedit. Nam anima mouet ſuum corpus, & Dæmon etiam corpus aſſumptum. Si quis dicat: Deus non permittit, fruſtra hoc dicitur. Quæ enim fieri & facta cognoſcimus, nec principijs naturæ, aut Theologiæ repugnãt, ea Deum permittere dubitare non debemus. Scimus enim quod nihil facere poſſumus ſine permiſsione diuina, nec aliter inueſtigamus, an Deus permittat, niſi quia ſimilia facta & fieri experi-

mur. Argumentum nunc mutatis mutandis retorquetur. Confeſsio debet eſſe vera & poſsibilis. Sed confeſsio maleficorum & ſagarum eſt vera & poſsibilis, ergo fidem meretur.

Maior probatur ex legibus & iuribus à Ponzinibio allegatis: aſſumptum conſtat ex dictis. Quicquid Theologiæ conuenit, nec naturæ principijs repugnat, & de facto contigit: verum eſt & poſsibile, ſequitur ergo optimè. Viri & mulieres confitentur delationem realem: ergo ſic eſt, ſi argumentum rectè intelligatur. Non enim confeſsio facit verum & poſsibile, quod ex rei natura eiuſq; principijs fieri nequit, vt argumentum in oppoſitum præſupponit. Sed confeſsio prodit verùm, quod in facto contigit, res enim non accipit veritatem à confeſsione, ſed à propria cæcitate & exiſtentia. Quis enim tam ignarus, qui non nouerit confeſsionem diſtare ab actu. Si quis confiteatur & affirmet chimeram eſſe, non ideo, quia ignarus id confitetur, chimera eſt. Confeſsio ergo vera eſt, quando eſt conformitas ſiue adæquatio rei & principiorum in ordine ad intellectum: quod eſt in confeſsione maleficorum de reali delatione. Imò etiam Textus in Cod. Theodoſiano L. fin. de malefic. & mathemat. videtur mentionem facere congregationum magicarum ſiue maleficarum.

Sic

Sic enim ait. Ne quis deinceps nocturnis temporibus, aut nefarias preces, aut magicos apparatus, aut ſacrificia funeſta celebrare conetur, detectum enim & conuictum competenti animaduerſione mactari perenni auctoritate cenſemus. Quid enim aliud noſtri malefici faciunt? habent magicos apparatus, nocturnis horis conueniunt, Dæmoni obſequium præſtant, Deum inhonorant & conſpirant contra Chriſtum & exercitum eius. Dicet quiſpiam: aliquando experientia compertum, quod quando mulieres dicebantur in curſu fuiſſe, domi remanſerint, nec loco ſe dimouerint. Huic dubitationi ſatisfaciet ſequens concluſio. Certum eſt enim quod aliquando non ſunt realiter in curſu & congregatione, ſed tantum repræſentatiuè: tamen tunc conſenſum Diabolo præbuerunt in repræſentationem; vt proprijs eorum confeſsionibus didicimus.

Ex dicta Concluſione elicitur, ſecundum communem ſententiam, hanc tranſlationem fieri virtute Diaboli, nec vllam virtutem habere vnguenta, herbas, baculos, aliaq; corporalia, quæ adhibentur, ſed ſigna tantum eſſe.

Dicet hic fortaſsè aliquis: compertum experientia quãdoq; eſt, alios experimenti gratia animaduertiſſe vxores ſe vnxiſiſſe, qui etiã idem præſtiterunt, & ſecuti ſunt: ergo aliqua virtus ex rei natura ineſt vnguentis. Reſpondeo;

deo: hoc non probat aliquam virtutem vnguentis inesse, sed tales ex aliqua infidelitate, & quasi fiducia implicitè in dæmonem habita id tentasse, & ita opera Diaboli talem translationem effectam. Si quis autem forti fide instructus, in confusionem diabolicæ machinationis, ad docendum & confortandum alios, nihil virtutis inesse huiusmodi naturalibus, ad tales effectus vtatur, proculdubio, nulla translatio sequeretur. Proximę conclusioni obstare videtur cap. Episcop. 26. q. 5. sed huic respondebitur infrà in fine tractatus, in solutione argumentorum.

13. Conclusio. *Non semper corporaliter feruntur ad conuentus, sed quandoq; fiunt illusiones in imaginatione & phanthasia.*

In hac Conclusione non est controuersia. Quando tamen fit illusio, maleficorum accedit consensus, quia vt declaratum in præludijs 3. 4. & 5. ad maleficia requiruntur coniunctim Dæmonis potestas, & peruersa malefici voluntas. Per consensum autem intelligo, tam implicitum, quam explicitum voluntatis actum. Et, si per impossibile, ita Deo permittente, sensum tam exteriorem quam interiorem somno supprimeret Dæmon, vt intellectus non aduerteret, & volun-

tatis

tatis consensus, qui præsupponit intellectus diiudicantis actum, non accederet, vt accidit in phreneticis & somniantibus: homo non peccarêt: quia peccatum ex sua natura voluntarium esse debet, vel in se, vel in sua causa: & sic Diabolus in huiusmodi actibus non assequeretur suum intentum.

SECVNDVM
MEMBRVM QVAESTIONIS PROPOSITAE.

AN FIDES MALEFICORUM confessioni contra socios & participes criminis sit habenda, & quanta, in ordine ad torturam?

NOn desunt authores, qui nullam virtutem tribunt denunciationibus, idq; magna cũ iniuria diuini numinis, pernicie animarum, & euidenti reipublicæ detrimento: quorũ auctorum princeps esse videtur Ioan. Franciscus Ponzinibius in tractatu de Lamijs, & excellentia vtriusq; Iuris. Quare hanc quæstionẽ ab aliquibus breuiter narratam, à nemine autem ex proposito pertractatam, diuina assidente gratia, elucidabimus & resoluemus per conclusiones, hoc ordine. In primis, paucis præmissis veritas cõclusionibus claris proponetur: Deinde argumenta soluentur, & per processum dubijs occurrentibus respondebitur.

Ordo sequẽtis tractatus.

Pro introductione quæstionis aduertendum

dum eſt, iuris vtriuſq; certiſsimũ ac firmiſsimum eſſe decretum, vt de ſe confeſsi, ſuper aliorum conſcientijs non interrogentur: vt patet in iure canonico ca. 1. de confeſsis, & ca. Veniens 1. de teſt. & 15. q. 3. ca. Nemini: & in Ciuili, C. de accuſ. L. fin. his verbis in medio L. Nemo tamen ſibi blandiatur obiectu cuiuſlibet criminis de ſe in quęſt. confeſſus, veniam ſperans, ꝓpter flagitia adiuncti, vel per cõmunionem criminis conſortiũ perſonę ſuperioris optans, aut inimici ſupplicio in ipſa ſupremorũ ſuorum ſorte ſociandus: aut eripi ſe poſse confidens, aut ſtudio, aut priuilegio nominati: Cum veteris iuris authoritas, de ſe confeſſos, nec interrogari quidem de aliorum conſcientia ſinat. Nemo igitur de proprio crimine confitentem ſuper conſcientia aliena ſcrutetur. Hæc lex.

Ex quibus omnibus regula ſumitur: Nulli de ſe confeſſo ſuper aliorũ crimine creditur. Et ratio reddi poteſt, quia talis perſona eſt infamis, vilis & ſuſpecta ex confeſsione proprij criminis. Quod argumentũ in noſtra materia imperiti maleficorũ aduocati multùm ſolent vrgere, quamuis infirmum admodũ & fragile ſit ad propoſitum, vt in ſequentibus manifeſtabitur. Cùm autẽ, vt Grammatici loquuntur, nulla regula tam firma ſit, quæ non patiatur exceptionem, crimen lęſę maieſtatis excipitur, & cum ob paritatem ſiue identitatem

tatem rationis lex ad similem casum extendatur, cũ crimine lęsæ maiestatis alia adhuc excipiuntur, secundum canonum & legum dispositionem, vt videre est in Glossa cõmuniter recepta in ca.1. de Confessis. & L. fin. C. de accusationibus & L. Quoniam liberi, C. de testib. & Doctorib. in eisdem locis. Sunt autem hæc excepta, in quibus socius de socio interrogandus est; Latrocinij crimen. ff. de custod. & exhibit. reorum L. D. Adrianus. & C. de ferijs. L. penultima. falsæ monetæ. L. fin. C. de falsis. monet. proditionis, L. penult. & fin. C. ad legem Iuliam Maiest. Coniurationis, cap. fin. de testib. cog. Maleficij siue strygum. C. de malefic. & math. L. fin. crimen lęsæ maiestatis diuinę, id est, heręsis. cap. in fidei fauorem. lib. 6. de hæreticis. Alij alios casus exceptos colligunt, de quibus vidẽdi Doctores in practicis criminalibus. Prędicti autem expressi sunt in iuribus allegatis. Theologi autem sub prædicta exceptionẽ generaliter videntur compræhendere omnia crimina, quæ tendunt in perniciem & damnũ siue spirituale siue temporale reipublicæ, quando crimina non sunt correcta, sed in futurum pendent.

Casus excepti, à regula confessorum de se.

Dubium hic esse potest, An in furto socius de socio posit interrogari, & an annumerandum sit furtum casibus exceptis. Bartolus in L. Repeti. ff. de quæstionibus. sic videtur sentire: Ab eius tamen sententia communiter Docto-

Doctores recedunt, licet in praxi in Italia & alibi, vbi furta frequentantur, multi iudices eam sequantur: hanc tamen consuetudinem iuri communi non conuenire certum est. Nam furtum non excipitur à lege, & vbi lex non excipit & ratio dissuadet, excipere non debemus. Gloss. in L. fin. de accusat. Salicet. ibidem Stephan. Bertrand. vol. 3 consil. 268. Hyppol. Marsil. in consilijs criminalibus, consil. 22. num. 13. Iacobus Menochius lib. 2. de arbitrarijs iudicum quæstion. casu 474. à num. 26. Quare de fure non habet locum doctrina Bartoli, nisi velimus loqui in furto occulto, propter difficultatem probationis, vt sentire videtur Alexand. in consil. 69. li. 2. citatus à Menochio loco citato. Vel de furto ita circunstantijs aggrauato, quod meritò præsumi possit sine socijs non esse perpetratũ: tunc enim locum haberet regula Saliceti in L. fin. Cod. de accusat. qua tradit generaliter confessum proprium crimen posse interrogari de socijs, quando præsumptio legitima dictat eum habere socios: aliàs standum est iuri communi: quia regulæ standum, donec de fallentia ostendatur, & exceptio probetur, secundũ Gloss. receptã in L. omnis diffinitio. ff de regulis iuris. Decium in l. 1 eod. tit. Bart. in L. 1. Si quis in ius vocatus nõ ierit.

Præterea obseruandũ, maximam esse differentiam inter crimina excepta, & nõ excepta, quia *Criminum exceptorũ*

& non exceptorum differẽtia. quia Iudex si interrogat reum de se confessum, in casibus nõ exceptis, contra dictã Regulam, peccat mortaliter, & reus non tenetur respondere veritatẽ dicendo, sed potest æquiuocè loquendo subterfugere, modò tamen mendacio nõ vtatur: vel si quid confiteatur contra alios, eis non præiudicat. In exceptis verò criminibus, Iudex, sub peccato mortali, obligatur de se cõfessum, de socijs interrogare, & reus si quos scit, in conscientia tenetur denunciare, si non sint correcta crimina, sed probabiliter pręsumit in futurũ pendere: vt optimè tradunt Dom. Sot. in lib. de tegendo & deteg. secretũ, memb. 3. q. 6. & li. 6. de iustit. & iure. q. 6. art. 2. circa medium. Cardin. Caiet. tom. 1 tract. 31. 17. Responsionum, respons. 5. ad patrem Cherubinũ de Florentia, & in 2. 2. S. Thom. q. 70. art. 1. Alfons. Castr. li. 2. de iusta hæret. punit. ca. 25. Iosep. Angl. in floribus Theolog. q. 2. part. in 4. sent. in q. de correctione fraterna. Mart. Nauar. in manuali Confessariorũ. ca. 18. à num. 58. & ante hos omnes S. Thom. 2. 2. q. 70. art. 1. ad 2. his verbis ait, quod quis ea, quæ per confessionẽ nouit in secreto, nullo modo potest prodere. Circa ea verò, ait, quæ aliter homini sub secreto cõmittuntur, distinguendũ est. Quandoq; enim sunt talia, quæ statim cum ad notitiam hominis venerint, homo ea manifestare tenetur: puta si pertinent ad corruptionẽ multi-

multitudinis spiritualem, vel corporalẽ, vel in graue damnũ alicuius personæ, vel si quid aliud est huiusmodi, quod quis propalare tenetur, vel testificando, vel denunciando, & contra hoc debitum obligari non potest per secreti cõmissum. (Intellige aliter extra confessionem sacramentalem accepta) ex quibus manifestum est, hanc esse S. Doctoris sententiam.

Dubium. Quæ est ratio, cur Iudex teneatur Reum de se confessum interrogare de socijs in exceptis, & non alijs, & reus tenetur etiam non interrogatus, denunciare? Doctores communiter ponunt prædictam differentiam: non tamen fundamentalem assignant rationem, quam pro sua singulari eruditione attingit Martinus Nauarrus in Rubrica Relectionis ca. Nouit. de Iudicijs num. 92. & in cap. Sacerdos, de pœniten. distin. 6. numer. 24. In casibus non exceptis si Iudex interroget reum, peccat contra octauum Decalogi præceptũ, quo prohibetur ne quis det iniustã causam infamiæ proximi. Ita hæc lex naturalis est de non infamando, qua lege etiã Reus, contra iuris ordinẽ interrogatus, tenetur celare occultũ peccatorem. At in criminibus exceptis, quando agitur de impediendo damna spiritualia, vel temporalia reipublicę, quæ in futurũ pendent, alia lex naturalis accedit, qua etiam priuati tenẽtur aliorũ mortẽ &

pericula, ſi poſſunt, præcauere & vitare, iuxta illud prouerb. 24. Eripe illos, qui ducuntur ad mortem: quæ fortior eſt illa de non infamando occultum. Concurrentibus autem duabus naturæ legibus, contraria in caſu aliquo dictantibus, ſtandum eſt fortiori: quia fortius vinculum fortiori modo ligat. Fortior autem eſt lex de ſeruanda alicuius ſpirituali, vel temporali vita, quam de conſeruanda fama: Quia pręſtantiora ſunt bona corporis & vitæ, bonis famæ & fortunæ. Prohibetur ergo Iudex octauo Decalogi pręcepto, in non exceptis Reum interrogare, & obligatur in exceptis lege naturali fortiori inquirere de conſortibus, & reus eodem præcepto denunciare.

Difficultas hic moueri poteſt. An Pater filium ſuum aut filiam teneatur denunciare, quem aut quam cognoſcit ſequi maleficarum ſectam: aut contrà filius, aut filia matrem, aut patrem?

PRo parte negatiua videtur facere, quod pæna ſcientis, & non reuelantis crimen læſæ maieſtatis nõ habet locum in patre ratione filij. Si pater ſciat filium moliri crimen lęſæ maieſtatis, ſi non reuelet, non punitur, de iure ciuili & in foro exteriori: ne videatur filiũ offerre ad ſuppliciũ. L. Miles, §. Deſertorem. ff. de

ff. de re militari. Salycet. in L. propter insidias C. Qui accusare nõ possunt. Ioan. de Anania in c. fin. de his, qui filios occidunt. Decius in c. 1. de offic. delegati num. 7. Alexan. in L. Vtrũ. ff. ad L. pompeiã de parricid. Bertachin. in Repertorio iuris, verbo, Reuelans: & alij alibi. Ante omnia præsupponendum, quòd in hęresi filius potest patris hęresin denunciare, si verisimiliter cognoscat patrem nõ corrigi admonitione priuata, vt est text. in cap. Literas, de præsumpt. & sequitur ibidem cõmunis opinio. Quod de hæresi dicitur, idem statuimus de hoc maleficorum crimine: Quia ad hæresin refertur, & non minus, quam hæresis imò magis cæteris paribus communi saluti obest. Respondetur nunc: Pater aut mater si sciat filium, aut filiam hæresi laborare, aut crimine maleficorum, si non sciat emendatos, aut admonitione priuata corrigendos, si alij nõ sint, qui denuncient, tenetur denunciare. Nauar. in manuali confessariorum cap. 25. numero 50. & in commentario cap. Inter verba. 11. q. 3. concl. 6. Alexan. Halen. 3. part. 4. præcepto. q. 33. Alphonsus Castren. lib. 2. de iusta hęreticorum punitione cap 26. & alij, quos citat & sequitur Iosephus Mascardus de probationibus, volum. 2. conclus. 859. Quia etsi Pater filium, aut mater filiam, vel contrà, teneatur amare quantum ad vitam, plus tamen secundum ordinem charitatis tenetur consule-

consulere saluti animæ, vt ad sanam reducatur viam, quia anima pretiosior est corpore. Adhæc bonum commune reipub. est præferendum priuato. Certum etiam est, quando Pater filium, aut filiam denunciat in tali crimine: vel filia patrem, matrem, aut sororem, quod ei facilè credendum, & maxima præsumptio est de veritate ex d. cap. Literas, & communi sententia ibidem. Et talium testimonium tanto firmius, quanto à suspicione odij longiùs absunt. Non est tamen valde humanum, si iudices inquisitione aut tortura, nimis durè exquirant à parentibus contra filios, aut filias, vel contrà: magna est enim vis sanguinis, & naturalis reuerentia horrorem quasi incutit. Quæ causa facit, quod Doctores iuris citati excusent in foro ciuili patrem scientem & non reuelantem crimen læsæ maiestatis in filio.

Aliud hic occurrit dubium soluendum, An reus, qui confessus est crimen, de quo contra eum adsunt indicia, posit interrogari de alijs delictis, de quibus contra eum non sunt indicia: exempli gratia, aliquis sufficientibus indicijs repertus est fur, & hoc confessus, an posit interrogari de adulterio aut latrocinio, de quibus nulla sunt legitima indicia. De iure secundum omnes non potest interrogari, vt docet optimè Iulius Clarus lib. 5. §. fin. practicæ criminalis, q. 64. vers.

Suc-

Succesſiuè quæro. & Hyppol. Marſi. in L. Re-peti. ff. de quæſtionibus. Mart. Nauar. in Rubrica cap. Nouit, de Iudicijs à num. 62. Sed cum contrarium in multis locis ſeruetur, vt dicunt Angelus in tract. de malefic. in verb. Fama publica, Gandinus in tract. de malefic. in tit. de quæſtionib. num. 19. Francisc. Brunus in tract. de indicijs & tortura, & alij multi, quos refert Clarus loc. cit. An hæc conſuetudo ſit bona, meritò dubitatur. Hanc conſuetudinem & praxim tanquam malam aliqui reprehendunt: inter quos Nauar. loc. cit. & Caietanus 2. 2. q. 69. art. 1. quoniam cum apertè ſit contra ius, ſtandum eſt regulæ iuris, quando non probatur exceptio: & eſt contra ius diuinum, quod aliquis iniuſtè det alteri cauſam ſe infamandi: ad quod nulla lege tenetur.

Quando autem vnum crimen eſt præparatorium ad aliud, vel conſequens, aut annexum: tunc Iudex poteſt interrogare, vt Nauarrus loco citato numero 64. tradit. Peccant igitur grauiter Iudices, qui contra ius ſic interrogant: cum ſit cõtra legem naturalem & diuinam: de quib. ibidem latiùs in nu. 56. & potiùs contrariũ facere eſt corruptela, quam cõſuetudo. Ex his patet, contra diuinum præceptũ & iuſtitiam facere illos iudices, qui reum crimen confeſſum, de quo indicia procedebant, cogunt tormentis & minis

fateri alia. de quibus nulla adſunt indicia, & quaſi totius vitæ ſuæ generalem ſubire confeſsionem; hoc non iudicis, qui iuſtè iudicare debet, ſed Tyranni officium eſt. His præmiſsis pro reſolutione ſit.

1. Concluſio. *Maleficis de ſe confeſsis credendum eſt contra participes criminis.*

PRobatvr Concluſio rationibus. Prima ratio: Maleficus de ſocijs interrogatus tenetur reſpondere Iudici interroganti, & iudex obligatus eſt ad interrogandum reum de conſortibus; ergo ei credendum eſt. Quia ſi nulla eis adhibenda eſt fides, non eſt ratio, quare ipſe obligetur denunciare. Antecedens probatur authoritate Theologorum citatorum, & ex iure naturali, quo quiſq; etiam priuatus tenetur, ſi poteſt, maximè ſine ſuo periculo amouere aliorum mortem, & maxima pericula, quæ tendunt cótra ſalutem reipubl. & multorum, vt fortiſsimè probant non ſolum lex illa Prouerb. 24. Erue eos, qui ducuntur ad mortem; ſed etiam cap. Non inferenda. 23. q. 3. & cap. Quantæ. de ſentent. excommunicationis, & cap. 1. diſt. 83.

Atq; hanc doctrinam aliquando exiſtimaui tantum eſſe Theologorum & D. Nauarri, ob ſummam eruditionem in vtroque iure,

iure, & singularem pietatem, Vrbi & orbi notißimi: nunc vero ampliùs extendo & assero, esse communem Iurisperitorum sententiam, atque in primis in summo rigore eam tenet Bartolus in L. Vtrum, & L. Si sciente. ff. ad legem Pompeiam de Parricid. & in L. 1. §. occisorum. ff. ad Sillanian. in quibus locis tradit, si quis sciat cōmittenda in principem, vel tractatus contra ciuitatem suam aut Rempublicam, vel in patrem, aut dominum, & non indicat, quod sit puniendus pœna legis, id est, mortis; hæc opinio Bartoli cōmunior est, & in multis locis practicatur, vt multorum authoritate ostendit Iulius Clarus lib. 5. §. fin. practicæ criminalis: q. 87. Alij dicunt scientem & non reuelantem, puniendum pœna graui, sed non mortis, vt Felinus in cap. 1. de offic. & potestate Iudicis deleg. Decius ibidē & Andreas Barbatius. Sed quicquid sit, omnes probant scientem teneri ad reuelandum in conscientia. Id quod in specie tradunt Panormit. in cap. 1. de restitutione spoliatorum. Felin. & Decius loc. cit. Anthonius de Butrio in cap. Quantæ. de sentent. excom. & Salicetus, qui quoad pœnam tenet contra Bart. in. L. Quisquis, C. ad legem Iuliam Maiest. docet, quod in conscientia & apud Deum sciens tenetur ad reuelandum, & id ex lege charitatis, & Lancilottus in tract. de offic prætoris in causis criminalibus, in §. de conscijs,

fol. 573. in impresione Colonienſi: Ad temperandum Bartoli ſententiam, quantum ad pœnam, quidam interpretantur eum intelligendũ de ſocijs criminum: ſed alij abſolutè intelligendũ putant de omni ſciente & non reuelante. Quare Baldus & alij clamant cõtra Bartolum, quod anima ipſius & omnium qui eum ſequuntur, crucientur in inferno: eo quod ſint homicidæ.

Ex hís infero, Iudicem non ſolùm teneri ratione officij, virtute cuius obligatur, vt prouincia purgetur à malefactoribus & hoſtibus communis ſalutis, iuxta L. Cõgruit. ff. de offic. præſid. ſed etiam legis naturalis vinculo, quo etiam priuati tenentur, ad credendum denunciationi rationali, ex circunſtantijs, & ad inquirendum circa denunciatos. Quod ſi omittat, duplici ratione peccat: quia duplicẽ legem tranſgreditur, iuſtitię, & charitatis: & ratione iuſtitię, qua obligatur reipub. ex officio prouidere de malis imminentibus ſi negligit, & reſpub. cuius intereſt delicta puniri, cap. vt famæ. de ſententia excom. & L. Ita vulneratus. ff. ad legem Aquil. patitur detrimentum, grauiſsimè peccat, & criminis fit particeps, ex cap. 1. de offic. & poteſt. iudicis deleg. & Innocentio, Baldo, Decio, Barbátio, Panormi & omnibus DD. cum, T. ibid. & tenetur ad reſtitutionem omniũ damnorum, quæ inde redundant vel in rempub. vel in

priua-

priuatos, vt definitur ex d. c. 1. de offic. deleg. & cõmuni ſententia Theologorum. S. Tho. 2. 2. q. 62. & 7. Domi. Soti lib. 4. de iuſtit. & iure. q. 7. art. 3. Ioan. Medinæ in Cod. de rebus reſtituendis. q. 9. Mart. Nauar. in manuali cap. 17. nu. 21. Sylueſt. in verb. Reſtitutio. 3. num. 6. Angeli in verb. Iudex. §. 8. Caietani in Summa, verbo reſtitutio, cap. 1. verſic. Non obſtans. Aureę Armillæ ibidem. Ioſephi Angles in floribus in 2. par. 4. ſentent. in q. Quis reſtituere teneatur, Nona difficultate. concluſ. 1. & aliorum. Deinde deduco cum Dom. Soto, in li. de tegendo. & deteg. ſecretum, loc. cit. & Nauarr. Confeſſarius tenetur huiuſmodi reos admonere, vt ſocios denunciẽt in caſibus exceptis, quod ſi facere renuant, eos abſoluere nequaquam debet, & ſi abſoluerit, æquè peccat abſoluendo, atq; rei non denunciando. Pro iudicibus annotandũ ex Doctoribus, quod quando facienda eſt interrogatio ſecundũ iuris diſpoſitionem, de complicibus, vt non fiat in ſpecie vel indiuiduo contra aliquam ſingularẽ perſonam, niſi aliud indicium ad inquirendum moueat. Quia hoc potius eſſet officium ſuggerentis, quam interrogantis, & factu peſsimum: ſed in genere, quos habeant complices, vt eos nominent, iuxta doctrinam Saliceti in L. fin. Cod. de accuſat. communiter receptã à practicis. Quare grauiſsimè peccant iudices,

qui

qui cogunt reos quocunq; modo per fas & nefas detegere socios, & summa repræhensione digni sunt, vt bene tradunt Iulius Clarus. lib. 5. loc. cit. q. 21. vers. Retenta igitur, in fine. & Nauar. in manuali. cap. 18. num. 59.

Postremò ex superiori doctrina infero: quod si reus de se confessus, aliquem in sua societate nouerit pœnituisse & conuersum, nec ampliùs esse periculum moraliter præsumpserit redeundi ad vomitum, non tenetur talem iudici interroganti denunciare; imò si denunciet, peccat.

Secunda ratio sumpta ex differentia criminum exceptorum & non exceptorũ. Omnium tam Theologorũ, quam canonistarum & legistarum iudicio receptum est, quod de se confessus, super aliorum conscientia non debet interrogari, & si interrogetur, non creditur ei, ex iuribus allegatis; & hac regula nõ obstante casus supradicti excipiuntur, in quibus debent interrogari, & eis credendũ. Ergo eorum confessio fidem facit: aliàs nulla est distinctio inter casus exceptos & non exceptos, contra iura & leges allegatas, & communem Doctorum sententiam.

Tertia. Regulæ standum & inhærendum est, donec de exceptione & fallentia ostendatur, & probatur ex Gloss. recepta in L. omnis diffinitio. ff. de regulis iuris. & in 6. in Rubrica eiusd. tit. Petro de Ancharano ibidem Bartol.

Bartol. l. 1. num. 2. ff. si quis in ius vocatus non ierit. Panorm. in cap. ad nostram, nu. 9. & in cap. Consuluit. 1. num. 4. de appellat. Iacobo Menochio lib. 1. q. 91. num. 16. de arbitr. Iudic. quæst. Zasio in tract. de substitutionibus cap. 6. nu. 3. Couarr. lib. 2. variar. resolut. cap. 12. num. 4. Nauar. in Rubr. cap. Nouit, de iudicijs, num 61. Sed crimen maleficorum ostenditur & probatur exceptum à Regula illa cōmuni posita in cap. 1. de confess. & L. fin. Cod. de accus. in quo reus interrogandus de socio, & ei credendum est. Ergo. Probatur assumptum ex L. fin. Co. de malefic. & mathe. cuius verba sunt: Quicunque maleficorum labe pollutum audierit, depræhenderit, occupauerit: ilico ad publicum pertrahat, & iudicum oculis, communis hostem salutis ostendat. Quod si quisquam ex agitatoribus, id est, aurigis, seu quolibet alio genere hominum, contra hoc edictum venire attentauerit, aut clamdestinis supplicijs etiam manifestum reum maleficæ artis oppresserit, vltimum supplicium nō euadat: geminæ suspicionis obnoxius, quod aut publicum reum, ne facinoris socios publicaret, seueritati legū m, & debitæ subtraxerit quæstioni, aut proprium fortassis inimicum sub huiusmodi vindictæ nomine, consilio atrociori confecerit: hæc sunt verba legis, in qua notanda verba, quod suspicionis redditur

obnoxius:

obnoxius: quia publicũ reum, ne socios criminis publicaret, etiam puniendos, seueritati legum subtraxerit. Atq; hanc legem, ne quis in intelligentia dubitet, in hunc modum allegatam interpretantur cõmuniter Doctores, Alberic. in d. leg. Bartol. in l. Repeti. ff. de quæst. Baldus lib. 1. cons 95. incipiente Regula iuris est. Specul. in tit. de accusat. versiculo, item repellitur. Angel. ab Aretio in tract. de malefi. versu. Semproniũ mandatorem, fol. 19. col. 2. verbo. Quæro an particeps. Panorm. Ioan. Immolen. & Anth. à Butrio in cap. 1. de Confess. Albert. de Gandino in tract. de malefi. in Rubr. de quæstionibus. Franciscus Brunus in tract. de indicijs & tortura q. 3. 1. par. à num. 9. Salicet. in L. fin. C. de accusat. Glos. ibidem. & in C. de testi. L. Quoniam liberi. & in c. 1. de Confess. Marsil. in L. 1. §. D. Antoninus. ff. de quæst. & ibidem in L. Repeti. col. penult. Nauarr. in manuali c. 18. nu. 58. Menochius li. 2. de arbi. Iud. casu 474. num. 33. & alij alibi: Recedere autem à textu Iuris, ratione, & communi sententia, summæ temeritatis est.

Quarta. Malefici sunt latrones & plusquam latrones: maius enim est occidere veneno, quam gladio, ex L. 1. C. de malefi. & math. Sed latroni contra latronem adhibetur fides. C. de ferijs. L. penult. & ff. de custod. & ex trib. reor. L. Diuus Adrian. & communi Doctorum

ctorum sententia & praxi. Ergo.

Quinta. Malefici faciunt coniurationem cum Dæmonibus, in perniciem hominum, & destructionem omnium, quæ communem salutem tam corporalem, quàm spiritualem humanam promouent, vt experientia cõstat, & processibus exploratum est: quare d. lex eos meritò hostes communis salutis appellat. Sed in coniuratione datur fides socio contra socium, ex cap. fin. de testib. cogend. & ibidem consensu omnium, & Bald. in cap. Quoniam liberi. Cod. de testibus.

Sexta. Malefici sunt rei læsæ maiestatis diuinæ. Ipsam propemodum diuinam pulsant maiestatem. L. Etsi excepta, Cod. eod. Si enim crimen læsæ maiestatis committit, qui in Imperatorem, Regem aut Principem conuicia conijcit, eis insidiatur ex odio, in ministros, vel in Reginam delinquit: Quanto magis obnoxij erunt tanti criminis, qui diuinam Maiestatem blasphemant, sanctissimam Dei genetricem Reginam cœli maximis iniurijs afficiunt, atque Regis æterni ministros in cœlo regnantes, & in terra militantes omni modo odio persequuntur? Sed in crimine læsæ maiestatis humanæ creditur socio contra socium, vt constat ex cap. 1. de Cõfess. & communi omnium sententia. Ergo & in hoc; quia sicut vbi est par ratio, est idem ius: sic etiam vbi est maior ratio, maius.

Ratio

Ratio autem quare excipiatur à regula crimen læsæ maiestatis humanę est immanitas, & reipub. vtilitas, quæ profectò à fortiori militat in hoc crimine. Et confirmatur: quia hoc crimen multa habet priuilegia cõmunia cum scelere lęsæ maiestatis, quilibet enim admittitur ad accusandum, quilibet potest capere, modò Iudici deinde præsentet: quilibet etiã ob hoc crimen, cuiuscunq; sit dignitatis, torturæ subijcitur, & inuentus reus punitur: ex d. L. Etsi excepta. Quomodo hoc crimen spectet ad læsæ maiestatis peccatum, vide Iodocum Damhauderium in practica Criminali. cap. 61.

Septima. Malefici sunt sacrilegi, rebus enim sacramentalibus & sacramentis sacramẽtorum abutuntur in maximis sceleribus. Sed in crimine sacrilegij inquisitus potest interrogari de socijs, & ei creditur, si alij non sint testes. 2. q. 1. & ca. Qui autem. 17. q. 4. Campegius in tract. de testib. reg. 86. fallent. 9. Lancelot. in tract. de offic. prætoris in criminal. in cap. de Sacrilegijs. num. 2. & alibi. Menoch. in loco proximè citato, num. 30. & alij quos ipse citat.

Octaua. Malefici sunt proditores patriæ: faciunt enim tractatus, vt experientia cõstat, quomodo vineas destruant, fructus perdant, & annonæ caritatem introducant. At proditoribus creditur contra socios. C. ad Legem Iuliam

Iuliam Maiestat. Leg. penult. & fin.

Nona. Malefici aut sunt hæretici, aut eorum facta sapiunt hæresin: ex cap. Accusatus. lib.6.§. Sanè. Hoc qui negat, rerum experientiam impugnat. Quid enim aliud arguit, Deo abrenunciare, pacta cum dæmonibus inire, Diabolos adorare, Dei genitricem blasphemijs lacerare, mysterijs nostræ salutis abuti, corpus Christi conculcare, aliaq; nefandissima scelera in Deum, sanctosque committere? Quæ omnia aut hæreses sunt, aut manifestam hæresin sapiunt. Sed in hæresi socius admittitur contra socium, ex cap. In fidei fauorem, in 6. & communi omnium sententia.

Decima. Eis, qui veritatem loquuntur, credendum est: alias fides humana periret. Sed cõmuniter accidit, vt socij in hoc crimine complices denunciantes, veritatem dicant: &, si in casu vnus inueniatur, qui in denunciando fallatur, centum vel plures veritatem dicunt, vt constat experientia, & processibus contra maleficos. A cõmuniter autem accidentibus licet argumentari in materia morali. Vnde Baldus locum à communiter accidentibus tradit facere indicium indubitatũ, in additionibus ad speculatorem, tit. de sent. & his quæ ipsam sequuntur, in versic. incipiente, ad mortem. Quod latiùs ostendit Marsil. in pract. criminali. §. Secunda. nu.36. Id quod confirmo ex doctrina S. Thom. 2.2.

quæst. 70. artic. 2. qui dicit, quod in actibus humanis, super quibus constituuntur iudicia, & exiguntur testimonia, non potest adhiberi certitudo demonstratiua, eò quod sint contingentia & variabilia. Sufficit ergo probabilis certitudo, quæ vt in pluribus veritatẽ attingat, & sic in paucioribus à veritate deficiat: hæc S. Thomas. Si enim testimoniũ hominum esset reijciendum, quia testes quandoq; falluntur, vel falsum testimonium dicunt, omne iudicium cessaret. Nam & in iudicio Susannæ falsa erant testimonia: & quando Saluator morti adiudicabatur, & Actor. 6. in condemnatione Stephani: & apud homines, innocentes quandoq; condemnantur: nõ tamen propterea testimonia humana, quæ vt plurimum veritatem attingunt, relinquuntur. Et ideò in hoc crimine etsi error contingat quandoq; in denunciationibus, nõ propterea fides omnis eis adimenda. In iudicijs & testimonijs falsitatem & errorem quandoq; contingere, probat nobilis illa difficultas apud Theologos & Iurisconsultos: An Iudex contra veritatem sibi notam, secundum allegata & probata posit sententiam pronunciare, & innocentem sibi cognitum condemnare? Cuius affirmantem partem tenent S. Tho. 2.2. q. 76. arti. 2. & q. 64. arti. 3. ad 3. Alexan. Halen. 3. par. q. 40. membr. 6. Caiet. in loc. S. Thom. Syluest. in verbo, Iudex 2. q. 5. Do-
minicus

minicus Sotus l. 5. de iust. & iure q. 4. art. 2. & ex Iurisconsultis Bartol. in L. Illicitas, de offic. præsid. Ioan. Andr. in speculo, tit. de disput. & alleg. §. Satis. Gloss. in cap. pastoralis, §. quia de offic. Delegati. & Felin. ibidem. Couar. li. 1. variarum resol. ca. 1. & alij alibi. Non ergo ex humanis veritas tollenda est, quia propter hominum fragilitatem & inconstantiam quandoque homines à veritate deficiunt.

Vndecima ratio. Testes, qui non debent examinari, examinati faciunt aliqualem fidẽ, quia faciunt quale quale indicium, vt Doctores loquuntur. Bald. in L. Martinus. ff. de quæst. & in L. Cunctos populos. C. de summa Trinit. & fide Cathol. Salicet. in L. Si seruos. C. de testib. Gloss. in L. 3. ff. de testib. Quod latiùs probat Marsil. in practica. §. Diligenter. à num. 141. Ergo magis credendum illi testi, qui debuit examinari, quia maiorem fidem facit. Si enim id quod videtur minus adesse, adest: multò magis quod magis videtur adesse, adest. Sed maleficus de se confessus, examinari debet de complicibus, ex LL. & communi sententia: Ergo.

Duodecima ratio sumpta est ex praxi Ecclesiæ, quæ tradit eis esse habendam fidem. Nam omni tempore iudices ex huiusmodi denunciationibus inquisiuerunt contra denunciatos, vt patet ex Malleo Malefi. & Bulla

Innocentij octaui, Malleo præfixa: Nicolao Iaquerio & Barth. Spineo, Sacri Pallatij Magistro in lib. de Strygibus, & Paulo Grillando Iurisconsulto, causarum Criminalium in vrbe Iudice, in li. 2. de Sortilegijs. Omnes enim dicti & alij, processus instituerunt secundum formam Iuris, in inquisitione hæreticorum seruandam. Sed in hac forma continetur, vt credatur consortibus, ex lib. 6. de hæret. cap. In fidei fauorem.

2. Concl. *Certum etiam est, quod maleficis de se confeßis non habetur tanta fides, quanta hominibus integræ famæ, opinionis & vitæ.*

OMnes in hac re conueniunt: quia ex confeßione proprij criminis, aliquo modo eorum in opinione hominum læsa est fides: Aliàs etiam ad trium vel quatuor denunciationes posset aliquis damnari: quod non est in praxi, vt in conclusione vltima pleniùs declarabitur.

3. Conclusio. *Confeßio malefici contra socium facit indicium ad torturam.*

NOtandvm: hæc conclusio duplicem potest habere sensum: vnus est, quod cõfeßio vnius contra socium sit sufficiens ad torturam, absq; alijs indicijs & adminiculis, & sic

ſic tenent Cynus in L. fin. C. de accuſat. Anthon. de Butrio in cap. 1. de confeſſ. Paulus de Leazarijs in ca. grauis. De depoſito, vt citat eos Alexan. lib. 3. conſil. 89. incipiente: Viſo themate anteſcriptæ. In eundem videntur deſcendere ſenſum Ioan. Immol. & Panorm. in cap. d. de confeſſ. Angel. in d. L. fin. & Dinus in tractatu de quæſt. Secundus ſenſus eſt, quod confeſsio vnius contra ſocium, vnū faciat indicium, non per ſe ſufficiens ſine alia præſumptione vel indicijs; & hunc in concluſione intendimus.

Probatur nunc Concluſio, præſuppoſitis ſuprà probatis: In criminibus exceptis ſociū interrogandum de ſocijs, & Maleficium eſſe è numero exceptorum. In criminibus exceptis dictum ſocij facere indicium ad torturam, à fortiori probat authoritas Doctorū pro primo ſenſu citatorum. Nam qui ſentit id, quod maius eſt, multò magis id quod minus eſt, ſub eodem gradu ſentire dicitur. Deinde in ſenſu noſtro tenent cōmuniter Doctores, in criminibus exceptis confeſsionem ſocij contra ſocium facere indicium ad torturam: Innocentius in cap. Quoniam. de teſtib. Gloſſ. in L. fin. C. de accuſ. & in L. Quoniam liberi. C. de teſt. quam ibid. Doctores ſequuntur. Alexan. in d. Conſilio. & in lib. 2. conſ. 211. incipiente. Viſa facti renunciatione. Philippus Decius in conſil. 189. num. 7. & 10. inci-

piente Lætatus sum plurimum, &c. Idem in cap. Quoniam de test. Philip. Corneus vol. 1. consil. 58. Hyppol. Marsil. in consil. criminalibus. consil. 22. & 109. num. 11. & in L. 1. §. D. Antoninus. ff. de q. & latè in praxi criminali. §. Diligenter, à num. 59. Ludouic. Roman. in consil. 154. Baldus 1. vol. consil. 95. Conrard. Lancilottus in tract. de offic. prætoris in criminalibus in tit. de negatione criminis & tormentis, num. 23. Albert. Gandinus in tractatu maleficorum, in Rubrica de quæstionibus & tormentis: & hæc est communis sententia, vt tradit Iulius Clarus lib. 5. sententiarum. §. fin. q. 21. versic. Sed quid in criminibus exceptis. Idem confirmo ex definitione & differentia indicij leuis & grauis, secundũ practicos. Leue est, cui contingit frequenter abesse veritatem. Graue, cui contingit frequenter adesse veritatem. Sed maleficorum denuntiationibus nõ solùm frequenter, sed aut ferè semper, aut semper contingit adesse veritatem, vt Iudicum experientia & processibus constat, ergo denunciatio malefici contra socium facit indicium graue: quia cui competit definitio, cõpetit & definitum.

4. Concl. *Confeßio vnius socij in maleficio contra alium, est sufficiens ad inquirendum in criminibus exceptis.*

Proba-

PROBATVR. Confeſsio huiuſmodi aliquem habet effectum, vt conſtat ex dictis. Ergo ad inquirendũ: cùm per ſe non ſufficiat ad torturam, imò in non exceptis tradunt Doctores nominationem ſocij efficere, vt Iudex poſsit inquirere: quanto magis in exceptis? Deinde noſtram concluſionem tenent cõmuniter Doctores, vt docet Clarus loc. cit. verſic. Retenta ergo cõmuni concluſione.

Ex hac concluſione ſequitur, quod Iudex habita confeſsione vnius malefici contra participem criminis, debet cautè inquirere circa nominati ſtatum & conuerſationem, & indagare an alia reperiantur indicia.

5. Concluſ. *Confeſsio ſocij contra complices & participes in crimine, in maleficorum ſcelere, ſi aliam habet præſumptionem adiunctam, vel indicium, aut indicia, facit indicium ad torturam ſufficiens.*

PROBATVR concluſio ex Gloſ. & Saliceto in L. fin. C. de accuſ. vbi Salic. dicit in exceptis talem confeſsionem ſiue nominationẽ ſecundũ Doctores facere indicium ad torturam, quam ipſe moderatur ex Gloſ. citata, ſi talis nominatio ſit cõiuncta cũ alia præſumptione: & hanc doctrinam Saliceti Doctores in praxi ſequuntur, vt teſtatur Iul. Clarus in q. d. & in ſpecie Alexander lib. 3. conſil. 59.

incipiente: Viso themate. Albertus Gandinus loc. cit. Francis. Brunus de indicijs & tortura, loco d. vers. Qualis autem sit modus. Guido à Suzaria, de indicijs & tortura. num. 49. & ibid. in addit. Ludouicus Bologninus. Hippol. Marsi. in consi. 28. nu. 17. & in consil. 130. num 42. vbi latè probat ex Alexan. & alijs. Atq; hìc pro lectore notandum, quando citantur consilia Marsilij, intelligendum de criminalibus & non ciuilibus in hac materia.

Circa hanc conclusionem & alias de confessione socij criminis, secundum Doctores notandum est, ad hoc vt dictum socij faciat indicium ad torturam, requiri, vt in tormentis confiteatur. Sic tenent cõmuniter Doctores: quia cum sit infamis & vilis factus ex cõfessione proprij criminis, purgandus est talis defectus tortura. Bald. 1. vol. consi. 95. Alexand. 5. vol. conf. 152. incipiente. Viso processu, num. 17. Raphaël Fulgosius consil. 173. incipiente, In causa inquisitionis. Marf. conf. 22. num. 22. & 109. num. 13. & in practica criminali. §. Diligenter. num. 61. Gandinus de quæst. & torment. §. Nunc restat formare. Alberic. in L. fin. C. de accusat. Addo his ea, quæ secundum Baldum, Salicetum, Oldratũ & alios, Iason in L. Cunctos populos. de summa Trinit. & fid. Cath. num. 70. in prima lectura, & in 2. num. 51. docet infames in criminalibus cum tortura admitti, adhoc vt indicium

dicium

dicium faciant ad torturam, in ſubſidium: quæ cōmunis Doctorum eſt ſententia, vt infrà conſtabit. & licet Couarruuias lib. 2. variarum Reſolutionum cap. 13. num. 8. videatur tenere, quod tantum in ciuilibus id obtineat, vt periurium & infamia tormentis purgentur: tamen ipſe intelligendus eſt, quantũ ad abſolutam probationem: & ita communi non aduerſatur, imò maximè fauet. Quia vt Bartol. in L. fin. in fine. ff. de in lit. iurand. vult, quotieſcunq; probatio probat in ciuilibus: in criminalibus facit indicium ad torturam, quod comprobat Marſi. in practica. d. §. Diligenter. num. 133. Quod autem ſocij criminis cum tormentis admittantur, valde iuridicum eſt, & in quibuſdam locis ſeruatur. Dicit tamen Chaſſançus in conſuetudini. Burgundiæ, in Rubr. 1. ſe hoc ſæpè allegâſſe in curia Franciæ: Curiam tamen non attendere in delictis atrociorібꝰ, quæ fiunt de nocte, & clandeſtinis; ſed admittere, propter difficultatem probationis, probationem ſociorum criminis ſine tortura, in caſibus, quibus ſocij criminis admittuntur. Seruanda autem in hac re conſuetudo loci, vbi ius dicitur, vt tradit Clarus q. cit. Conſtitutiones Imperiales Criminales Caroli Quinti quamuis declarent ſocium contra ſocium facere indiciũ ad torturam, inter alias conditiones, nulla tamen fit mentio, quod debeat fieri nominatio

in tortura, vt eſt videre in articulo 31. Concedendum tamen maximè in vilibus perſonis, confeſsionem reddi probabiliorem, quando examen fit in tormentis. 2. q. 1. can. In primis. & 5. q. 5. can. Illi qui. & L. ob carnem. & L. 2. ff. de teſt. & in Auth. de teſt. §. Si verò etiam. Aduertendum tamen pro praxi, non eſſe neceſſarium, vt confitens actu tractus ſit ad tormenta, modò metu tormentorum confiteatur. Quia confiteri in tormentis, & metu tormentorum, æquiparantur in iure, vt tradunt Bartol. in L. 1. §. D. Seuerus. ff. de quæſt. Bald. in tract. de quæſt. & torm. Guido à Suzaria de indicijs & tortura num. 72. & ibid. in addition. Bologninus, & communiter practici. Metu autem tormentorum fit confeſsio, non ſolùm quando actualiter tortura adhibetur, ſed etiam quando eſt in locum tormentorũ ductus ad torquendum, vel præcedunt minę tormentorum, ſecundũ Angelum ab Aretio in tract. malefi. verbo, Fama publica. Bartol. in d. L. 1. Gandin. in tract. de malefi. in Rub. de quæſt. & torment. Marſil. in Practica criminali. §. Expedita. num. 10.

Sed hîc exurgit dubium.

An ad hoc vt dictum ſocij faciat indicium requiratur, vt deponat cum iuramento?

Marſilius in practic. §. Diligenter. à num. 63. tenet

63. tenet quod ſic; & propterea dicit ſe Bononię ſemel liberaſſe à furca quendam furẽ, nomine Lodouicũ de Pariſijs. Eundem ſequitur Iulius Clarus in d. q. 21. verſic. Quæro nunquid ad hoc: & dicit, quod ſic ſemper viderit obſeruari. Sufficit autem vt fiat iuramentum, vel antè torturam, vel præſente ipſo, contra quem deponit, prout ſeruatur in confrontatione teſte Boërio de inciſ. 319. Marc. Anton. Blancus in tract. de indicijs num. 384. tenet contrarium, vt citant eum Clarus & Menochius lib. 2. de arbit. Indic. quæſt. nume. 60. Tradit Menoch. ex aliorum authoritate praxim eſſe ſeruandam; & hoc videtur tenendũ, Requirunt enim iura & leges iuramentum in teſte, qui plenè probare debet, quod nõ eſt in propoſito: quare tantus rigor iuris non attenditur. Pro cuius rei confirmatione facit, quod idem Marſi. in eod. §. infra nu. 143. latè probat, teſtem examinatũ ſine iuramento facere præſumptionem. Hoc tamen ſemper faciendum à prudenti & timorato Iudice, qui Deum & iuſtitiam ante oculos habere debet, vt quando Reus complices in caſibus, quibus tenetur, nominat, eum admoneat, vt propriæ memor ſalutis, nemini iniuriã faciat, ſed bene conſideret, quid loquatur, imò & interrogare poterit reum, an in animam & cõſcientiam ſuam velit recipere, ſic ſe rem habere: hoc enim induit quaſi rationem iuramenti.

Hic

Hic libet pro nostra materia mouere dubium.

An dictum mandatarij solum sine alijs adminiculis vel indicijs, faciat indicium ad torturam contra mandantem?

Exempli gratia, in præsenti crimine inter maleficos & maleficas sunt homines inferioris sortis, vilis conditionis, mediocris status & superioris: Nunc maleficus vilis cõditionis & pauper fatetur se grandinem mouisse, ad perdendũ frumentum. Ipse est pauper, mendicat panem, mallet frumenti copiam, quàm inopiam: præsumit meritò Iudex talem motu proprio non fecisse, sed alio mandante, vel alijs superioris ordinis. Interrogat de mandantibus vel mandante: Mandatarius verò reuelat & denunciat mandantem. An talis denunciatio faciat indicium solum, ita vt mandans posisit capi & torqueri? Ante resolutionem notandũ est, quod mandatarius potest interrogari de mandante, quando præsumptio est verisimilis eum fecisse ex alterius mandato. Deinde aduertendum, etsi mandans non dicatur propriè facere, interpretatiuè tamen, vt Doctores loquũtur, concurrit. Vnde tenetur de delicto mandatarij, & punitur eadem pœna regulariter, qua mandatarius. Bartol. in L. Non solum. ff. de

ff. de iniurijs. §. Si mandato: & est communis opinio, vt testantur Albert. Gandinus in tracta. de malefic. in Rubr. de pœnis. Iulius Clarus lib. 5. §. fin. quæst. 89 Lancilottus in tract: de offic. prætoris in cap. de mandante homicidium. Didac. Couarr. in Clement. Furiosus de homicidio. Hoc tamen sciendũ est, quod quando mandans est potens & seuerus erga eos, mitiùs puniendus est mandatarius: quia cum actio tum minùs sit voluntaria, minùs in eadem specie peccat. Metus enim etsi non tollat, minuit tamen voluntarium.

Respondetur nunc conformiter superioribus conclusionibus, quod mandatarij dictũ solum sine alia præsumptione, vel indicijs nõ est sufficiens ad hoc, vt mandans possit subijci tormentis, vt patet ex proxima Conclusione. Deinde ob aliam rationem, quam ponunt Clarus d. lib. quæst. 21. & Marsil. in §. Diligenter. num. 39. Quia aliàs esset in potestate cuiuslibet hominis scelesti, & vilis personæ, vt vir probus subijceretur tormentis: quod esset impium & absurdum, & ita dicit Clarus, quod viderit semper seruari: hoc tamen modo, vt in criminibus exceptis leuiores suspiciones sufficiant, quam in non exceptis. Quæ praxis benè notanda est ad propositum, quod propter atrocitatem criminis, & occulti exercitij naturam, leuiores sufficiant suspiciones: sicuti etiam in hæresi omnium iudicio leuiora argu-

ra argumenta & signa, quam in alijs, acceptantur ad præsumendum ex L.2.C. de hæret. Felino in cap. literas. de præsumpt. Lancilotto in d. tract. in cap. de hæreticis num. 8.

Dicet quispiam, cum hìc agatur de indicijs, quot indicia requirantur ad torturam? Respondetur, secundum Doctores, in praxi ita seruari, quod per vnum indiciũ, si sit proximum, procedatur ad torturam: vt si sit vnus bonus testis de visu, vel Confessio extra iudicium, vel res reperta apud reum presumptum. Atq; etiam duo leuia vnum sufficiens ad torturam efficiunt, vt Doctores practici Lancilott. in d. tract. in ca. de negatione criminis. num. 29. Marsi. in practica, & alij colligunt ex Bart. L. fin. ff. de quæst. Quod autem de consuetudine seruetur, vt propter vnum indicium Reus tormentis subijciatur, attestantur Ioan. Andreas in addit. ad Speculato. in tit. de præsumpt. §. Species. Alexand. lib. 1. consil. 77. Albericus in L. Si quis alicui. C. ad legem Iuliam Maiest. & hæc est cõmunis opinio, vt tradunt Clarus li. 5. §. fin. q. 84. & Marsil. in pract. criminali. §. Diligenter, à num. 177. Animaduertendum est, quod in materia indiciorum & torturæ non potest in omnibus dari certa regula, propter varios casus emergentes. Ideò Iudicis arbitrio multa relinquuntur, an vnum sufficiat indiciũ, vel plura, vel quale. Iudicis tamen arbitrium in hoc; sicut

ſicut in alijs omnibus, debet eſſe, iuri & æquitati conſonum: aliàs non valet, nec debet ſequi propriam conſcientiam, ſed publicam & regulas legum, vt latè Marſil. in practica loco citato à nume. 27. proſequitur: quia in arbitrijs Iudex debet facere ſuum arbitrium cum conſilio peritorum. Quando enim dicitur aliquid relinqui Iudicis arbitrio, non is eſt ſenſus, vt fortaſsè indocti iudices & iuris imperiti intelligunt, quod quiſq; Iudex pro ſuo ſenſu & cerebro poſsit decernere, ita vt pro ratione ſit voluntas propria, ſed quod Iudex conſideratis circunſtantijs rerum & perſonarum, nec non etiam legum decretis, & doctorum ſententijs, arbitretur quod iuri & æquitati conſonum erit, quando lex expreſsè de iuſtitia non ſtatuit. Vnde arbitraria, quę dantur iudicibus, intelliguntur concedi, ſecundum mentem legis, & arbitrium intellectus rationis, vt rectè docet Andreas Barbatius in cap. 1. de conſtitut. numer. 167. Si autem lex quid certi ſtatuat in caſu, legi ſtandum eſt. Hinc infertur, illa indicia maximè, quæ leges ponunt, & Doctores ex legibus colligunt, obſeruanda eſſe. Deinde breuiter deduco (inferius latiùs Deo duce probaturus) in materia maleficorum peccare quoſdam Iudices Iurium ignaros, qui requirunt tantam copiam indiciorum, vt ex natura & ſtatu iſtius exercitij, quod occultiſsimum eſt,

est, vix vnquam sit, aut esse velit, qui aut accusare, aut denunciare audeat; maximè cùm regulariter omne indicium, secundum communem sententiam, quam etiam Constitutio criminalis Caroli Quinti in articulo 23. complectitur, per duos testes probandũ sit: Cùm tamen iura, Doctores, & praxes doctissimarũ curiarum, in enormibus, clamdestinis, & occultis, ne crimina impunita maneant, Diuina maiestas grauissimè lędatur, atq; ad iram prouocetur, & respub. patiatur: leuiores & minores quam in alijs admittant suspiciones, & minora argumenta seu indicia requirant, vt in probatione sextæ Conclusionis euidenter probabo.

Aliud hic dubium incidenter soluendũ, quod sæpè in praxi occurit: Casus talis est, Maleficus indicijs sufficientibus, & seruatis seruandis in tortura coram Iudice, notario & assistentibus proprium crimen confessus, deinde de consortibus interrogatus, cum iure & potuerit & debuerit interrogari, denunciauit duos, vel duas, vel plures: quam confessionem ratam habet, & confirmat, dum est ad bancham iuris, vt vocant, & sententiam expectat. Sententia lata proceditur ad executionẽ, & dum est in manibus Carnificis, locum præparatum ad incinerandum intraturus, vel instantia partis denunciatæ, vel importunitate admonentium mortis, & vrgentium per ani-

mæ ſalutem, vt cogitet verè, an falsò denunciauerit: reus perturbatus hiſcè vel ſimilibus verbis, dum in extremis militat, vertit ſe ad populum, dicens ad iudicem, vt paululum expectet, & ait, in præſentia omnium. Rogo vos omnes, vt mihi ignoſcatis, atq; pro anima mea Dominum rogetis, & quia illos vel illas denunciaui tanquam participes criminis: excuſo eos, & dico me nihil mali de ipſis ſcire. Vel, delatis præſentibus & inſtantibus reſpondet: habeo vos pro bonis & probis. Quibus peractis non eſt ampliùs locus verbis, ſed proceditur ad executionem. Difficultas nunc eſt, an confeſsio in extremis facta elidat primam confeſsionem, in tortura & iudicio factam, ita vt prior non ſit ampliùs indicium ad torturam contra denunciatos, iuxta modum in concluſione expoſitum.

Videtur quod elidat, tum quia confeſsio nulla, & non perſeuerans, eiuſdem cenſetur virtutis, apud Doctores: tum quia quilibet in articulo mortis memor ſalutis præſumitur. can. Sancimus. 1.q.7. & Gloſ. in cap. literas. de præſumpt. Quæſtio hæc parum apud Doctores trita eſt. Eam in caſu forti mouet Marſilius in practica criminali. §. Reſtat. in principio, & ſolnit in partem negantē: & ſic etiam in præſenti reſoluimus: Non eſſe ſtandum tali confeſsioni, quæ in extremis fit: & probatur ex L. Si quis in graui. §. Si quis

moriens. ff. ad Syllan. vbi per illum textum Bartolus & alij dicunt, quod si aliquis Iudex, constitutus in mortis articulo, dicit se falsam tulisse sententiam, non statur ipsius dicto, nec ei creditur ad annullandum sententiam: & multis alijs iuribus & allegationibus prosequitur dictus auctor. Præterea eadem solemnitas requiritur in destruendo, quæ exigitur in construendo: nec non etiam eadem solemnitas postulatur in reuocatione actus, quæ in celebratione. Sed talis reuocatio in articulo mortis fit extraiudicialiter, sine debita solemnitate: denunciatio verò facta est seruatis seruandis in iudicio: & actus fortior est, qui fit in iudicio, quam qui fit extrà, iuxta Glos. receptam in Authen. Generaliter. C. de Episc. & Cleric. Ergo posterior cófessio non derogat priori. Atq; in maiorem confirmationem optima est ratio. Rei cùm ducuntur ad suppliciũ, & sunt in puncto mortis, adeo concutiuntur timore, & perturbantur angustia necis, vt quasi alieni à mente videantur, & plenũ iudicium non habeant, & oppressi mortis timore sunt veluti similes mortuis. Adhæc: talis persona, maximè si moriatur pœnitens sana mente & ratione, nõ confirmasset primam confessionem factam in tortura, quando sententia danda erat ad banchum iuris: tunc enim conscientiam suam aperuisset, & releuasset

ſet excuſando, quod in tormentis timore pœnæ, ad liberandum ſe à tortura, vel alia affectione mota, denunciaſſet tales, tanquam participes criminis, contra veritatem. Si autem in iudicio perſiſtit in prima confeſsione, veritatem dixiſſe & conſenſum præbuiſſe, in primam præſumitur. Quia qui tacet, quando loqui tenetur, & interrogatur, pro conſentiente habetur. Ex his ſimilibuſque argumentis videtur concludendum, quod in foro exteriori talis excuſatio in extremis non elidat primam confeſsionem: quamuis maximum quiddam apud Deum & homines ſit, quod ille reus ſtatim moriturus exculpet, & excuſet, quem inculpauit. Quod in contrarium obijcitur, verum eſt, quod confeſſio non perſeuerans æquiparetur confeſsioni nulli: hoc tamen intelligitur vſq; ad ſententiam condemnatoriã. Si reus non perſeueret in confeſsione facta in tortura, non poteſt cõdemnari vi prioris confeſsionis. At alia ratio eſt poſt ſententiam. Quod verò adducitur: moriens præſumitur memor ſalutis, verum eſt, ſi conſtanti & ſana mente, & deliberato iudicio reſpondeat, & non perturbetur timore mortis, vel inſtantia importuna partium, aut ſolicitantium. His addo, quod Baldus ait, in tractatu de pace Conſtantiæ. §. extra quæro. numero 66. qui tractatus habetur in 3. vol. Oceani iuris, fol. 77.

quem ſequitur Iaſon. in L. 1. ff. Per quam factum erit: num. 16. Non omnis qui moritur, vel eſt in extremo vitæ conſtitutus, eſt Sanctus Ioannes Baptiſta, licet receperit corpus Chriſti. Vnde licet ſit aliqualis præſumptio, non tamen tanta, vt multùm probet. Ex his duo elicio: Primum, pro Confeſſarijs, qui talium reorum audiunt cõfeſsiones in caſibus, quibus ſocios criminis tenentur denunciare, vt admoneant eos ſeriò in confeſsione, ad denunciandum eos, quos in conſcientia, ex certa ſcientia, ſepoſitis omnibus humanis affectionibus, nouerint conſortes, Iudici coram notario & teſtibus, & ſi quos fortè in tormẽtis ex odio, inuidia, vel timore pœnæ, vel alia cauſa contra veritatem denunciaſſent: reuocent cum eadem ſolemnitate, antè ſententiam. Quia ſi poſtea Confeſſarius reum comitetur ad ſupplicium, & tunc ſępius inculcando admoneat, vt memor ſalutis, ſi quem iniuſtè denunciaſſet, eum reuocet, ſtimulis conſcientiæ ex vna parte, cùm mors inſtet, & ratio reddenda ſit: & ex altera anxitate mortis exagitatus facilè contingere poſſet, vt totam primam confeſsionem in dubium reuocaret. Secundum, vt Iudex nunquam permittat, ſententia lata partes accedere ad inſtandũ & moleſtandum reum, ſed ſi iudicet cõfrontandos, vt loquuntur, id fieri curet ante ſententiam pro commoditate. Aliàs ſi poſt, quid per

per importunitatem reuocetur, generatur aliquo modo præiudiciũ tum iudicio, quod sanctum esse debet, & sine mendacio, tum etiam ipsi reo, qui falsum dixit, aut in falsum consensum dedit, dum loqui debebat, & tacuit, si postea non stet confessioni: Nec etiam secundum leges talis subsecuta reuocatio, vt suprà dictum, magni ponderis est, præsertim quando prima confessio fulcitur adminiculis, quæ ipsam probabilem reddunt. Vide ad hanc materiam constitutionem criminalem Caroli V. in art. 31. versi. Zum fünfften. Huic resolutioni multum fauet, casus in simili expressus in L. Si quis in graui. §. Si quis moriens. Ad Sillanian. vbi non creditur vulnerato morienti, qui in extremis vitæ, exempli gratia, dicit se à Titio vulneratum, nisi potuerit aliter probare. Ex qua lege Angelus ibidem, & Marsilius cons. 5. numer. 14. & cons. 109. tradunt dictum morientis facere indicium ad torturam. In contrarium est cõmunis opinio, facere aliqualem pręsumptionem, sed non tantam, quæ sufficiat ad torturam. Stephan. Bertrand. lib. 2. consil. 137. & alij multi, quos citat & sequitur Iul. Clarus lib. 5. quæst. 21. Vnde Constitutiones Criminales Caroli Quinti, in art. 28. determinant, quod sermo morientis, si quem denunciet, aliquod faciat indicium.

Cum in crimine maleficiorum denunciantes sæpè sint varij in confeßione, dubitatur meritò: Cui confeßioni standum?

HAEC quæstio si in generali tractetur, intricatissima est, & eam ad longum ex recentioribus tractant, Didacus Couar. li.2. variarum Resolut. cap. 13. Anthonius Gabriel. Romanus lib. 7. cōmunium conclusionum, concl. 26.27. 28.29. & seq.Iul. Clar. li. 5. Sententiarum iuris §. fin. & latissimè Menoch. lib. 2. de arbitrijs iudic. qq. casu. 108. Sed omissis alijs, quantum ad nostrum propositum, sit

Prima Conclus. In crimine hæresis & negotio fidei, si quis de seipso testificetur, & de alijs, etiamsi ex interuallo fuerint contraria testimonia prolata, nihilominus statur illi testimonio, quo heresis reuelatur, etiamsi priùs testimonium iuramento sit firmatum, & hæresin non detegat, secundum verò detegat, secundo potiùs statur: ex tex. & Glos. c. Accusatus. §. licet, de hæret. in 6. Felin. in ca. Cum in tua. col. 2 de testib. Menoch. loc.cit. num. 13. Couar. vbi supra num. & alij ab eo citati. Ratio Redditur à Repertorio inquisitorum in verbo. Testes. Couarr. & Menochio: Ne tam horrendum crimen, in perniciem Christianæ religionis, omninò maneat occultum. Vbi tamen seruanda est consideratio d. §. licet,

tet, vt ex manifestis indicijs appareat, talem non ex animæ leuitate, vel odij fomite, seu pecuniæ corruptione, sed zelo fidei & religionis suum testimonium corrigere, ac quod reuelat, reuelare. Et hoc est priuilegium concessum in fauorem fidei & religionis. Tantus enim est fauor fidei vt quamuis in alijs criminibus in dubio tutius sit nocentem absoluere, quam innocentem comdemnare: in hæresi tamen & negotio fidei, in dubio quis præsumitur hæreticus, quantum ad condemnationem pænitentiæ imponendæ in foro Ecclesiæ, pro vtilitate animæ. Franciscus Squillacens. de fide Catholica cap. 34. Glossa, & Immolen. ab eo citati. Iosephus Mascardus de probationib. vol. I. conclus. 495. numer. 8. & alij, quos ipse citat.

Secunda Conclus. Quod de hæresi & negocio fidei dictum, quantum ad testium varietatem, idem seruandum est in crimine maleficorum. Tum, quia eadem ratio multo fortiùs in hoc crimine militat: Cum hoc crimen maleficorum omni crimine sit atrocius, maximeque sit in perniciem Christianæ religionis, plurimaq; mala in Remp. redundent, si lateat: Tum, quia crimen maleficorũ omniũ iudicio refertur ad hęresin: Tum quia omni tempore, Inquisitores seruarunt modũ probandi & detegendi hoc crimen à canonib⁹ pręscriptum pro hæreticis. Vt est videre apud

Doctores mallei malefic. Syluestrum, Bartholomæum Spineum, Nicolaum Iaqueriũ, & alios.

6. Concluſ. *Confeßio duorum vel trium contra aliquem, vel aliquos participes criminis, regulariter facit indicium ad torturam, in crimine maleficorum.*

HANC Concluſionem ſic intelligo: ſi duo vel tres ſocij rei inuenti in tormentis, de ſe confeſsi, ſimul vel ſucceſsiuè denuntient alium, vel alios, faciunt indicium, vel indicia ſufficientia contra talem, vel tales, ad torturam: ſi in confeſsione conſtanter perſeuerent, pœnitentes ad iudicium accedant, morientes cum cõtritione, ita vt ex circunſtantijs adiunctis non poſsit præſumi eos mentiri: &, ſi alia non ſint indicia, Iudex poteſt & debet ex lege naturali ſuprà inſinuata, & ratione officij, tales denunciatos appræhendere, inquirere, & torturæ ſubijcere. Et in tali confeſsione multum eſt obſeruandum, an reus ſæpius confeſſionem contra alios reiteret, & geminet in tormentis poſtea, & ad banchum iuris: quia geminatio arguit magnam firmitatem animi & propoſiti. Marſil. in conſil. 113. num. 2. & in L. 1. ff. de quæſt. §. Quæſtioni. Felin. in ca. ſi cautio, De fide inſtrumentorum, num. 39. Decius in conſil. 185. numer. 10. Talis etiam

gemina-

geminatio & reiteratio præſupponit delibe-
rationem, iuxta Gloſſ. in cap. Si quis iratus. 2.
q. 3. Qua de cauſa non eſt reuocabilis prætex-
tu erroris aut falſitatis. Ludouic. Roman. in
conſ. 346. incipiente, in hac cauſa. Barth. in
L. Cum ſcimus. C. de Agricolis & cenſitis. li.
vndecimo. Bald. in L. Nec damnoſa. C. de
precibus Imperat. offerendis, & alij iam citati.
Dictũ in concluſione (regulariter) quia poſ-
ſit eſſe caſus, in quo tam paucæ denuntiatio-
nes non ſufficerent: vt ſi vir in poteſtate &
authoritate conſtitutus, à ſubditis denuncia-
retur tanti criminis, poſsit fortaſsè præſumi
ex odio factum, vel alio humano reſpectu,
præſertim ſi nullæ aliæ adſunt præſumptio-
nes coadiuuantes. Si tamẽ tales denũciationes
multiplicentur à perſonis infimæ, mediocris,
& fortaſsis æqualis (conſideratis conſideran-
dis) conditionis & ſtatus hominibus: iuſtitia
vendicat ſibi locum. Videndum etiam, an ta-
les denunciantes ſint maioris authoritatis ha-
biti: tunc enim eorum denunciationes ſunt
maioris etiam virtutis, in æquilibrio rationis,
contra pares, ſi debitæ ſeruantur conditiones.
Propter hoc enim crimen licet quemlibet, nõ
obſtante dignitate, torturæ ſubijcere, & in-
uentum reum punire. ex L. Etſi excepta. C.
De malefi. & mathe. Probatur nunc Conclu-
ſio ſic declarata.

Primò, authoritate omnium DD. allega-

torum in 3. & 5. conclus. Nam cum dubitant, an vnius confessio in exceptis sufficiat ad torturam, præsupponunt duorum vel trium sufficere: & communis & in praxi recepta opinio tenet, confessionem siue nominationem vnius facere indicium ad torturam, si alia præsumptione vel indicio iuuetur. Sed hic in proposito vnius inculpatio, vel nominatio coniungitur nominationi alterius. Ergo.

Secundò, ex communi sententia, vt supra ostensum est, vnum graue indicium & proximum sufficeret regulariter ad torturam. Sed inculpatio duorum vel trium facit grauissimum contra tertium: cum vnius faciat graue, ex definitione grauis indicij, & proximum: cum omnes rerum circunstantias nominans posset significare & aperire viam ad vlteriorem inquisitionem.

Tertiò, In crimine læsæ maiestatis diuinæ & humanæ, duorum sociorum confessio contra socium vel socios, sufficeret ad torturam, ex cap. In fidei fauorem. in 6. de hæret. & 6. quæst. 1. cap. Si quis cum militibus. & in L. Quisquis. Cod. ad legem Iuliam Maiest. & cõmuni doctorum sententia. Ergo & in nostro casu: quia vbi est similis ratio, idem ius est. ff. ad legem Aquili. L. Illud. & vbi maior ratio, maius ius. Ratio autem in dictis criminibus est enormitas criminis, & reipubl. damnum.

Sed

Sed magnitudine & immanitate hoc crimen omnia ſuperat, maximaque damna in rempubl. redundant, vt omnium confeſsionibus conſtat, & hiſce infœliciſsimis temporibus Reſpubl. experitur. Hinc benè Lambertus Danæus cap. 5. in dialogis de ſortiarijs & maleficis, ait: Sunt à fide ſceleratiſsimi apoſtatæ, Dei potentiæ perfidi abiuratores, rei læſæ maieſtatis diuinæ, transfugæ teterrimi, proditores Dei fœdiſsimi, aſſeclæ diaboli turpiſsimi, denique diabolici venefici, & impoſtôres, hæc ille. Si ergo in crimine læſæ maieſtatis diuinæ & humanæ, duo ſocij criminis contra participes faciunt indicium ad torturã ſufficiens, imò fortaſsè plus probant in defectu aliorum (nam iura eos in teſtes admittũt indiſtinctè) quis negabit in nefandiſsimo ſcelere duorum vel trium teſtimonium, de ſe confeſſorum, contra alios ſufficere ad torturam? quæ ſolum eſt mediũ, ad inquirendum veritatem. Quid immanius, quam Deo datam fidem abnegare, cum diabolo fœdus contra diuinam maieſtatem, eiuſque ſanctos contrahere, dæmonem adorare, ſanctiſsimam Dei genetricem blaſphemijs impetere, hoſti communis ſalutis obedientiam, homagiumque præſtare? Etenim qui in religionem diuinam peccat, omnibus facit iniuriam, & publicum crimen cõmittit. cap. Vergentis. de hæreticis, & C. eod. tit. L. Gazaros. Si ergo, vt L. 2.

ibidem definit, Hæreticorum vocabulo continentur, & latis aduerſus eos ſanctionibus debent ſuccumbere, qui vel leui argumento à iudicio Catholicæ religionis, & tramite detecti fuerint deuiare: quanto magis qui tot tamq; enormibus flagitijs non dico deuiare à fide, ſed totam religionem conculcare maximis argumẽtis cognoſcuntur, & deteguntur?

Quartò: in crimine latrocinij, & alijs exceptis, omnium practicorum iudicio, duorũ vel trium denunciationes contra conſortes criminis ſufficiunt ad torturam, ex legibus ſupra citatis & allegationibus. Et ſic practicatur in rebuſpubl. benè inſtitutis, doctiſsimorum virorum conſilijs, vt benè docent experientia, & aliorum teſtimonijs Iul. Clarus lib. 5. §. fin. practicæ criminalis. q. 21. verſ. Sed pone. Chaſſaneus in conſuetudinibus Burgundiæ, Rubr. 1. §. 5. num. 123. verſ. Et quantum ad laicũ. Raphaël Fulgoſius in conſ. 173. Alexand. conſ. 89. lib. 3. incipiente, Viſo themate ante ſcriptæ. In crimine hæreſis duos tantum ſufficere probat pluribus allegationibus. Ioſep. Maſcar. vol. 2. de probat. concl. 859.

Quintò. Omnium Doctorum iudicio, in defectum aliarum probationum, & in ſubſidium, admittuntur teſtes non integri, inhabiles, infames, & ſocij criminum, quando ex natura rei & actus alij haberi nõ poſſunt, iuxta communem rerum curſum. Sic tenent Panorm.

norm. Baldus. Hostien. Felinus & alij, in cap. fin. de test. cogend. Anthon. à Butrio in cap. Tertio loco, de Probat. Ioan. Andreas in addit. ad Speculat. tit de teste. §. 1. vers. Quid si olim. Bald. Glossa & alij d. in C. de testib. L. Quoniam liberi. Alexand. lib. 2. consil. 320. incipien. Et viso themate. & eod. li. consi. 166. incipiente, Animaduersis. & lib. 5. cons. 152. incipiente. Viso processu causæ. Philippus Cornęus 1. part. consi. 58. incipiente. Post reditum consilium dicitur mihi. Paulus Castr. 1. part. Consi. 348. incipien. Notandum quod adulterium. Decius in consil. 189. incip. Lætatus sum. à num. 10. Marsi. consil. 41. num. 6. & consi. 61. & 102. num. 7. & in practica criminali. §. Diligenter à num. 81. Mattheus Mathesil. in singularibus. versi. Nota quod subsidium, pagin. penul. Landfranc. in tractatu de depositionibus testium. nume. 102. Salyc. in L. Ea quidem. C. de accusat. Iason. in L. Cunctos populos. De summa Trinitat. & communis ibidem. Mart. Nauar. in manu. Confessariorum, cap. 25. num. 49. & 50. Plurimas ad hoc congregat allegationes Anthon. Gabriëlius, Romanus Fisci Apostoli aduocatus lib. 1. cõmunium conclusionum, in Rub. de testib. conclus. 7. Sed in crimine maleficorum aliter veritas haberi non potest, ex natura ipsius rei & actus, iuxta cõmunem rerum cursum. Eorum enim exercitia, conuenticula, coniu-

la, coniurationesque de nocte fiunt, & in locis secretis, & ab hominum consuetudine remotis. Vnde dicuntur striges, quia quasi aues nocturnæ de nocte strident, vt notat Syluester in summa, verb. Hæresis. 3. & sua maleficia exercent. Quæ autem de nocte fiunt, & in locis secretis, difficilis sunt probationis, vt pulchrè ostendunt Alexand. in d. consil. 166. & Marsil. in consil. 5. Si autem aliquod in rerum natura crimen est, quod aliter probari non posit, nisi per consortes & socios criminis, hoc profecto est, vt rei natura ostendit, & experientia rerum magistra docet.

Nunquid princeps tenebrarum est author principalis, qui odit lucem, & omnia inuisibiliter operatur? & quis probus eorum tractatibus & conuentibus interest, aut interesse permittitur, vt sit testis omni exceptione maior, qui testimonium ferat? Quis enim vir vxorem habens, cum qua noctes diesque versatur, ipsam innocentem affirmare audebit? Aut quæ mulier, virum ab hoc crimine liberum pronunciabit? Hic sibi locum vendicat illud Poëticum: Quo minimè credis gurgite, piscis erit. Quis igitur Iudex tam à ratione alienus est, qui bonorũ requirat testimonium, vbi nulli boni interesse possunt, nisi probitatem amittere, & pactum cum dæmone & sua societate inire velint? Atque hoc argumentum confirmat Regula illa Iuridica; in defe-
ctum

ctum probationũ, si ex negotij & actus natura non potest haberi legitima probatio, admittitur minus legitima: & lex contenta est ea probatione, quæ haberi potest. text. & Gloss. in cap. fin. de testib. cog. panormit. ibidem. Alexand. 1. volum. consil. 64. incipiente, Aeterni numinis inuocato spiritu. Marsil. consil. 5. & in practica criminali. §. Diligenter. num. 126. Bartol. & Immolen. in L. In illa stipulatione. in fine. de verbor. obligat. Chassaneus super consuetud. Burgundiæ, Rub. 1. §. 5. num. 173. Ampliùs roboratur ex panormitano in cap. De cætero. de testib. vbi testatur, quod licèt regulariter non admittantur laici contra clericos, in causa criminali; tamen quãdo delictum est commissum in villa, vbi solum vnus est clericus, in defectum probationum, admittendi sunt laici. Ad idem facit doctrina Saliceti in L. Ea quidem. C. de accusat. q. 5. recepta ab Angelo ab Aretio, in Tractat. de malefic. Verbo Metitor. & Marsilio d. consil. 5. & alijs. Quando in casu sumus, in quo testes integri haberi non possunt, tunc admittendi non integri: & ponit exemplum. Si quis lusit in prostibulo, & fuit deceptus propter taxillos falsos, &c. poterit læsionem & falsitatem probare per lenones & infames.

Sexto, in enormibus & occultis, facilior & prom-

& promptior debet esse Iudex in procedendo ad torturam, sicut in incantatione, venenatione & similibus, ex Bald. in L. Nemo deinceps. C. de Episcopali audient. Barbat. & alijs in addit. ad Bartol. L. fin. ff. de quæst. Quod latè confirmant Francis. Brunus in tractat. de indicijs & tortura, 2. part. q. 8. num. 2. & hæc est cõmunis regula, vt tradit Clarus lib 5. q. 64. vers. & ideò. Ratio redditur: quia ea, quæ in occulto fiunt difficiliùs probari possunt. Ex qua causa resultat illud Iuridicũ pronunciatum: In clamdestinis & occultis sufficere probationes per coniecturas, ob rei difficultatem, quæ aliàs non sufficerent. Occulta autem sunt, quæ fiunt de nocte, & in loco occulto, Baldus in L. Cum fratrem. Co. de his quibus vt indignis. in principio. Angel. in L. 1. §. Occisorum. ff. ad Syllanian. Hinc Baldus clamdestinum dicit: quia rarò inuenitur sine tortura, vt est venenatio, ex d. L. Cum fratrem. Quomodo autem quæ de nocte fiunt, difficilis sint probationis, probat latè Alexand. lib. 2. consi. 211. incipien. Visa facti narratione, & eodem lib. cons. 167. incipiente. Animaduersis his, quæ tam per testes. Atque crimen maleficorum ex his causis alijsque, quòd est occultissimum, leuioribus argumentis tortura inquiri posse quis dubitat? tamen à regula criminum aliorum exceptorum non recedimus, vt satis superque constat ex su-

ex ſupradictis. Quare autem maleficia potius fiant de nocte, & in locis ab hominum conuerſatione deſertis, duplex redditur ratio à Paulo Grillando, in lib. 2. de Sortilegijs ca. 4. Prima, quia Dæmon poſt caſum ex paradiſo effectus fuit obſcurus, & tenebroſus: quare etiam dicitur princeps tenebrarũ: proinde ſua opera facit in loco obſcuro, & tempore tenebroſo, iuxta commune dictum: Qui male agit, odit lucem: Secunda; Si de die fierent, poſſent videri ab aliquo, & faciliùs diſcooperirentur eorum maleficia, & deuenirent ad notitiam, & ſic caperentur & punirentur.

Septimo. Regulare & iuridicum eſt, quod propter enormitatem & immanitatem criminis, iura & ſtatuta tranſgredi licet; Id quod probatur cap. 1. de confeſs. Gloſs. & dd. Excipiuntur, propter immanitatem, quæ vocantur excepta ab illa regula: De ſe confeſſus ſuper aliorum conſcientia non debet inquiri L. Nemo deinceps. C. de Epiſcopali. audient. In feſtis paſcalib⁹ relaxantur carcerati, exceptis qui atrocia commiſerunt, L. per omnes. C. de defenſorib. ciuitat. denegatur defenſio, propter magnitudinem criminis. L. prouinciarum. C. de ferijs. in venerabili paſchæ die, propter immanitatem, admittitur tortura, ad honorem Dei: quod & Bald. in d. l. Nemo deinceps, tradit. Fecit ad idem Gloſ in §. per contrarium. Inſtit. de hæred. quæ ab inteſtat.

deferuntur. vbi propter immanitatem, fama defuncti damnatur. Sic Ioan. Andreas, propter atrocissimum crimen, in cap. Cum non ab homine, de iudicijs. Testatur clericū sine degradatione posse puniri, non attenta dispositione d. ca. Sic Marsil. in singulari. 601. propter immanitatem criminis recipiuntur testes, lite non contestata, & parte non citata: iuxta notata ab Archidiacono, Dominico Geminiano, Hostien. in cap. 1. de homicid. in 6. & Felino in cap. Quoniam, nu. 7. Vt lite non contestata. Probant hanc regulam latissimè Baldus in Autent. sed nouo iure. C. de seru. fugitiuis. & Doctores in addit. ibidem. Marsil. in L. vnius. §. Cogniturum. ff. de quæst. & in d. singulari: & omnium latissimè Andræas Barbatius in c. 1. de constit. à nu. 155. secutus doctrinam Innocentij ibidem. Propter hanc regulam in atrocissimis non seruatur ita processus, recipiuntur testes ante litem contestatam, & parte non citata, & proceditur ad torturam, etiamsi nō sint ita sufficientia indicia vt rectè infert Iulius Clarus li. 5. q. 1. §. primo: vers. sunt etiam. Enormia enim, vt in d. singul. 601. Marsil. tradit, talis sunt naturæ & importantię, quod alterent dispositionem statutorum & iuris communis. Atque si hæc omnia in vllo crimine locum habeant, in hoc nostro proposito in summo gradu obtinebunt. Si quidem vt plurimum in crimine maleficorum,

eorum, in vno subiecto conueniunt crimen læsæ maiestatis diuinæ, quandoque etiam humanæ, vt experientia compertum est: latrocinia horrenda, & grauissimis circunstantijs affecta; coniuratio cum diabolo in subuersionem regni summi Regis: Idololatria pessima, pactum cum diabolo & inferno; blasphemia in Deum, Beatissimam virginem, & omnes sanctos; peccatũ contra naturam cum spiritualibus creaturis: sacrilegia nefandissima in abusu sacramenti sacramentorum, & rerum sacrarum; Infantium & innocentum cædes; sepulchrorum violatio, vt innocentes effodiant, quorum carnibus horrendè abutuntur; perditio agrorum, vinearum, syluarum, omniumque rerum ad salutem hominum spectantium: ita vt meritò à lege appellentur hostes communis salutis; & alia plurima scelera perpetrant, quæ nec mens humana concipere valet. Quis igitur tam insipiens est, qui legib⁹ concludere velit, quod omnes leges immanitate & atrocitate superat? Estne vllus canon, aut lex, aut statutum, quod dæmonem cum sua societate includat? Hìc Iudices atque potestatem habentes, per Deum, communemq; salutem obsecro, vt leges, iura, rationes, & authoritatem doctissimorũ virorũ intueantur, oculos aperiant, & cernant, quomodo Deus immanissimis criminib⁹ irritetur, quomodo propter periculum cõmunis salutis, in

enormibus, ne quidem à proceſſu & inquiſitione, & executione in diebus Deo ſingulari ratione conſecratis ceſſandum ſit; quomodo Deus executione iuſtitiæ reconcilietur. Facilimè, ait d.lex, prouinciarum. C.de ferijs. in hoc ſummi numinis ſperatur venia, per quod multorum ſalus, & incolumitas procuratur? Quomodo ad honorem Dei, iuxta d. L. Nemo deinceps : crimina punienda ſint; quomodo ſinant crimina impunita coaleſcere, contra L.per omnes. C. de defenſ. Ciuit. quomodo in tam enormibus & periculoſis, contra communem ſalutem, relictis legibus diuinis, naturalibus & poſitiuis, dum periculum eſt in mora, iuſtitiæ executionem differant, cum multorum ſcandalo, dantes iuſtam occaſionem multis temerarijs iudicijs, & ſic cõmunicantes grauiſsimis peccatis alienis? quomodo deglutiant camelos, excolantes culices, dum minora & manifeſta Lynceis oculis perluſtrant, & talpis ſunt cęciores in occultis & atrociſsimis? quomodo feſtucam videant, & trabem non animaduertunt, dum furta ſimplicia, homicidia ſine propoſito perpetrata, aliaque minora cane peius & angue perſequuntur: crimen verò læſę maieſtatis diuinæ, apoſtaſiam, tractatus ſecretos contra patriæ ſalutem, & alia immaniſsima facinora, tanquam phantaſias & ſomnia negligunt. Habeant Iudices in hoc negocio doctrinam Magni Baſilij.

Baſilij antè oculus: Qui veram germanamque iuſtitiam non habet in animo repoſitam, ac velut ex præuia quadam meditatione reconditam, ſed aut pecunijs corrumpitur, aut amicis obſequitur, aut etiam inimicos vlciſcitur, aut alienam reformidat potentiam; rectè ius dicere, iudiciaque exercere non poteſt.

Octauo & vltimò probo concluſionem. Si non demus locum denunciationibus conſortum in crimine maleficorum, non eſt via extirpandi hoc crimen, nec inquirendi, aut procedendi contra multos, nec locus puniendi principes huius ſceleris; quod concedere eſt abſurdiſsimum. Et hoc probo reducendo in memoriam ea, quæ poſita & probata ſunt ex fidei fundamentis, in decimo præludio, Inter dæmones eſt prelatio & ordo. Sunt enim ſupremi, medij, & infimi. Qualis ergo ordo inter dominos, talis inter miniſtros. Nam norunt optimè tanto ſtabilius eſſe regnũ, quanto maiori firmatur ordine. Videmus autẽ in regno tẽporali, ſuperiores, potentiores, & honoratiores principibus aſsidere; cõſilia ac reſponſa dare, ac demũ quod executioni mandandum concludere, concluſa per medios & infimos in effectũ deducere. Non enim eſt ſupremorum cõſiliariorum, manus admouere operi. Sicut enim ſuperiores dæmones ſuas prouincias cõmittunt inferioribus: Sic etiam in peſsima illa politia, principes & ſuperio-

res malefici, cum Principe dæmoniorũ concludunt tractatus, atque inferioribus executionem mandant.

Atque hanc doctrinam non solum ratio comprobat, sed etiam maleficorum & maleficarum confessiones confirmant. Quæro nunc ab homine, qui nullum dat locum denunciationibus, cõtra ius, doctissimorum virorum authoritatem, & praxim tam Ecclesiæ, quam rerumpublic. benè institutarum, atque rectam rationem; quis modus erit procedendi contra illos, qui sunt in superiori ordine? manebunt ne impunita eorum scelera? eorum tractatus contra rempub. communéque salutem occulti latebunt, vt indies plures pertrahantur in diaboli societatem? Recurris ad externa indicia: perquire quando principes huius sceleris visi fuerint aut scopas erigere ad causandum pluuiam, aut ollam supponere vestibulo alicuius stabuli, aut lites & minas intentasse plebeis, aut alia opera externa exercuisse, quæ indiciorum vices subeant ad probandum. Hæc enim sunt facta vulgarium & vilium personarum, quæ rus incolunt, & ruri versantur inter plebeos. Ibi quãdoque hęc & similia perspiciuntur indicia. Tollatur igitur via inquisitionis & processus per denunciationes, & alantur principes maleficorum, & magistri scholæ diaboli: & videbitur, cum maximo Reipub. damno, quis

sit

ſit futurus rei exitus. Habeant antè oculos, qui gladium portant, iuſtitiam, quæ tribuit vnicuiq; quod ſuum eſt, benè agenti præmiũ & honorem: malè operanti pœnam & vindictam: ne ſi reſpectu humano omittant punire Dei iniurias, ac reipubl. vindicare ſcelera, ſeueriſsimam indignitationem eius, qui etiam iuſtitias iudicat, incurrant.

Dubia duo hoc loco paucis mouenda & reſoluenda ſunt.

Primum. *An teſtes huiuſmodi ſingulares probent aliquid, ita vt quis poßit torqueri ad denunciationes eorum, e. gra.*

VNvs dicit quod viderit N. venientem in deaurato curru, alius in nigro equo, alius in hirco ad congregationem nocturnã, ſed diuerſo tẽpore. Videtur quod non: Tantum enim probant mille teſtes ſingulares, quantum vnus. Bald. in L. Iuriſiurandi. col. 2. C. de teſtib. Alexand. in conſ. 20. & 81. vol. 4. Marſi. conſ. 27. & 28. & alij alibi. & regulariter teſtes ſingulares non probant. cap. Tam literis, de teſtib. cap. Cum dilecti, de electiõ. & c. licet cauſam. de probat. & L. ob carmen. ff. de teſt. §. fin. His & ſimilibus auctoritatibus quidam perſuadere conatus eſt dictam ſingularitatem impedire. Sed quia hic loqui-

mur in ordine ad torturam, parum ad rem facit disputare de testium singularitate: tum quia communissima est sententia, quod vnus testis omni exceptione maior, faciat indicium sufficiens ad torturam: tum quia socij criminis, etiamsi sint singulares, faciunt indicium ad torturam in criminibus exceptis, vt tradit ex praxi doctissimarum curiarum Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q. 21. vers. Sed pone. Deinde vt communior est opinio DD. attestante hoc & confirmante Anton. Gabrielio lib. 1. com. concl. conc. 2. num. 19. in Rub. de testib. testes singulares probant de delicto in genere, vt quem esse hæreticum, vsurarium, maleficum, &c. vel quando agitur de probatione actus non momentanei, sed successiui. Quare esse potest, quod maleficus vna vice veniat ad cursum in figura deaurati currus, alia vice in capro, & sic de similibus. Quia Dæmon sicuti dicitur mille artifex: ita etiam versipellis, quod formam subinde mutet.

Dubium secundum.

An, quando malefici à socijs denunciantur, quod ludis Diabolicis & choreis interfuerint, sociorum denunciationes faciant indicium ad torturam, etiamsi non fiat mentio, quod hominem, aut equum necauerint, aut damna intulerint?

Qvi-

QVIDAM diſtinguunt, & dicunt: ſi tantum denuncientur, quod congregationi interfuerint, & ludis, non faciant indicium ad torturam plures denunciationes: ſi autem homines, aut equos necauerint, aut damna intulerint, tunc faciant indicium. Sed hæc diſtinctio tantum narratur, nec vlla ratione aut fundamento ſtabili fulcitur, imò videtur implicare ignorantiam negotij eius, quod arte Diaboli ibidem geritur. Et probatur contrarium. Malefici aut ſunt rei læſæ maieſtatis diuinæ, quando in curſu & congregatione ſunt: aut non ſunt. Si rei ſunt læſæ maieſtatis diuinæ, vt certè dicendum eſt: Nam in hoc grauiſsimè diuinam maieſtatem lædunt, quod Deo & ſuo regno abrenunciant, pacta cum aduerſario contra Chriſtum & eius exercitum contrahunt. Quis enim neſcit, omnem ſocietatem cum Dæmone eſſe homini interdictam: cum à principe vniuerſi, tali hoſti perpetuum ſit indictum bellum? S. Thom. 2. 2. q. 95. artic. 2. ad vlt. Caietanus ibidem. Domini. Sotus lib. 8. de iuſtit. & iure, q. 3. artic. 2. Hoſtes autem regis & regni dicuntur, quibus à Rege indictum eſt bellum, per notata in L. Si quis ingenuam. §. fin. & L. Hoſtes. ff. de captiu. Bartolus ibidem circa finem. Martinus Laudenſis in tractat. de bello. §. 5. & latiùs Boërius cum alijs in deciſ. 178. nume. 1.

Sed ſocietas ſubditi cum hoſte regis, aut principis, ſiue conſumata, ſiue inita ſolùm ſit, facit aliquem reum læſæ maieſtatis vt rectè Caietanus 2. 2. q. 95. artic. 4. docet, & text. L. Quisquis. C. ad L. Iuliam maieſtat. cum DD. conuincit, quod etiam conatus in crimine læſæ maieſtatis puniendus : quem conatum Caietanus appellat ſocietatem initam, nec dum conſumatum. Reo autem læſę maieſtatis tam diuinæ quam humanæ multò magis creditur, quàm latroni contra latronem: Quia dicta crimina, vt omnibus in confeſſo eſt, multò magis ſunt priuilegiata, quam alia excepta, ex c. In fidei fauorem, de hæret. in 6. & d. L. Quiſquis, & alijs ibidem. Magis autem priuilegiata præcedunt. §. Sanè. cap. Accuſatus. de hæretic. in 6. Ergo multò magis denunciantes merentur fidem, ſi quem in curſu & congregatione fuiſſe denuncient, quam ſi dicerent ipſum hominem occidiſſe, aut equum veneficio infeciſſe. Niſi quis dicere velit, quod equum interficere aut vaccam occidere, ſit crimen grauius, & magis exceptum, quam Devm abnegare, & cum ſummo aduerſario fœdus inire. Quis autem ignorat, neminem talem conuentum & congregationem frequentare, qui non prius Devm abnegauerit, pacta cum Dæmone contraxerit, ſocietatem cum eo inierit, & ad omne malum animum habuerit

paratum?

paratum? Quid autem ita professioni nostræ fidei repugnat, sicut DEVM expressis verbis abnegare, & professioni in baptismo factæ abrenunciare, Diabolo fidem & ministerium addicere? Ergo qui in cursu & ludis diabolicis iam apparent, sunt perfidi in fide & religione: ergo socij eorum eos denunciantes plus merentur fidei, quam si dicerent eos equos, aut vaccas, aut etiam hominem occidisse. Nam si priuilegium fidei est in d. cap. In fauorem, quod socij criminis & alij testes inhabiles possunt testes esse contra participes in crimine: Quomodo plus fauoris habet latrocinium hominis, aut veneficium equi? Nunquid priuilegium, cum sit quid fauorabile, debet aliquid operari vltra ius commune? cap. In his de priuilegijs Glossa Bernard. Panormit. Anton. cum alijs ibidem. & lib. 6. eodem tit. cap. Si papa. & l. 1. ff. ad municipales, & de incolis cum Gloss. Quid ergo operatur priuilegium fidei concessum. Si socij cõtra latrones, vaccam aut equum inteficientes merentur fidem, & non contra eum, qui iam fidem abiurauit, religioni nostræ bellum indixit, cõmunioni sanctorũ valedixit? Quæ cõmuniter omnia præstiterunt omnes, qui in congregatione diabolica apparent, vt constat confessionib⁹ innumerabiliũ hominũ vtriusque sexus & status. Imò vt hoc addam, de quo

aliàs

alias dubitaui, tantum operatur fidei fauor, d. c. In fidei fauorem, quod plures quam duo testes inhabiles, & minùs idonei, in negotio fidei & hæresi faciunt plenam probationem ad condemnationem, & pœnam ordinariam criminis hæreseos, quando ex circunstantijs, & coniecturis, & personarum qualitate veri-similiter præsumuntur verum deponere. Quam sententiam dilucidè verba c. In fidei fauorem, videntur probare: Quia vt manifesti iuris est, priuilegium sic interprætandum, vt aliquid operetur, & hanc doctrinam securam & in praxi seruandam ex alijs approbat Iosephus Mascard. de probationibus volum. 2. concl. 859. numero 39. Si quis autem neget maleficos reos esse criminis læsæ maiestatis diuinæ, quando sunt in ludis diabolicis, & congregatione, hic poterit etiam negare prima principia. Cogitet talis, qua ratione eò deueniant, quæ pacta & acta præcedant, quid ibidem faciant, cui obsequium & famulatum præstent, quis finis tragediæ. Quæ soleant ibidem tractari contra Deum, rempubl. & commune bonum. A communiter accidentibus argumenta ducuntur nō solum à Logicis & Theologis, sed etiam à iurisperitis. Vnde secundum eos locus à cōmuniter accidentibus facit indicium indubitatum. Bald. in additionib. ad specul. in tit. de sentent. & his quæ ipsam seq. & Marsil. in pra-

ctica

ctica crimin. §. Secunda numero 36. Et talia confitentur ibi fieri facta, & communiter tractari non ſolum vetulæ & melancholicæ mulieres, iam ratione & viribus deſtitutæ, ſed etiam iuuenculæ, non ſolum fœminæ, ſed etiam viri, iuuenes, adoleſcentes, & ætate graues, docti, & rerum experientia conſpicui, etiam poſtquam iam ſe Deo ſuo iterum reconciliarunt, diſpoſiti ad mortem, & pœnam pro ſuis ſceleribus ſubeundam cum magna deteſtatione ſcelerum, & vt cõmuniter confitentur, ita reperiuntur eſſe vera, ſi fortaſſe vnus ſit, qui fallatur, ſicut in omnibus rebus moralibꝰ & actionibꝰ humanis accidit quandoq; error, mille reperiuntur dicere veritatẽ, vt experientia teſtis eſt, quæ eſt rerum magiſtra. cap. Quam ſit. cum Gloſ. de election. in 6. & c. Statutum, de reſcript. eod. lib. & multa experimenta cognitio veritatis inſequitur. Bald. in cap. Contingit, de dolo & contum. & Marſil. in practica crimin. §. Principium num. 4. & imperator in Authent. de appellat. Ex rerum experientia inuenimus. Et certum eſt in hoc negotio, ſi multi experientia cognoſcerent, & ab eis audirent, qui experti ſunt cum ſuis circunſtantijs rerum, perſonarum, temporum & locorum, non ſomnia dicerent: ſi hominibus expertis in ſua arte non eſt credendum, à quibus rerum veritas inquirenda: Peto, quare inexperto credendum, quod

terminis

terminis suæ artis non continetur? Quia neque scientiam, neque experientiam habet, nec meretur fidem in his: vnicuique enim artifici in sua arte credendum est. Sic profectò in hac misera secta credendum est expertis. Hi sciunt quid ibi agatur, quæ negotium præcedant, sequantur, & comitentur. Miserum enim est, & à ratione alienum, si ego dormiens velim dicere, me dormiente neminẽ vigilare, nec velim credere dicentibus alijs, se vigilasse in alio loco, cum circunstantijs locorũ, personarũ, & rerum actarum: Sic profectò etiam cęci sunt, qui dicunt esse somnia, & in somno tantũ accidere, quæ homines vigilantes vnamini consensu & magna constantia seruatis circunstantijs omnibus, non tam in cõmodum suum, quam etiã contra se cõfitentur fieri, & facta esse. Prædicta ergo distinctio nihil habet fundamenti, sed meritò reijcienda est, cum rationi & iuri aduersetur.

Ex proxima conclusione & alijs infero quædam in hac materia:

Primum. Cęteris paribus, in hoc enormissimo & occultissimo crimine, contra quorundam falsam opinionem, maiorum virium esse denunciationes talibus circunstantijs fulcitas, quales posuimus, omnib⁹ alijs indicijs: tum quia alia vt plurimũ sunt simplicia, leuia, & remota à substantia actus: At denunciationes naturã negotij & circunstantias

in om-

in omnem euentum aperire poſſunt. Id quod ex definitione indicij confirmatur. Dicitur enim ab indicando, & eſt medium intellectuale veritatis eliciendę, ex aliqua ſingulari circuſtantia inſurgens, ex L. Indicia, C. de rei vindicatione, & L. fin. C. de probat: quæ deſcriptio multò fortius conuenit denunciationibus, vt patet intuenti. Quare rectè denunciationem ſociorum in genere, Cōſtitutio Caroli Quinti in art. 31. refert in numerũ indiciorum, eamque ob cauſam etiam inter interrogationes ad maleficij reos adiungit, vt interrogentur de magiſtro, à quo didicerint. in ar. 51. Tum etiam, quia omne indicium, iuxta doctrinā Bartol. in L. fin. ff. de q. ab omnibus receptam, regulariter per duos teſtes probari debet. Sed denunciationes fiunt coram iudice, notario aliiſque adiunctis. Denuncians enim ipſe circunſtantias explicat & cauſas ſcientiæ, è quibus teſtis dictum magnas vires ſumit, reddit. Pręterea ſemper vt plurimum denunciationes aperiunt viam indicijs, & vlteriori inquiſitioni. Tandem, quia in hoc crimine, ſicut actiones communiter in grauioribus ſequuntur operationem dęmonum, & non maleficorum; ita indicia nullam habent naturalem coniunctionem cum effectu, quare facilè poſſunt elidi.

Secundum illatum: Non eſſe iuri canonico, ciuilique, praxi, rationi; doctiſsimo-

rum.

rumque virorum authoritati conſonum; id quod memini me à quodam iuriſperito audiuiſſe (ſeriò an ioco dictum, neſcio) ſe nihili facere etiam mille denunciationes.

Tertium: Siue hoc crimen conſideremus vt Eccleſiaſticum, ſiue vt ſeculare; iuſtiſsimè & rectiſsimè iudices procedere per denunciationes ad inquiſitionem & torturam. Ad Eccleſiaſticum iudicem enim pertinet, quatenus aut hæreſis eſt, aut hæreſin ſapit, vt in tertiodecimo præludio demonſtratum eſt: & ſic per participes criminis poteſt procedi, vt patet ex bulla Innocentij octaui præfixa malleo maleficarum, & ex cap. In fidei fauorem. & cap. Accuſatus. §. Sanè de hæretic. in 6. Ad ſecularem verò; quatenus malefici latrocinia exercent, in perniciem hominum conſpirant, vineas & agros deſtruunt, tractatus contra rempubl. inſtituunt, animalia in vtilitatem hominum creata enecant, veneficia intentant, ac ſimilia flagitia contra bonum commune moliuntur. Latrones verò, coniuratores, graſſatores, proditores reipubl. hoſteſque communis ſalutis, contra ſocios criminis, vt conſtat ex canonibus, legibus, allegationibuſque ſuprà allatis, teſtimonium ſufficiens ad torturam ferre poſſunt.

Quartum: conſultiſsimè & æquiſsimè hactenus illos feciſſe iudices, qui proceſſerũt per denunciationes ad inquiſitionem & tor-

turam

curam contra maleficos: quia id fecerunt, ad quod obligabantur ex lege diuina & naturali, nec non etiam officio, ſecundũ praxim tam Eccleſiæ, quam reipubl. ciuilis benè ordinatę.

Quintum: Infero, (ſatisfaciendo eorum clamoribus, qui clamant, torturam debere præcedere indicia, & à tortura non eſſe incipiendum, ex ll. 1. penult. & fin. De quæſtio. & communi ſententia, quibus legibus hæc doctrina aduerſatur) & reſpondeo ex dictis ſequi confirmationem harum legum. Concluſiones enim prædictæ indicia non tollunt, ſed ponunt. Nam probant denunciationes Reorum contra ſocios, in caſibus à iure expreſsis, eſſe indicia ad torturam, & ſubire vices indiciorum. Quis enim iuriſperitus negabit, ſi quis probet aliquod maleficium, quantum ad ſubſtantiam, per vnum teſtem omni exceptione maiorem, malefactorem poſſe ſubijci tormentis, ſine omni alio indicio? quam communem ſententiam ſequitur Conſtitutio criminalis Caroli V. in art. 30. Tunc enim ille teſtis ſupplet locum indiciorum. Atque ſic in præſenti Iudex non incipit à tortura, ſed denunciationes ſternunt viam inquirendi veritatem, per medium torturæ, & eandem præcedunt.

Sextum: Ex dictis concluſionibus inferendo, ad argumentum Aduocatorum criminis maleficorum, quo arguunt huiuſmodi

de se confessos esse criminosos & infames, ex confeßione proprij criminis: ergo eis in hoc casu non esse credendum; respondeo, negandam esse consequentiam. Quia, vt euidenter probatum est, possunt esse testes, quando veritas aliter haberi non potest; & in promptu ratio est, probationis difficultas, ne via probandi tollatur, & enormißima crimina impunita in occulto lateant. Si ergo testes esse poßunt, secundum omnium doctorum sententiam: quomodo eis non erit credendum? testibus enim fides debetur. Adhæc, vt infames, serui, domestici, socij criminis, non admittantur in testimoniũ; nunquid inductũ est iure positiuo? Sic enim attestantur Philippus Corneus. in 4. volum. cons.241. in litera F. & eod. lib. consil.259. in eadem litera. Philippus Francus in cap. In fidei fauorem. in 6. De hæreticis. Petrus de Ancharano in cap. Pastoralis: de re iudicata. & Andreas Barbatius in tract. de testib. numer. 42. & ratio suadet. Idem ergo ius, quod has exceptiones induxit contra testes tempore commoditatis, quando alij haberi possunt, ex natura rei & actus, admisit, vt exigente neceßitate, ne veritas in multorũ damnum occultetur, poßint testimonium ferre sublata testium solemnitate, quæ iuris positiui est, & relicta earundem cõditione in iure naturali & diuino. Sic enim locum habet quod communi prouerbio dici-
tur:

tur: Necessitas legem nõ habet. Præterea infamia quandoq; etiam purgatur tortura, vt suprà significatum est. Tandem constat ex ll. & canonibus & praxi, infames admitti, vt in crimine hæreseos, latrocinij, læsæ maiestatis, &c. Militat hoc ergo argumentum etiam in dictis & similibus. Dicendum ergo est, de iure positiuo regulariter non admitti infames, quando necessitas non vrget, & haberi possunt testes idonei & habiles.

Dices: cùm alij admittantur testes inhabiles, quare inimici repelluntur in hoc crimine, sicut in alijs? Certissimum est, quod testimonium inimici non recipitur etiam in criminibus exceptis, vt tradunt Bartol. in L. In quæst. ff. ad legem Iuliam maiestatis. Marsil. consil. 20. numero 27. & alij communiter. Imò nec etiam inimici testimonium facit indiciũ ad torturam, iuxta Bald. in consil. 36. incipiente, præsupposito statuto. lib. 4. Marsil. cons. 15. numero 6. Iacobus Menochius in li. 1. de arbit. Iud. quæst. q. 28. num. 5. Quando autem loquimur de inimicitia, quæ repellit, intelligendũ est de capitali, vel magna, vt Doctores tradunt, quos ad longum citat Lancilottus in tractat. de offic. prætoris in ciuilibus, in §. l. personas testium aggrediendo. nu. 65. Quare malefaciunt aliquando Iudices, propter quamlibet leuẽ affectionem testis, exceptionẽ admittendo, ita vt

aliquando probationes arctentur. Respondeo nunc dubio. Quædam exceptiones testiũ siue inhabilitates sunt iuris naturalis, vt quod puer nõ habens vsum rationis, furiosus & inimicus non admittantur. In inimico naturaliter ira & odium impediunt animum, ne possit cernere verum: Quædam sunt à lege inductæ, ex quadam congruentia, vt quod infamis, seruus, familiaris, &c. non possint testimonium ferre. Nunc, propter criminum enormitatem, & probandi difficultatem, Lex & conditor legis dispensant, in defectum aliarum probationum, vt exceptiones à lege statutæ non impediant. At in ijs, quæ sunt legis naturalis, non dispensatur; cùm non sit potestas. Quare benè docent Ancharanus, Francus & Barbat. in loc. cit. Pontificem non posse dispensare, vt inimicus testimonium ferat.

An minorennes cõtra maleficos testari possint.

Dicet iterum hic aliquis; An minoris testimonium in nostra materia facere possit indicium ad torturam? cùm experientia constet, quod malefici aliqui pueros & puellas ad conuentus suos ducant: de cuius rei certitudine refero me ad Iudicum processus, & communem huius ciuitatis Treuirensis scientiã, cui se opponere summæ dementię & pertinaciæ est. Non desunt docti viri, qui existimant testimonium minoris facere indicium ad torturam. Franciscus Brunus de indic. & tortura 1. par. quæst. 2. num. 18. Alberic. in tract. de te-

de testib. prima parte. §. videndum. num. 10. Lancilot. loco cit. num. 70. & confirmatur ad propositum: in crimine læsæ maiestatis in testem admittitur minor 14. annis cum tormẽtis, ex mente Bartoli, Marsilij & aliorum, in L. de minore. ff. De quæstionib. Non tamen eo modo torquetur minor, quo maior. Minor terroribus mouetur, vel ferula, aut habena cæditur; & hoc ad illum effectum (vt tradit Bartolus) vt faciat indicium.

In contrarium sunt Marsilius in d. L. de minore. & alij, & Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q. 24. quod minores possint examinari, vt prosint ad inquirendum & veritatẽ indagandum, præsertim in criminibus atrocioribus, & quando aliter veritas haberi non potest. Proinde iustissimè faciunt nostri Iudices, in hoc enormissimo & occultissimo crimine, quod minores examinent, ad accipiendum instructionem pro latiori inquisitione, & eorum dicta, secundum doctorum sententiam, faciunt aliqualem præsumptionem, quæ si alijs indicijs iuuetur, auget indicium ad torturam. Quare existimo diuina prouidentia contingere quandoque, vt cum malefici innocentes pueros seducere volunt, puerorum simplicitate capiantur, vt eorum consilia dissipentur & reuelentur.

Septimum illatum. Cum masculinum nõ concipiat fœminum in exorbitantibus à lege

communi, & quando differens est ratio, vt probant aliorum authoritate Alexan. 2. part. consil. 166. incipie. Animaduersis. & Ioannes de Cirier in lib. 2 de primogenitura, artic. 5 numero .5. cuius libri habentur in 8. vol. Oceani iuris, & nostræ conclusiones in masculino genere ponantur; in fœminino propter diuersitatem rationis extendo, neminem esse torquendum, nisi ad minimum à tribus vel quatuor sit denunciatus; nisi alia indicia concurrant. Quia testimonium virorum regulariter præfertur testimonio fœminarum, Panormit. in cap. Forus. de verbor. significatione. Mersil. in cons. 51. n. 42. & in cons. 65. n. 45. & mulieri non est tanta fides adhibenda, quanta masculis, ob fragilitatem sexus. Lanfrancus in tract. de deposit. testium, nu. 110. §. Et primò quæritur. Decius in L. fœmininæ, ff. de regul. iuris. Conrard. Lancilott. loc. d. num. 75. qua de causa numerus debet supplere defectum.

At obijcis: Cùm secundum iura & Doctores, infames & socij criminum admittantur in testes, in defectum aliorum, quando aliter veritas haberi non potest; quomodo per huiusmodi testimonia non proceditur ad condemnationem, sed tantũ ad torturã? Sit ergo,

Sept. & vltim. Conclus. *Quamuis communiter Doctores secundum iura tra-*

dant

dant, infames & socios criminis admitti in testes, iuxta prædictam conclusionem: tamen securius est dicere, quod non admittantur ad condemnandum, sed tantum ad torturam inferendam.

HANC conclusionem ponit Salicetus, in L. Cunctos poplos. C. de summa Trinitat. & fide Cathol. Idem ibidem tenent Baldus & Iason in 1. lectura, à numero 70. & in 2. lectura numero 50. & 51. Lanfrancus in tractat. de depositionib. testium, à numero 102. Atque hi omnes Doctores Bartolum, qui in d. L. obscurè loquitur, numero 4. in hunc sensum interpretantur. Chassaneus super consuetud. Burgundiæ, Rubr. 1. §. 5. numero 123. versic. Et quantum ad laicum. Hippol. Marsil. in practica criminali. §. Diligenter. numero 3. Anthonius Gabriel. Romanus lib. 1. communium conclusionum. concl. 7. numero 7. Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q. 21. versic. Sed pone, quod non vnus tantum. Atque sic in praxi seruari in senatu Neapolitano, curia Parisiensi, & alibi tradit ex Doctoribus, vt non procedatur ad condemnandũ, sed tantũ ad torturam, propter testimonium duorum vel trium sociorũ criminis, idq; esse verũ, etiamsi testes sint singulares. Et ratio esse potest, quare huiusmodi

testimonia non sufficiant ad condemnatio-nem; quia cum sit contra eos exceptio aliqua non sunt tantæ fidei, vt quis poßit ex eorum dictis condemnari: Ad condemnandum e-nim requiruntur probationes luce clariores: ad inquirendum verò veritatem per torturã minores sufficiunt probationes. Videntur ta-men aliqui doctores plus tribuere huiusmo-di testibus. A communi tamen sententia & praxi Doctorum, in tam periculosa re, non est recedendum. Tutius est ergo cum Salyce-to dicere, talium testimonium tantum suffi-cere ad torturam.

Majus autem dubium esse potest, An, si multiplicentur huiusmodi denunciationes, & testimonia, poßit quis condemnari? Ioan-nes Bodinus in lib. 4. dæmonomaniæ, cap. 2. & 4. affirmantem partem docet. Ad eandem videntur tendere sententiam, qui tradunt ex multis indicijs resultare indicia indubitata, & ex indubitatis indicijs posse quẽ condem-nari: quam quæstionem celebrem in vtram-que partem disputat Marsilius in L. Repeti, ff. de quæstionib. columna 6. & pro vtraque parte adfert graues Doctores. De qua materia legendi Bald. & Salycet. in L. fin. C. de pro-bat. Felin. in cap. Tertio loco. De probat. nu. 8. Quicquid autem sit in genere de hac quæ-stione; video tamen communiter in hanc ire Doctores sententiam, quod in occultis & ex na-

natura ſecretis atque atrocibus, probatio per cõiecturas & multa indicia obtineat ad condemnandum. Sic Bartolus, Baldus & Angelus L. Si quis ex argentarijs. §. penult. ff. de edendo, Franciſc. Brunus de indicijs & tort. quæſt. 4. 1. partis, nu. 7. Marſil. in d. L. Repeti. & in conſ. 44. nu. 8. & 9. Alex. in conſ. 53. incipiente. In caſu vertente inter. nu. 4. Chaſſanæus ſuper conſuetudinib. Burgundiæ Rubrica 1. §. 2. num. 18. in addition: & ita dicit obſeruari in curia in atrocioribus, vbi probatio eſt ſua natura difficilis. Idem tradit Iul. Clarus in praxi eſſe in Mediolanenſi & Neapolitano ſenatibus, lib. 5. §. fin. quæſt. 20. verſic. Scias tamen. Hinc probatio per coniecturas in caſibus clamdeſtinis, dicitur manifeſta. Marſil. in conſ. 44. nu. 10. Angel. in L. Si quis ex argentarijs. §. prætor ait. ff. de edendo. Quando autem aliquis damnatur ex præſumptionibus, indicijs & coniecturis, non deberet ſibi imponi vera pœna delicti, ſed alia mitior, ſecundum doctrinam Innocentij in ca. Veriſimile, de præſumptionib. receptam à Baldo in ca. 1. de offic. delegati, numer. 13. & in L. fin. Cod. de prob. Marſil in d. L. Repeti. Lancilott. in tract. de offic. prætoris in criminalib. in §. de negatione criminis & tormentis. num. 55. Panormit. in cap. Auditis. de præſcript. numero, 32. Ad quod propoſitum faciunt multa, quæ dicit Menoch. li. 2. de arbitr. Iudicũ. caſu. 279.

Antequam ad solutionem argumentorum descendam, aliqua dubia occurrentia resoluam.

Primum dubium: *Quid sentiendum de purgatione vel probatione aquæ frigidæ?*

PRo declaratione in primis cognoscendum est, apud quosdam iudices esse moris, vt si quam maleficam præsumptam habeant, quæ veritatem etiam in tormentis fateri nolit, adhibeant probationem aquæ frigidæ in hunc, vt intelligo, modum. Malefica presumpta adducitur ad flumen, vel lacum: ligatur manibus pedibusque, ligata proijcitur in aquam frigidam: si enatat, habetur vehementiùs suspecta maleficij, & iterum virtute huius indicij repetuntur tormenta: Si vero submergitur, vt innocens absoluitur. Dubium nunc postulat, An hæc probatio licita sit, & conueniens indiciũ culpæ vel innocentiæ.

Purgatio aquæ frigidæ in vvestphalia frequẽs

Hanc probationem aquæ frigidæ ferunt in frequenti esse vsu apud Vvestphalos: in nostris partibus hoc tempore quidam Iudices, vt fama est, hac probandi forma vtuntur. Eam longè defendit quidam Gulielmus Adolphus Scribonius Marpurgensis. lib.2. de Sagarum natura & potestate, qui liber prodijt in proximis nũdinis Francfordien. Mense Septemb. Anno Domini, 1588. Hic author contra

contra Ioan. Evvichium & Herman. Neuvvalt, Medicos, defendit, & ab antiquitate cõfirmat purgationem aquæ frigidæ: quia eius meminit Cuiacius, Iurisconsultus, asserens ea Christianos olim homines vsos fuisse; & adhuc in consuetudine apud multos est. Causas vero naturales cum reddere nequeat, vtpote qui manifestis aduersariorum conuincitur argumentis, alias confingit; in diabolo quandam leuitatem, qua detinentur huiusmodi corpora, ne submergantur; in aqua vero quandam antipathiam, & vt hoc figmentum intelligatur, ponenda breuibus, quæ ipse multis profert. Aqua sagas in se ferre non potest; quia Deus aquam prædestinauit salutari regenerationis lauacro, vt in ea homines abluantur à peccato & regnum Dei ingrediantur; quare odio maleficas auersatur, & reijcit, vt si maximè pro viribus tentent, non tamen submergi posſint; cùm spreto diuino lauacro, toti Trinitati abrenunciauerint. Fatetur tamen & benè dictus author, hanc suam inuentionem non esse edicta prætoria. Ioannes Bodinus lib. 4. cap. 4. de Magorum Dæmonomania, damnat hoc iudicium aquæ frigidæ, tanquam opus quoque magicum.

Nunc pro resolutione dico. Primò: Iudex, vel alius potestate & authoritate fungens, qui facit aliquem vel aliquam subire probationem aquæ frigidę, mortaliter peccat.

Proba-

Probatur 2. quæst. 5. cap. Mennam. ex Registro S. Gregorij, in Epistola ad Brunichildam reginam Franciæ, vbi reprobatur probatio vulgaris aquæ frigidę, quia diabolo fabricante introducta sit.

Deinde similium similis est ratio: & si in lege proprius casus non exprimeretur, ad similem expressum, vbi est identitas rationis, confugiendum est. Sed probationis aquæ frigidæ eadem est ratio, quæ candentis ferri vel aquę feruentis. Tales autem probationes peruersę sunt & superstitiosæ, iuxta c. fin. de purgatione vulgari, & 2. q. 5. c. Mennam. & ca. Cósuluisti. S. Thom. 2. 2. q. 95. art. 8. ad. 3. S. Antho. 4. part. tit. 15. c. 34. §. 2. Ioan. à Turrec. in d. c. Consuluisti. Panor. & Pet. de Anchar. in cap. fin. de purgat. vulgari. qui author & ibidem meminit probationis aquæ frigidæ. Martin. Nauar. in manuali Confessariorũ ca. 11. nu. 39. Vt rei fundamentum perspiciatur, in quibusdam regionibus & prouincijs antiquitus fuit vsus vulgaris probationis, vt in Francia, sicut patet ex c. Mennam, tempore S. Greg. & in Liuonia, ex c. fin. de purg. vulgari, ætate Honorij tertij. Quare nõ est mirum, si Cuiacius Iurisconsultus aquę frigidæ meminerit: nó tamen vt rectè Doct. impugnantes dicunt, eius vsum licitum asseruit. Sunt autem Honorij tertij verba in d. cap. fin. Dilecti fili nouiter in Liuonia baptizati, grauem ad nos quærimo-

niam

niam deſtinarunt, quod fratres templariorũ, & alij, qui temporalẽ in eis poteſtatẽ exercent, ſi quando de aliquo alio crimine infamãtur, eos ferri candentis iudiciũ ſubire cõpellunt, quibus ſi qua exinde ſequitur aduſtio, ciuilẽ pœnam infligunt. Cum igitur huiuſmodi iudicium ſit penitus interdictũ, vtpote in quo Deus tentari videtur, Mandamus quatenus dictos fratres, & alios vt ab huiuſmodi cõuerſorum grauamine omnino deſiſtant, per cenſuras Eccleſiaſticas appellatione remota repellas: hęc ibi. Purgatio autẽ ferri candentis, & aquę calidæ vel frigidę, dicitur vulgaris: quia nulla canonũ aut legũ authoritate fundata eſt, ſed à vulgo inuenta, & diabolo fabricante introducta, ex d.c. Mennam. & c. Conſuluiſti. & eſt ſuperſtitioſa: quia intendit probare innocentiã vel culpam hominis per experimentũ non ſecundũ naturam, neq; ſecundum Catholicã ſcripturam, ſed per modum ſuperſtitioſum. Adhęc qui tali vulgari probatione vtuntur, tentant Deum, dum quęrunt ab eo miraculum ſine cauſa. Ferrum candens cùm naturalis ſit actionis, ita lædit innocentem, ſicut peccantẽ, & in aqua frigida ita mali ſubmerguntur, ſicut boni. Ad miracula autẽ, quæ ſuo arbitrio Deus reſeruauit, vt Anchoranus ait, nõ ferro candenti, vel aqua frigida, ſed iuſtis orationibus cõmouetur Deus. Hinc in huiuſmodi probatione duplex cõmittitur

pecca-

peccatum: tentationis nimirum Dei, & superstitionis: quia pactum implicitum intercedit cum dæmone. Ad quod facit autoritas D. Thomę loco citato, dum ait: Dicendum, quod indicium ferri candentis vel aquæ feruentis ordinatur quidem ad alicuius peccati occulti inquisitionem, per aliquid quod ab homine fit, & in hoc conuenit cum sortibus. In quantum tamen expectatur aliquis miraculosus effectus à Deo, excedit communem sortium rationem. Vnde huiusmodi iudicium illicitũ redditur; tum quia ordinatur ad iudicanda occulta, quæ diuino iudicio reseruantur: tum quia huiusmodi iudicium non est diuina authoritate sancitum. Vnde 2. quæst. 5. c. Consuluisti, in decreto Stephani Papę dicitur. Ferri candentis, vel aquę feruentis examinatione confessionem extorqueri à quolibet, sacri non censent canones: & quod sanctorũ Patrum documento sancitũ non est, superstitiosa adinuentione nõ est præsumendum. Hæc S. Thom. ex canon. De antiquitate purgationis ferri candentis legẽdus est Didacus Couar. lib. 4. variarum resolut. cap. 23.

Secundò: Non solum peccant mortaliter cogentes subire probationẽ aquæ frigidæ, sed etiam omnes, qui credunt inesse effectum ad probandũ innocentiam vel culpam, nisi eos ignorantia probabilis excuset: quia est opus superstitiosũ, à diabolo introductũ, ex pacto

cum

cum eo implicitè habito procedens; ergo mortaliter peccat, qui fidem adhibet tali rei. Nam similes sunt qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis. Ex qua causa, qui admonentur talis erroris, & nō deponunt, nec acquiescunt veritati, tam diu sunt in peccato mortali, quam diu nō desistunt à tali superstitione. Quia post admonitionē & instructionem nō est ampliùs locus pbabili ignorantiæ. Quare rectè Bod. & alij, cōtra Scriboniū, damnāt probationē aquę frigidę, tanquā opus diabolicū.

Tertiò: Si quis, vel quæ ponatur ad probationē aquæ frigidę, & virtute talis indicij præsumpti cōfeßio extorqueatur in tormentis, confeßio est nullius roboris & momenti, & consequenter reus, vel rea nō potest ex ea cōdemnari. Probatur. Confeßio, quam nullū indiciū legitimū pręcedit, etiamsi in tormentis facta sit, & reus in ea perseueret, est nulla ipso iure, nec potest confessus ex eo condemnari. ex tex. Glos. Barto. & alijs in L. penult. ff. de quęst. Alexa. in L. Qui in aliena. §. Celsus, nu. 12. De acquirenda hæred. Ias. ibid. nu. 38. Angel. ab Aretio in tract. de malefi. in verbor. Fama publica. Vers. Quinto quęro. Marsil. in d. L. penult. & in pract. §. Secunda q. num. 2. Emanuele Soarez in thesauro receptarum sententiarum, verb. Confeßio. Francis. Bruno, de indicijs & tort. 2. part. q. 5. Francisco Viuio lib. 2. communium opinionum,

opin.

opin. 70. Iul. Claro. lib. 5. §. fin. quæst. 55. & hæc est cõmunior opinio. Sed hęc talis confessio elicitur virtute nullius legitimi indicij, cùm talis probatio iuri & rationi repugnet, vt constat ex dictis. Si ergo indiciũ nullum est: & confessionem inde sequentem esse nullam necessum est: Si confessio nulla est: ergo & sententia nulla, quæ inde virtutem sumit. Ex prædictis constat, abusum illum probandi apud antiquos fuisse reprobatum, tanquam superstitiosum: nunc verò nostris temporibus denuo maligno procurante reuocatum. Sicut enim hoc nostro infœlici sęculo, antiquæ hęreses olim damnatæ prodeunt; sic etiam veteres superstitiones consopitæ renouantur. Causam verò, quare non submergãtur sagæ, si ita sit, vt refertur, non referimus id in leuitaté, cùm nulla dęmoni insit (grauitas enim & leuitas sunt qualitates corporum, ex elementis compositorum) sed in potentiam dæmonum. Qui enim potest celerrimè per aëra corpora ad remotissima loca deferre sua virtute, valet etiam sustentare, ne submergantur. Nam si vir mediocris potentiæ puerum potest tenere, ne profundum petat; quanto magis dæmon hominem deferre valebit? Hoc autem facit non vt nocentiam sagę declaret, cui omnem suam in protegendo operam addixit, ad saluandum innocentiam in conspectu hominum (Mallet enim talem, si in

ſi in culpa ſit, innocentem, quam culpabilem oſtendere, atque ſic potiùs permittet in profundum deſcendere, quod naturale eſt corpori graui, quam natare contra naturam:) Sed vt in tali opere, dum fortaſſe vnam animam perdit, quæ ad Deum per pœnitentiam reuertitur, plures per infidelitatem & ſuperſtitionem ſibi ſubijciat. Etenim & cooperantes & fidem adhibentes in laqueum diaboli cadunt. Sortitur autem hoc opus, ſicut alię ſuperſtitiones, de quibus in vltimo pręludio actum eſt, effectum ex pacto implicito cum dæmone. Dum enim homines ſcire volunt occulta per modum nec à natura, nec iure permiſſum, aut ordinatum; diabolus accurrit, & manus adiutrices porrigit. Atque eam ob cauſam canones & Doctores vulgarem probationem, tanquã rem ſuperſtitioſam, & diabolo ſuggerente inuentam reprobant, dum tales effectus neque ſecundum ſcripturam, neque ſecundum canones, vel Eccleſię conſuetudinem, aut rei naturam cum cauſis coniungantur: quam Regulam, vt ſuprà ſignificatum eſt, Auguſt. lib. 2. cap. 20. de doctrina Chriſtiana, indicat, pro dignoſcendis ſuperſtitionibus. Qua regula etiam reijcitur ficta illa antipathia. Nam aquæ talem tribuere effectum, indiget alia confirmatione, aut ratione, aut authoritate probandum eſt. Quis enim aquam in baptiſmo diceret talem tan-

tamq́; vim habere, nisi expresso Christi testi-monio probatum existeret? Neque aquæ soli virtus salubriter abluendi tribuitur, sed accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum, vt dicit S. Augustinus tractatu 80. in Ioannem. Prætereà, vt ex d. cap. Mennam, & alijs colligitur, hac probatione antiqui abusi sunt etiam in probandis alijs sceleribus: quomodo ergo nunc solum obtinet in Sagarum crimine? Scribit quoque malleus maleficarum in vltima parte, familiare esse Magis, vt pro probanda innocentia appellent ad purgationem ferri candentis: sed non eis esse morem gerendum. Hæc de improbatione æquæ frigidæ.

Respondetur ad constitutionẽ Car. Quinti.

Secundum Dubium: *Quod conclusio maleficum denuntiantem facere indicium contra socium ad torturam, videtur repugnare Constitutioni practicæ Caroli Quinti:* In art. 21 vbi expresè prohibetur, ne aliquis ex denunciatione Incantatorum aut diuinatorum capiatur & torqueatur, imo vt tales, si quid præsumpserint, debitis pœnis subijciantur, statuitur. Casus talis est: aliquis perdidit rem pretiosam, vel alicui maleficio inficitur equus: accedit incantatorem vel diuinatorem, qui adhibita phiala vel cribro facit coniurationes & inuocationes dæmonum. Tandem dicit, consultatione habita cum diabolo, vel alio modo vsus, talem furem

furem rei esse, vel alienum equum maleficio destruxisse. Vel venit diuinator, aut incantator in aliquam villam, vt factum hoc anno intellexi propè Confluentiam in Kerlich; dicit, tot sunt in hoc loco sagæ, & illa & illa est, nominando aliquos; & breui aliquid videbitis, & sic de similibus. Dubitatur an talibus denunciationibus deueniendum sit ad capturam & torturam. Respondetur simpliciter quod non; vt determinat dicta constitutio Caroli, quæ est iuri & authoritati cõsona, in L. item apud Labeonē. §. Si quis Astrol. ff. de iniurijs & famosis libellis. Angel. ibid. Franc. Bru. in tract. de indicijs & tort. 1. par. q. 3. nu. 35. Mars. in pract. & alij alibi. Quia, vt Angelus docet, Diuinationes cum sint illicitæ, nec probant, nec faciunt indicium ad torturam. Aliam rationē ex vltimo preludio adferre possumus: quia incantatores & diuinatores, si secreta peccata denunciant, vel de futuris diuinant, nō possunt ea scire, nisi à Diabolo, à quo cognoscere non est licitum. Quia talia obiecta cognitionem humanā excedunt, nisi reuelata mediante aliquo, qui sensu cognouit, existant. At in nostro proposito longè alia ratio est: malefici denunciant facta sociorum & consortum in crimine, quæ viderunt in loco, tempore, modoque determinatis, quibus præsentes fuerunt, vbi verè & realiter biberunt, manducauerunt,

variosque tractatus habuerunt, circunstantias de accessu & recessu aperiunt, quæ humanam cognitionem non excedunt, sed sensibus apprehéderunt. Feruntur enim ad talem conuentum opera diaboli: sed cum in conuentu sunt, functione sensuum corporeorum vtuntur, vident, audiunt, tangunt, saltant, bibunt, & commedunt: quæ omnia sensibilia sunt. Aliquando quædam ex euentu inopinato, fœlici relinquuntur in loco, & defessæ domum ambulando redeunt: de quorum veritate refero me ad experientias multas, quę partim in malleo maleficarum, Grillando, Bartholomæo Spineo, & alijs: partim in nostrorum Iudicum processibus de translatione reali habentur. Quare qui talia in somno contingere dicunt, sensus negant.

Quomodo somnia sunt, quando dicunt ex istis locis vinum allatum, ex talibus vasis sumptum, & hoc modo consumptum? Adhæc si ea sensum effugiunt, quę ibi tractantur, quomodo nunc nostro tempore, postquam animaduertunt in aliquibus locis denuntiationibus locum esse, honoratiores & maiores, vultu & forma teguntur in cursibus & conuentibus, ne à vulgaribus cognoscantur? Hæc ita se habere, multorum relatione indies cognoscimus. Portabatur Christus à Diabolo, & statuebatur in pinnaculo templi: At ibi existens videbat: audiebatque popu-

populum, aliaque ſenſibilia ad humanam naturam ſpectantia opera exercebat. Sic & Abacuc ex Iudæa in Babilonem ferebatur ab Angelo; ſed in Babilone exiſtens loquebatur, audiebat, videbat, aliaſq; ſenſuum functiones exercebat. Non repugnat, quod à Diabolo ad locũ ferantur, & in loco exiſtentes humana opera faciant. Ratio ergo fundamentalis, vt paucis concludam, quare maleficorum denunciationes admittantur, diuinatorum & incantatorum reijciantur, eſt, quia malefici teſtantur de rebus naturali & humano modo acceptis; Hi vero de obiectis, quæ excedunt humanam cognitionem, niſi alia conditio accedat. Vnde neceſſe eſt vt aut fallantur; aut à diabolo, qui etiam fallere ſolet, & à quo non licet quicquam cognoſcere, intelligant. Quare meritò dicta Carolina Conſtitutio ſtatuit, ſicut etiam decernunt. d. l. Idem apud Labeonem. & in C. de malefic. & mathem. L. Nemo. vt in tales diuinatores & incantatores ſeuera fiat animaduerſio. Si tamen diuinatores & incantatores veritatem aliter, quam per incantationem & diuinationem ſcirent, non prohiberentur denunciare, ſeruatis ſeruandis.

Tertium Dubium; *An liceat Iudici, vel alteri poteſtatem exercenti, dolo, mendacio, vel falſa promiſsione impunitatis, à* *An iudicib' liceat, per mendacia veri-*

...uē à Re-... elicere. *Reo præsumpto in hoc crimine, vel alijs. confeßionem elicere.*

Vt meliùs dubium intelligatur, talis formatur casus. Iudex habet in carcere sagam, quæ non vult etiam confiteri: vt inducatur ad cófessionem, ipsemet eam accedit, vel alium subornat & dicit; habeo adhuc tres vel duas tuæ societatis in carceribus (easq; nominat) quæ te denunciant; cum tamen nullam habeat: sic fortaßè vlciscendi animo par pari referet ait Bodinus. Vel promittit impunitaté & euasioné, quá nec cogitat, nec potest seruare. Quæritur nunc, an tales modi liciti sint?

Quantum ad primam partem, Ioannes Bodinus li. 4. de Magor. dæmonomania cap. 1. prope finem, tradit licitum esse iudicibus, mendacijs eruere veritatem à magis & maleficis; Idque diuino & humano iure. probat exemplis veteris testamenti, obstetrices, Exo. 1. propter mendacium remuneratæ sunt. Abraham Genes. 12. & 20. dixit de vxore sua, quod soror esset. & Genes. 27. Iacob dixit se esse Esau; & alia extant plurima in libris veteris testamenti. Confirmat latiùs: Plato & Xenophon magistratibus permiserunt, vt ad reipubl. administrationem sic mendacia prosequant, vt erga ægrotos & puerulos adhibentur. Sic ergo, inquit, in iure faciendum, vt occultorum scelerum peruestigetur veritas. His rationibus mouetur ad dicendum, iure diuino & hu-

& humano licitum eſſe iudicibus, eruere mendacijs veritatem, quicquid Auguſtin. in lib. de mendacio & Aquinas ſentiant ab octo mendacij generibus, quæ exponunt copiosè, abſtinendum eſſe.

Sic Bodinus loquitur, & quia hæc doctrina falſiſsima & pernicioſiſsima eſt, in prima parte dubij, contrarium, ne quis eius lectione capiatur, oſtendendum, & eius argumentis reſpondendum eſt. Huic falſæ doctrinę oppono veritatem. Mendaciũ omne prohibetur iure diuino & humano. Probatur, quod iure diuino. Non dices falſum teſtimonium contra proximum tuum. Pſal. 14. Domine quis habitabit in tabernaculo, &c. Qui loquitur veritatem in corde ſuo, & qui non egit dolum in lingua ſua. Ergo à contrario ſenſu non habitabit in tabernaculo Dei, qui loquitur mẽdacium, & egit dolum in lingua ſua. Sapient. 1. cap. os quod mentitur, occidit animam. Eccleſiaſtici 7. Noli velle mentiri omne mendacium. Prouerb. 6. proferentem mendacia odit Deus. Pſal. 5. perdes omnes qui loquuntur mendacium. Rectè ergo Auguſtin. in lib. de mendacio cap. 14. & S. Thomas 2. 2. quæſt. 110. art. 3. ſentiunt, quos neceſſariò communis ſententia ſequitur, cùm ex verbo Dei euidens ſit, non eſſe licitum mentiri in vllo caſu, neque etiam pro conſeruatione alicuius vitæ. 22. quæſt. 2. can. Ne quis,

Bodinus notatur.

Quia iuxta apostolicam doctrinam, non sunt facienda mala, vt eueniant bona; nec etiam pro aliqua vtilitate & necessitate, ex eod. can. & ibidem in can. Primum, & multis alijs canonibus in eadem causa & quæst. Quare oculos non habuit Bodinus, qui dixit licitum esse mentiri iure diuino & humano. Quod multò magis habet veritatem in Iudice & iudicio, cùm Iudex vir bonus, & iudicium sanctum esse debeat. Qua de causa communis sententia tradit, omne peccatum esse mortale in iudicio, quando est de aliqua re graui, spectante ad iudiciũ, vt tradunt S. Thom. 2.2. q.69. art. 1. Caietan. ibid. Martin. Nauarr. de pœnit. dist. 5. cap. Fratres. num. 12. & 14. & in manuali confessariorum cap. 18. numer. 3. Domin. Sotus in relect. de tegend. & deteg. secretum, membr. 2. quæst. 7. Didac. Couarr. lib. 1. variarum resolut. cap. 1. num. 2. At quis non intelligit confessionem, ex qua quis vel damnatur aut absoluitur, rem esse grauissimam, spectantem ad substantiam iudicij? Et confirmatur: quia, vt Doctores tradunt, non licet iustè litiganti in iudicio, mendacio, aut falsitate vti aduersus aduersarij dolum & cauillationes. S. Thom. 2.2. q. 71. artic. 3. ad 3. de aduocato, quod nõ liceat ei falsitate vti. Syluest. in verbo Aduocatus, nu. 6. Aurea Armil. ibid. nu. 19. Nauar. in manu. c. 25. nu. 29. Ioan. Immolensis in c. 1. de mutuis petit. numer. 13.

Rom. 3.

Bald.

Bald.in Rub. Cod. de fide inſtrum. Iaſon. in L. Cum proponas inter vos. C. de pactis poſt. num.4. Couar. li.1.variar. reſolut. ca. 2.nu.1. Quare falſiſsima eſt Bodini ſententia, quod licitè poſſunt Iudices mendacijs & falſis modis eruere veritatem.

Ad argumenta Bodini, & quidem ad illud de obſtetricibus: reſpondetur primò, ſecundum Alexandrum Halen. in 3. part. q. 37. membr. 6. Quod in facto earum duo conſiderentur: pietas compaſsionis, & mendacium. Compaſsio opus bonum fuit moraliter, & ſi præceſsit ex charitate, fuit etiam meritorum, pro quo remuneratæ ſunt temporaliter: non tamen propter hoc priuatæ præmio æterno, ſaltem ſi adfuit charitas. Mendacium verò fuit officioſum, quia profuit, & vtile fuit ad ſalutem paruulorum, & nulli nociuum: & ideò veniale: & idcirco nō impediuit meritum pietatis, licet illi mendacio præmium non debebatur. Secundò, cum S. Thom. loco citato ad 2. Obſtetrices nō ſunt remuneratæ pro mendacio, ſed pro timore Dei, & beneuolentia, ex qua proceſsit mendacium. Vnde ſignanter dicitur Exod.1. Et quia timuerunt obſtetrices Deum, ædificauit illis domos. Mendacium verò poſteà ſequens non fuit meritorium. De hoc argumento latiùs in 22.quæſt.2. can. Si quælibet. Cum Ioan. Turrecre.ibid. Raab ſimiliter propter pietatem in

Solutio argumentorũ Bodini.

nuncios commendatur, non propter mendacium officiosum, quo saluauit viros ad se declinantes, Iosue.2.

Ad alia exempla dico cum S. Thoma sol. ad 3. quod in sacra scriptura, vt Augustinus dicit, in lib. de mendacio.cap.5. inducuntur aliquorum gesta quasi exempla perfectæ virtutis, de quibus non est æstimandum eos fuisse mentitos. Si quæ tamen in eorum dictis appareant, quæ mendacia videntur, intelligendum est ea figuraliter & prophetice dicta esse. Vnde August. dicit, in lib. contra mendacium, Credendum est, illos homines, qui propheticis temporibus digni authoritate fuisse commemorantur, omnia quæ scripta sunt de illis, prophetice gessisse atque dixisse. Abraham tamen, vt Augustinus ait in quæst. super Genesin dicens, Saram esse suam sororem, veritatem voluit celari, & non mendacium dici. Soror enim dicitur: quia filia patris erat. Vnde & ipse Abraham dicit, Genes. 20 Vere soror mea est, filia patris mei, & non matris meæ filia: quia scilicet ex parte patris attinebat. Iacob verò mysticè dixit se esse Esau, primogenitum Isaac; quia videlicet primogenita illius de iure ei debebantur. Vsus autem est hoc modo loquendi per spiritum prophetię, ad designandum mysterium; quia videlicet minor populus, scilicet gentilium, substituendus erat in locum primogeniti.

Iudith vero laudatur, non quia mentita est Holoferni, ſed propter affectum, quem habuit ad ſalutem populi, pro qua periculis ſe expoſuit. Pro ſimilium argumentorum & horum ſolutione legendi Alexand. Halen. loc. dict. S. Bonauent. in li. 3. ſent. d. 38. quæſt. 2. Gabriel ibidem q. vnica, art. 1. Turrecrem. cum text. 22. quæſt. 2. can. Vtilem. cap. Si quis per vetus teſtamentum, cap. Is autem. cap. Abraham ca. Quæritur cur patriarcha. & alijs.

Quod verò Plato & Xenophon magiſtratibus permiſerunt, vt in adminiſtratione reipubl. mendacia proferant, vt erga ægrotos & puerulos adhibentur, nihil probat; ſed ſeipſum interimit: quia erga ægrotos & puerulos aut non vtimur mendacijs, aut ſi quid dicitur, ioco contingit, aut fingimus. At in iudicijs quando agitur de eruenda veritate, ex qua abſolutio ſequitur, vel damnatio pendet, res grauiſsima eſt, & magni præiudicij:

Quantum nunc ad ſecundam dubij partem ſpectat, An cõfeſsio à iudice extorta promiſsione impunitatis, ſit valida ad hoc, vt quis ex ea poſsit condemnari.

Negatiuam ſententiam tenent Ioan. Immolen. conſil. 109. Hyppolitus Marſil. ff. de quæſtion. L. 1. §. quæſtioni, & conſi. 14 nu. 25. & in conſ. 32. nu. 22. Decius in L. 1. C. de ſent. quæ pro eo quod intereſt. num. 7. & in L. Ea eſt natura cauillationis. ff. de reg. iuris, in fin.

Et alij,

Et alij, quos citat Couar. lib.1. variarum Resol. cap.2. nu.16. Probatur hæc opinio. Iuramentum per dolum extortum non nocet iuranti. cap. Cum contingat de iureiurando. & cap. Quamuis. de pact.in 6.ergo eadem ratione non debet nocere confeſsio dolo extorta. Idem renunciatio illius, qui frauduléter fuit inductus ad renunciandum, non valet. cap. Sane.de renunciat. & confeſsio facta perſuaſione aduerſarij poteſt reuocari. vt probat Marſil. in dicto conſil. 32. In contrarium, talem cenfeſsionem eſſe validam, & reum ex ea condemnari poſſe, tradunt Felinus in cap. Afferte. de præſumpt. Archidiaconus in cap. vtilem 22.quæſt. 2. Cinus in L.præſenti. C.de his,qui ad Eccleſiam confugiunt. & alij. Ratio eorum eſt:quia cum iſta promiſsio pernicioſa reipubl.ſit, ſeruanda non eſt. Hanc queſtioné fuſiùs tractant Couar. lo. ci. Iul.Clar. li.5.§.fin.q.55. verſ.Circa ſecundũ. Iacob. Menoch.l.2.de arbitr.Iudic. caſu 367.qui repetit omnia, & in ordiné digerit, quæ Coua. tradit.

Conueniunt inprimis Doctores, & admonent, vt Iudices abſtineant ab huiuſmodi promiſsionibus, & ratio eſſe poteſt; quia promiſsio obligat de iure naturali: quare hoſti etiam ſeruanda fides eſt,23. quæſt.2.cap. Noli. & Gloſs.in L Conuentionum. ff.de pact.ſi ſit deliberata voluntaria de re poſsibili, aut notabili: & qui promiſsionem non ſeruat, frangit

git fidem. Si autem promittit Iudex impunitatem animo non ſe obligandi, grauiter peccat ſignificando verbis animũ, quem non habet: quod ſpectat ad mendaciũ pernitioſum, ſi ſit de re notabili, tendente contra ſalutem corporalem vel ſpiritualem proximi: de qua re legendus Nauar. in manuali cap. 18. nu. 6.

Secundò, ſi reus ſpe promiſsionis fruſtratus in confeſsione perſeueret, damnari poterit, ſecundum cõmunem ſententiam.

Tertiò, ſi ſpe fruſtratus reuocet confeſsionem, & excipiat, nõ debet nec poteſt ex ea cõdemnari. Couar. loc. cit. & Menochius: & ſic intelligendam primam ſententiam tradit.

Quartò, quando reus ſic confeſſus eſt crimen, & confeſsionem nec reuocauit, nec cõfirmauit, non pœna ordinaria, ſed arbitraria puniendus eſſet, & mitiori. Couar. & Clarus loc. cit. & Menoch. &, vt Clar. ait, ſi talis promiſsio fiat ab eo, qui poteſt gratiam facere, ſeruanda eſſet: niſi circunſtantiæ aggrauent: & id in aliquibus curijs practicari tradit.

Prima opinio validioribus nititur argumentis, quæ alij non ſoluũt, nec ſuã muniunt, quãuis in praxi apud multos ſit. Quod verò in oppoſitũ adfertur, hanc Iudicis promiſsionem nõ eſſe ſeruandam, cum tendat in perniciem reipub. cuius intereſt delicta puniri: verum eſt, vbi de delicto ordine iuris & recto modo conſtat, vt tradit Couar. in loc. d. prope finem.

Quar-

Quartum Dubium, *An condemnati ad ignem, iuxta dispositionem legis, viui sint comburendi?*

Videtur quod sic: quia sententia videtur in illum effectum tendere, & quando ignis pœna à lege imponitur, in pœnam imponitur. Cadauer autem cum careat sensibus, non est capax doloris & pœnæ. Ad hæc Iudices, qui exequuntur sententias, sunt ministri iustitiæ; ergo subduntur legibus, & debent infligere pœnam à lege præscriptam: maximè qui agnoscunt superiorem. His non obstantibus, vsus obtinuit, vt priusquam igni tradantur, interficiantur compressis faucibus, siue strangulentur, ad euitandum periculum, ne lenta mors, ob magnos cruciatus, in blasphemias, aut desperationem reum trahat. Idcirco apud Christianos receptus est mos prius strangulandi, quàm comburendi, nisi in aliquo casu, ob singulares circumstantias, criminis atrocitas aliud postulet. Si autem reus maneat pertinax in malo, & non conuertatur ad cor, nec pœniteat, viuus comburitur in crimine hæreseos, vt praxis Italiæ & Hispaniæ docet. Quod etiam in crimine maleficorum fieri debet: nam in pœnitenti non est timenda desperatio; & ratio, vt viui non comburantur, est ne cadant in disperationẽ,

vel

vel aliud peccatum in maximo cruciatu. De hoc dubio legendi sunt Couarruuias lib. 2. var. resolut. cap. 10. à. num. 9. & Iulius Clarus lib. 5. § fin. practicæ criminalis. quæst. 99. versic. vnum tamen in hoc proposito notabis.

Quintum Dubium: *An maleficis pœnitentibus, nec non alijs damnatis ad mortem, petentibus Eucharistiæ sacramentum dandum?*

RESPONDEO, quod sic, si vera signa pœnitentiæ appareant, & ex dispositione deuotioneq; petant: de furibus suspendendis est textus, 13. quæst. 2. cap. Quæsitum. de hæreticis, cap. Super eo. de hæret. in 6. de damnatis in genere, Gloss. recepta in Clementina 1. de pœnit. & remissionibus. Franciscus Cardinalis Zabarella ibid. quæst. 9. & 12. Turrecrem. in dict. cap. Quæsitum. Stephanus Auferius in tractatu de potestate Ecclesiæ super laicis, num. 58. Iosep. Angles in florib. Theologicarum qq. 1. part. in 4. sent. in q. de Suscipientibus Eucharistiam. Iuli. Clarus lo. cit. sed quæro nunquid. Angel. in verb. Eucharistia 3. §. 27. Syluest. ibid. num. 7. & ex professo Marti. Nauar. in Enchridio de oratione & horis canonicis, cap. 22. num. 11. & in manuali confessariorum cap. 25. numero. 23. & hæc est communis sententia: quam in vrbe existens audiui in scholis confirmatam à Pio Quinto

pijssimo

pijſsimo Pontifice, in motu quodam proprio. Et nunc hunc morem pium ſequuntur multi pij Magiſtratus, quamuis non vbique gentium obſeruetur, & in conſtitut. crimin. Caroli V. artic. 79. ſtatuitur vt Reo tempeſtiuè mors denuncietur, vt confiteri poſsit, & ſi petat Euchariſtiam non ei denegetur. Hoc tamen obſeruandum eſt, vt propter ſanctiſsimi ſacramenti reuerentiam ipſo die executionis non communicent, ſed communio anticipetur. Si autem executio non pateretur moram ex rationalibus cauſis, & damnatus ad mortem pro animæ conſolatione cum fructu peteret ſacramentum, contra nullam eſſet legem ipſo die executionis communicare, modò communio executioni ſententiæ quatuor horis præmittatur, vt corrupta tanto temporis ſpacio ſacramenti ſpecie, nulla ſacramento irreuerentia fiat. Atque hæc conſuetudo eſt in Vrbe Roma, digna maximorum Pontificum pietate & prudentia, quam orbis imitari deberet, vt rectè Nauar, loco citato hortatur. Hac ratione motus ante decem annos non ſolum dedi ſacramentum, ſed etiam quibuſdam præfectis & iudicibus conſilium ſuper hoc petentibus conſului dandum, & adhuc conſulo. Sicut enim abuſus, qui tendunt in animarum perditionem indies, ſine mora extirpandi ſunt: ſic pij vſus, qui hominum ſalutē & ſpiritualē conſolationem promouent,

NB

mouent, introducendi, Confessariorũ autem est iudicium, an expediat Eucharistiam huiusmodi damnatis ministrare, vel non: pendet enim ex dispositione recipientium. Quidam enim ita sunt dispositi, vt multum ipsis prosit ad salutẽ animę, si hoc salutari cibo cõfirmentur, ad subeundũ mortis supplicium, & frangendũ diaboli machinas in extremis.

Ex his deduco, quam impium fuerit dictum, & pastore, qui sitientissimus esse debet salutis animarũ indignum, sacerdotis cuiusdam, qui damnatę ad mortem pœnitenti personæ petenti viaticum respondit: Non est æquum dare sanctum canibus. Minimè canes sunt, sed oues, qui ad cor redeunt, & cum pœnitentia Dominũ suum pro reconciliatione in cordis hospitium recipere desiderant. Hìc excludenda etiam occurrit praxis execranda quorundã ministrorũ iustitiæ, vel potiùs in hoc casu iniustitiæ, qui damnatos ad mortem occidunt in corpore & anima, quando salutis remedijs ad conseruationem animæ essent muniendi: vt aduersus mortis timorem eos confirment, vino obruunt & rationem tollunt, ita vt miseri homines Dei & animarum obliti, moriantur in corpore & anima, sine fine nunquam ad vitam reducendi, cùm post mortem tam miseram nec spes veniæ, nec locus pœnitentiæ sit. Dictum etiam abusum damnat. Carolus. V. in d. artic. 79. Caueant

ergo diligentissimè Iudices, vt hoc prohibeatur, ne ipsi fiant rei tanti facinoris, atq; etiam damnatis petentibus superfluus denegetur potus. Quomodo enim excusaretur ab homicidio, qui furioso aut amenti postulanti gladium ad interficiendum se, morem gereret? Ex dictis quoque haberi potest solutio dubij, de quo semel interrogatus respondi affirmatiuè, prout etiam nunc respondeo; An pro personis maleficis, vel alijs mortis supplicio affectis pro sceleribus, possit quis orare, sacrificium offerre, vel alia satisfactionis opera exercere? Respondetur, quod sic; si pœnitentes discesserint, possunt hæc bona pro eis fieri ex d. cap. Quæsitum, Gloss. ibidem. Angel. loc. cit. Aurea Armilla in verb. Communio, num. 27. In cuius rei confirmationem faciunt multa, quæ adfert Petrus Rauennas in quodam tractatu incipiente, Valete cum perpetuo silentio ad clarissimum Theologiæ professorem Iacobum de alta platea &c. Cuius scopus est probare, corpora suspensorum & latronum non esse in locis publicis relinquenda, sed sepulturæ tradenda. Habetur hic tractatus in fine Alphabeti aurei vtriusque iuris eiusdem authoris: his tamen non obstantibus dico, quod non deceat vt pro talibus solemnes fiant exequiæ, prout pro alijs Christianis, qui cum honore vitã finiuerunt, fieri consueuit. Piè autem faciunt amici

amici & ſanguine iuncti, qui priuatim pro eis orant, ſacrificia offerunt, vel curant offerri, & ſatisfactoria opera exercent.

Sextum Dubium; *An ſonitus campanarum, maleficorum, ſagarum, dæmonumque conatus impediat, ne grandine, tempeſtatibus, ac alijs modis frugibus, ſeminibus, & vineis nocumentum inferant, vt vtriuſque ſexus homines huius ſectæ fatentur; & vnde talis virtus ſit?*

DE antiquitate, nec non laudabili ac neceſſario campanarum in Eccleſia vſu, legendi ſunt Anthonius Monchiacenus, Dæmochares in libro de obſeruanda miſſarum celebratione cap. 13. Guilhelmus Durandus in Rationali diuinorum officiorum, libro 1. cap. 4. Petrus Meſsia in Sylua variæ lectionis parte. 2. cap. 9. Ioannes Andræas & Hoſtien. in cap. 1. de offic. cuſtodis. Authorem campanarum Vergilius Polidorus lib. 3. de iuuentor. rerum, cap. vltimo, vult latere, licet inuentum non ſit nouum, cùm vſus earum fuerit tempore Moyſis, teſte Ioſepho lib. 3. Antiquitatum. Apud Chriſtianos quidam tradunt primum inſtitutorem fuiſſe Paulinum Nolanum Epiſcopum, virum ſanctitate & eruditione clarum; in cuius rei confirmationem maximè ipſa nominis notatio facit.

Dicitur enim campana à Campaniæ regione, vt atteſtantur Ioan. Andr. & Durandus, & minora vaſa nolæ à ciuitate Nolana quę eſt in Campania. Vtimur campanis ad laudandum Deum, congregandum clerum in Eccleſia, vocandum populum ad diuina, concitandum deuotionem in populo, ad fugandas tempeſtates, & exterrendos hoſtes. Dum campanæ ſonantur, pelluntur inſidiæ inimici, fragor grandinum, impetus tempeſtatum, percuſsio fulminum & infeſta tonitrua temperantur. Saluberrimum campanarum apud Chriſtianos vſum tubæ argenteæ in veteri teſtamento ſignificabant, in quarum locum in noſtra Eccleſia campanæ ſucceſſerunt. Vtebantur enim tubis argenteis tempore Moyſis, Numer.10. ad collectionem populi, & in ſacrificijs, dum hoſtias offerrent, vt memoria eorum eſſet coram Domino Deo, & cum ad bellum exirent, clangebant vlulantibus tubis, & ſic memor eorum dominus eruebat de manibus inimicorum. Hinc etiam feſta peculiaria clangorem tubarum habebant, quibus, præ cæteris clangoribus tubarum inſiſtebant, ad præparandum populum, ad laudandum Deum, & reuocandum in memoriam beneficia & munera diuina: tantumque Domino Deo clangor tubarum placebat, vt mediante earum ſonitu, antè arcam fœderis muros Iericho, quibus cingebatur, aduerſantium exercitus

Ioſephus li.3. Antiquitatum cap.15.

Num. 29. Leuit. 23. Sophon. 1.

citus cadere fecerit. Mirum ergo nemini videatur, quod mirabiles etiam ſint effectus campanarum, quæ ſine dubio ſpiritus ſancti inſpiratione inductæ ſunt. Efficit autem benedictio, vt quod arte & metalli natura fieri non poteſt, per verbum & orationem ſanctificatum mirabiliter operetur, ex diuina diſpoſitione. Neque velim vt quis hic moueat, quod Caluinus, Brentius, aliique eius farinæ calumniantur, nos campanas baptizare: hoc enim apud doctos inauditum eſt, licèt rudes ex plebe ſic communiter loquantur. Benedicuntur enim campanæ, iuxta ritum in pontificali præſcriptum: verum de baptiſmo ne verbo quidem fit mentio, vt rectiſsimè Cardinalis Hoſius lib.5.in confutatione prolegomenon Brentij aſſerit. Quantam virtutem benedictiones in huiuſmodi creaturis obtineant, qui voluerit, videat Thomam Vvaldenſem in libro de ſacramentalibus à ca. 166. His accedit quod dum campanæ pulſantur, fidelium mentes in Deum mouentur, eius auxilium contra inimicorum inſultus implorant, Guilhelm. Pariſienſis in lib. de legibus, fol 44. col. 1. aſſerit rectè, quod campanæ ſortiantur virtutem arcendi fulgura, tempeſtates & ſimilia ex ſua conſecratione. Quæ tamen non fiunt niſi virtute creatoris, à quo petitur, vt arceat fulgura, tonitrua & cætera. Sicut enim regale ſignum & ſigil-

Campanas non baptizari, ſed benedici.

lum deferentes securos efficit eos, ne iacturam & nocumentum patiantur à subditis regis, & hoc non sua virtute, sed potestate regia & voluntate: Sic Campana non ex virtute aliqua, quæ ei insit, sed omnipotentis potestate & voluntate protegit & defendit loca, in quibus eius sonus auditur, ab aduersitatibus & incommodis aëreis. Qua de causa maleficorum conatus infringitur, & Dæmonis cooperatio impeditur ad pulsum campanæ, quando sonus auditur ab eis, vt eorum confessionibus didicimus, & ideò campanas pulsantes vocant cõmuniter in sua schola, canes latrantes. Sylua variæ lectionis & nonnulli alij causam etiam naturalem reddunt, quare sonitu campanarum tempestates sedentur, & temperentur. Motus enim pulsationis aërem rariorem facit, & densitatem materiæ dispergit; vnde sequitur dissolutio & moderatio meteorologicorum, quæ in regione aëris ex concretione materię elementaris generãtur. Dæmones autem naturalium rerum mutationibus suas operationes admiscent, atq; effectus naturalium causarum subtilitate operationis, & peruersitate voluntatis, Deo permittente, in interitum rerum ad humanam salutem productarum, dirigunt. Ex his, vt ad propositum reuertar, patet veram esse confessionem maleficorum & sagarum, qua asserunt campanarum sonitum, eorum conatus
fre-

frequenter impedire, ne valeant pessima consilia in conciliabulis proposita, in effectum deducere: Atq; hoc argumentum plurimùm confirmat fideles in fide, dum cognoscunt diabolum cum sua cohorte, instituta pro fidei nostræ promotione abhorrere: corroborat etiam Catholicorum animos, vel quod iuxta maiorum suorum antiquissimam traditionem hucusque magno fructu fecerunt, cum maiori feruore facere continuent.

Hic ad maiorem prædictorum illustrationem duo sensibilia exempla addere vtile visum est. Vnum narrat Paulus Grillandus lib. 2. de Sortilegijs q. 7. num. 30. quod contigit Anno Domini 1524. mense Decemb. dum ipse esset in quodam castro monasterij S. Pauli, Romæ, in regione Sabinensi, ad instantiam Abbatis, dicti monasterij, vbi examinauit maleficas incarceratas, ex quibus vna fuit, quæ cum deferretur à Dæmone suo, reuertendo à ludis in itinere, antequam peruenirent domum, dum esset vicina oppido patriæ suæ, audiuit pulsare campanam manè pro Aue Maria, sic Dæmon debuit eam deponere & discedere, quam deposuit statim iuxta ripam quandam, vbi erant spineta quædam, diluculo iuuenis quidam oppidi illius iturus pro negotijs in alium locum vicinum, visus est ab ea & cognitus, quem ipsa saga proprio nomine vocauit.

Quam audiens iuuenis prima facie timuit aliquantulum, ſed videns poſtea mulierem ipſam, quæ ſeminuda erat, & crinibus ſparſis de capite pendentibus magis obſtupuit, nec audebat ipſam accedere. Nihilominus cum ipſa benignè rogaret, vt accederet, acceſsit, cumque eam cognoſceret, interrogauit, cur ibi ſola moraretur in ea forma. Cui illa dixit, quod tota illa nocte aſellum ſuum, quem perdiderat, perquiſiuerat, & non potuit inuenire. Cui iuuenis ſubridens, minuſque credens dixit. Hoc enim aliud ſibi quærit, quam aſelli inquiſitio. Qui quærit aſellum, vadit cum ſocio, & non ſeminuda & ſcapillata. Aliud eſt quod quærebas, dixit ipſe: dicas mihi veritatem, ſi vis quod te adiuuem. Vnde venis? vbi fuiſti? quid facis hic ſola? quis te adduxit? dicas mihi omnia, ſi vis habere ſuffragium, & ero tibi ſecurus & fidus. Tunc mulier ſatis pinguis & pulchra, cui nomen Lucretia, licet ſatis timeret ſeuitiam viri & ſuorum conſanguineorum, tamen confiſa de iuuenis fide, ipſum priùs rogauit ſummis precibus, ne cuiquam reuelaret factum, ſed taceret, quod vellet ei pinguia munera dare. Sic iuuenis promiſit, quod fidem ſeruare vellet. Tunc ipſa faſſa eſt, quod ea nocte fuiſſet in ludis Beneuentanis, & dum eſſet in itinire, deferreturque per aërem à magiſterulo ſuo, audita pulſatione Campanæ pro Aue Maria, ipſam depo-

depoſuerit in eodem loco, vbi ſola & ſeminuda inueniebatur. Tunc iuuenis acceſsit ipſam, & iuuit vt ſe veſtiret & accomodaret omnia, & illam domum reduxit nemine aduertente factum. Pro laboribus iuueni donauit par caligarum, biretum, camiſiam, & partes caſei, rogando iterum atque iterum ne factum reuelaret, quod & promiſit. Tacuit per aliquot menſes: deinde neſcitur quo ſpiritu, aut indignatione, aut lapſu iuuentutis ductus rem ipſam ſecreto modo nunc cum vno, deinde cum altero propalauit, adeo quod paulatim res deuenit ad notitiam curiæ. Vnde mulier ipſa capta, & cum alijs incarcerata fuit, & iuuenis ille vt teſtis omnia hæc medio iuramento depoſuit, ita & ipſa poſt multa, quum facinus ſuum diutiùs tergiuerſare non potuit, confeſſa eſt, & cum alijs vitam flammis finiuit. Alterum exemplum recentiſsimum eſt. Quidam Ioannes ex pago Salmenroer, ſub Iuriſdictione Reuerendiſsimi Domini noſtri Archiepiſcopi Treuirenſis, Pallatioli extremam mortis accepit ſententiam, Anno Domini 1586. Iouis poſt Cinerum. Hic confeſſus etiam eſt præter alia, quod cum ſemel die Iouis in nocte in Hetzenroderheidt curſui & congregationi interfuiſſet, & curſu perfecto concluderentur varia mala ab ipſis perpetranda, ita vt negotium præter expectationem protraheretur, dies appropinquauit,

& opera tenebrarum pellebantur, & cum dictus Ioannes esset in reditu, campana pro Aue Maria pulsata est, & sic in suo prato cecidit statim in terrã. In quo loco iam erat sua propria ancilla & famula, & herbas fœnumque colligebat ad pascendum vaccas. Quod cum famula vidisset, mirum in modum perterrita, dixit. Auuncule vnde huc venis? Cui respondendo iniunxit silentium. Causam sui casus reiecit in pulsationem campanæ, qua audita hircus ipsam in terram deiecerat. Hoc factum non solum ex processu negocij per notarium subscripto, sed etiam ex relatione nobilis ac validi Domini Ioannis Zanth, vicedomini huius Ciuitatis, in veritate contigisse cognoui, qui vtpote officiatus Reuerendissimi nostri Archiepiscopi in præfectura Pallatioli, plenam inquisitionem accepit super veritate.

Deueniendum nunc ad solutionem argumentorum.

SOLVTIO ARGVMENTORVM.

PRIMVM Argumentum, *ex cap. Episcopi. 26. quæstion. 5. in quo hæc verba habentur. Illud etiam non est omittendum, quod quædam sceleratæ mulieres retro post Sathanam conuersæ, Dæmonum illusionibus & phantasmatibus seductæ, credunt*

se &

se & profitentur cum Diana nocturnis horis, Dea paganorũ, vel cum Herodiade, vel cum innumera multitudine mulierum, equitare super quasdam bestias, & multarum terrarum spacia intempestæ noctis silentio pertransire, eiusq; iussionibus obedire, velut Dominæ, & certis noctibus ad eius seruitium euocari: Sed vtinã hæ solæ in perfidia sua periissent. Nam & innumera multitudo hac falsa opinione decepta, hæc vera esse credunt, & credendo à recta fide deuiant, & errore paganorũ inuoluuntur, cùm aliquid diuinitatis, aut numinis extra vnũ Deum arbitrantur. hæc ibidem.

Respondetur in primis in hoc capite non damnari sectam maleficorum, sed aliam longè diuersam, vt patet intuenti textum, vt latè ostendunt Bartholom. Spineus in quæst. de Strigibus cap. 25. Alfonsus à Castro lib. 1. de iusta hæreticorum punitione cap. 16. Nicolaus Iaquerius hæreticæ prauitatis inquisitor, in flagello hæreticorum fascinariorum cap. 7. Syluester in verbo, Hæresis. 3. Paulus Grillandus Iurisconsultus, Romæ causarum criminalium auditor in tractatu de sortilegijs, q. 7. Pro hac sententia citat Syluester Augustinum Bottam de Sauiliano, & Ioan. Grassum Doctores iuris, in quibusdam consilijs & responsis. Differunt autem mulieres, d. c. Episc. à maleficis & sagis. 1. Quantũ ad credulitatẽ, quia dictæ in ca. Episc. credebant, quod equitarent cum Diana Dea paganorum & Herodiade. Sagæ autem nostræ & malefici rectè

credunt, quod cum Dæmone magisterulo suo proficiscantur. 2. Illæ in ca. Episcopi, putabant aliquid numinis & diuinitatis esse, præter Deum: Nostri malefici & sagæ non laborant hac ignorantia: Quare ratio legis non competit eis. Ergo nec etiam lex eos compræhendit, quia lex suam interpretationem sortitur à ratione, quando expressa in lege reperitur, & ratio magis attendenda, quam dictũ legis. L. Adigere. §. Quamuis. ff. de iure patronat. L. Cum Pater. §. Dulcissimis. ff. de legat. 2. L. Milites prohibentur. & L. Milites agrum. ff. de re militari. Bartol. in L. omnes populi. in 7. q. principali. ff. de iustit. & iure. & in L. 1. C. Quæ sit longa consuetudo. Quare cui non conuenit ratio legis, non conuenit ipsa lex, vt probat d. q. 7. Grillandus. 3. Differunt: Nostri malefici & Sagæ expressè abrenuntiant Deo, & professioni in baptismate factæ, & promittunt quod Diabolo velint adhærere. Sed illis in c. Episcopi hoc non attribuitur. 4. Nostri conficiunt sortilegia, & vnguenta venefica, nec non etiam conspirant cum sathana in perniciem humani generis, de his nihil in ca. Episcopi. 5. Nostri Dæmoni reuerentiam faciunt, idololatriam exercent, homines & præsertim infantes sæpè necant, sed illæ non in cap. Episcopi. 6. Nostri abutuntur Eucharistiæ sacramento, & filium hominis conculcant, de qua re etiam nihil in cap. Episc-

cap.Episcopi. 7. Nostri cooperante Dæmone grandines, nebulas & similia efficiunt, ad destructionem fructuum nascentium: quod non scribitur de illis in cap. Episc. Aliæ differentiæ penitius consideranti non deerunt.

Deinde in illo capite aliqua continentur, quæ non sunt vera, sed à fide aliena, & ideo in illo cap. damnantur tanquam contra fidem, nempe quod equitarent cum Diana, vel cum Herodiade Philippi vxore: quia Diana Dea paganorum nulla est, neque in hoc mundo, neque alibi. Herodias autem est in inferno, neque mulier, sed sola anima. Falsum quoque est, quod equitarent super veros equos, aut bestias; quia bestiæ in tam breui tempore realiter & corporaliter, tanta terrarum spacia, in tanto silentio, transcurrere non possunt. Hinc quod in bestias nulla creatura verè transformari valeat, prosequitur textus. Hanc solutionem maximè persuadet ratio textus, quia eiusmodi mulieres, inquit, aliquid diuinitatis & numinis extra vnum Deum arbitrantur. Sic Turrecremata commentator in d. cap. Franciscus Victoria in Relectione de arte magica, num. 31. Alfonsus à Castro loc. cit. Bernard. Basinus in tract. de artibus Magicis, nona propositione. Iosephus Angles in floribus in 2. sentent. prima parte, in quæst. de arte magica, diffic. quinta. Lambertus Danæus in Dialogo de sortiarijs, &

aliis

alij Doctores pro prima responsione citat? Non ergo intendebat d. caput delationem corporalem reijcere & improbare, sed ea, quæ fidei erant contraria. Postremò Gratianus, vt notum est versato in decretis, ea collegit ex concilijs tam generalibus, quam prouincialibus, tum etiam alijs doctoribus. Vnde tantum veritatis habent, quantum in proprijs locis. Concilium autem illud Anquiranum, vel vt alij vocant Anciranum, fuit prouinciale, vt rectè tradit Reuerendissimus & Illustrissimus Dominus Bartholomæus Caranza, Archiepiscopus Toletanus in summa Cōciliorum, fol. 26. pagina 2. in Antuerpien. editione. Quare non esset tantæ authoritatis, vt ei adhærendum sit, si in aliquo contra sacras literas, Doctorum Theologorum communem sententiam, & veritatem definiret; quod tamen non dicimus, cùm non definiat aliquid, quod contrariæ parti faueat, vt patet ex dictis. Mirandum ergo est, quomodo Iurisperitorum conscientia ita constringatur authoritate huius Capituli, cùm Theologi & alij, penes quos est censura, ea quę fidei sunt discernere, nullam in hac re inueniant difficultatem? Nonne omnes Doctores, quorum est de sensu scripturarum iudicare, delationem corporalem comprobant & credunt? Sic Pontifices, Cardinales, Doctores, Theologi, Itali, Hispani, & Germani sentiunt: Sic Iurisperiti

periti rectè sentientes, vt patet ex eorũ scriptis, quorum nomina hic, & in duodecima conclusione primi membri quęstionis posuimus. Tantæ autem testium nubi proprium iudicium, quod fragili & apparenti ratione ducitur, præferre, summæ temeritatis est. Accedit ad testimonium experientia certissima, quam communis vox populi confirmat; atq; hic certè dicere possumus, vox populi, vox Dei: cùm omnis veritas à Deo sit.

Secundum argumentum. Angelus Sathanæ transfigurat se in Angelum lucis. 2. Cor. 11. & in d. cap. Episcopi. ergo potest diabolus in congregatione repręsentare personam innocentem: & sic innocens patietur, si detur fides maleficis in denunciationibus, ex deceptione dæmonis, & errore maleficorũ: & confirmatur hoc argumentum ex historia S. Germani Episcopi, quæ habetur in aurea legenda, & in sumario historiali S. Antonini 2. par. tit. 11. cap. 17. §. 5. Vbi legitur, quod S. Germanus in quodã loco, cùm post cœnam iterum pararetur mensa, admiratus interrogauit, cui denuo pararetur? Cui cum diceretur, quod bonis illis mulieribus, quæ de nocte incedunt; illa nocte S. German. statuit vigilare, & ecce vidit multitudinẽ dæmonũ ad mensam in forma hominũ venientem, qui eis præcepit, ne abirent: & cunctos de familia domus excitauit: quæsiuit si illas *Historia de S. Germano.*

personas

perſonas cognoſcerēt? qui reſponderunt omnes vicinos & vicinas ſuas eſſe. Tunc S. Germanus ad domos ſingulorum de vicinia illa miſit, dęmonibus mandans interim ne diſcederent. Euntes autem miſsi à ſancto viro ad domos vicinorum, repererant eos in lectis ſuis dormientes. Adiurati ergo dæmones à ſancto viro dixerunt, omnibus audientibus, ſe dæmones eſſe, qui ſic hominib⁹ illuderent.

An dæmō innocentes in nocturnis conuentib⁹ re præſentare poſsit.

Pro reſolutione huius argumenti reuocanda in memoriam ſunt ea, quæ diximus in præludijs tertiò & quartò: Diabolum non poſſe operari, niſi ex permiſsione diuina, & tantum ſaltem & non plus, quantum conceditur à Deo. Quare cauſa huiuſmodi tranſfigurationis & præſentationis diaboli, non ſolum petenda eſt ex peruerſa voluntate & poteſtate diaboli, ſed etiam ex conceſsione diuina ſingulari in ordine ad talem effectum. Multa enim poteſt diabolus ex ſuæ naturæ potentia & ſubtilitate, quantum ad actum primum, quæ non poteſt quantum ad ſecundum: Manus enim eius ligatæ ſunt, vt non poſsit operari, quando & quantum vult, atque cum ſimilia rei multum lucis adferant, in ſimili id oſtendam. Quantum ad actum primū, poſset diabolos omnes nos occidere, & ſubuertere; & quantum ad voluntatem, vellet: cùm ſemper circumeat & quęrat quē deuoret, omniumque interitum appetat.

Quoad

Quoad operationem & effectum, deficit: quia Deus non concedit. Quare non valet hoc argumentum, in quo aliqui Theologiæ & philosophiæ ignari multũ gloriantur: diabolus potest se transfigurare in angelum lucis ad repręsentandum innocentem. Negatur enim simpliciter, vt sonat: quia non potest, quantum ad actum secundum, cùm causa totalis non sit diaboli potestas & peruersa voluntas, sed etiam antequam diaboli potestas exeat in actum, requiratur singularis diuina concessio. Sumitur ergo in argumento causa partialis, & non totalis: & sic non valet. Hoc autem modo ad propositum argumentum formari deberet. Diabolus potest se transfigurare in angelum lucis, ad repręsentandum innocentem: & Deus concedit ei potestatẽ faciendi. Ergo, &c. Et tunc negatur antecedens, tanquam falsum in proposito, vt latiùs patebit. Est enim hoc contra diuinam prouidentiam ordinariam, quæ ex diuinis literis innotescit, & effectibus declaratur. Sicut enim diuina misericordia efficiente non potest diabolus (vt rectè Bartholom. Spineus in quæst. de Strigibus, cap. 14. & in Apologia tertia. cap.3. ait) deludere nisi eos, quorũ mentem primò sibi per infidelitatem subiugauerit: Ita credendum est nullius illum personæ figuram, vt de tanto crimine accusetur, posse prætendere, nisi eius, quam sibi iam

per similia crimina deuinctam esse sciuerit, & multoties realiter cum alijs ad ea perpetranda conuenerit. Quod etiam testantur in confessionibus malefici, & sagæ, vt Iudices referunt. Atque vt hanc prouidentiam Dei erga nos latiùs ostendamus, reducenda est in memoriam communis Theologorum vera doctrina, quæ ex diuinis literis clarè elicitur, nō esse permissam diabolo tantam potestatem super iustos, sicut impios & malos. Gaudent enim iusti, vt pote amici & filij Dei, multis priuilegijs, quibus pessimi & malefici, maximè ob criminis immanitatem, tanquam inimici & hostes tam diuinę maiestatis, quam communis salutis, iusta dispositione priuantur. Hoc enim diuinæ legis stabiliunt pmissiones. vt in psal. Quoniam in me sperauit, liberabo eum, protegam eum, quoniam cognouit nomen meum: & iterum. Sperent in te, qui nouerunt nomen tuum, quoniam non derelinques quęrentes te Domine: & iterum. Clamauerunt ad me iusti, & ego exaudiam eos. Item: Qui sperat in Domino, non confundetur. & 2. Petri 2. Nouit Dominus pios de tentatione eripere. & Paulus: Fedelis Deus, (scilicet in promissis) qui non patitur vos tentari supra id, quod potestis: sed dabit cum tentatione prouentum. Exempla ad hunc effectum etiam non desunt. Susannam iniustè infamatam, à senibus accusatam, & morti adiudicatam Dominus liberauit, & innocen-

Quare diabolus solos impios in conuentibus maleficorum repræsentet.

Psal. 90.

Susanna senum ca-

tem ostendit. Athanasius vir sanctissimus, in Arrianorum concilio apud Tyrum coacto, ex inuidia, stupri accusabatur: & iusto Dei iudicio consilium suggestum est, quo liberatus fuit. Introductus enim in iudicium est Athanasius, & vna cum eo Timotheus presbyter, qui simulans se esse Athanasium: Egone inquit, mulier, apud te sum diuersatus? ego te violaui? Cui illa petulanter: Tu mihi vim intulisti; iureiurãdo affirmans Iudicum fidem obtestabatur, vt tantum flagitium vindicarent. Qua cognita fraude, reiecta est mulieris impudentia. Iterum alia vice idem sanctus maleficij accusatus fuit, quod ad vsum magicæ artis manum mortuam Arsenio amputatam adhibuisset. At Arsenius noctu aufugiens, cùm se in conspectu totius concilij statuisset, Athanasij inimicorum impudentissimum scelus aperuit. Et in S. Hieron. legenda refertur, quod diabolus se transformauit in formam S. Syluani Episcopi in Nazareth, amici S. Hieronymi: qui dęmon in lecto fœminam nobilem primò quidem verbis prouocare cepit ad luxuriam, deinde etiam factis sollicitauit ad malum, quæ cum clamaret, Dæmon sub specie S. Episcopi sub lecto fœminæ se abscondit; vbi requisitus & inuentus per luxuriosa verba mentitus est se esse Episcopum Syluanum. Postridiè ergò vir sanctus, disparente diabolo, grauissimè

lumnijs eripitur, & Athanasius, Arrianorum.

Syluanus Episcopus, etiam diaboli calumnias tandẽ euadit.

 diffama-

diffamatus est: quę infamia tandem apud sepulchrum S. Hieronymi, fatente diabolo in obsesso corpore, purgata est. Maximum ad nostrum propositum testimonium prębet S. Cyprianus, quod & nostri malefici & sagæ in suis confesionibus, vt intelligo, confirmant. Hic sanctus cum adhuc Magus esset, Iustinæ Christianæ Virginis amore incensus, incantationibus & veneficijs Antiochiæ illam ad suæ libidinis assensum allicere conabatur, & dęmonem consultabat, qua nam id re consequi posset. Cui dæmon: nullam sibi artem processuram aduersus eos, qui verè Christũ colerent. Quo responso commotus Cyprianus, relictis magicis artibus se totum ad Christi Domini fidem conuertit. Si hoc argumentum tam validum est apud Magicæ artis patronos, quod diabolus sitientissimus damnationis & humanę perditionis potest se transfigurare in angelum lucis, ad infamandum innocentes: quomodo non habent lynceos, sed clausos oculos, vt videant argumentum non solum militare in crimine maleficij, sed in alijs omnibus? Quod si concesserint: furibus, latronibus, coniuratoribus, adulteris, & similibus singulare præstiterint patrocinium, & iustitiæ salutiq; reipubl. maximum detrimentum. Si enim diabolus, secundum eos, potest repręsentare innocentes in cursu & cõuentu maleficorum: quomodo non potest repræ-

Cyprianus martyr è mago fit Christian⁹

Veris Christi cultoribus artes magicæ nihil obsunt.

ſentare innocentem in forma homicidæ, adulteri, vel fornicatoris, vt etiam ex exemplo S. Siluani conſtat, quum omnium innocentum maximè interitum exoptet? Accuſatur ergo quis homicidij, latrocinij, adulterij, vel alterius criminis: ſint duo vel tres teſtes: excipiat negando factum, & reſpondendo diabolum ſe transformaſſe in ſuam formam, & facinus perpetraſſe, cum etiam ſe poſsit transfigurare in Angelum lucis, multò magis in formam hominis: maximè cum nihil magis deſideret, quam interitum animarum: Negare autem, quod diabolus in forma humana occidere, furari, ſcortari & ſimilia perpetrare valeat, ſi à Deo permitteretur, veritatem eſt impugnare. Huius argumenti nodum ſoluere non poterunt, qui ita vrgente conſcientia, vel non raro excęcantibus affectionibus laborant. Ad diuinam oportet recurrant prouidentiam, quam etiam in noſtra materia allegamus. Sed vt hoc magis magiſque veritatem habere oſtendamus, in ſimili pergendum eſt. Diabolus, ex omnium Theologorum & etiam Iuriſperitorum rectè ſentientium iudicio, poteſt corpora deferre de loco ad locum: ergo poteſt eos eripere è manibus iuſtitiæ, & cuſtodia publicæ poteſtatis: quod quidem non raro ad decipiendum promittit, ſed tamen non præſtat. Quæritur nunc quare hoc non facit? impediuntnè carceres, *Quare diabolus maleficos & magos à poteſtate magiſtratus non eripiat.*

clausuræ, aut alia corporalia impedimenta & vincula? At hoc dicere cogitareque stultum & ridiculum est; cùm tanta eius potestas sit, vt nulla super terram ei posſit comparari. Potest subuertere ciuitatem: quanto magis soluere & rumpere clausuram? Confugiendum ad diuinam prouendentiam, ne iustitia è medio tollatur, & impiorum audacia crescat. Sed negabit obstinatus. Probandum erit ex factis: quia experientia conspicimus, quod pro suo beneplacito magiæ Rei, non possunt, aufugere, nec rapi à dæmone extra muros clausuræ vel carceris. Regulare autem est, quod diuina voluntas non solum nobis innotescat per sacras literas, promiſsiones, comminationes, permiſsiones & prohibitiones; sed etiam effectus. Diabolus est potens ad liberandum eos, & optaret, ad conseruandum in perpetuam damnationem: Sed non potest illud efficere siue re ipsa prꝑstare: quia potentiſsimus Deus manus eius ligat, vt non operetur. Sic in præsenti cognoscitur diuina prouidentia erga innocentes, ex sacris literis, & factis, quamuis etiam ipsi malefici veritatem attestentur. Quod enim nunquam factum est, neque fit secundum communem rerum cursum: nequaquam fieri posse, si ex facti contingentia, incommoda sequantur, iudicandum est. Sed nunquam aut rariſsimè auditum est, ex constantibus & perseuerantibus

con-

confeſsionibus, quod innocentes repræſentati ſint in talibus conuentibus, imo ſemper experientia compertum ibi repræſentatos eos, qui fuerunt rei tanti criminis. Si tamen de extraordinaria Dei potentia loqui velimus, negandum non eſt Deum poſſe permittere, vt innocens accuſetur in hoc crimine, ſicut in alijs ad bonum aliquem finem: Quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Tandem tamen innocentia manifeſtabitur, vt ſuprà ſacris literis & exemplis declaratum eſt. Cùm etiam diabolo fallaci perſpectum ſit ex ſacris literis, Deum non permittere, vt electi tribulentur aut tententur, niſi ad meritum, probationem & bonum; non appetit talem repręſentationem iuſtorum. Hæc etiam doctrina maximum robur ſumit ex conſcientijs innocētum. Quis enim innocens angitur aut timorem concipit, ne à dæmone inter maleficos & ſagas repręſentetur? Alias ſi hoc poſſet diabolus, ſemper omnes meritò in timore & tremore verſaremur, ne in fabulam & tragœdiam, in qua ſalus animæ & corporis periculo exponeretur, traheremur. At ſecurę conſcientię nullo modo ſibi metuunt, ſed ſtant in magna conſtantia, etiamſi quandoque ab iniuſtis anguſtientur

Deus extra ordinē poteſt permittere, vt innocens à dæmone repræſentetur in nocturnis maleficorū conuentibus.

Atq; hanc ſententiam & veram doctrinā, quod Diabolus nō poſsit in conuentu repræſentare innocentem; præterquā quod noſtri

malefici testimonium perhibeant, tenent Doctores Mallei maleficarum 2. par. q.1. cap.11. pag. 331. in impressione Francofordiensi de anno Domini 1582. Nicolaus Iaquerius Gallus inquisitor, in flagello hæreticorum fascinariorum, statim in procemio, & in cap.26. Bartholomæus Spineus sacri pallatij Apostolici Magister, in q. de strigibus, cap. 14. & in Apologia 3. cap. 3. Petrus Loyerius consiliarius Senatus Andegauensis lib. 2. de spectris, ca. 5. & vocat Theologorum sententiam. Neque in hac Grillandus, Bodinus, & alij dubitarunt, qui tradunt complicibus in hoc crimine credendum.

Obiectio ex historia S. Germani refutatur.

Ad illa autem, quę adferuntur in confirmationem ex historia S. Germani, respondetur primò; concedendo historiam illam S. Germani ad literam, si rectè inspiciatur, nihil facit cõtra hanc doctrinam, imo eam confirmat, Dęmones illi repręsentabant personas adhuc in lectis dormientes ex pacto, quod cum dæmonibus habebant. Non propterea illæ personæ erant innocentes. Sicut etiam in materia præsenti doctores sentiunt, maleficos non personaliter semper interesse, sed aliquando repræsentatiuè: talis tamen repræsentatio fit accedente eorum consensu expresso, vel tacito. Hæc solutio clara & breuis, ex historia corroboratur. Homines enim in hospitio sciebant eos solitos venire, & dicebant esse

esse vicinos & vicinas, qui mensæ accumbere solebant. Non est autem absurdum, quod pro illo tempore & actu patiebantur illusionem. Certum enim est, si secundum hominum morale iudicium loqui velimus, quod hospes non volebat mensam statutis temporibus gratis præparare. Hospites aduentantibus porrigunt cibos & potum pro pecunijs. Præsumendum ergo est, quod vicini solebant soluere, & veras pecunias offerre. Diabolus non veros, sed apparentes nummos suis dat, qui cito euanescunt, & humano vsui non inseruiunt.

Deinde respondet Barthol. Spineus in q. de Strigibus, cap. 28. quod illa historia sit suspecta, quantum ad hoc punctum, eò quod durum videatur, & a communi hominum sensu alienum, hospitem illum voluisse tot cibaria crebrò gratis præparare, & si vicini erant & cognati, non petere ab eis pretium alimentorum. Dicere autem, vicinos dedisse pretium, si deludebantur, & se saturatos non inueniebant, ridiculum est. Et si dicatur, quod dæmones ipsi pretium exoluebant vice illarum personarum, mirum est si talia se facere somniabant personæ illæ, & non cito delusionem aduertebant, si pecuniæ non realiter deficiebant? Si vero talia non somniabant se facere, mirum non minus est, si cum hospite & familia de his sæpius illi vicini ser-

monem non habuerint, & sic tam ab hospita quàm eius familia audientes illa de se referri, quæ scirent sibi contigisse, facilè tam se quam hospitem illum & alios omnes ab huiusmodi delusionibus non liberauerint.

Postremò, concesso quod vera sit historia; fuerint etiam omnes viri illi ac mulieres, qui repræsentabantur, immunes à veneficij crimine: nihilominus inde non solùm non refellitur doctrina communis, sed etiam validè roboratur: ostenditur enim ex illa narratione, eam esse Dei in suos prouidentiam, & curam paternam, vt si quando permiserit innocentem repręsentari per dęmonem, ne in periculum veniat, clarissimè se innocentiam manifestaturum. Quocirca quibus à Deo gladius datus est ad vindictam malorum, in bonum autem innocentiũ, nisi grauissimã Dei in se velint prouocare iram, & fieri rei tot cædium & calamitatũ, perfidię ac sacrilegiorum, quæ ex mora executionis iustitiæ sequuntur: procedant contra eos, qui in conuentibus à maleficis visi sunt, donec aliquis Germanus suscitetur, qui innocentiam clarè manifestet denunciatorum & humanitus delatorum.

Tertium argumentum esse potest, quod obscurè insinuat Ponzinibius, licet nõ deducat. Testes de nocte non vident: ergo non possunt ferre testimonium illi noctiuagi contra socios: quia testes debent cognoscere partes, vt tra-

vt tradit Barto. in L. Minorem. C. de transactio. Antecedens probatur ex L. Si nō speciali. C. de testamen. & in L. fin. cum exceptione. ff. Quod metus causa. Cum ergo malefici nocte sua conuenticula habeant & maleficia exerceant, decipiuntur: & sic eis non est habenda fides. Hoc non obstante argumento respondetur, testes de re nocte patrata testimonium ferre posse, & fidem mereri, si dicant lunam, aut aliquod lumen illuxisse, aut delinquentem admodum fuisse propinquum, subiungant. Communis sententia est, quod cum prædictis circunstantijs, & causis scientię, possunt testimoniū ferre, licet alias non. Iason in d. L. Si non in speciali. nu. 13. & in L. Non minorem. Cod. de transact. nu. 4 & 5. Bartol. ibid. Bald. in d. L. Si non in speciali. Doctores, communionum opinionionum siue receptarum sententiarū lib. 18. in verb. Testis. versic. Testis deponens se noctu. Emanuel Soarez in Theasauro receptarum sententiarum, in verb. Testis. Iulius Clarus in li. 5. §. fin. practicæ criminalis. q. 21. Versic. Sed quid si testis non viderit.

Nemo autem putet diabolo & suis difficile fore efficere lumen ad videndum, quod etiam non facilè extinguatur à vento, naturalibus medijs. Multa enim dæmon nouit, quæ hominibus haud posse fieri videntur. In cuius rei confirmationem facit August. li. 21.

de

de Ciuitate Dei. cap.6. loquens de quadam lucerna inextinguibili, in quodã phano seu templo Idolorum, quę nec tempestate, nec pluuia, aut vento extinguebatur; & dicit id factum naturalibus aut magica arte, aut repræsentatione dæmonis. Quare etiam non est mirandum, quod luna non lucente, dæmones & malefici posſint habere lumen ad videndum. Confirmant hoc etiam confeſsiones maleficorum: fatentur enim, quod choreis peractis, conuiuijsq́ue expletis, luminaria extinguantur, quando inhonestas & fœdas carnis voluptates explent, vt patet ex proceſsibus, de quibus Malleus, Bodinus, Grillandus & alij. Hæc breuiter pro tractatu quæstionis scripsiſse sufficiat, quæ omnia subijcio censuræ sanctæ Matris Ecclesiæ.

COMMENTARIVS IN TITVLVM CODICIS LIB. IX. DE MALEFICIS ET MATHEMATICIS, THEOlogiæ & iuris scientiæ, secundum materiæ subiectæ naturam, accomodatus.

AVCTORE,

Petro Binsfeldio Suffraganeo Treuirensi Doctore Theologo.

Deut. 18. cap.

Nec inueniatur in te qui lustret filium suum, aut filiam, ducens per ignem: aut qui ariolos sciscitetur, & obseruet somnia atq; auguria, nec sit maleficus, nec incantator, neq; qui pythones consulat, nec diuinos.

AVGVSTAE TREVIRORVM

Excudebat Henricus Bock, Anno 1591.

CVM in tractatu de maleficorum & sagarum confessionibus sæpius mentionem legum ciuiliũ in tit. C. de malef. & mathem. fecerim, quibus etiam mea probaui, nec desint qui has leges in multis effectibus, quos maleficis tribuunt, ita cõmententur, vt eis omnem veritatem adimant, quasi Imperatores ex falsa vulgi opinione, & non rei veritate locuti fuerint,
Proue. 8. *cum tamen scriptum sit: Per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt: Per me principes imperant, & potentes decernunt iustitiam: hunc commentarium subiungere decreui, vt veritas, quæ impugnari, non tamen vinci potest, magis elucescat, leges ab iniuria vindicentur, & Imperatorum dicta salua persistant. In quo, diuino aspirante fauore, legum sententiam Patrum Theologorumq; doctrinæ conformem ostendam, præsertim cũ impugnantes has leges addant in causis definiendis eis, quæ spectant ad animum, cuiusmodi est de maleficorũ negotio, dicta patrum & canonum legibus esse, præferenda. Et quia in hac materia multa occurrunt, quæ muros Hierusalem ædifi-*
2. Esdræ. 4. cap. *cant, & ciuitatem Babylonis destruunt: scio quod hisce meis laboribus quoq; non deerit Sanaballath subsannator. Non tamen ideò incepta relinquenda sunt, sed constanti animo perficienda, ad laudem & gloriã eius, quo confortante omnia possumus.*

Seruabitur autem hic ordo in toto cõmentario. In primis in Rubricã aliqua notabilia, quæ toti materiæ aliquod intelligentiæ lumen adferent, pręmittentur. Deinde singularũ legum verba ponentur, quibus positis, si quid circa literã declarandũ sit, breuius explicabitur. Tandem secundũ materię occurrentis naturam, quæstiones mouebuntur cum sua resolutione.

RVBRICA, DE MALEFICIS ET MATHEMATICIS, & cæteris similibus.

PRIMVM *notabile in Rubricam.* Continuatio: Cum in superioribus actum sit de homicidio, quod non solùm gladio, sed etiã veneno arte diabolica præparato, incantationibus, & maleficijs committitur, rectè hæc Rubrica subiungitur.

Secundum notabile. Recto ordine hic tractandum esset de existentia maleficiorum: An in rei veritate sint maleficia, & opera diabolica. Sed hæc veritas probata est sacris literis, canonibus, legibus, ex ratione in superiori tractatu, præludio primo.

Tertium notabile. De inuentore Magicarum & Diabolicarum artium varij variè iudicant. Conueniunt autem cõmuniter Doctores, à Persis has perniciosas artes esse inuentas. 26. q. 4. can. Igitur genus. S. August. in li. de natura Dæmonũ, & li. 7. de Ciuit. Dei, c. 35. Isidorus li. 8. Etymol. cap. 9. Rabanus de Magorũ præstigijs. Plinius li. 30. naturalis historiæ. cap. 1. Persæ enim cœteris fuerunt curiosiores, & in naturali philosophia perspicaciores, cuius terminis cum non essent contenti, & vellent plus sapere, quam oportebat, in Diaboli laqueos inciderunt. Apud

Persas

Persas autem primum Magicarum artium inuentorem ferunt Zoroastrem Bactrianorum Regem. Hunc, vt Augustin. tradit lib. 21. de Ciuit. Dei. cap. 14. dicunt statim à natiuitate risisse, cùm potiùs more omnium mortaliũ plorare debuisset. Nec ei aliquid boni monstrosus ille risus portendit: cùm magicarum artium fuerit inuentor, quæ quidem illi nec ad præsentis vitæ vanam fœlicitatem contra suos inimicos prodesse potuerunt. A Nino quippe rege Assyriorum, cum esset ipse Rex Bactrianorum, bello superatus est, & demum ictu fulguris tactus impiam vitam finiuit. Quod malum præuidere non potuit, quamuis talis ac tantus esset magus & Astrologus, vt viuens astrum Zoroastres diceretur. Hic scripsit de arte Magica multa millia versuũ. Si veritati magis, quã curiositati studere volumus, absq; dubio dicere debemus, primum Magistrum Magicarum artium fuisse mille artificem Dæmonem: Quia nullus mortaliũ tam malas artes inuenire potuit, qui ab ipso instructus non sit: cùm opera Magorum & maleficarum humanum captum superent. Et id satis clarè habetur 26. q. 2. can. Qui sine saluatore. Vbi dicitur. Hæc vanitas magicarum artium ex traditione malorum angelorum in toto orbe terrarum plurimis seculis inualuit. Id quod clariùs Lactantius lib. 2. de origine erroris cap. 17. tradit, dum de Dæmonibus

nibus loquitur: Eorum inuenta, inquit, ſunt Aſtrologia, & Aruſpicina, & Auguratio, & ipſa quæ dicuntur oracula, & Necromantia, & ars magica, & quicquid præterea malorum exercent homines, vel palam, vel occulte, & poſt pauca: Hi ſunt qui imagines (intellige aſtronomicas, de quibus infrà) & ſimulachra fingere docuerunt: qui vt & hominũ mentes à cultu veri Dei auerterent, & fictos mortuorum regum vultus, & ornatos, exquiſita pulchritudine ſtatui, conſecrarique fecerunt: & illorum ſibi nomina quaſi perſonas aliquas induerant. Sed eos magi & ij, quos verè maleficos vulgus appellat, cum artes ſuas execrabiles exercent, veris ſuis nominibus cient illis cœleſtibus, quæ in literis ſanctis leguntur. Zoroaſtres autem primus inuentor dici poteſt, non quod ipſe eas inuenerit, ſed quod eas à Diabolo traditas prius hauſerit, ſcriptis tradiderit, & alios homines docuerit. Nam à noſtris maleficis & magis diſcimus, quod nõ omnes inſtituuntur, & erudiuntur immediatè ab hominibus eiuſdem artis peritis, quamuis non rarò à ſimilibus conſortibus ſeducantur, ſed plurimi ab ipſo Dæmone, in forma humana apparente, in tam execrabili negocio inſtruuntur.

Quartum notabile. Quandoquidem Rubrica inſcribitur de maleficis & mathematicis, & cæteris ſimilibus, leges præſentes in ſuo

gradu & latitudine compræhendunt omnes artes magicas humano generi perniciosas, easque damnant. Quia similium est similis ratio.

Quintum notabile. Omnes artes perniciosæ Magorum & maleficorum, à Dæmone contra salutem hominum inductæ, sunt affines & caudas habent colligatas, quamuis facies habeant diuersas: vt de hæresibus etiam dicitur in cap. Excommunicamus 1. & 2. de hæret. Quare earum sectatores diuersis nominibus à Doctoribus quandoque appellantur, quandoque etiam confunduntur. Sic vocantur lamiæ, Striges, Magi, Venefici, Incantatores, Malefici, Sortiariæ mulieres, viri sortilegi, fœminæ sagæ. Lamias nominant Apuleius lib. 1. de asino aureo, Philostratus in vita Apollonij Pythagorici, Franciscus Ponzinibus in suo tractatu, Thomas Erastus, & alij. Striges Syluester in verbo Hæresis 3. & lib. de Strigimagis. Bartholomeus Spineus in tractat. de Strigib. Paulus Grillandus, & alij Sortiarias. can. Si per Sortiarias. 33. quæst. 1. & Lambertus Danæus in dialogo de Sortiarijs: maleficas & maleficos sacræ literæ, & leges in præsenti titul. & communiter Doctores, & vulgus. Lamiæ vocantur per transsumptionem à Lamia bestia monstruosa, quæ pedes habet equinos, & cætera membra humana, & ita crudelis est,

est, vt filios suos dilaniet. Sic nostræ Lamiæ etiam infantium sanguinem expetunt, quo abutuntur in suis sceleribus. Striges appellantur ab aue strige, quæ nocte stridet, & etiam aggreditur tenellos infantes & ex eorum corporibus sanguinem absorbet. Eodem pacto nostræ striges nocturno tempore strident, volant, & opera tenebrarum exercent, necnon infantum cædem sitiunt. Sagæ dictæ, eo quod satis agant, & in officio suo pessimo diligentes nimis sint: vel à sagiendo, quia multa scire volunt. Magi, quia ea, quæ mirabilia sunt, & humanam naturam excedunt, virtute Dæmonis exercent. Venefici quia sæpè veneno nocent. Incantatores, quia verbis & carminibus maleficia perficiunt. Malefici à malefaciendo. Sortiarij & sortilegi à sortilegio, quod vniuersaliter acceptum omnes diabolicas artes complectitur, vt attestantur Paulus Grillandus lib. 2. de Sortilegijs. Iodocus Damhauderus in praxi criminali ca. 61. & Plinius li. 28. c. 4.

Sextum notabile. Quamuis maleficus dicatur omnis malefaciens, sicut maleficium dicitur omne malefactum in genere. 26. q. 5. can. Non liceat. L. Congruit. ff. de officio præsid. ff. ad legem Aquil. L. Ita vulneratus. C. de pœnis. L. Si operis: hoc tamen nomen sagis & nostris maleficis tribuitur per antonomasiam siue excellentiam, ob insigne nocendi

studium,& facinorum magnitudinem. 26.q. 5.can. Nec mirum.& L. Nemo.C.de malef. & mathem. Isidor. li.8. Ethymolog.cap. 9. Atque sic semper Magos,& magicis siue diabolicis artibus vtentes vulgus maleficos appellauit. Lactant. loco citato. Cassianus in collat. 8.cap.19. August. in d.c. Nec mirum. Isidor. loco citato. D. Thomas lib.3. contra Gent. cap.106. Nomina enim rectè intelliguntur ex vulgi & hominum vsu & cõsuetudine.L. Labeo.ff.de suppellectili legata;& Horat.de arte poëtica.

Septimum notabile. Etsi leges in præsenti tit. Codicis loquantur in masculino genere, comprænhenduntur tamen etiam fœminæ. Quia masculinum in materia indifferenti inter masculum & fœminam prolatum, semper concipit & cõpræhendit fœmininum. ff. de verborum significat.L.1.ff.de lagat.2 L. Si ita scriptum. Glos. Ioannes Immolensis. & alij ibidem. Bartol. in L. Quicunque. de seruis fugit. Marsil.consil.85. num. 20.Lodouicus Romanus in consil. 98. num.3. Petrus Anchar.in cap.In generali.de elect.in 6.Archidiac.in can.Si quis suadente.16.q.4.& alij alibi. Quod non solum veritatem obtinet in lege ciuili, sed etiam diuina, vt rectè annotat Panormit.in ca. Maiores. de Baptismo & eius effectu, num.3. ex illo Ioan.3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest

teſt introire in regnum cælorum: Ad quod propoſitum allegari poſſent multæ ſcripturæ tam veteris quam noui teſtamenti, Pſal. 14. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo: aut quis requieſcet in monte ſancto tuo. Qui ingreditur ſine macula, & operatur iuſtitiã. Qui loquitur veritatem in corde ſuo, &c. Deuter. 18. Nec inueniatur in te, qui luſtret filium ſuum, aut filiã ducens per ignem: aut qui ariolos ſciſcitetur, & obſeruet ſomnia, atque auguria, nec ſit maleficus, aut incantator, neq; qui Pythones conſulat, nec diuinos: omnia hæc abominatur Dominus. Matth. 7. Non omnis qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum, ſed qui facit voluntatem patris mei, qui in cælis eſt: & 25. cap. Venite benedicti patris mei, poſsidete paratum vobis regnum: & iterum. Diſcedite à me maledicti in ignem æternum.

Octauum notabile. Doctores pleriq; quando hanc materiam tractant, vt loquuntur in fœminino genere, vt conſtat ex malleo maleficarum, Franciſco Ponzinibio, Bartholomæo Spineo, Syluestro Prierate, Thoma Eraſto, Vlrico molitore & alijs, non quia fœmininum maſculinum concipiat contra d. L. Si ita ſcriptum, & communem ſententiam, ſed quia maleficia & ſortilegia frequentiùs in mulieribus inueniuntur. Quare autem plures fœminæ ſint ſuperſtitioſæ & maleficæ

quam

quam viri, aliquæ redduntur rationes à Doctoribus, quos ponunt Doctores Mallei maleficarum 1. parte. q. 6. Ioannes à Turrecremata. 36. q. 5. can. Episcopi. Alphonsus Castrensis lib. 1. de iusta hæreticorum punitione. Paulus Grillandus lib. 2. de Sortileg. q. 7. numero. 31. Martinus Arles in tract. de superstitionibus & alij alibi.

Prima ratio: Mulieres sunt pronæ ad credendum, cùm non habeant magnam experientiam. Vnde à Diabolo facilè decipiuntur, iuxta illud: Qui facilè credit, facilè decipitur.

Secunda. Mulieres sunt curiosæ, & appetunt cognoscere, quæ eis non conueniunt. Curiositas autem magna est dispositio ad superstitiones & maleficia, vt alibi dictum: & cùm hic sexus sit simplex, Dæmon sub specie recti sæpe fœminas decipit.

Tertia. A natura, fœminæ sunt mollioris complexionis: quæ causa efficit, vt faciliùs impressiones à spiritibus capiant. Et sicut quando à bonis spiritibus instruũtur reguntur que, valde bonæ & deuotæ redduntur: Ita quando Dæmonum suggestionibus consensum præbent, pessimæ fiunt, ita vt non sit malitia super nequitiam malæ mulieris.

Quarta. Maior est fragilitas ad casum in sexu muliebri ex natura sexus. Quare Dæmon statim in principio, primæ mulieri

lieri insidiabatur, & eam ad peccatum pertraxit.

Quinta. Hic sexus si iram, aut odium aduersus aliquem concipiat, vehementissimè irascitur, & se vindicare determinat: Cùm autem sit imbecillis, & vana sit sine viribus ira: Dęmon data oportunitate offert vindicandi modos, & auxilium pollicetur,

Sexta. Fœminæ sunt pusillanimes, & quando in tristitiam aut desolationem cadunt, non facilè se expediunt; sed diu in pusillanimitate tristitiaque remanent. Accurrit Dæmon, occasionem perscrutatur, tentat, & sæpe vincit.

Septima. Lubricam habent linguam, & si quas malas norunt artes, consortibus citò reuelant, quibus sine difficultate persuadent, vt idem sapiant secum non considerantes, quis rei exitus sit futurus.

Nonum notabile. In Rubrica nomine mathematicorum intelliguntur diuinatores. Prohibetur autem maximè diuinatio, quia principatum obtinet, & nunquam in bonam partem propriè dicta accipitur. 1. q. 1 can. Nunquam diuinatio. Hieron. in cap. 3. Micheæ. S. Thom. 2. 2. q. 95. art. 1. Dominic. in cap. Accusatus. §. Sanè. de hæret. in 6. Ioannes Andreas in cap. In tabulis. de Sortileg. Troilus Maluetius Iurisperitus in tract. de sortibus, prima parte, & alij alibi.

Variæ autem multæq; ſunt diuinationis ſpecies, ſecundum diuerſitatem mediorum & obiectorum, circa quæ diuinatores verſantur. De his ſpeciebus agitur in 26. q. 4. can. Igitur genus; & ibidem q. 5. cap. Nec mirum. Et nota, hoc caput. Nec mirũ, attribuitur à Gratiano D. Auguſtino, in lib. de Ciuit. Non tamen eſt Auguſtini, vt rectè obſeruauit Alphonſus Caſtren. lib. 1. de iuſta hæret. punit. cap. 15. Habetur autem hoc caput integrum apud Rabanum, in libello de magorum præſtigijs, quem ipſe ex varijs locis D. Auguſtini & Iſidori confecit, vt annotatur apud d. cap. Nec mirum, in decretis à Gregorio XIII. fœliciſsimæ memoriæ Pontifice, repurgatis. De ijſdem ſpecieb⁹ diuinationis tractant S. Thomas 2. 2. q. 95. art. 3. Iſidor. lib. 8. Ethymolog. cap. 9. Et ex iuriſperitis Troilus Maluetius in tract. dicto. Damhauderius in praxi crimina. cap. 61 à num. 87. Grillandus lib. 2. de Sortilegijs. q. 2. Latiſsimè Petrus Gregorius Tholoſanus, in 3. parte Syntagmatis iuris vniuerſi, lib. 34. cap. 3.

Omnis diuinatio vtitur ad præcognoſcendum futuros euentus, Dæmonum conſilio, aut auxilio. Duobus autem modis Dæmones inuocantur: Expreſsè, & Tacitè, ſiue præter intentionem hominis. Quando expreſſè inuocantur, ſolent multipliciter futura prædicere. Quandoque ſuperſtitioſis quibuſdam

dam

dam apparitionibus se aspectui, & auditui hominum ingerunt ad prænunciandum futura & hæc species vocatur præstigium, quia oculi hominum perstringuntur. Quandoque per somnia futura prænunciant, & vocatur diuinatio somniorum, Quandoque per mortuorum aliquorum cadauerum apparitionem, vel locutionem, aut responsionem; & hæc est Necromantia, & huius artis professores vocantur Necromantici, quoniam incantamentis videntur mortuos resuscitare, vt dent responsa, & hi solent cadauer sanguine conspergere, eo quod Dæmones sanguine delectari dicantur. Quandoq; verò futura prænunciant per homines viuos, sicut in arreptitijs, & vocatur diuinatio per Pythones: Qui sic dicti à Pythone Apolline auctore diuinationis. Quandoque diuinant per aliquas figuras, aut signa, quæ in rebus inanimatis apparent. Quæ si appareant in aliquo corpore terrestri, vtpote ligno, ferro, aut lapide polito; dicitur Geomantia; Si in aqua, Hydromantia. Si in aëre, Aëromantia; Si autem in igne, Pyromantia: Si autem in visceribus animalium immolatorum in aris Dęmonum, Haruspicium dicitur. Diuinatio, quæ fit absque expressa Dæmonum inuocatione, in duo genera diuiditur. Quorum primum est, quando ad pręcognoscendum futurum aliquid consideramus in dispositionibus aliquarum rerum, & si fiat

in consideratione astrorum & syderum, pertinet ad astrologos, qui & Genethliaci vocantur, propter obseruationes natalium dierum. Hi obseruant diem natalem, & horam ortus in hanc lucem, mox per duodecim cœli signa, syderumque cursus discurrunt, & ad iustum signi calculum referunt, & hinc prædicunt hominis nati faustam, aut infaustam fortunam, futurosque euentus. Si verò attendantur motus & voces auium, seu quorũcumque animalium, vel etiam hominum sternutationes, aut membrorum saltus, pertinet ad augurium, quod dicitur à garritu auium: sicut auspicium ab inspectione auium, quorum primum spectat ad aures: secundum ad oculos. Si autem consideratio fiat ad verba hominum præter intentionem dicta, quæ aliquis retorquet ad futurorum euentuum præcognitionem, appellatur omen. Si obseruentur aliquæ dispositiones figurarum in corporibus, aliæ species sunt, vt si ex inspectione linearum in manibus, Chiromantia est, quasi diuinatio manus. Si autem quædam signa in spatula alicuius animalis considerentur, spectat ad spatulamantiam: Si ex facie inspecta iudicium sumatur futurorum, physiognomia nominatur. Ad secundum diuinationis genus, quod est sine expressa Dæmonum inuocatione pertinet diuinatio, quæ fit ex considera-

ſideratione eorum, quæ eueniunt ex quibuſdam, quæ ab hominibus ſeriò fiunt ad aliquod occultum inquirendum, ſiue per protractionem punctorum, quod pertinet ad artem Geomantiæ: ſiue per conſiderationem figurarum, quæ proueniunt ex plumbo liquefacto in aquam proiecto, ſiue ex quibuſdam ſcedulis ſcriptis, vel non ſcriptis in occulto repoſitis, dum conſideratur quam aliquis accipiat: vel etiam ex feſtucis inæqualibus propoſitis, quis maiorem vel minorem accipiat, vel taxillorum proiectione, quis plura puncta proijciat: vel etiam dum conſideratur quid aperienti librum occurrat, hæc omnia ſortium nomen habent. Quomodo & quando ſortes ſint licitæ, infrà, quando leges explicabuntur, in proprijs locis declarabitur.

Decimum notabile. Cum diuinatores futurorum & ſecretorum cognitionem à Dæmonibus hauriant, videndum eſt ex Theologorum & Doctorum ſententia aliquid de Dæmonum ſcientia. De hac materia habetur 26. q.4. can. ſciendum, ex Auguſtin. de natura ſeu diuinatione Dæmonum, cap.3.5. &.6. Tractant Theologi communiter cum Magiſtro in ſecundo ſentent. d. 7. S. Thom. 1. part. quæſt. 64. Iſidorus de ſummo bono, lib. 1. cap. 10.

Triplici acumine ſcientiæ vigent Dæmones;

nes; ſubtilitate naturæ, Experientia tempo- rum; & reuelatione ſupernorum ſpirituum. Quantum ad ſubtilitatem naturæ, etſi per malitiam ſint indurati, ſcientia tamen naturali non ſunt priuati. Vnde perſpicaciſsimè cœlorum motus, ſtellarũ ſyderumq; influentias, Planetarum coniunctiones, elementorũ miſtiones & temperamenta, herbarum vires, animalium proprietates, lapidum virtutes, metallorum operationes ac omnium mixtorum qualitates cognoſcunt, nec eſt quippiam rerum naturalium, quod eorum cogitationẽ effugiat, exceptis occultis cordium noſtrorũ cogitationibus, quę ſolùm Deo cognitę ſunt, vt infrà latiùs dicetur. Sic ergo vt Paul. Grillandus in lib. de Sortilegijs q. 6. nume. 11. ex Syluestro in lib. 1. cap. 13. & lib. 2. cap. 7. de Strigimagis atteſtatur, Dæmon optimus eſt Philoſophus, Theologus, Arithmeticus, Mathematicus, Dialecticus, Logicus, Grammaticus, Muſicus & Medicus excellentiſsimus.

Experientia etiam inſignis in Dæmonibus comparatur diuturnioris vitæ beneficio, qua experientia nos priuamur, ob momentaneam vitam, quæ modico tempore durat, & vt bulla ſtatim perit. Sic hominum inclinationes, & modos ſuperandi eos diſcit & obſeruat Dæmon. Quomodo cognitio Dæmonum indies augeatur & creſcat, doctè tradit Guilhelmus Pariſienſis in 2. part. de vniuerſo cap. 114. Ampliùs,

pliùs, ait, ipſe vſus ſiue conſuetudo malignandi, ex neceſsitate auget aſtutiam ipſarum (intellige ſubſtantiarum ſpiritualium:) Hoc enim manifeſtum eſt in animabus humanis. Homines enim malignationibus aſſueti ipſa huiuſmodi aſſuetudine aſtutiores efficiuntur ad malignandum. Quomodo igitur vel qua de cauſa prohibitæ erunt primę peccatrices ſubſtantiæ, vt non poſsint in ſua verſutia creſcere: præſertim cum inceſſanter videamus ac audiamus eaſdem nouis & hactenus inauditis inſidijs homines ſeducere atq; ſubuertere, & in noua flagitia atq; ſtupenda inducere? An fortè creatoris bonitas malignitatem eorum compreſsit, atq; frenauit vſque modo, vt eos non permitteret tanta ac talia mala ſuggerere hominibus? Quod vtiq; veriſimilè dici poſſet pro parte. Vix enim inueniuntur vitia, vel peccata in hominibus, quorum ſimilia non præceſſerint in eiſdem, propter quod dixi, pro parte. Non enim improbabiliter, neq; impiè creditur, eam eſſe circa homines diuinæ pietatis ſollicitudinem, vt malignos ſpiritus non permittat totis malignitatis ſuæ conatibus ſeuire in homines, cùm & ipſos ſibi inuicem inimicantes homines à mutuis nocumentis reprimat & compeſcat. Ampliùs, cùm non omnes iſti primi peccatores ſint pares etiam nunc aſtutia, vel malitia, quomodo prohibentur minores à maioribus de aſtu-

de astutijs addiscere ea, quæ ignorant? Præsertim cum maiores per minores, tanquam sibi subditos & ministros, innumeras suæ malignitatis fraudes exerceant? Amplius, quis ignorat omnem affectionem, siue bona sit, siue mala, ad ea quæ ad ipsam pertinent exacuere, & quodammodo, vt ita dicatur, docere? Cuius exemplum vnum est in auaritia, quæ alias simplicissimas mentes ad exquirenda lucra, & ad vias eius excogitandas incredibiliter exacuit & dirigit. Sic & turpis amor se habet erga turpem amatorem, docens ipsum excogitare vias, quibus obtineat, quod amor suggerit, hoc est, vel amasiam ipsam, vel delitias amatorias. Amplius sic verum est, iuxta sermonem Aristotelis, quod virtus omni scientia certior & melior. Sic quod malitia omni astutia certior ac nequior sit, dubium esse non debet. Quare sicut virtus scientiam illuminat circa ea, quæ ad doctrinam pertinent: Sic & malitia ipsam malignandi astutiam circa ea, quæ malignitatis sunt, illuminat. Quod autem crescat diabolica malitia incessanter, habet sermo scripturæ. Superbia eorum, qui oderunt te, ascendit semper: & paucis interiectis. Quis dubitat eos incessanter insistere seductionibus & subuersionibus hominum? Deinde ludificationibus, & magicis operibus, quæ per eos fiunt, iugiter inseruire?

Quem-

Quemadmodum igitur ex frequenter malè agere crescit malitia in hominibus, sic necesse est, & fieri apud illos, præsertim cum tantæ renouationes, & malorum operum, & malarum dispositionum seu passionum in eis euidenter appareant. Si igitur semper crescat eorum malitia: necesse est etiam, vt crescat astutia ex eadem consuetudine studiorum malignitatis. Ampliùs, cùm apud eos sint principatus, & potestates, noua mala semper imperant, & nouas malitias eis suggerunt. Quomodo ergò incessanter noua mala non addiscunt, cùm & nouis suggestionibus principum suorum, & noua faciendi experientia reuelentur? Hæc ex Guilhelmo, ex quibus clarè animaduertitur, quomodo astutia diabolica indies augeatur, & experientia crescat. His accedit Augustinus lib. 2. de Genesi ad literam cap. 17. qui tradit eos experientia temporum, propter tam magnam longitudinem vitæ, callidiores fieri, Aduertendum tamen ex Sancto. Thoma 1. parte quæst. 64. artic. 1. ad 5. quod cognoscunt per experientiam longi temporis, non quasi à sensu accipientes, sed dum in rebus singularibus completur similitudo eius speciei intelligibilis, quam sibi naturaliter habent inditam, aliqua cognoscunt præsentia, quæ non præcognouerunt futura. Postremò reuelatione bonorum angelorum,

cum

cum quibus non conueniunt quidem per conformitatem voluntatis, ſed per ſimilitudinem intellectualis naturæ: aliqua addiſcũt Dæmones, quæ boni ſpiritus ab omnipotenti Deo acceperunt, ad cuius imperium & beneplacitum Dæmonibus reuelant. S. Auguſtinus. Thom. Iſidor. Magiſt. & DD. locis citatis. Obijcit contra hoc S. Bonauent. in 2. d. 7. par. 2. in expoſitione literæ. Dæmones ſunt inimici Dei & angelorum. Si ergò ab inimicis abſcondenda ſunt ſecreta conſilia, videtur quod Deus eis nunquam faciat reuelari. Item, ipſi Dæmones ſunt in tenebris damnationis. Cùm ergo non ſint idonei ad gratiam, & reuelatio ſit cognitio gratiæ & non naturæ: videtur quod nullo modo fiat ipſis reuelatio. Reſpondet S. Bonauent. pro vero habendum eſſe, quod dæmones aliqua præſciant reuelatione ſupernorum ſpirituũ, cuius reuelationis attendendus eſt finis & modus. Finis: quia mirabilis ſapientia per inimicantes ſibi implet voluntatem ſuam. Vnde ſicut reuelatio ſomnij de exaltatione Ioſeph facta inſidiantibus, ſecundum mirabilem Dei diſpoſitionem, fecit ad eius impletionem, licet ſecundum intentionem illorũ eſſet ad impedimentum: ſic Deus ita oſtendit per angelos ſuos Dæmonibus, vt dum illi obuiant, aliquid valdè decens & competens ordinatiſsimè impleat, & eliceat: & ex hoc patet pri-

tet pri-

tet primum argumentum; quia non est simile. Humanū enim consilium potest irritari, non tamen diuinum. Attendendus etiam modus. Duplici enim modo fit reuelatio. Aliquando mentis illustratione, sicut fiebat sanctis Prophetis, & hæc est gratiæ. Aliquando verò sola prædictione, sicut homo reuelat quandoque suam voluntatem, & hęc non est gratiæ aliquo modo perficientis, vel eleuantis naturam, sed potest esse opus misericordiæ, si illud ordinetur ad bonum eius, cui prædicitur: Vel iustitiæ, si ordinetur ad punitionem alicuius mali, vtpote si ad fallendum fallaces: Vel vtriusque, si simul ad vtrumque, & ita est quasi semper. Quia huiusmodi futura prædicuntur Dæmonibus, & permittuntur mirabilia ab eis fieri, vt boni talia parui pendant, in quibus se vident à damnatis & miseris superari. Et mali proficiant in peius errantes & in errorem mittentes, occulto Dei iudicio, tamen iusto. Vnde valde stultum est desiderare facere mirabilia, vel præscire futura, & quasi magna hæc reputare, cùm inimicos Dei, in his videamus abundare. Nunc videndum est, *an Dæmones præscientiam habeant futurorum & secretorum, ita vt ex eorum reuelatione homo possit prognosticare & occulta cognoscere.* Dubium esse potest de futuris contingentibus, cordium cogitationibus, & rebus occultis latentibus, vt sunt furta occultissima, deperdita, & the-

Duplici modo fit eruelatio.

sauri in visceribus terræ absconditi. Vt rectiùs & distinctiùs proposita difficultas resoluatur, aliquæ conclusiones sunt ponendæ. De hac materia legendi sunt Doctores in 2. senten. d. 7. S. Thomas lib. 3. contra Gentes cap. 147. S. Augustinus in lib. de diuinatione seu natura Dæmonum, tomo 3. Alexand. Halens. 2. part. q. 26. memb. 4. Decretistæ in ca. Sciendum, cum textu 26. q. 4.

Prima conclus. *Futura, si in seipsis considerentur, à nullo, præterquam à solo Deo, cognosci possunt.*

CONCLVSIO est de fide. Probatur: Prædicere res futuras, signum diuinitatis est, vt ex locis sacræ scripturæ probatur. Isaiæ 41. Annunciate, quæ ventura sunt in futurum, & sciemus: quia Dij estis vos. & 45. suam prophetiam diuinam esse probat. Hæc dicit Dominus sanctus Israël, plastes eius: ventura interrogate me. Sap. 8. Signa & monstra scit, antequam fiant, & euentus temporum & seculorum.

Secunda conclus. *Futura in seipsis Dæmones nequaquam cognoscere possunt, nisi ab Angelis bonis eis reuelentur, vt dictum est.*

CONSTAT ex prima conclusione. Futura enim sic prædicere, spectat ad Deum: Ergò non competit Dæmonibus. Et sic Dæmones quando prædicunt huiusmodi futura contingentia, fallunt & mentiuntur. Sic 3. Reg. 22. cap. Prophetæ Baal mentiti sunt Achab Regi Israël. Aliquando etiam prædicunt Dæmones futura, quæ ipsi facturi sunt. Aliquando intelligunt etiam ab alijs hominibus, quæ facere intendunt, & suis magis vel maleficis, qui nec rei cognitionem habent, prædicunt. Sic cuidam Annæ ex S. Medardo sub iurisdictione Monasterij S. Matthiæ, extra muros Treuirenses quæ mortis sententiam & executionem recepit Anno Domini 1590. 11. Augusti, compræhensionem suam, & incinerationem futuram prædixit proprius magisterulus. Cui mulier respondit: Miserabilis Dæmon, huius rei tu causam dedisti. Iterum Dæmon: Tibi facio, sicut tui similibus.

Tertia conclusio. *Futura, quæ habent causam necessariò determinatam & infallibilem, ad eorum esse producendum, Dæmones naturali cognitione cognoscere possunt.*

HAEc conclusio constat ex d. cap. Sciendum: & cõmuni sententia Doctorũ: &

Ratio eſt: Huiuſmodi futura habent eſſe in ſuis cauſis neceſſariò determinatis, quod quidem eſſe cùm ſit determinatum, infallibile & neceſſarium, certò poteſt cognoſci. Quia philoſophiæ eſt pronunciatum: Sicut res ſe habet ad eſſe, ita ad cognoſci. Sic multò certius quocunque Aſtrologo eclipſes, & planetarum coniunctiones prædicere Dæmones poſſunt. Quia rectiùs cauſas talium effectuum cognoſcunt.

Quarta concl. *Futura, quæ habent cauſam, vt plurimum determinatam, ſed fallibilem, cognoſcuntur certa quadam coniecturali cognitione, ſed non infallibili, à Dæmonibus.*

RATIO: Quia cùm hæc futura ſolùm habeant eſſe in ſua cauſa determinata non neceſſariò, & infallibiliter, ſed vt plurimum ſimili modo cognoſcuntur iuxta dictũ pronunciatum Sic Dæmon poſsit prædicere mago vel malefico anni fertilitatem, quando eſt bona cæli conſtitutio aut aëris optima conſtitutio, non tamen infallibiliter, quia fructus multis modis poſſent impediri ex alijs cauſis.

Quinta concluſ. *Futura merè contingentia, & indeterminata Dæmones non pſſunt naturaliter cognoſcere.*

QVIA hæc futura cum ſint ad vtrumlibet,

bet, indeterminatam & fallibilem habent causam, atq; ab hominis libero pendent arbitrio, quod in vtramque partem potest flecti. Liberum enim arbitrium, quantum ad actus sui determinationem, non cadit in cognitionem certam Dæmonis. Et confirmatur ratione. Quia si posset cognoscere: vtiq; vellet scire, An vinceret hominem, vel esset vincendus ab homine, quem tentat: Quia cum superbus sit, nunquam tentaret eum, à quo se vincendum præsciret. Ideoq; semper tantum eum tentaret, quem se victurum præcognosceret. Sed clarum est ex sacris literis, gestis Sanctorum, & experientia, quod tentat etiam alios, à quibus vincitur, vt patet in Iob, Saluatore nostro, S. Anthonio, Hilarione, & multis alijs. Ergò non præcognoscit futura ad vtrumlibet.

Sexta concl. *Dæmones sæpe de actibus humanis coniecturaliter vera prænunciant.*

RATIO: Quoniam Dæmones pasiones appetitus sensitiui, ac inclinationes corporales cognoscũt, & cùm plures sint, qui appetitũ & carnalia desideria sequuntur, quàm qui illis resistunt, sæpe de actibus humanis vera cõijciunt. Qualis enim quisq; est, talẽ sibi finẽ præscribit. Ex externis etiã signis & operibus qualis interior homo sit, nõ est diffici-

dicare, iuxta illud Euangelij. A fructibus eorum cognoscetis eos.

Septima concl. *Cogitationes hominis pendentes à voluntatis nostræ libertate, si solo intellectus & voluntatis termino contineantur, Dæmones non cognoscunt.*

PROBATVR. Quia hoc diuinæ maiestatis proprium est. Ieremiæ 17. Prauum est cor hominis & inscrutabile, quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutans cor, & probans renes. 1. Paralip. cap. 28. Omnia enim corda scrutatur Dominus, & vniuersas mentium cogitationes intelligit. 3. Reg. 8. Tu nosti solus cor omnium filiorum hominum. Psal. 43. Nonne Deus requiret ista? ipse enim nouit abscondita cordis. Iob. 42. Scio quia omnia potes, & nulla te latet cogitatio. Math. 9. Cum vidisset Iesus cogitationes eorum. Act. 1. Tu Domine, qui corda nosti omnium. Roman. 8. Qui autem scrutatur corda, scit quid desideret spiritus. Hebræor. 4. Discretor est cogitationum & intentionum cordis, & non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius &c. Eandem veritatem docent sancti Patres. Hieron. super dicta verba Math. 9. Ambros. super caput 2. 1. Corinth. & lib. 1. de officijs. cap. 14. S. August. de diuinatione Dæmonum cap. 5. & lib. 2. Retract.

cap. 30. Chrysost. hom. 23. super Ioan. super illa verba. Ipse enim sciebat, quid esset in homine. S. Thomas 1. par. q. 57. art. 4. S. Bonau. in 2. d. 7. par. 2. art 1. q. 3. & alij alibi. Hinc deducitur: quod nullus etiam Magus, aut diuinator potest cogoscere secretas hominis cogitationes.

Octaua concl. *Cogitationes hominis & affectiones cordis indirectè & coniecturali cognitione Dæmones, quandoque possunt cognoscere.*

Patet: Homo ex effectibus exterioribus sic interiores actus potest cognoscere, iuxta illud Ecclesiast, 13. Cor hominis immutat faciem eius: & aliud Math. A fructibus eorum cognoscetis eos, &c. Ergò multo magis Dæmones, qui maiori naturæ subtilitate sunt præditi.

Nona concl. *Dæmones cognoscunt secreta furta, deperdita, & thesauros, quæ hominum cognitionem fugiunt.*

Quia cum sint incorporei, acrimonia sensus, & celeritate motus vigent nec impediuntur interpositione corporum, sed omnia naturalia obiecta perspecta habere possunt. Nullo tamen modo licet homini à Dæmonibus huiusmodi inquirere, vt infrà latiùs probabitur

Vndecimum notabile. Artes huiusmodi magicæ & diabolicæ diuidi possunt in diuinatrices & operatrices. Diuinatrices, quarum exercitium maximè versatur in diuinando, secreta reuelando, & responsa accipiendo: Ad quas referre possumus auguria, sortilegia speciatim sumpta, Chiromãtia, Spatulamãtia, &c. Operatrices, quæ virtute & cooperatione diabolica mirabilia & scelera operãtur, vt est Magia propriè dicta, quæ arte diaboli mirabilia ad vanam ostentationem operatur. Ad eandem classem referre possumus incantationem, veneficia amatoria, & maleficorum crimen: quod cum omnium pessimum sit, vtpote contra salutem humani generis, semper versatur in operatione: Quamuis quidem etiam huius sectę reperiantur, qui vacent tam diuinatrici, quam operatrici magiæ.

Duodecimum & vltimum notabile. Cum ad maleficorum & sagarum crimen Dei permissio, Dęmonis potestas, & hominis voluntas liberè consentiens concurrant, manifestissimum est maximam huius argumenti cognitionem ad Theologum pertinere. Quis enim quid Deus permittat, quid Dæmon possit, & quæ societas inter hominem & angelum esse queat, cognoscit, nisi Theologus ex sacris literis? De dei permissione nihil physicus tractat: De diaboli potestate nihil leges ciuiles scribunt; leges humanæ non Dæmonibus, sed homi-

hominibus viuendi modum ſtatuunt. At quia maleficorum crimine nocumenta Reipublicæ inferuntur, humana pax læditur, & publica tranquilitas perturbatur, vt ab omni hominum memoria experientia rerum magiſtrata compertum eſt; iuſtiſsimè pœnas leges ciuiles in maleficos & mathematicos decreuerunt. Cauſarum autem concurrentium, ad tam immane maleficorum crimen, in effectus fluxus, Theologi iudicium requirit, quamuis etiam philoſopho ſuas partes non denegemus in diſcernendis effectibus veris à falſis & præſtigioſis. Atque hæc cauſa eſt, quare Iuriſperiti tam parum, vt omnibus notum eſt, in commentatione argumenti harum legum præſtiterint. Bartolus, Baldus, Salycetus, Angelus & alij copioſiſsimi in alijs legum titulis extiterunt: de harum ll. materia, aut nihil, aut valde parum cum Gloſſæ explicatione ſcripſerunt. Quare nemo miretur me hoc argumenti genus, quod multum in praxi & controuerſia hiſce infœliciſsimis temporibus verſatur, ad tractandum ſuſcepiſſe, qui profeſsione ſum Theologus, atque etiam iam longa lectione Theologiæ tantum ſcientiæ iuris adiunxi, quantum huius materiæ neceſsitas poſtulat. Exactiorem iuris cognitionem, in harum legum interpretatione relinquo eis, qui omnem ætatem in Iurisprudentia conſumpſerunt.

C. DE MALEFICIS & mathematicis & cœteris similibus.

LEX. I.

Plus est hominem veneno extinguere, quam occidere gladio.

DVPLEX huius legis sensus esse potest prior secundũ Gloss. & Bald. Atrocius est venenare, quam occidere gladio, quia venena dans tenetur L. Cornelia de Sicarijs & venefic.ff.

Secundus sensus Salyc. & aliorũ. Grauiùs est veneno extinguere, quia dolo & clamdestinè committitur, & occultè vita hominis subtrahitur, & vt plurimùm non est locus remedio. Similis ratio sumi potest ex Baldo L. Cum fratrẽ. C. de quibus vt indign. cum textu ibidem. Venenatio est crimen occultum, & sapit proditionem. & idem Bald. in L. Nemo C. de summa Trinitate col.2. in verbo. Simile est in veneficio. Ille qui venenat aliquem, dicitur proditoriè eum occidere.

Quomodo nomen veneni sumatur. Nomen (venenum) medicum est, & sumitur in vtramq; partem, bonã & malam L. Qui venenum ff. de rerum & verbor. signification.

cation. Qui venenum dicit, adijcere debet, vtrum bonum esset, an malum. Nam medicamenta venena sunt, quia eo nomine omne continetur, quod adhibitum eius naturam, cui adhibitum est, mutat. Dicitur enim secundum Gloss. ibidem in verb. (mutat) venenum, à vi vehementi immutandi naturam eius, cui adhibetur. Ad idem facit L. Eiusdem legis. ff. ad legem Corneliam de sicarijs & venefic.

Pro maiori præsentis legis intelligentia annotandum cum Paulo Grillando, lib. 2. de Sortilegijs q. 12. num. 14. quod ff. ad legem Corneliam de Sicarijs fit mentio & tractatur de venenis naturalibus, quæ hominis ingenio & medicorum peritia fiunt, absque aliqua superstitione seu Dæmonis inuocatione. Venenũ autẽ in præsenti L. accipitur pro eo, quod fit per sortilegos, magos, maleficos & necromanticos similesque, ope & suffragio Dæmonis. Sicut nomen (venenum) pro naturali veneno accipitur, & etiã pro eo, quod arte diabolica vel pręparatur, aut administratur: ita nomine veneficij & venifici cõmuniter Doctores non solùm prophani, sed etiam Ecclesiastici vtuntur pro maleficio & malefico. Exodi 22. vbi nostra versio Hieronymi habet; Maleficos non patieris viuere, septuaginta interpretes habent. veneficos. S. Augustinus. lib. 21. cap. 6. Magos nostra scrip-

ſcriptura, inquit, Veneficos & incantatores vocat. Iſichius lib. 6. in Leuiticum cap. 19. Peſsimum, ait, eſt etiam veneficis adhærere; quia Dæmonum inimicorum nobis & peſtilentium nomina dicunt, & ibidem, in cap. 20. Non qualecunque peccatum eſſe declinare ad magos, ſiue vt ſeptuaginta, ventriloquos & veneficos, prædiximus. His accedit Philo in lib. de ſpecialibus legibus, cuius verba quoniam maximè faciunt ad dictæ L. 1. intelligentiam, ad longum inſerenda duxi. Cæterũ, inquit, qui gladio, haſta, fuſte, ſaxo, alioúe telo interimunt, fieri poteſt vt inconſulto repentinoq; impetu perciti ſcelus admittant, furori non rationi obſecuti, ita vt dimidiatum videatur facinus, cui non acceſſit longa deliberatio. Alij verò ſceleratiſsimi, polluti mente ac manibus, magi & venefici, per otium & in ſeceſſu dant operam malis damnatiſq; artibus, captantes occaſionem variarum calamitatum inferendarum proximis. Ideò lex vult veneficos & veneficas, ne vnum quidem diem viuere, ſed mori, quamprimum depræhenſi fuerint, nec vllo pacto differri ſupplicium. Nam qui propalam & cominus aggrediuntur, vtrunq; caueri poſſunt: occultæ autem inſidiæ veneficiaq; non animaduertuntur facilè. Præſtat igitur vt noxa, quam illaturi erant alijs, auertatur in eorum capita, & alioquin etiam qui gladio, vel

vel alio quouis telo graſſatur, non enecat multos eodem tempore: venenis autem læti- feris innumeri perimuntur, inter æſculenta clàm admixtis confuſisq; per inſidias: & accidit aliquando in numeroſo cõuiuio, ſodalibus ad eiuſdem ſalis eiuſdemq; menſæ ſocietatem collectis, inter libationes violari ſodalitatis fœdera, repente mutatis rerum vicibus, & in conuiuij locum ſuccedentibus funeſtis exequijs. Quapropter etiam mitiſsimos clementiſsimosq; iudices ſæuire in id genus conuenit, nec ſaluti eorum vnquam parcere. Quid enim eſt iniquiùs, quam alimenta ad tuendam vitam facta vertere in perniciem, & naturæ beneficia corrumpere? vt qui ex cibo potuq; petunt refectionem neceſſariam, in inſidias præcipitati, pro ſalute mortem inueniant? Eadem pœna manet eos, qui non læ- tifera venena conficiunt, ſed longos morbos, & tabem lentam inferentia. Nam ſæpè ſatiùs eſt emori, quam ægrotare, præſertim diuturno morbo, non habituro fœlicem exitum. Reſpuunt enim medicinam morbi contracti è veneficijs. Moleſtiores autem ſunt in hoc genere animarum noxæ, quam corporum: quoniam inde naſcuntur deliria, & intolerabiles inſaniæ, quibus mens, qua nihil pretioſius homini datum eſt diuinitus, oblæditur: vel potiùs in totum demigrat ſine vlla ſpe reditus, brutam deterioremq; animi partem relinquens

linquens corpori communem cum bestijs. Quandoquidem sublata ratione homo in feram mutatur, vtcunque lineamenta humanæ speciei retineat. Veram quidem illam Magiam, hoc est, perspectiuam scientiam, per quam naturę opera cernuntur clarius, vt honestam expetendamque non plebei solùm sectantur, sed etiam reges regum maximi, præsertim Persici, tam curiosi harum artium, vt regnare non liceat, nisi cum magis versato. Ex hac adulterata deprauataque descendunt, quas maximè proprio vocabulo malas artes dicimus, circulatorum, ariolorumque studia, & mulierum mancipiorumque nequissimorum expiationes, lustrationesque profitentium mutationesque amoris in odium: aut è diuerso in amorem odij, per quasdam potiones & incantamenta idonea. Atque his dolis inuncant simplicissimum quemque, donec in calamitates ingentes pertrahant, vt nonnũquam magnæ familiæ cognationesque paulatim sidendo sine ruinæ strepitu intercidant. His omnibus opinor consideratis, noster legislator non finit procrastinari veneficorum supplicia, sed absque mora vult exigi, quod dilatio noxijs opportunitatem peccandi præbeat, vltrò ad mortem properantibus, cæteros vero suspicione metuq; repleat, existimantes quicquid illorum vitæ accedit, suæ securitati decedere,

dere, Idcirco ſicut viperas, ſcorpios, aliaſque venenoſas beſtiolas, priùs quam mordeant, aut ſaucient, aut omnino ſe commoueant, ſine mora ad primum aſpectum occidimus, præcauendo genuinam eorum malitiam priùs, quam noceant: Eodem modo etiam homines plectendi ſunt, qui cùm ſint animalia rationalia, nihilo ſecius à natiua manſuetudine in ferinos mores degenerant, & pro delectamento habent lædendi quotquot poſſunt licentiam. Hactenus in præſenti de veneficis dictum ſit. Hæc Philo, in quibus materiam d. L. 1. rectiſsimè explicat, quomodo grauius, plus atrociuſúe ſit veneno quam gladio occidere, & quod ſecundum legem etiam diuinam per veneficos malefici intelligantur. Conſonant his etiam quæ prophani docent. Iuſtinian. Inſtitut. iuris ciuilis de publicis iudic. in §. Item lex Cornelia. verſic. Eadem lege & venefici capite damnantur, qui artibus odioſis, tam venenis quam ſuſurris occidunt: ſuſurris, id eſt, incantationibus, ſecundum Gloſſam. Sic Plato & Platonici, veneficij nomine, pro incantatione & faſcinatione vtuntur. Plato lib. 11. de legib. Porphyrius li. 2. de ſacrificijs, & Iamblycus in lib. de miſterijs & Confirmo hoc ex ll. L. Qui venenum ff. de verborũ ſignifi. &. L. Quod ſæpè. §. veneni. ff. de contrah. empt. nomine veneni cõtinetur

omne,

omne, quod adhibitum eius naturam, cui adhibitum est, mutat. Ergo nomine veneni maleficium seu incantatio etiam intelligitur, quia maleficio & incantatione corpus eius, cui incantatio siue maleficium applicatur, mutatur in peius, & inficitur veneno & morbo, nisi quis diuinas literas, canones & leges negare velit. Atque hoc latini sermonis obseruantissimus etiam Calepinus obseruauit, in verbo, Malefacio tibi. Maleficæ mulieres incantatrices dicuntur, & veneficæ: & in verbo, Veneficus & venefica qui vel quæ venena conficit, & qui incantationibus & cæteris malis artibus vtitur. Hinc triueneficus, id est, excellens veneficus. Plautus. Mussas adhuc triuenefica? Nomen ergo (venenum) commune est veneno naturali, & illi, quod incantatione & arte malefica siue magica conficitur. Quod etiam verum est apud græcos. φάρμακον enim vtrique conuenit, vt doctè admodum multorum auctoritate ostendit Ioan. Bodinus in confutatione opinionis Ioannis VVieri.

Dubium *hic esse potest, quod mouet Salycetus, & breuius resoluit, An, quando aliquis emit aut præbuit venenum ad occidendum, & non secutus est effectus, teneatur pœna ordinaria?*

Non

Non est dubitandum, quando effectus sequitur, tunc enim omnium consensu receptum est, quod pœna ordinaria afficiendus sit. Sed in casu proposito alia ratio est. Quidam distinguunt: Conatus præbendi venenum, aut ad remotum actum tantum venit, vt, emit aliquis venenum ad occidendum hominem, sed non propinauit, quia impeditus, vel pœnitentia ductus mentem mutauit: & in hoc casu, cõmunissima est sententia, quod non puniatur pœna ordinaria, sed arbitraria, sic Salycet. & Angel. in præsenti L. Bald. in consil. 443. incipienti, Cecehus confecit. Didac. Couar. in Clem. Si furiosius, de homicid. par. 2. non longè ab initio. Menochius lib. 2. de arbitrar. Iudic. quæstionib. cas. 360. núm. 46. & alij à Couarr. & Menochio citati. Aut conatus venit ad actum proximum, vtpote emit aliquis & propinauit venenum: sed venenatus medicorum ope adiutus effugit mortem: tunc is maleficus pœna ordinaria punitur. Sic Salycet. Angel. Couar. Menoch. & alij locis dictis. Alij indistinctè tenent, ementem & etiam propinantem venenum, non fore puniendum pœna ordinaria, si effectus non sequitur. Berthacinus in repertorio Iuris, in verbo, Venenatio. Carerius in practica fol. 190. num. 19. vt citatur à Didaco, Iulius Clarus lib. 5. sentent. in §. Homicidium, num. 14. Bertach. attestatur se hanc

ſententiam ſæpe Romæ practicaſſe: & hæc magis communis opinio videtur, & in praxi receptior: vt Clarus docet. Hæc circa primam L. ſufficiant.

LEX. II.

Artem Geometriæ diſci, atq́ exerceri publicè intereſt: Ars autem mathematica damnabilis eſt, & interdicta omninò.

NOMINE Geometriæ intelligitur ſcientia, quæ docet menſurare terram. De qua conſcripſit libros Euclides, quos vertit Boëtius. In his varias menſuras, lineas, ſuperficies, angulos & figuras Geometricas ponit. De hac eadem latè ſcripſit Orontius Fineus Delphinas in duobus libris. Plato in 7. lib. de Republ. magnis laudibus extollit Geometriam: & inter cœtera atteſtatur, Geometriam ad veritatem animum attollere, & ad philoſophandum præparare cogitationem, conducere etiam ad rem militarem, ad caſtra ponenda, regionem occupandam & ad machinamenta, quibus circa acies, vel in obſidione, vel in itinere vtendum eſt. Tantum Plato Geometriæ tribuit, quod voluerit ſcribi in foribꝰ ſuæ ſcholæ, vt referunt: ἀγεωμέτρητος οὐδεὶς εἰσίτω, id eſt, nullus ignarus Geometriæ ingrediatur. Iudicabat enim maximè inter-

intereſſe ad diſciplinas comparandas, ſi quis Geometriæ vacaſſet.

Dubium circa literam huius L. mouere aliquis poſsit.

Quomodo mathematica, quæ eſt vna ex ſcientijs ſecundum philoſophum lib. 6. metaphyſ. textu 2. & cõmunem philoſophorũ ſententiam, omnino damnatur, & Geometria, quæ eius eſt pars, tanquam vtilis Reipub. admittitur? Mathematica enim complectitur Arithmeticam, Muſicam, Geometriam & Aſtronomiam. Reſpondetur, Mathematica dupliciter accipitur. Vno modo pro ſcientia, quæ conſiderat quantitatem, ratione, ſed non re à materia ſeparatam. Vt Aſtriſtoteles loco cit. dicit: hæc cum conſiſtat infra terminos humanę rationis, eſt vna ex humanis ſcientijs, vtilis & neceſſaria Reipubl. & dictas ſub ſe continet ſcientias, eique Geometria ſubijcitur. Hinc Pythagoras, & multi eius ſcholæ diſcipuli firmiter ſtatuebant, abſq; mathematico quadriuio haud facilè philoſophiæ apicem contingi, nec poſſe verum percipi. Et in initio quidem Geometria & Arithmetica, ab eodem Pythagora, referente ex alijs Lodouico Cœlio Rhodigino, lectionum antiquarum lib. 4. cap. 30. in mathematicarũ album ſunt aduocatæ, quod ad omnem ſcientiam, omnemq; diſciplinam capeſcendam has cum primis accommodas perſpexiſſet. Alio modo *Mathematica dupliciter accipitur.*

accipitur mathematica pro ſcientia diuinatiua, & iudiciaria, & hæc iuxta hanc L. omnino damnatur, quando non ſtat in certis & definitis terminis. Atq; huius mathematicæ profeſſores, damnantur, & vulgò dicti fuerunt mathematici, vt conſtat ex Auguſtino lib. 4. Confeſſ. cap. 3. Cuius verba referuntur à Gratiano 26. q. 2. c. Illos planetarios, quos mathematicos vocant; planè conſulere non deſiſtebam. & ibidem q. 4. cap. Igitur. ex eodem Auguſtino de natura Dæmonum. Hi ſunt, qui vulgò Mathematici vocantur; cuius ſuperſtitionis genus conſtellationes latini vocant; id eſt, notationes ſyderũ, quomodo ſe habeant, cum quiſque naſcitur. Primum autem ijdem ſtellarũ interpretes Magi nuncupabantur. Poſtea hoc nomine ſolùm mathematici dicti ſunt: hæc ibi. Ad idem facit illa lex CC. Honorij & Theodoſij in L. Mathematicos. C. de Epiſcop. audient. Mathematicos, niſi parati ſint, codicibus erroris proprij, ſub oculis Epiſcoporum incendio concrematis, Catholicæ religionis cultui fidem tradere, nunquam ad errorem primum redituri, non ſolum vrbe Roma, ſed etiam omnibus ciuitatibus pelli decernimus. Nunc pro latiori intelligentia dictæ L. aliqua ſunt quærenda.

Prima

Prima quæstio : *An corpora cœlestia agant in hæc inferiora?*

Hac quæstione resoluta facilè patebit, ad quæ mathematica & Astrologia se extendant.

Prima conclus. *Corpora cœlestia agunt, & imprimunt in hæc inferiora.*

S. Augustin. lib. 3. de Trinit. cap. 4. Corpora crassiora & inferiora per subtiliora & potentiora quodam ordine reguntur, & D. Dionysius in 4. cap. de diuinis nominibus : Lumen solis ad generationem sensibilium corporum confert, & ad vitam ipsa mouet, & nutrit & auget & perficit. S. Thom. 1. par. q. 115. art. 3. S. Bonauentura in 2. d. 14. par. vltima, & alij Theologi ibidem, & Aristoteles li. 2. de generat. tradit, Solem, per accessum & recessum esse causam generationum, corruptionum, aliarumque variationum, quæ in his inferioribus fiunt.

Secunda conclus. *Corpora cœlestia non habent actionem vllam in creaturas purè spirituales, id est, in Aneglos & Dæmones.*

QVIA corpora cœlestia sunt inferiora spiritualibus creaturis. Inferiora autem

non agunt in superiora, vt docent S. August. lib. 12. super Genes. cap. 16. S. Thom. 1. part. q. d. artic. 5.

Tertia concl. *Nullum cœlorum cogit hominis arbitrium.*

S. Thom. 1. 2. q. 9. art. 5. & loc. cit. art. 4. & 6. S. Bonauent. in 2. d. 14. par. vlt. q. 3. Damasc. lib. 2. de fide Orthod. cap. 6. & alij in 2. d. 14. Turrecrem. in 26. q. 2. can. Illos. Probatur ratione: Si cœlum cogeret liberum arbitrium; superiùs subderetur inferiori. Homo enim est superior cœlo & stellis, homo autem nō est propter astra, sed astra propter hominem facta sunt. Prætereà, si cogeretur voluntas ab astris, nec esset consilium, nec quid dignum pœna, aut præmio.

Quarta concl. *Mores hominum, & euentus futurorum, vel actus humanarum voluntatum simpliciter & sufficienter attribuere constellationibus syderum, est superstitiosum, & contra fidem Catholicam.*

HIEREMIAE 10. cap. à signis cœli nolite metuere, quæ timent gentes: quia leges populorum vanæ sunt. Deinde hoc spectat ad errorem Prisciliani, qui dixit homines fatalibus stellis alligatos. Eius errorem damnauit

nauit Concilium Braccaren. primum cap. 9. Si quis animas & corpora humana fatalibus stellis credit astringi, sicut Pagani & Priscilianus dixerunt, anathema sit: & cap. 10. Si qui duodecim signa, quæ mathematici obseruare solent, per singula animæ, vel corporis membra dissipata credunt, sicut Priscilianus dixit: anathema sit.

Quinta concl. *Dispositiuè & indirectè corpora cœlestia possunt agere in hominis voluntatem, & tunc eam contingenter inclinant, sed non necessitant.*

S. Thom. 1. 2. art. d. S. Bonau. & alij. Ratio est. Quia varia corporum dispositio plurimùm facit ad humanorum morum variationem. Cœlorum autem virtus potest directè in corpus humanum imprimere, tunc tamen voluntas non cogitur, sed tantum inclinatur. Vnde dicitur: sapiens dominabitur astris.

SECVNDA QVAESTIO.

An Astrologia, quæ est pars Mathematicæ, omnino sit prohibita?

DE hac materia tractant S. Tho. 2. 2. q. 95. Alexand. Halensis 2. par. q. 184. Turrecr. in d. c. Illos. Albericus in Repertorio iuris, in dictione, Sortilegus. Troilus Maluetius in tractatu de sortibus, parte prima.

Panormi: Ioan. Andr: Petrus Ancharanus, & Ioannes de Anania cum alijs in cap. Ex tuarum, de Sortilegijs.

Astrologiæ duæ sunt partes.

Astrologiæ duæ sunt quasi partes. Vna quæ tradit notitiam corporum cæleſtium, & influentiam eorundem in hæc inferioria. Alia, quæ iudicat ex aſtrorum & corporum cæleſtium inſpectione ac obſeruatione de rebus, quæ occurrunt vel geruntur circa hominem: & hæc dicitur aſtrologia iudiciaria, quæ quando in ferendo iudicio metas humani intellectus tranſgreditur, reprobatur: atque vt hoc meliùs & rectiùs intelligatur, in primis notandum ex Doctoribus. Varij poſſunt eſſe effectus, de quibus aſtrologus ſuum iudicium interponit. Aliqui ſunt, qui neceſſariam naturalemque cum ſuis cauſis coniunctionem habēt, vt ſunt Eclypſes, oppoſitiones ſyderum, coniunctiones planetarum &c: Alij reperiuntur, qui non ſemper, nec neceſſariò à ſuis cauſis dependent, ſed vt plurimum: vt, ſiccitas, pluuia, ſterilitas terræ, peſtis, &c. Alij ſunt effectus, qui contingenter, & fortuitò ex mera liberaque hominis voluntate dependent. Alij ſunt effectus, quidem occulti & ab humana cognitione remoti, vt ſunt ea, quæ occulta ſunt: vt, furta ſecreta, theſauri in viſceribus terræ, perditorum inuentio, &c. Et quoniã de ſingulis hiſce effectibus poteſt eſſe dubiũ; per concluſiones ponetur reſolutio.

Prima

Prima concl. *Astrologus si iudicium ferat de prioribus effectibus, qui naturalem necessariamque dependentiam à sua causa habent, non peccat contra vllã legẽ.*

PRobatvr. Tales effectus possunt cum certitudine scientiæ cognosci ex suis causis à quibus semper, naturaliter, & infallibiliter dependent: ergo nihil superstitionis est admixtum tali iudicio, sed spectat ad humanam scientiam. In hac conclusione omnium est idem sensus.

Secunda concl. *De effectibus secundi generis, qui ex astris & cælorum motione non infallibiliter, sed sæpè eueniunt, infallibiliter iudicare, & eos futuros prognosticare non potest Astrologus,*

PRobatvr. Sicut res se habet ad esse ita ad cognosci: sed tales effectus non dependent ex suis causis necessariò & infallibiliter, ergo infallibiliter astrologus nõ potest de eis prognosticare. Deinde, tales effectus oriuntur nõ solùm ex syderum constellatione, sed etiam elementorum, mixtorũ, & corporum varia dispositione, quæ habent qualitates non raro contrarias, quas Astrologi, aut non cognoscunt, aut non considerant: & quando ex aliqua parte in his contingit ignorantia, cor-

ruit cognitio, vt optimè Gabriel in 2.d. 14. q. vnica prope finem docet. His accedit, quod ministerio bonorum Angelorum Deus hunc mundum regit & disponit, prout expedit homini, in cuius vsum hæc inferioria dirigũtur. Homo autem aliquando peccat & Deum prouocat ad pœnam. Aliquãdo etiam ad cor per pœnitentiam redit, Dei misericordiam implorat, bona opera, quibus Deum conciliat, exercet. Quare pro meritis & peccatis ministerio angelorum varias dispositiones non rarò Deus immittit, iuxta illud psalmi 106. posuit flumina in desertum, & terram fructiferam in salsuginẽ, à malitia inhabitantiũ in ea. Ex dictis infertur, quod si Astrologus tam perfectã haberet Astrologię cognitionem, quã Dæmones habent, sæpe posset prædicere & verè prognosticare de huiusmodi effectibus, ex causarum concursu.

Tertia concl. *De prædictis effectibus coniecturaliter Astrologus potest prognosticare.* Conclusio constat ex dictis.

Quarta concl. *De effectibus fortuitis, moribus, & actibus humanis ex libera voluntate dependentibus, Astrologus cum nulla certitudine potest aliquid prædicere.*

PROBA-

PRobatvr in primis ex ſacris literis. Sic, futura prædicere ſpectat ad Deum. Eſaiæ 41. Annunciate, quæ ventura ſunt nobis, & ſciemus, quod Dij eſtis. & cap. 47. Stent & ſaluent te augures cœli, Aſtrologi, qui contemplabantur ſydera cœli, & ſupputabant menſes, vt ex his annunciarent ventura tibi. Sap. 8. Signa & monſtra ſcit, antequam fiant. Iob. 38. Nunquid noſti ordinem cœli, & ponentes ratioñẽ eius in terra? Deinde conſtat hæc Concluſio ex canonib. 26. q. 2. can. Illos planetarios, & can. Sed & illud: obſeruare auguria, requirere ſtellarum curſus, & euentus ex ijs futurorum rimari, ſeruare ſomnia; ſuperſtitioni tribuitur. & q. 4. can. Igitur genus. Aſtrologi dicti, eo quod in aſtris augurãtur, Genethliaci appellati ſunt, propter natalitiorum conſiderationes dierum. Geneſes enim hominum per duodecim cæli ſigna deſcribunt, ſyderumq́ue curſu, naſcentium mores, actus & euentus prædicere conantur: id eſt, quis quali ſigno fuerit natus, aut quem effectum habeat vitæ, qui naſcitur. Hi ſunt qui vulgò Mathematici vocantur, & ca. 2. de Sortilegijs: & de hac Aſtrologia etiam d. L. intelligitur, cũ ait: Ars autẽ Mathematica damnabilis eſt, & interdicta omninò. Damnãt etiam ſancti Patres hanc Aſtrologiã, & atteſtantur eam eſſe ſuperſtitioſam, inutilẽ, vanam, & impoſsibilẽ. Ambr. li. 4. Examerõ c. 4. Baſil. in ſerm.

in serm. in principium Prouerb. Gregorius in hom. de Epiphania Domini. August. latissimè lib. 5. de Ciuit. Dei à principio, per aliquot capita. & lib. 2. super Genesin cap. 16. & 17. lib. 2. de doctrina Christiana à cap. 21. per aliquot capita, & sup. Psal. 61. Euseb. de præparat. euangelica li. 6. c. 6. 7. 8. & 9. Guilhelmus Paris. in tract. de legib. ad longum. S. Thomas 2. 2. q. 95. art. 5. S. Anton. 2. par. tit. 12. cap. 1. § 6. & hanc sententiam omnes Theologi meritò sequuntur. Consentiunt Iurisperiti in locis in principio q. citatis. Ratio etiam est manifesta. Tales effectus non pendent à lege astrorum, vt ex suprà dictis patet: ergo per inspectionem astrorũ non potest certa de his haberi cognitio. Fuit enim error gentiliũ, astra efficientiam exercere in actus humanos: quare diebus Septimanæ nomina planetarum assignarunt, Diem Dominicam soli, feriam secundam lunæ, tertiam Marti, quartam Mercurio, quintam Ioui, sextam Veneri, Sabathũ Saturno: Sic à Sole dicebant se habere spiritũ vitalem: à Luna corpus: à Marte sanguinem: à Mercurio ingeniũ & linguam: à Ioue temperantiam humorum elementarium: à Venere voluptatis delectationem; à Saturno humorem. Ex dictis patet impium esse dicere, quod sydera aut planetę efficaciter inclinent, & instigent quosdam ad furta, aliquos ad homicidia, alios ad luxuriam & Venerem, & sic de si-

de similibus. Quia natura corporum cœlestium est bona, & à Deo Opt. Max. omnium bonorum auctore creata, ad bonum finem. Ergò eorum inclinatio naturalis est in bonū, & non ad malum. Alioquin cum dans formam, det etiam quę naturaliter formam consequuntur, Deo esset tribuenda naturalis astrorum inclinatio ad malum. His addi potest, quod corpora cœlestia operantur sua opera secundum Dei præceptum, quod nunquam transgrediuntur. Si ergò instigant ad malum: id fieret ex præcepto Dei, quod est accusare diuinam bonitatem, quæ omnia fecit valdè bona, vt diuinæ literæ docent. His omnibus id consonat, quod index librorum damnatorum à Concilio Tridentino in Regula sexta vult, vt Episcopi diligenter prouideant, ne Astrologiæ iudiciariæ libri, tractatus, indices legantur, vel habeantur, qui de futuris contingentibus, successibus, fortuitisque casibus, aut ijs actionibus, quæ ab humana voluntate pendent, certò aliquid euenturum affirmare audent.

Quinta concl. *Damnabile est contra diuinas literas, contra canones & leges, per Astrologiam inuestigare res occultas, furta secreta, thesauros, virginitatem, &c.*

DEVT.

DEVTER. 18. Non inueniatur in te, qui Pythones ac diuinos consulat. Leuit. 19. Nō declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini. Ex cap. 20. Anima quæ declinauerit ad magos, &c. Et in iure canonico textus est in cap. 1. de Sortilegijs. & ibidem cap. Ex tuarum. Imponitur pœnitentia Presbytero, eò quod accesit cum quodam infami ad priuatum locum non ea intentione vt vocaret Dæmonium, sed vt inspectione astrolabij furtum cuiusdam Ecclesiæ recuperaret. Et hoc fecit bono Zelo, & ex simplicitate: tamen grauissimum fuit id crimen iudicatum, & non modicam inde maculam peccati contraxit, vt canon ait. De lege ciuili etiam non est dubium ex d.l. & infrà. L. Nemo Aruspex. & in L. Item apud Labeonem quæritur. §. Si quis astrologus, &c. Consultus aliquē furem dixerit ff. de iniurijs & famos. libell. & L. 1. C. de Thesauris lib. 10. Consentiunt Theologi, Canonistæ, & Iurisperiti in dictis locis. Causa huius conclusionis esse potest. Quia occulta reseruantur diuinæ cognitioni & per naturales sciendi modos non possunt cognosci, ideo necesse est quod cognoscantur consilio aut auxilio Dæmonum, à quibus, cùm sint fallaces, & inimici Dei generisque humani, non licet aliquid sine maximò scelere inuestigare.

CIRCA

CIRCA PRAEDICTA POTEST moueri dubium.

Si ex ſyderum & planetarum inſpectione nihil poſſunt prædicere Aſtronomi de rebus & euentibus futuris: Quomodo ergo ſæpè vera prognoſticant?

RESPONDEO ſecundum ea, quæ ex patribus adducit Bartholomęus Medina in 1. 2. S. Thomæ q. 9. art. 6. veritas talium prædictionum non referenda eſt, in conſtellationũ obſeruationẽ, ſed ad alias quatuor potiores cauſas: nimirum ad ſortes, ad pacta, ad prudentiam conſultorũ, & ſtultitiam conſulentium. Vim ſortis hoc facere atteſtatur S. Auguſtinus lib. 4. Confeſ. cap. 3. Si enim, ait, de paganis poëtæ cuiuſpiam longè aliud canentis atq; intendentis; cum ſorte quis cõſuluit, mirabiliter conſonus negocio ſæpè verſus exiret, mirandum non eſt, ſi ex anima humana ſuperiore aliquo inſtinctu neſciente quid in ſe fieret, non arte, ſed ſorte ſonaret aliquid, quod interrogantis rebus factiſque concineret. Hæc Auguſt. Secundò, multa ab Aſtrologis dicta eueniunt non ex Aſtrologia diuinante, quæ nulla eſt, ſed ſocietate & fœderibus inter eos & Dæmones conſtitutis, & ſic Aſtrologi vera reſpondent ex occulto inſtinctu ſpirituũ, vt S. Augu. docet l. 5. de ciui. Dei

cap. 7.

cap.7.in fine. & lib.2. De Genesi ad literam cap.17. Fatendum (ait) est, quando à mathematicis vera dicuntur, instinctu quodam occultissimo dici, quem nescientes humanæ mentes patiuntur: quod tamen ad decipiendos homines fit, spirituum immundorum & seductorum operatione, qui quædam vera de temporalibus rebus nosse permittuntur. Tandem concludit. Quapropter bono Christiano, siue mathematici, siue quilibet impiè diuinantium & maximè dicentes vera, cauendi sunt, ne consortio Dæmoniorum animam deceptam pacto quodam societatis irretiant.

Tertiò: implentur frequenter, quæ Astrologi prænunciant, non ex constellatione, sed sola animi prudentia, qua non solùm præterita recolunt, præsentiaque perspiciunt, sed etiam futura prospiciunt, & quæ ventura sunt longè antè præuident. Fiunt aliquando quidem homines exercitatione & longa rerum experientia ita sagaces, quod ex hominum & negotiorum circunstantijs bene consideratis certitudine quadam morali de rebus futuris vera enuncient. Sic Hannibalem prudentissimum ducem, perspecta temeritate ac imperitia Terentij Varronis Romani consulis, produnt veterum scripta prædixisse Afris victoriam, & Romanis cladem: quam prognosticationem rerum euentus confirmauit.

Quar-

Quarta & postrema causa est, consulentium stulta credulitas. Solet enim talis credulitas immittere credulis consulentium animis, aut spem fœlicitatis à diuinatore promissæ, aut metum calamitatis ab eo denunciatæ. Hi autem duo effectus crebrò efficiunt, vt humana negotia prænunciatos effectus sortiantur. Nam quemadmodū spes & fiducia ardua quæque opera audenter aggrediuntur, & fœliciter magnificeq́ue absoluunt: Ita pauor & metus pauidè incipiunt, & incepta facili negotio imperfecta relinquunt His addo cum S. Thoma 2. 2. q. 95. art. 5. ad 2. quod Astrologi ex consideratione astrorum frequenter etiam vera prænunciant: quia plures homines paßiones corporales sequuntur. Et ideo actus eorum disponuntur, vt in pluribus, secundum inclinationem cælestium corporum. Pauci autem sunt, id est, soli sapientes, qui ratione huiusmodi inclinationes moderentur. Et ea de causa, Astrologi in multis vera prænunciant coniectura quadam, & præcipuè in communibus euentibus, qui dependent ex multitudine. Vnum tamen hic annotare licet de calendariorum nostrorum scriptoribus, quorum cognitio est ex Astrologia, quod quidam tam multas faciunt prognosticationes de rebus futuris, vt moraliter loquendo, necesse sit aliquod verum incidere. Nam qui multa dicit, non sem-

per mentitur. Multorum autem ex vulgo tanta est credulitas, vt Astrologo siue mathematico sæpe falsa prænuncianti, si in vno veritatem conijciat, fidem adhibeant certam. Melius autem mihi placent calendaria Italiæ, ex quibus aliqua vidi, quæ solum tempus, & lunæ solisque mutationes cum Eclypsibus indicabant.

TERTIA QVAESTIO.

An Cometæ sint signa bellorum, infirmitatum, calamitatum, aut mortis principum, &c.

Antequam quæstio resoluatur, quædam sunt præmittenda ex philosophia.

COMETA generatur ex vapore sicco, calido, terrestri, crasso, cuius partes adinuicem benè cohærent. Causa eius efficiens est duplex. Remota, & Proxima. Remota Cometæ causa efficiens est sol, qui radijs suis calefaciens terram, eleuat ex ea prædictum vaporem. Proxima autem causa efficiens est, suprema regio aëris, quoad altisimam eius partem spheræ ignis contiguam. Nam vapor paulatim ascendens cum peruenerit ad supremam illam partem æstuantem & calidisimam, propter vicinitatem ignis, dilatatur.

Duplex est causa efficiens.

Apparet autem potisimùm in triplici figura,

gura Comæ, Barbæ, & caudæ. Hinc dicitur ſtella comata, quia in circuitu & ſecundum omnes partes emittit radios velut crines argenteos, & eſt quaſi coma capitis, quæ ex omni parte pendet à capite. Eandem ob cauſam à quibuſdam ſtella crinita appellatur. Dicitur ſtella barbata, quando non ſecundum omnes partes in circuitu, nec ſecundum plures, ſed tantum ſecũdum vnam partem emittit radios ad inſtar barbæ, quæ tantum ab anteriori parte fluit, ſcilicet à facie. Nominatur ſtella caudata, quando nec in circuitu, nec ſecundum omnes partes, ſed tantum ex vna emittit radios oblongos, ad modum caudæ, & in hac figura frequenter apparet. Prouenit autem hæc diuerſitas figurarum in cometis, ex diuerſitate denſitatis & raritatis & diffuſionis ipſius vaporis ſicci, calidi, terreſtris. Nam quando inflammatur in ſuprema parte ſupremæ regionis aëris, aliquando attenuatur ſecundum omnes extremitates in circuitu, in medio autem remanet denſus: & tunc emittit radios in circuitu, fitque comata ſtella. Aliquando eſt adeo craſſus & denſus, quod ſolùm in aliquas partes extremas, in quibus eſt minor denſitas, attenuatur & diffunditur, & tunc ſecundum aliquas partes emittit radios, in quibus eſt minor denſitas, & apparet vt ſtella habens barbam. Aliquando eſt adeo denſus, quod vix ſecundum

vnam partem minùs densam potest ex calore ignis subtiliari & diffundi : & tunc ex tali parte tantum emittit radios per modum caudæ.

Quantum ad colorem cometæ, aut est albus vt argentum , aut rubeus , vt ferrum ignitum, non tamen bene inflammatum: vel niger, vt carbo extinctus. Ratio huius varietatis est, quia vapor ille diuersis modis potest variari. Aliquando est ita temperatę densitatis, quod ex calore sphæræ ignis potest subtiliari secundũ omnes extremitates suas, & inflammari, & tunc ex flammę & sua subtilitate apparet, vt stella alba. Aliquando est adeo densus, quod non potest benè inflammari licet igniatur: & tunc apparet vt stella rubea, & tanquam lignum densum, ignitum, rotundum, à quo non exit flamma clara, sed rubea. Aliquando est adeo condensatus ex sua viscositate, quod nec ignitur, nec inflammatur, sed extinguit ignem sibi propinquum ex crassitie suæ materiæ, sicut quando in ignem proijcitur pomum viride, quod ex sua frigiditate & humiditatę indigesta extinguit carbones sibi propinquos, & tunc talis vapor in suprema aëris regione non apparet, vt stella, sed vt carbo niger magnus. Quandoque autem vapor ascendens est adeo rarus & subtilis, quod dum appropinquat sphæræ ignis, citissimè consumitur ex calore ignis, sicut stipula, & leuis

leuis palea, quando in ignem proijciuntur magnum: & tum ex tali vapore nõ generatur aliquid apparens. Quando autem per aliquot dies pro diſpoſitione materiæ cometa apparuit, reſoluitur & conuertitur in ignem, vel aërem. De his Ariſtotel. lib. 1, Meteorologicorum. Albertus lib. 1. Meteor. tract. 3. cap. 5. Chryſoſt. Iauellus in Epitome in lib. Meteorolog. lib. 2. tract. 2. cap. 2. & alij alibi.

Cometa aut procedit ex cauſa naturali: aut ſupernaturali.

Tandem vt ad propoſitum reuertamur, & intelligatur quomodo liceat ex cometæ apparitione prognoſticari, aduertendum eſt quod cometa aut poteſt habere ortum ex cauſis naturalibus modo dicto, aut ex miraculoſa Dei diſpoſitione.

Quæ ſint ſignificationes cometæ?

Quando ex naturalibus principijs cometa oritur, in primis poteſt ſignificare famem futuram. Quia gignitur ex multo vapore ſicco, calido, terreſtri, eleuato ex intenſa & diurna calefactione Solis: & ſic terra multo tempore remanet exiccata, ob defectum pluuiarum, & aduritur, ita vt ſemina & alia vegetabilia non poſsint fructificare: & ſic ſequitur rerum neceſſariarum penuria, quam fames comitatur. Cometa etiam denotat peſtem inſtare; Nam vapor ſiccus craſſus, calidus, terreſtris, qui eſt materia cometæ, inficit aërem vt venenum. aërem autem infectum homines attrahũt per reſpirationẽ, qui attractus inficit corpus, ſequiturque peſtis ex corruptione aëris. Præ-

terea ſignat etiam prælia. Quia tempore cometæ eſt exceſsiua caliditas in aëre diffuſa, quæ inflammat ſpiritus in humano corpore exiſtentes, ac reddit cholericos. Ex cholera autem excitantur homines ad iram, ex ira ad vindictam, ex vindicta ad prælia. Et quoniam ad prælia plerumque ſequuntur mutationes dominiorum, ſectarum & legum: ſolet dici, quod Cometa hæc omnia ſignificat. Poſtremò, Cometa etiam ſignificat mortem Regum & Magnatum tam naturalem quam violentam: naturalem quidem, quia tempore cometæ, vt dictum eſt, in aëre exceſſiua caliditas diffunditur: deinde aër in exceſſu calefactus alterat corpora, præcipuè delicatè viuentium, vt ſunt principes & Magnates; diſponitque ad ægritudines peracutas, quæ vt plurimum mortem inferunt. Violentam etiam denotat, quia tẽpore cometæ bella, ſecundum dicta, oriuntur, in quibus principes & magnanimi pro ſuo honore ſe exponunt; ac ſic frequenter pugnando ſuccũbunt.

Cum autem Cometa ex ſpeciali Dei diſpoſitione apparet, ſemper ſignificat aliquam calamitatem imminentem, aut mortem regum, vel principum. Et in hac ſignificatione Theologi loquuntur de cometa. Cum enim ſic naturalem non habeat productionem, nec ſit ſtella in firmamento poſita; eius quoque ſignificatio nõ eſt naturalis. De his cometis & ſignis

ſignis loquitur Damaſcenus li. 2. de fide Orthodoxa, cap. 7. Adgignuntur autem, ait, & frequenter cometæ & ſigna quædam interituum Regum, qui quidem non ſunt ex eis aſtris, quæ ab rerum initio facta ſunt, ſed diuina iuſsione oportuno tempore conſtituuntur, & rurſus diſſoluuntur. Quandoquidem princeps eſt perſona communis, ex cuius morte frequenter ſolet oriri perturbatio totius regni, de cuius cuſtodia angeli ſoliciti ſunt, iuſſu diuino angeli faciunt tales apparitiones in aëre, quandoque ad ſignificandum mortem principum, qui præſunt populo: & tunc vtile eſt recurrere ad Deũ per pœnitentiam, orationem, & alia opera pia. S. Bonauent. in 2. d. 14. q. vltima. Ex varijs ſcriptoribus placet aliqua adferre exempla. 2. Machab, cap. 5. Cum Antiochus ſecundam profectionem in Aegyptum pararet, contigit per vniuerſam Ieroſolymorum ciuitatem videri quadraginta diebus per aëra equites diſcurrẽtes, auratas ſtolas habentes, & haſtas quaſi cohortes armatas, & curſus equorum per ordinem digeſtos, & congreſsiones fieri cominus, & ſcutorum motus, & galeatorum multitudinem gladijs diſtrictis, &c. Quapropter omnes rogabant in bonum monſtra conuerti. 4. Regum cap. 7. In caſtris Syriæ Dominus fecit apparere ſonitũ tumultumq; curruũ & equorum, & exercit⁹ maximi, quib⁹ auditis aduer-

sarij obsidionem soluerunt, fugeruntque, Iosephus lib. 7. de bello Iudaico, de stellis & cometa præcedentibus deuastationem Hierosolymorum, per Titum & Vespasianum, loquitur in hęc verba: Infœlicem plebem teterrimi quidam homines & deceptores, falsa vaticinantes suadebant, vt euidentibus signis & indicijs iracundiæ, & indignationis diuinæ non crederent, quibus apertè futurum & vrbis & gentis præsagiebatur excidium, sed velut afflati & amentes, & qui neque oculos, neque animas in se haberent, spernebant omnia, quæ cœlitùs minabantur. Etenim stella præfulgens, gladio per omnia similis, imminere desuper vrbi; & cometes præterea exitialibus flammis ardere visa est per totum annum. Sed & ante excidij & belli tempus, cum populi ad festum conuenirent, octauo dei Mensis Xantici (qui est Aprilis) tempore noctis hora nona tantus luminis fulgor aram templumque circumdedit, vt putarent omnes diem clarissimum factum, & permansit spacio horæ mediæ. Quod imperitis quidem & ignaris prosperum videbatur, sed legisperitos & probos quosque non latuit exitiale portentum: Et post pauca. Sed & transacto die festo post aliquod dies, prima & vicesima die mensis Arthemesu (qui apud nos vocatur Maius) prodigiosus apparuit visus & fidem pene excedens, quod verè falsum putaretur, nisi

nisi oculorum fidem confirmasset malorum consecuta pernicies. Etenim prope solis occasum visi sunt currus & quadrigæ in omni regione per aërem, & armatorum cohortes misceri nubibus, & vrbes circumdari agminibus improuisis. S. Grego. hom. 1. super Euangel. in illud Lucæ 21. Erunt signa in sole: narrat, quod ante effusum sanguinem Christianorum tempore Gotthorum, vel Longobardorum, in Italia visæ sint acies igneæ in aêre, priusquam Italia gentili gladio ferienda traderetur, & has acies ipsemet S. Gregorius vidit, vt attestatur. In vita S. Thomæ Aquinatis legitur, cometa per triduum ante ipsius mortem super monasterio fossæ nouæ, vbi infirmabatur, stetisse, & eo mortuo non amplius apparuit. S. Antonin. 2. par. tit. 12. c. 10. §. 1. tradit An. Dom. 1400. apparuisse Cometam per longũ tempus, habentem comas nigras, & signasse mortẽ magni ducis Mediolan. qui tunc mortuus est. Et in principio regiminis Eugenij Quarti, eodẽ Antonin. referente, apparuit cometa cũ crinibꝰ quasi argenteis, & deinde secuta sunt multa mala bellorũ & mutationes.

Dicunt autem Cometam semper radios suos ad illam partem dirigere, ad quam minatur calamitatem, aut malum imminens. Quare secundum dicta tunc tempus est redeundi ad sanam mentem, & recurrendum est ad Deum, vt amoueat mala imminentia.

QVAESTIO QVARTA.

Quid de physiognomia membrorum corporis humani sentiendum, an liceat ex hac diuinare de moribus, & vita?

DIFFICVLTATEM facit, quod quidam Iurisperiti physiognomiam referunt ad indicia: & dicunt quod sicut bona prodest, ita mala nocet reo, quia mala facit quem præsumi procliuem ad scelera. Bald. in L. 2. C. Quorum appellationes non recipiuntur. numero. 5. Hippolitus de Marsilio in practica criminali. §. Expedit. numero. 53. & Paris de puteo ab eo citatus in tract. Syndic. charta 108. Huc facit illud Ciceronis, in oratione pro Roscio Comædo: Oro atque obsecro vos, qui nostis, vitam inter se vtriusque conferte: Qui non nostis, faciem vtriusque considerate: nonne ipsum caput & supercilia penitus abrasa, olere malitiam, & clamitare calliditatem videntur? Nonne ab imis vnguibus vsque ad verticem summum (si quam coniecturam adfert hominibus tacita corporis figura) ex fraude, fallacijs, mendacijsque constare totus videtur, qui idcirco capite & supercilijs semper est rasis, ne vllum pilum viri boni habere dicatur? In horum etiam confirmationem est, quod Paulus Grillandus lib. 2. de Sortilegijs q. 3. numero. 14. & Troilus Maluetius de Sortib. 1. par. num. 32 ex mente

mente Aristotelis approbant Chiromantiam, quæ fit in lineamentis manuum, tanquam scientiam naturalem.

De materia physiognomiæ legendi Doctores. Pelbartus in Rosario aureo Theologiæ 2. parte. verbo, Corpus humanum, à §. 18. Conrardus à vagis in lib. de signis. cap 8. & ex naturalibus Aristot. in lib. de physiognomia. Galenus in lib. An mores sequantur temperaturam corporis. Barthol. Cocles Bononiensis medicus, in cōpendio physiognomiæ, & Pomponius Gauricus Neopolitanus in tract. de eadem materia, & Plato in Timæo.

Antequam aliquid in speciali de physiognomia, quæ imaginem quandam diuinationis induere videtur, cum versetur circa iudicium morum humanorum, dicatur, pro introductione & cognitione rei quædam regulæ generales physiognomo sunt obseruandæ, quarum sit.

Prima. Humana membra, quæ in proportione naturali sunt, quò ad figuram, colorem, situm, motum & quantitatem, indicant mentis bonam habitudinem naturalem. Et è contra: membra, quæ non habent debitam proportionem, signant peruersam mentis qualitatem. Propterea Plato dicebat quod quæcunq; similitudo animalium aliquorum est in hominibus, tales homines etiam talium animaliũ imitantur mores: putà, similitudo

porci

porci, indicat carnalem concupiſcentiam: ſimilitudo canis, iram: Leonis, rapinam, &c.

Secunda regula. Licet per ſigna membrorum naturalium mores hominum cognoſcantur, non tamen imponunt neceſsitatem, ſed tantum inclinationem naturæ oſtendunt probabiliter & cum coniectura.

Tertia. Propter ſigna exteriora, non ſtatim proferendum eſt iudicium de moribus hominum. Quia fortè ſignum eſt per accidens, & non per naturam; aut fortè natura deuicta eſt per contrariam bonam conſuetudinem, & frenum rationis cohibentis naturam ad malum inclinatam. Sic legitur, quod cũ Philomenes dixiſſet ex Phiſiognomia iudicando de Socrate, eum eſſe luxurioſum; & Socrates illud percepiſſet, diſcipulis referentibus, reſpondit: Verum naturaliter iudicauit, ſed ego naturam vici ratione.

Quarta. Vt phyſiognomia ſit licita, non debet iudicare de donis diuinis & gratuitis: Quia Deus auctor naturæ, non eſt ei alligatus, ſed diſtribuit dona ſua prout vult.

Quinta. Phyſiognomiæ iudicium non debet procedere ad ea, quæ extrinſecus adueniunt, vt ſunt honor, diuitiæ, mors violenta, fortuna bona aut mala, &c. nec etiam ad ea negotia, aut ſtatus conditiones, quarum electio ex mera & libera voluntate dependet. Quoniam huiuſmodi non ſequuntur naturæ

com

complexionem & inclinationem, sed originem sumunt ex alijs causis.

Sexta. Quando signa contraria in eundem incidunt, vt sæpe contingit, habenda est ratio præcipuorum, & eorum, quæ maximè ad substantiam pertinent, & minùs ad accidens. vt, exempli gratia, fortitudinem magis propriè latera magna significant, quam fuscus color.

Septima & vltima regula. Præcipua cura physiognomiæ consistit in vultu, & maximè in oculis. Quare philosophi communiter affirmarunt oculum esse verum cordis indiciũ.

His generalibus præmissis, de physiognomia membrorum, aliquid ad recreandum lectorem, ex auctoribus annotandum est, & à superiori parte incipiendum & descendendum vsque ad infimam.

Pili molles timidum, sicut duri fortem significant: Hoc signum sumptum est ex animalibus. Lepus & oues mollissimos habent pilos, & sunt timidissima animalia. Leo autem & aper, cum habeant duros pilos, fortissimæ sunt bestiæ. Si autem pili sint molles & rari, hebetem ingenio denotant: Si crispi, timidum & lucri cupidum: Si subnigri, &, moderatè tenues, bonos mores indicant.

Caput nimis magnum, stolidum declarat: globosum & breue, sine memoria & sapientia: humile & superius quasi planum, insolentem:

lentem: oblongum & malleo ſimile, prout ſ-
dum deſignat.

Frons nimis anguſta, indocilem indicat; lata, minùs diſcretum: rotunda, iracundum: humilis & demiſſa, verecundum; Quadrata & moderatæ magnitudinis, ſapientem & magnanimum.

Supercilia ſi ſint longorũ & multorũ pilorum, ſignificant ferũ & magna meditantem.

Oculi quando variè mouentur, vt modò currant, modò quieſcant, ſignant mala reuolui in animo: Si ſint glauci, ſplendore tamen micantes, ſignificant peruigilem ad nocendum: oculi purè nigri, hominem ſine virtute lucri cupidum: Si minores iuſto, puſillanimẽ: Si debito maiores, tardum: Si in mediocritate cõſtituti, bene natũ oſtendunt.

Aures prominentes & valde magnæ ſignificant ſtoliditatem & garrulitatẽ, valde paruæ, malignitatem, paruæ aſtutum: pendulæ demiſſum; arrectæ ſolicitum.

Naſus ſi groſsior fuerit, ſignificat concupiſcentem: Si in extremitate ingroſſetur, inſenſibilem: Si acuatur, iraſcibilem. Simus, lubricum. Aquilinus à fronte perpendens, magnanimum indicat. Qua de cauſa, vt ferunt, Perſæ Regem non eligebant, niſi eum, cui naſus eſſet regius, id eſt, Aquilinus: eò quod hoc ſignum ſit magnanimi & prudentis viri, qui aptiſsimus eſt ad regendum.

Facies

Facies dependens, cogitatorem ſubdolum: Si carnoſior debito, concupiſcibilem tumidumq;: Si macilenta, ſolicitum: minor debito, puſillanimem illiberalemque: Maior æquo, tardum: Superrubeſcens, verecundum: pallida, meticuloſum: moderata in colore, figura, & compoſitione, temperatum prodit.

Labia ſoluta aliquantulum ab ore dependentia inertem deſignant: Subtilia in extremitate relaxata, ſi ſuperius inferiori intercalatim iungitur, magnanimum: Labia autem bene colorata, & plus ſubtilia, quam groſſa, ſignificant hominem bonæ conditionis in omnibus, magis natum ad virtutes, quã vitia.

Os vltra modum dilatatum, voracem & immitem ſignificat: os autem, cuius parua eſt clauſura & apertio, pacificum, timidum, ſecretum & verecundum, &c.

Mentum paruum & breue, immitem & inuidum indicat: prolixum aliquantulum, minus iracundum: nimis prolixum, doloſum: Quadratum, moderatè bonum.

Pectus multis carnibus congeſtũ, indocilé: Si autẽ longius ſit ventre, prudentem ſignat: Si nimietate pilorum ſimul cum ventre tegatur, inſtabilem: Si autem ſolum pectus habet pilos, animoſum denotat.

Manus & brachia, quando ſunt tam prolixa, vt erecto corpore extremitas medij digiti appropinquat ad genu, licet forte menſura

quatuor

quatuor digitorum deficiat, significant humilem, fortem & liberalem. Manus crassæ, si breues digitos vltra modum habent, insidiosum & furem : sed intortæ manus & tenues, significant voracem & loquacem.

Vngues albi & plani & molles subrubei, tenues & bene perlucidi, optimum ingenium indicant. Vngues nimis breues, malignum.

Pedes grossi & valde breues, infirmum: nimis prolixi, dolosum: pedes benè lati magis articulati & neruosi, fortem ostendunt.

Quantum ad colorem corporis humani, color cutis niger versutum indicat : albus rubeusque, fortem & animosum: color vehementer albus cum pallore, defectum virium ex nimia victoria phlegmatis denotat. Color ignitus lucentibus oculis, ad insaniam vel furiam tendit. Color autem medius inter nigrum & album qui declinat in brunum, si clarus est, ostendit virum boni ingenij, & bonorum morum. Hæc breuibus dixisse sufficiat. Qui curiosius vult inquirere, legat Doctores citatos: Ita tamen dictis signis fidem habeat, vt suprà positas regulas non transgrediatur.

LEX.

LEX. III.

Nullus aruſpex, nullus ſacerdos, nullus qui huic ritui aſſolet miniſtrare, ad limen alterius accedat, nec ob alteram cauſam, ſed ab huiuſmodi hominum amicitia (quamuis vetus) repellatur: concremando illo aruſpice, qui ad domum alienam acceſſerit: & illo in inſulam deportando, poſt ademptionem bonorum, qui eum euocauerit ſuaſionibus vel præmijs: Accuſatorem autem huius criminis non delatorem eſſe, ſed dignum magis præmio arbitramur.

QVantum ad intelligentiam literę huius L. Aruſpex dicitur ab auræ inſpectione, eò quod momenta temporum & horarũ inſpiciat, quo puncto aliquid ſit inchoandum. Secundum Gloſſam Aruſpex poteſt etiam dici ab aue & inſpicio: quia ex auium garritu diuinat. Alij aruſpex, quaſi horarum inſpector. Parùm videtur referre, an dicatur auruſpex, vel aruſpex, vel cum aſpiratione haruſpex, vt aliqui putant: & ſic componi dicunt ab hara, & ſpicio. Hara verò auis eſt, cui vaticinantes haruſpices intendebant. Poteſt etiam dici ab ara, hoc eſt, à victimis in ara aſpiciendis, quoniam auſpices extra pecudum inſpiciunt, vt ex eis futura prædicant: ſed quomodocunque legatur, mens legis ſaluatur,

tur, cùm eius intentio ſit diuinationem prohibere, quæ diuerſis medijs contingit. Ad huius L. explicationem facit can. Igitur genus. 26. quæſt. 4. ex Auguſtino de natura Dæmonum, vbi dicitur, quod Haruſpices nuncupati, quaſi horarum inſpectores: Dies enim & horas in agendis negotijs, operibuſque cuſtodiunt: & quid per ſingula tempora obſeruare debeat homo, intendunt. Hi etiam exta pecudum inſpiciunt, & ex eis futura prædicunt. Augures ſunt, qui volatus auium, & voces intendunt, aliaque ſigna rerum, vel obſeruationes improuiſas hominibus occurrentes ferunt. Iidem ſunt & auſpices: Nam auſpicia ſunt, quæ iter facientes obſeruant. Dicta autem ſunt auſpicia, quaſi auium ſpicia; & auguria, quaſi auium garria, id eſt, auium voces & linguæ. Item augurium, quaſi auigerium, quod aues gerunt. Duo autem ſunt genera auſpiciorum: Vnum ad oculos, alterum ad aures pertinens: ad oculos, ſcilicet volatus: ad aures, vox auium. Hæc in d. can. Haruſpicinæ artem primus Hetruſcis tradidiſſe dicitur quidam Tages. Hic ex horis Haruſpicinam dictauit, & poſtea nõ apparuit. Nam dicitur fabuloſe, arante quodam ruſtico ſubitò ex glebis exiliuiſſe, & haruſpicinã dictaſſe, qua die & mortuus eſt. Quos libros Romani ex Hetruſca lingua in propriam mutauerũt, vt habetur 26. q. 5. can. Nec mirũ. §. Haruſpicinæ.

Duo ſunt genera auſpiciorum

Nomine

Nomine sacerdotis intelligitur secundum Glossam, doctor Necromantiæ, aut diuinator, iuxta Salycetum, Angelum, & alios. Qui huic ritui solent administrare, sunt malefici & venefici, & similes diabolicis artibus & ritibus operam dantes. Cum talibus nulla est, conuersatio habenda. Amicitia reproborum est repellenda, vt ait Salyc. Pœna ignis hac L. statuitur in diuinatores. Si quis eos consulat aut recipiat, deportatur in insulam, & bona eius publicantur. Ad prohibitionem huius L. facit scriptura, Deuter.18. Non inueniatur in te, qui lustret filium suum, aut filiam ducens per ignem: aut qui ariolos sciscitetur, & obseruet somnia, atque auguria, nec sit maleficus, aut incantator, neque qui Pythones consulat, nec diuinos, & quærat à mortuis veritatem. Omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo. Leuit. 19. Non augurabimini, nec obseruabitis somnia. Non declineris ad magos, nec ab Ariolis aliquid sciscitemini, vt polluamini per eos. Et cap. 20. Anima, quæ declinauerit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam eam de medio populi. Et in fine cap. ibidem. Vir siue mulier, in quibus Pythonicus, vel diuinationis spiritus

fuerit, morte moriantur: lapidibus obruent eos. Eſt etiam grauis prohibitio in iure canonico. 26. q. 5. can. Si quis Epiſcopus, aut præſbyter, vel diaconus, vel quilibet de ordinibus clericorum aruſpices, aut incantatores, aut ariolos, aut certè augures, vel ſortilegos, vel qui profitentur artem magicam aut aliquos eorum ſimilia exercentes; conſuluiſſe fuerit deprehenſus, ab honore dignitatis ſuæ ſuſpenſus, monaſterij curam accipiat, ibique pœnitentiæ perpetuæ deditus ſcelus admiſſum ſacrilegij ſoluat. Qui canon eſt ex Concilio Toletano quarto, c. 28. & in ead. q. can. Augurijs, ex Concilio Carthaginenſi 4. c. 89. & can. nec mirum. & in eadem cauſa multi ſunt canones ad idem propoſitum. Notandum etiam in d. L. quod conſulens & recipiens augures & diuinatores, mitiùs punitur pœna deportationis & ademptionis bonorũ: Ipſe autem diuinator aut augur concrematur. Pœna deportationis olim in multis caſibus imponebatur, ſed nunc non eſt in vſu. Quidam dicunt, quod eius loco ſucceſſerit decapitatio. Alij putant bannum perpetuum dictam pœnam ſupplere, quos refert more ſuo Iulius Clarus lib. 5. ſentent. §. fin. practicæ crim. q. 67. numero 8. Receptior nunc ſententia eſt, vt loco deportationis iudex imponat pœnam arbitrariam, iuxta qualitatem facti & perſonæ, nec non aliarum circunſtantiarum.

tiarum. Sic Clarus loco cit. & Menochius de arbitrar. Iud. qq. lib. 2. casu 330. qui plures in hanc sententiam citat. Dicit tamen Clarus, quod non consuleret iudici, vt loco deportationis imponeret pœnam mortis, vbi pro eo delicto non esset imposita à statuto, vel à consuetudine, & ita obseruatur. Vnum hic tam ex lege diuina, quam canonica & ciuili annotandum, quod quamuis grauissimum sit peccatum diuinatores consulere, eorum operam requirere, & responsa expetere: tamen hisce temporibus sine scrupulo multi eos accedunt, cum Magistratus scientia & tolerantia, nec est qui cogitet vel minima pœna eos afficere. Imo nec ipsi diuinatores aut sortilegi puniuntur. Quare quia principijs non adhibetur remedium, non est mirum si homines paulatim in maiora scelera cadant.

QVAESTIO PRIMA.

An diuinatio per augurium aut auspicium omnino sit illicita?

VIDETVR quod sic, ex scripturis citatis, præsenti L. & can. in quibus locis damnantur augures, aruspices, & diuinatores.

De hac materia agunt. S. Thom. 2. 2. q. 95. S. Antoninus 2. par. tit. 12. cap. 1. §. 8. Syluest. in summa, in verb. Superstitio. Alij summistę in eodem verbo, vel in verb. Sortilegium, &

diuinatio. Ioannes à Turrecremata in 26. q. 2. can. Sed & illud. Archidiac in ead. c. q. 4. cap. Igitur.

Circa hanc vanitatem multum gentiles fuerunt curiosi. Vnde singulariter certas aues obseruabant. Phryges, quid cornix loquatur, inquiunt, diligenter ausculta, situmque eius sedentis aut volantis nullatenus contemnas. Refert enim plurimum à dextris sit, an à sinistris, qua positione respiciat cubitum gradientis; loquax sit an clamosa, an silens omnino: præcedat, sequatur, transeuntis aduentum, an fugiat, quoúe discedat, non negligenter ferunt attendendum. Hinc illud Vergilij.

Quid, nisi me quacunque nouas incidere lites,
Ante sinistra caua monuisset ab ilice cornix?
Nec tuus hic Meris, nec viueret ipse Menalcas.

Referunt quidam, quod ea die, qua Alexander natus est, duæ aquilæ super culmine partis domus eius tota die sederint, auspicium duplicis imperij, Europæ Asiæque præferentes. Semper autem auguratores arbitrati sunt infausta esse bubonis, strigis, & noctuæ auguria. Ad quem finem tendit illud narratum in historia Scholastica, quod Herodes Agrippa, cum esset Romæ in carcere quodam, quidam Augur dixit ei: Noli timere; quia citò liberaberis & sublimaberis, & in illa prosperitate morieris: quod præ-

sens

ſens bubo in arbore reſidens demonſtrat. Quàm citò autem huius generis animal ſuper te videris, vltra quintum diem viuere non valebis. A gentilibus ad noſtra tempora puto hanc ſuperſtitionem deriuatum. Multi ſi ægrotent, moleſtiſsimè ferunt noctuæ clamores. Sed his omiſſis ſuperſtitionibus, veritas rei determinanda eſt.

Prima concl. *Licitum eſt aliquando ex garritu, motu, aut auium diſpoſitione futura prædicere, quæ pendent ex inſtinctu naturali auium.*

CVM enim bruta animalia habeant animam tantum ſenſitiuam, cuius omnes potentiæ ſunt actus corporalium organorum, ſubiacet eorum anima diſpoſitioni cõtinentum corporum, maximè cœleſtium, & ideo nihil prohibet aliquas eorum operationes eſſe futurorum ſigna, in quantum cõformantur diſpoſitionibus corporum cœleſtium, & aëris continentis, ex quibus proueniunt aliqui futuri euentus. In hoc tamen duo conſideranda ſunt: Primum quidem, vt operationes huiuſmodi non extendantur, niſi ad præcognoſcenda futura, quæ efficiuntur per motus cœleſtium corporum, de quibus ſuprà. Secundum, vt non extendantur, niſi ad ea, quæ aliqualiter poſſunt

ad huiusmodi animalia pertinere. Consequuntur enim per cœlestia corpora cognitionem quandam naturalem, & instinctum ad ea, quæ vitæ sunt necessaria, sicut sunt immutationes, quæ fiunt per pluuias & ventos, & alia huiusmodi. Sic S. Thomas loco citato, quem sequuntur S. Antonin. Turrecremata, Syluest. & alij. Ad huius conclusionis confirmationem facit illud Hieremiæ 8. Miluus in cœlo cognouit tempus suum; turtur & hirundo, & ciconia custodierunt tempus aduentus sui. Sic quædam aues quando frequẽter garriunt, indicant futuram pluuiam. Sic grues & hirundines præsentiunt futurum frigus hyemis ac fugiunt ex partibus nostris, & aduentante calore æstatis redeunt. Sic etiam experientia compertum est, quod quando perdices, aliæ aues, aut lepores, vel quædam alia animalia circa medium hyemis pinguiora sunt, longius erit frigus: quia natura hoc dictante, & quasi præsagiente, se impinguant, Hæc enim & similia cum sint naturalia & sensibilia, vtpote ad conseruationem indiuidui necessaria; à dispositione cœlestium corporum imprimuntur naturæ sensitiuæ animalium.

Secunda concl. *Ex auium gestibus prædicere aliqua futura, quando mouentur ad aliquid agendum motu angelico, non est illicitum.*

VT patet in columba ſuper Chriſtum deſcendente; & in coruo, qui pauit Heliam; & in cete, qui euomuit, & eiecit Ionam. Sic S. Thomas & Doctores citati.

Tertia concl. *Ex motibus aut garritu auium futura, quæ non ſubſunt eorum naturæ, aut cælorum motui, prædicere non licet.*

HANC concluſionem probant ſacræ literæ, canones & leges locis citatis. Quia ſic futura prædicere, non poteſt prouenire, niſi ex pacto cum Dæmonibus, qui vtuntur motibus & vocibus auium ad deceptionem illorum, qui talibus intendunt.

Quarta concl. *Quæ dicta ſunt de motibus & vocibus animalium, quantum ad futurorum præſagia, eadem locum habent in cæteris animalibus ratione carentibus.*

QVIA ſimilium ſimilis eſt ratio. Dictis obſtare videtur, quod legitur de Ioſeph Geneſ. 44. cuius diſpenſator dixit: Scyphum, quem furati eſtis, ipſe eſt, in quo bibit dominus meus, & in quo augurari ſolet. Et ipſe dixit poſtea fratribus ſuis. An ignoratis, quod non ſit ſimilis mei in augurandi ſcientia? S. Auguſtinus in quæſtionibus. ſuper Geneſin cap. 145. dicit Ioſeph dixiſſe non eſſe ſimilem

sibi in scientia augurandi ioco, & non seriò, referens fortè hoc ad illud, quod vulgus de eo opinabatur. Et sic etiam dispensator eius locutus est. Hanc responsionem S. Thomas in q. d. art. 7. ad 1. & Doctores reliqui amplectuntur.

QVAESTIO SECVNDA.

An diuinatio per somnia sit licita?

TRACTANT S. Thom. q. dicta art. 6. S. Antonin. loco cit. §. 7. Turrecremata 26. q. 7 can. Non obseruetis. Syluest. in verb. superstitio. Somniorum etiam materiam ad longum prosequitur Cœlius Rhodiginus lectionum antiquarum lib. 14. a cap. 40.

Ante resolutionem annotãdum est quod aliquid, quod significat alterum, cum eo aliquam coniunctionem habere debet. Vel per intellectum, vt hædera vinum vendibile significat: vel secundum rem, prout fumus denotat ignem. Res autem cum re connectitur aut vt causa, aut vt effectus, aut per accidens, vt, exempli gratia, aliquis nocte somniat se hominem occidisse, interdiu ex accidenti ab alio homo occiditur. Deinde considerandum est, ex Theologorum doctrina, quod somnia futurorum euentuũ quandoque sunt causa, vtpote cum alicuius mens solicita ex his, quæ videt in somnijs, inducitur

citur ad aliquid faciendum, vel vitandum. Quandoque somnia sunt signa aliquorum futurorũ euentuum, in quantum reducuntur ad aliquam causam communem somnijs & futuris euentibus: & secundum hoc vt plurimùm præcognitiones futurorum in somnijs fiunt. Quandoque etiam effectus, qui consideratur a somniante, merè per accidens, & casualiter se habet ad somnium.

Consideranda ergò est causa somniorum, quæ in primis duplex est: Interior, & exterior. Interior, quæ latet intra ipsum somniantem. Exterior, quæ est extrinseca ipsi somnianti. Interior somniorum est iterum duplex. Vna animalis, in quantum ea occurrunt hominis phantasiæ in somno, circa quæ cogitatio & affectio intenta fuit in vigilando. Alia causa interior somniorum est corporalis, quando ex interiori corporis dispositione formatur aliquis motus in phantasia, conueniens suæ dispositioni. Sicut homini, in quo abundãt frigidi humores, occurrit quod sit vel in aqua, vel niue. Causa etiã exterior somniorũ est duplex. Corporalis, & Spiritualis. Corporalis, quando imaginatio dormiẽtis mouetur immutaturq; vel ab aêre ambienti, vel ab impreſsione cœlestiũ corporũ, vt sic dormienti aliquæ phantasiæ appareant conformes dispositioni corporũ cœlestium. v. g. somnio me esse in aqua, quoniam aëris dispo-

Causa somniorum duplex.

diſpoſitio eſt in propinqua diſpoſitione ad pluuiam,& ſic in corpus meum influit. Sicut enim quando cæleſtia corpora influunt in corporalem materiam, formæ variæ producuntur: vt, plantarum, lapidum, metallorum ſimiliumque rerum. Sic virtute eorundem corporum, in phantaſia, quæ corporeis organis immerſa eſt, poſſunt formari phantaſmata cõformia alicui effectui à cœleſtibus corporibus producendo. Spiritualis cauſa exterior etiam duplex eſſe poteſt. Bona, quãdo Deus aliqua reuelat miniſterio angelorum, vel alio modo: & Mala, quando mali ſpiritus ſe inſinuant phantaſiæ dormientis & aliquid ad decipiendum reuelant. His Præmiſſis quid ſentiendum de diuinatione per ſomnia, videndum eſt.

Prima concl. *Somnia nec debemus omnino contemnere, nec omnino de eis curare.*

EST Ariſtotelis in lib. de ſomno & vigilia. Quia nec omnia ſomnia ſunt falſa, nec omnia vera: & in ſacris literis quandoque prohibitum, ne ſomnijs attendamus. Deuter. 18. Non inueniatur in te, qui obſeruet ſomnia. Quandoque etiam obſeruatio ſomniorum admittitur. Geneſ. 40 & 41. Ioſeph eſt interpretatus ſomnia pincernæ Pharaonis, & eiuſdem etiam pharaonis. & Daniel. 2. & 4.

cap.

cap. declarauit ſomnium Regis Babylonis.

Secunda concl. *Quando cauſa ſomnij eſt corporalis intrinſeca, poteſt homo intendere ſomnijs, & prævidere effectus cauſis coniunctos.*

IN hac concluſione non eſt dubium. Sic medici dicunt eſſe intendendum ſomnijs, ad cognoſcendum interiores diſpoſitiones. Hinc Ariſtotel. de ſomno & vigilia. Si ſomnia ſunt ex his, ex quibus componimur: tunc ſunt ſigna ſanitatis, vel infirmitatis ſecundum eorum differentias: vt ſi quis ſomniet de occupationibus igneis, ſignum eſt, quod prædominetur in eo cholera. Si de negotijs aëris, vt de volatu, ſignum eſt ſanguinis. Si aquæ aut alterius liquoris: ſignum eſt phlegmatis. Si de rebus terrenis, ſignum eſt melancholiæ: & ſic iuuantur medici ad ferendum iudicium de diſpoſitione corporis.

Tertia concl. *Si quis vtatur ſomnijs ad præcognoſcenda futura, quæ habent cauſam naturalem extrinſecam vt influentiam corporum cœleſtium, aut aëris ambientis, ſi in tantum de futuris prædicat ex ſomnio, in quantum talium corporum virtus ſe poteſt extendere non eſt illicitum.*

EST S. Thomæ & aliorum Doctorum in locis citat. Ratio eſſe poteſt: Quia effectus

pro-

proportionatur suæ causæ, & sicuti se habet ad esse, ita ad cognosci.

Quarta concl. *Si quis ex somno prænunciet futura contingentia, aut ea, quæ spectant ad liberũ somniantis aut alterius voluntatis actum, peccat & malefacit.*

CONSTAT Conc. Quoniam huiusmodi non habent causam determinatam, sed dicuntur a casu per accidens, secundum Philosophum de somno & vigiliis. Eorum autem quæ sunt per accidens, non est determinata scientia. Quare si quis in huiusmodi futura prædicat: aut necesse est vt mentiatur, aut vt cognoscat ex pacto habito cum Diabolo.

Quinta concl. *Si quis ex somnis prædicat futura, quando procedunt ex reuelatione diuina, non peccat, sed licitum est.*

CONSTAT ex sacris literis. Gen. 15. Cumque sol occumberet, sopor irruit super Abram, & horror magnus & tenebrosus inuasit eum. Dictumq; est ad eum: Scitò prænoscens, quod peregrinum futurũ sit semen tuũ in terra nõ sua: & subijcient eos seruituti, & affligent quadringẽtis annis. & Gen. 40. & 41. Ioseph interpretatus est somnia. Matth. 1. Angelus Ioseph apparuit in somnijs, & futura præ-

prædixit & Math. 2. Magi in somnis acceperunt responsum, ne redirent ad Herodem: per aliam viam reuersi sunt in regionē suam. Et ibidem. Defuncto Herode iterum Angelus Domini in somnis Ioseph apparuit in Aegypto, dicens. Surge & accipe puerum, & matrem eius, & vade in terram Israël, defuncti sunt enim qui quærunt animam pueri.

DVBIVM CIRCA DIctam conclusionem.

Quare Deus potiùs in somnis reuelat futura, quam in vigilia?

RESpondet S. Bonauent. in .2 d. 25. quæst. vltima. Primò, quia anima in vigilia dispersa est ad exteriora sensibilia, & sic minùs apta comprehendere reuelationes à Deo. Secundò, quia Deo sic placet sæpiùs ad occultationem sui luminis, qui posuit tenebras latibulum suum. Tertiò, quia homo in somnis magis agitur, quam agat, & in reuelatione plùs se habet per modum suscipientis, quam agentis. Vltimò, quia dicente Deo Exod. 33. Non videbit me homo, & viuet. Ideò secundum quod dicit Gregorius, non potest homo Deum videre, & eius reuelationes, scilicet de lege communiori loquendo, nisi quando abstractus est à sensibus, vt quasi dicatur nō viuere videlicet secundū sensuum

vsum

vſum exteriorem. Sed quia homo in ſomno eſt medium tenens inter mortuum & viuentem, quodammodo à vita recedit: Ideo ſic ordinauit Deus fieri reuelationes ſupernaturales in ſomnis, quando homo naturaliter non habet vſum rationis, vt Deo ſoli attribuatur laus gloriæ.

Sexta concl. *Reuelatio futurorum euentuum in ſomno á Dæmone impreſſa, non eſt licita.*

QVIA huiuſmodi reuelatio procedit ex pacto tacito vel expreſſo Dæmonis, qui decipere ſemper contendit.

Quando dubium, an reuelatio in ſomnis facta ſit à Dæmone, vel bono ſpiritu, non eſt præcipitandum iudicium, ſed probandus ſpiritus ſi ex Deo ſit. In qua re multa ſunt conſideranda de probationibus ſpirituum, de quibus multa ſcribunt Ioannes Gerſon in tract. de probationibus ſpirituum. S. Vincentius. in tract. de vita ſpirituali, & plurima ad hanc materiam doctè colligit Barthol. Medin. in 3. par. S. Thomæ. q. 25. art. 3.

QVAESTIO TERTIA.

An diuinatio per ſortes ſit omnino reprobata?

TRACTANT S. Thom. q. 95. art. 8. S. Antonin, 2. par. tit. 12. cap. 1 §. 9. Sylueſt. in verbo.

verbo Superſtitio. q. 9. Alij in verbo Sors aut Sortilegium. Turrecre. in 26. q. 2. in principio. Archidiac. ibidem. can. Sors. Canoniſtæ cum text. in tit. de Sortilegijs, maximè in cap. Eccleſia veſtra. Troilus Maluetius in tract. de ſortibus. Paulus Grilland. in lib. 2. de Sortilegijs, & alij alibi.

Ante reſolutionem præmittendum eſt, quod Sors dicitur, quando aliquid fit seriò quidem ab homine, vt conſiderato eius euentu aliquid occultum innoteſcat. S. Thom. loco cit. Sylueſt. verb. Superſtitio. Angel. Aurea Armilla. Caietan. & alij in verb. Sors. *Quid Sors ſit.*

Triplex eſt Sors: Diuiſoria, Conſultoria, & Diuinatoria. Diuiſoria eſt, cum quæritur, quid cuilibet ſit dandum, ſiue illud ſit res, ſiue honor, ſiue pœna, aut actio aliqua. Conſultoria, quando inquiritur, quid ſit agendum. Diuinatoria, quando aliquid futurum inquiritur. *Quotuplex Sors.*

Ad genus ſortium pertinet, ſi quis aliquid occultum inquirat, ſiue per protractionem punctorum, ſiue per conſiderationem figurarum, quæ proueniunt ex plumbo liquefacto in aquam proiecto, ſiue ex quibuſdã ſcedulis ſcriptis, vel non ſcriptis in occulto repoſitis, dum cõſideratur, quam quis accipiat: vel etiam ex feſtucis inęqualibus propoſitis, quis maiorem vel minorẽ accipiat: vel taxillorum proiectione, quis plura puncta proij-

ciat, vel etiam dum consideratur, quid aperienti librum occurrat. S. Thom. d. q. art. 3. Frideric. de Senis in consil. 284. & de similibus similis est ratio. Nunc pro resolutione sit.

Prima concl. *Sors diuisoria licita est.*

SIc sentiunt communiter Doctores locis citatis. Quia quando partes sunt æquales, nec res diuidenda sine discordia potest diuidi, fortunæ locus datur ad dirimendas lites: Sic secundum leges in tribus iudicijs communi diuidundo, familiæ erciscundæ, & finium regundorum, sortes admittuntur debitis seruatis conditionibus. Sic Iudæi miserunt sortem super tunica inconsutili Christi, quæ non poterat diuidi. Sic Appianus lib. 2. de bello ciuili narrat, post mortem Iulij Cæsaris, cum essent discrepantes sententiæ in senatu, de remunerandis interfectoribus, statuit sortibus litem dirimendam. Sic etiam partes terræ Israëlitis per sortes distribuebantur. Numer. 33. Iosue 15. Iosephus lib. 5. antiquitatum Iudaic. cap. 3. Eadem est ratio de aliqua pœna subeunda, si contentio sit inter aliquos, quis soluere debeat, exemplo Ionæ. 1. cap. qui à facie domini fugiens sorte depræhensus est, & in mare deiectus. Seruandum autem in missione sortium, vt ius sit æquale partium, ne alicui præiu-

præiudicium generetur, vt non mittantur sine causa, hoc enim vanum esset, sed quando consideratis circunstantijs rerum & personarum, prudentia dictat, litem, aut aliud negotium sorte dirimendū esse. Dictis casibus, ex Augustini sententia in Episto. 180. ad Honoratum, annumerari potest, si inter ministros Ecclesiæ fieret disceptatio, qui eorum persecutionis tempore manere deberent ne fuga esset omnium, & Ecclesia omnino relinqueretur, & qui fugere deberent, vt aliqui in futurum reseruarentur pro Ecclesiæ vtilitate, sorte lis finienda est. Idem posit esse casus, si tres aut quatuor tempore pestis curam haberent, & non omnes vellent periculum subire, nec etiam Ecclesiæ expediret. Mos autem capiendi sortes ex vrna, vel situla, vel hydria aquæ, antiquissimus est, vt patet ex illo Plauti in Cassina, vbi senem Virginis amatorem postquam id quod cupiebat, à seruo impetrare non potuit, inducit ita loquentem.

Intro abi, atque actutum vxorem huc
euoca, ante ædes citò.
Et situlam huc tecum afferto cum aqua,
& sortis.

Secunda concl. *In electionibus Ecclesiasticis non est licitum vti sortibus.*

CAP. Ecclesia vestra, de Sortileg. & can. Non statim. & cap. Non exemplo 26. q. 2. & hæc est communis tam Theologorum quam canonistarum sententia. Et ratio redditur, quia huiusmodi electiones spiritus sancti inspiratione fieri debent. Et si forte aliqua fieret electio, aut nulla esset, aut certè cassanda. Panormit. & alij in d.c. Ecclesia vestra. Si quis obijciat Actor. 1. S. Mathias sorte ad Apostolatum electus est: ergo potest electio in Ecclesiasticis sorte fieri. Respondet S. Hieron. super Ionæ 1. cuius verba referuntur 26. q. 2. c. Non statim debemus sub exemplo Ionæ sortibus credere, vel illud de actibus Apostolorum huic testimonio copulare: vbi sorte in Apostolatum Mathias eligitur: cum priuilegia singulorum non posśint legem facere communem.

Tertia concl. *Sors consultoria, quãdo expectatur iudicium à Deo, & quasi ad eum recurritur pro cognitione euentus sortium, est licita.*

PRouerbiorum. 16. Sortes mittuntur in sinum, sed à Domino temperantur. Quando enim humanum non superest auxilium, tunc ad diuinum recurrendum. 22. q. 2. can. Quæ-

Quæritur. Nemo debet tentare Deum suum, dum habet, quod rationabili consilio faciat. & 23. q. 8. c. Si nulla, Ad idem facit illud 2. Paral. cap. 10. Cum ignoramus quid agere debeamus: hoc solùm habemus residuum, vt oculos ad te Domine leuemus. Idem clariùs habetur 26. q. 2. c. Non exemplo Mathiæ, vel quod Ionas Propheta indifferenter depræhensus sit, indifferenter sortibus est credendum, cùm priuilegia singulorum communem legem facere non posint. Si qui tamen necesitate aliqua cōpulsi Deum putant sortibus exemplo Apostolorum esse consulendum: Videant hoc ipsos Apostolos non nisi collecto fratrum cœtu, & precibus ad Deum fusis egisse. Vt autē in casu huius conclusionis licitum sit vti sortibus, quatuor sunt consideranda ex S. Thoma loco cit. S. Antonin, Angel. Syluest. Panorm. & alijs. Primum, vt absque necesitate non recurratur ad sortes, aliàs esset tentare Deum. Secundum, vt quis etiam in necesitate absque reuerentia sortibus non vtatur, vt patet ex d. c. Non exemplo. Tertium, vt non pro rebus terrenis, sed pro spiritualibus & ad salutem pertinentibus fiat recursus ad sortes, vt habetur ex Augustino ad inquisitiones Ianuarij ep. 119. tom. 2. 26. q. 2. c. Hi qui de paginis euangelicis sortes legunt, & si optandum est, vt id potiùs faciant, quam ad dæmonia con-

ſulenda concurrant; tamen etiam iſta mihi diſplicet conſuetudo, ad negotia ſecularia, & ad vitæ huius vanitatem propter aliam vitam, loquentia oracula diuina velle conuertere. Quartum: vt non fiat in electionibus Eccleſiaſticis, quæ Spiritus ſancti inſpiratione fieri debent. Vnde dicit Beda cap. 1. in Acta Apoſtolorum. Matthias ante penthecoſten ordinatus ſorte quæritur, quia ſcilicet nondum erat plenitudo Spiritus ſancti in Eccleſiā effuſa. Septē autem Diaconi poſtea non ſorte, ſed electione diſcipulorū ſunt ordinati.

Quarta concl. *Quando contentio eſſet de electione aliquorum, nec eſſet via humana dirimendi litem, vtpote quia eſſet paritas vtrique in omnibus, ſcilicet votis, doctrina & meritis, & ambo moraliter eſſent æquè digni: tunc litem ſorte dirimere non eſſet illicitum, ſi debitæ conditiones ſeruentur, vt exitus rei à Deo expetatur præuijs orationibus eo modo quo D. Matthias electus eſt iuxta d.c.*

NON exemplo. Gloſſa & Turrecrem. in cap. Quod autem. 26.q.2. Aurea armilla in verb. Sors, & alij alibi.

Quinta concl. *Licitum eſt vti ſortibus in electionibus ad temporales & ſecu-* lares

lares dignitates, quæ ad terrenam dispositionem ordinantur.

HANC Conclusionem communiter DD. citati tenent. Tamen in tali electione obseruandum, vt priùs electis quibusdã idoneis deinde sors mittatur: Aliàs si imprudenter fieret, & cum periculo boni communis, & iustitiæ, vtpote quia sors caderet in aliquem ineptum, qui damno esset Reipublicæ: culpa non careret. Olim apud Romanos, iudices ex equitum ordine per sortes eligebantur, prætore vrnam mouente, & si qui ex illis reijciebantur, iterum subsortiebantur alij in eorum locum, vt videre est apud Ciceronem in oratione in Pisonem, & Panormit. in cap. fin. de Sortileg. id vsurpari attestatur, quod seculares eligant officiales in multis locis per ballotas, & breuia.

Sexta concl. *Sors diuinatoria, quæ innititur societati Dæmonum explicitè vel implicitè, est damnata & reprobata.*

EZECHIEL. 21. Rex Babylonis stetit in biuio, in capite duarum viarum diuinationẽ quærẽs, cõmiscens sagittas interrogauit idola, exta consuluit: & in 26. q. 5. can. Sortes, dicitur: Sortes, quibus cuncta vos vestris discriminatis prouincijs, quas patres damnauerũt, nihil aliud quã diuinationes & maleficia

decernimus. Quamobrem volumus omnino illas damnari, & vltrà inter Christianos nolumus nominari, & ne exerceantur, anathematis interdicto prohibemus. De hac conclusione non dubitant nec Theologi, nec Canonistæ. S. Thom. in d. art. ad 3. iudicium ferri candentis, vel aquæ feruentis ad sortes reducit. Probatio ferri candentis & similium ordinatur ad alicuius peccati occulti inquisitioné, per aliquid, quod ab homine fit, & in hoc conuenit cum sortibus. In quantum tamen expectatur aliquis miraculosus effectus à Deo, excedit communem sortium rationé. Vnde huiusmodi iudicium est illicitum, & quia ordinatur ad iudicanda occulta, quæ diuino iudicio reseruantur, & quia diuina auctoritate non est sancitum. 2. q. 5. cap. Consuluisti. Eadem videtur ratio de lege duellorum seu monomachiæ, nisi quod plus accedit ad communem rationem sortium, in quantum nó expectatur ibi miraculosus effectus, nisi pugiles sint impares virtute vel arte. De duello vide textum cum DD. de purgatione vulgari. cap. Cura suscepti. & 2. q. 5. can. Monomachiam, & Caietanum ad longum in S. Thomam 2. 2. quæst. 95. artic. 8. Concil. Trident. sess. 25. cap. 19. de Reformatione.

LEX.

LEX. IIII.

Eorum eſt ſcientia punienda, & ſeueriſſimis meritò legibus vindicanda, qui magicis accincti artibus, aut contra ſalutem hominum moliti, aut pudicos animos ad libidinem deflexiſſe deteguntur. Nullis verò criminationibus implicanda ſunt, quæſita humanis corporibus remedia: aut in agreſtibus locis innocenter adhibita ſuffragia, ne maturis vindemijs metuerētur imbres: aut ventis & grandinis lapidatione quaterentur, quibus non cuiuſq́ ſalus, aut æſtimatio læderetur: ſed quorum proficit actus, ne diuina munera & labores hominum ſternerentur.

THEODOSIANVS rectiùs poſteriora verba ponere videtur (ſed quorum proficerent actus, ne diuina munera & labores hominum ſternerentur) imò in Cod. illud (ne) in antiquioribus impreſsionibus, ſaltem non habetur.

Hæc L. cum ſatis multos effectus magis & maleficis attribuat, in primis breuibus, quæ literam concernunt, percurrenda ſunt. Deinde mouendæ quæſtiones occurrentes & reſoluendæ.

In Superioribus actum eſt, vt plurimùm

de eis, quæ ſpectant ad magiam diuinatricē: quæ autem in hac L. continentur concernunt artes magicas operatrices.

Sicut bonæ ſcientiæ ad ornamentum vtilitatemque Reipub. ſunt promouendæ: ita malæ, cùm tendant ad interitum communis ſalutis, merito legibus ſunt vindicandæ, iuxta præſentem Legem.

Magicis artibus accincti malefici, mirabilia & humanam naturam excedentia opera perficiunt. Malefici dicuntur bene accincti diabolicis artibus: quia eis vtuntur tanquam armis quibuſdam, ad impugnandum alios. Poſſunt & dici accincti in alio ſenſu: quia ſe promptos expeditoſque exhibent, ad actiones malas, pro Diaboli voluntate.

Magicæ vetitæ vanitates artes dicuntur: quia ex præſcripto Dæmonum aut ſuorum miniſtrorum, certis ritibus & modis exercentur. Artem igitur magicam aut maleficam intelligimus, cognitionem, experimentum & exercitium diabolicarum operationum. Ars enim eſt potiùs habitus operatiuus, quàm ſpeculatiuus, vt docent Ariſtot. lib. 6. Ethic. & S. Thomas 1. 2. q. 57. art. 3. Quare qui opera diabolica exercent, artem magicam exercere dicuntur. Nec eſt de ratione artis, vt quidam ſentire videntur, vt ex libris addiſcatur; quando improbant maleficas nullas ſcire artes, eò quod libros non habeant, imo vt plurimum

rimum legere nesciant. Sunt enim artes liberales: vt Grammatica, Poëtica, Rhetorica & cœteræ. Sunt etiam mechanicæ: priores ex libris addiscuntur: posteriores communiter ex instructione magistri: & inter has quædam sunt vilissimæ; vt vendere sal, oleum & huiusmodi similia. Bartol. in L. Ne quis. C. de dignit. lib 12. Berthac. in repertorio. Verbo Ars. Ars magica refertur inter artes vetitas & reprobatas; quare dicitur legibus odiosa. C. de thesaur. L. Vnica. lib. 10. Reprobatæ autem sunt, quia earum magister Dæmon est, qui eas docet vel immediatè per se, vel mediatè per suos ministros. Nec longum tempus ad discendum requiritur, cùm ipse mille artifex sit; breuissimo tempore suos docet facere mirabilia quæ humanum ingenium superant. His addere possumus, maleficas etiam dici artes in alio sensu familiari non solùm grammaticis, sed etiam legibus: ars enim significat astutiam, dolum, & fraudem ac singularem nocendi malitiam. can. Quicunq;. 22. q. 5. Quacunq; arte verborum quis iuret, Deus non decipitur: & C. de his, qui ad statuas confugiunt. L. 1. Si probati fuerint artibus suis (Glossa ibidẽ, id est, malitijs) inuidiam inimicis creare voluisse. C. de præscrip. triginta vel quatraginta annorũ L. Omnes. Omnes nocendi quibuslibet modis artes omnibus amputantes. C. de suffragio. L. 1.

Si artibus

Si artibus moram nectant. Magicæ artis nomine rectè ergo intelligere poſſumus inſigne nocendi ſtudium, aut decipiendi malitiam, aut fraudem & dolum. Quid enim ex his omnibus deſideratur in maleficis? Diſcipuli ſequuntur præſcriptum magiſtri, qui abundat malitia, nequitia, fraude & dolo.

Præterea circa illa verba L. (Nullis verò criminationibus implicanda ſunt quæſita humanis corporibus remedia: aut in agreſtibus locis innocẽter adhibita ſuffragia, ne maturis vindemijs metuerẽtur imbres, &c.) Notant pleriq; Doctores Bart. Salyc. Godefrid. Azo & alij, incantationes ad finem boni, de lege ciuili eſſe licitas: Non autem de iure canonico, & in foro conſcientiæ. Sed infrà hoc dictum examinabitur. Angelus verò dicit: Nota, hic poſſe incantari grandines vt non noceant: & intellige, in virtute diuina, non per inuocationem Dæmonum: quia iſtud eſt prohibitum omni iure.

Obſeruandum quoq;, antiquis temporibus maleficos conſueuiſſe ſua maleficia & incantationes in agreſtibus, ſilueſtribus & occultis locis exercere; vt nunc etiam faciunt. Cauſas autem huius rei aſsignauimus in ſuperiori tractatu. Quas cœteris latiùs explicant Paulus Grillandus lib. 2. de Sortileg. q. 4. & Iodocus Damhauderus in pract. crimin. cap. 61. numero 119.

Circa

Circa finem L. conſiderandum eſt, quod maleficorum opera, diuina munera & labores hominum proſternantur & perdantur. Fructus terræ ſunt diuina munera: quia etſi homo plantet, Deus tamen incrementum dat, vt creſcant pro conſeruatione hominum. Et ſunt labores mortalium: Quia homo operibus manuum ſuarum terram fodit, ſerit ſemina, & agros vineasq; colit. Vnde in ſacris literis fructus dicuntur etiam opera manuũ. Aggæi 2. cap. Percuſsi vos vento vrenti, & grandine omnia opera manuum veſtrarum. Iob. 1. Opera manuum eius benedixiſti, & poſſeſsio eius creuit in terra. Sternuntur autem munera diuina, & labores hominũ, quando malefici cooperantibus Dæmonibus aut meſſem in herbis perdunt, aut iam flori propinquos ſegetes grandine, pruina, aut intempeſtiuis imbribus lædunt, ne labores hominũ debitum ſortiantur effectum: aut grandinis lapidatione fructus iam colligendos excutiunt, vel etiam vineas vuis matureſcentibus inutiles reddunt. Perduntur enim labores hominum, quando ferè integro anno homines laborarunt, omnem ſubſtantiam impenderunt, & cum fructus iam propemodum maturi impediuntur, ne ſuum effectum conſequantur. Hæc circa literæ explicationem ſufficiant.

QVAE-

QVAESTIO PRIMA

An malefici poßint animos ad amorem deflectere ac mouere, vt lex Constantini hoc in loco innuit?

IOANNES VVierus lib. 3. de præstigijs Dæmonum, cap. 38. sugillat Imperatorem in hac L. quòd arte magica amorem conciliari senserit.

In primis ex fidei principijs præsupponendum est, diabolum non posse efficaciter cogere liberam hominis voluntatẽ ad peccatum, vt S. Thom. 1.2. q. 80. artic. 2. & 3. ostendit. Mouetur autem homo indirectè à Diabolo ad peccandũ, qui tanquam potentior creatura, potest agere in materiã corporalem, & sic sensum vel interiorem vel exteriorẽ aliquando immutat: aut de nouo sensibile aliquod formando, aut formatũ sensui obijciendo, aut spiritus humores intus commouendo: Cum autem sum̃a sit cõiunctio inter potentias sensitiuas & rationales, motis sensitiuis, indirectè mouentur rationales. Sic Diabolus, quando vult animũ ad libidinẽ flectere, aut ad odiũ, mouet exteriorẽ hominem causis intrinsecis, deinde obiectum proponit sub ratione boni vel pulchri, vt ametur appetaturq; : aut sub ratione mali & deformis, vt efficiat horrorem & odium, & hoc modo indirectè per modum persuadentis & proponentis obiectum vt appeten-

petendum, aut fugiendum, deflectit animum ad libidinem, aut odium: voluntas auté manet libera, licet aliquo modo trahatur, iuxtà illud: Trahit sua quemque voluptas. His præmissis statuitur, Conclusio resolutoria.

Magi & malefici possunt animos pudicos ad libidinem & amorem flectere, & verissimè Constantinus Imperator in d. L. attestatur.

Hæc est communis rectè sentientium Theologorum & Iurisperitorum doctrina. Probatur in primis ex alijs ll. leges tradunt esse venena & pocula amatoria. L. 3. §. Adiectio. ff. ad L. Corneliam de Sicarijs: & ff. de pœnis. L. Si quis aliquid. §. Qui abortionis, aut amatorium poculum. Atq; has leges sequuntur Iurisperiti in d. ll. & alibi. Albericus in Rubr. C. de hæretic. numer. 6. Azo in hoc tit. de malefic. & mathemat. Bonifac. de Vitalinis in tractat. de maleficis. Godefrid. in præsenti L. Angelus ibidem rectissimè admonet his verbis. Nota, per incantationem animum mulierum ad libidenem flecti, & ideo non truferis, cum audis istas facturas fieri, quia veræ sunt. Paulus Grillandus de Sortilegijs quæst. 3. & quæst. 12. Oldradus de Ponte in consil. 210. incip. Regularis habet traditio. Panormitanus in cap. In tabulis de Sortilegijs numero 4. Ioannes ab Anania ibidem in Rubrica. Petrus Ancharanus ibidem in c. Ex tuarum. Et in lib. 6. de hæret.

cap.

cap. Accusatus. §. Sanè: Hostien. in summa. de Magistris. §. Quam scientiam. Franciscus Squillacensis de fide Catholica cap. 8. & alij alibi. Theologi sequuntur. S. Hieron. super Nahum 3. cap. Attribuit maleficijs & incantationibus, quod faciant amare ea, quæ odisse debuerant: & detestari, quæ amare debebant. S. Thom. & Bonauent. in 4. senten. d. 34. Petrus Paludan. ibidem. Turrecrem. in 33. q. 1. c. Si per sortiarias. Doctores mallei maleficarum 1. par. q. 7. Alphons. Castrensis lib. 2. de iusta hæretic. punitione, cap. 15. Michaël Medina lib. 2. de recta in Deum fide cap. 7. & alij alibi. Ratio ducitur ex sacris literis, & experientia. Dæmon, omnium rectè sentientiũ iudicio, potest incendere hominem ad libidinem: Qua ratione dicitur spiritus fornicationis. Oseæ 4. vt annotat Cassian. collat. 7. cap. 32. Ergò non potest alienum esse à magis & maleficis: quia hi Dæmonum potestate sua perficiunt maleficia. Ad hanc materiam faciunt exempla, atq; illud in primis de S. Cypriano memorabile est. Cum enim S. Iustina Antiochiæ frequentaret Ecclesiam, visa est à quodam scholastico nomine Agladio, qui ob virginis pulchritudinem incidit in eius amorem, eamq; in vxorem petijt: quæ cum omnibus ob eam causam aduentantibus diceret, quod Christo cœlesti sponso desponsata esset, Iratus cum aliud medium non occurreret, abijt

abijt ad Cyprianum tum adhuc Magum, promittens ipsi duo talenta auri, vt Iustinam maleficijs caperet: Cyprianus magicis artibus Dæmonem accersit, & ait illi: amo virginem de Galilæa (Christiani enim tunc vocabantur Galilæi) potes ne ei persuadere & adducere mihi? Qui promisit ei dicens: Accipe hoc medicamentum, & sparge circa domum eius, & ego superueniens paternum sensum ei inijciam, & statim obediet mihi. Cumque Cyprianus ita fecisset, sancta virgo tertia noctis hora surgens ad orationem, sensit impetum Dæmonis. Signauit itaque se, & domum suam signo sanctę Crucis, & Dęmonem in fugam conuertit. Qui veniens ad Cyprianum confusus, & cur virginem non adduxisset requisitus, ait: Vidi quoddam signum Thau. Iterum Cyprianus arte magica alium Dæmonem fortiorem vocauit, & simili modo fecit, & similiter eidem accidit. Tandem vocauit Dæmonem superiorem, & ait illi: quænam est vestra infirmitas? victa est ab vna virgine omnis vestra virtus? Respondit Diabolus. Nunc adducam tibi eam ad desiderium, tu tantum paratus sis. Tunc Diabolus in specie virginis ad Iustinam intrauit, & sedens super lectum eius eandem tentando dixit: Hodie missa sum à Christo ad te, viuere tecum in castitate: Multùm autem te video vexatam abstinentia. Sancta autem virgo

dixit: merces autem multa, labor vero modicus. Dixit ei Diabolus. Deus in Paradiso benedixit Adam & Euam, dicens. Crescite, & multiplicamini. Si ergo in virginitate manserimus, in iudicium incidemus, quia verbum Dei contemnimus. Tum virgo turbata surrexit, & per spiritum sensit, quis esset, qui ei loqueretur, signo crucis se signans: quo facto Dæmon disparuit, & Cypriano confusus apparuit. Qui dixit ei: & tu victus es, vt cœteri subiecti tui? Quomodo enim victi estis ab vna virgine Christiana? Dic mihi quæ sit virtus victoriæ eius, Qui respondit, dicere tibi non possum; quodam vidi terribile signum Thau. Si autem virtutem huius signi vis cognoscere, iura mihi quod nunquam velis à me discedere. Qui cum iurasset, ait illi. Vidi signum crucifixi, & Thau: & sicut cera à facie ignis fluxi.

Cui dixit Cyprianus. Ergo crucifixus maior est? Qui respondit: etiam maior omnibus est: quia desertores Dei accipiunt ab eo sententiam ignis: Cyprianus autem ait. Festinabo igitur, vt amicus fiam crucifixi, ne talem pœnam incurram. Diabolus respondit. Iurasti namque mihi. Cyprianus ait. Contemno te, & omnes fumigantes virtutes tuas, meque ipsum tibi denego, & me con-

consignans dico: Gloriam tibi do Christe, & tu Dæmon recede à me. Abijt ergo Diabolus confusus. Cyprianus verò errorem suum agnouit, & propalauit, fraudemq́; & seductionem diutinam, libris magicis in ignem coniectis, Vulcano dicauit: & per eam virginem, scilicet Iustinam, Christo pulcherrimè desponsatus, sacraque Christianorum complexus est, paulatim in præsbyterum ordinatus, mox ad Episcopatum euectus, doctrina & conuersatione clarus, consummatæ virtuti martyrium adiunxit. Huius historiæ meminit Nicephorus Calistus lib. 5. historiæ Ecclesiasticæ cap. 27. Ad eundem scopum illustre est, quod narrat S. Gregorius lib. 1. Dialogor. cap. 4. Eo (ait) tempore, quo malefici in hac sunt vrbe Romana depræhensi, Basilius (qui in magicis operibus primus fuit) in monachico habitu Valeriam fugiens petijt. Qui ad virum reuerendissimum Castorium, Amirtinæ Ciuitatis Episcopum pergens, petijt ab eo, vt eum Equitio Abbati committeret, ac sanandum monasterio illius commendaret. Tunc ad monasterium venit Episcopus, secumq́; Basilium monachũ adduxit, & Equitium Dei famulum rogauit, vt eundem monachum in congregationẽ susciperet. Quem statim vir sanctus intuens, ait. Hunc quem

mihi commendas, pater: Ego non video monachum eſſe, ſed diabolum. Cui ille reſpondit: occaſionem quæris, ne debeas præſtare, quod peto. Ad quem mox Dei famulus dixit. Ego quidẽ hoc eum eſſe denuncio, quod video: ne tamen me nolle obedire exiſtimes, facio quod iubes. Suſceptus itaque in monaſterio eſt. Poſt non multos vero dies idem Dei famulus, pro exhortandis ad deſideria ſuperna fidelibus, paulo longiùs à cella digreſſus eſt. Quo diſcedente contigit, vt in monaſterio virginum, in quo eiuſdem patris cura vigilabat, vna earum, quæ iuxta carnis huius putredinem ſpecioſa videbatur, febricitare inciperet, & vehementer anxiari, magniſque vocibus cum ſtridore clamare: Modò moritura ſum, niſi Baſilius Monachus veniat, & ipſe mihi per ſuæ curationis ſtudium ſalutem reddat. Sed in patris abſentia accedere quiſpiam monachorum in congregationem Virginum non audebat: Quanto minus ille, qui nouus aduenerat, cuiuſque vita adhuc congregationi ignota erat. Miſſum repente eſt, & Dei famulo Equitio nunciatũ, quod ſanctimonialis illa immenſis febribus æſtuaret, & Baſilij Monachi viſitationem anxiè quæreret: Quo audito vir ſanctus dedignando ſubriſit: atque ait. Nunquid nam dixi, quod Diabolus eſt iſte, non monachus? Ite, & eum de cella expellite: ſanctus autem vir ancillam dei monialem

nialem abſens ſolo verbo curauit, ita vt neque ampliùs ſebri laboraret, nec Baſilium expeteret. Omnes autem monachi iuſsionem patris ſui implentes, eundem Baſilium ex monaſterio repulerunt. Qui repulſus dixit frequenter, ſe cellam Equitij magicis artibus in aëra ſuſpendiſſe, nec tamen eius quempiam lædere potuiſſe. Baſilius autem non poſt longum tempus in Romana vrbe, exardeſcente zelo Chriſtiani populi, igne crematus eſt. Hęc ex Gregorio. Haud diſsimile narrat B. Hieronymus in vita S. Hilarionis. Erat enim iuuenis Emporij Gazenſis, qui virginem deperibat, id eſt, vehementer amabat. Qui cum frequenter tactu, iocis, nutibus, ſibilis, & cæteris huiuſmodi, quæ ſolent morituræ virginitatis eſſe principia, nihil profeciſſet, perrexit Memphim. Anno elapſo magicis artibus inſtructus, ab AEſculapij vatibus rediјt, & ſubter limen domus puellæ tormenta quædam verborum, & portentoſas figuras ſculptas in æris Cyprij lamina defodit, & ilico amore inſanire virgo, & amictu capitis abiecto, rotare crinem, ſtridere dentibus, inclamare nomen adoleſcentis; magnitudo quippe amoris eam in furorem verterat. Perducta ergo à parentibus in monaſterium ſeni traditur, vlulante ſtatim & confitente Dæmone. Vim ſuſtinui, inuitus ſum abductus: quam bene Memphis ſomnijs homines deludebam? O cruces

 O tor-

O tormenta, quæ patior. Exire me cogis, & ligatus ſub limine teneor. Non ex eo, niſi me adoleſcens, qui tenet, dimiſerit. Tunc ſenex: Grandis, ait, fortitudo tua, qui licio & lamina ſtrictus teneris. Dic, quare auſus es ingredi puellam Dei? vt ſeruarem, inquit, eam virginem. Tu ſeruares proditor caſtitatis? Cur non potiùs in eum, qui te mittebat, es ingreſſus? vt quid, reſpondit, intrarem in eum, qui habebat collegam meum amoris Dæmonem? Noluit autem ſanctus, antequam purgaret virginem, vel adoleſcentem, ſigna iubere perquiri, ne aut ſolitis incantationibus receſsiſſe Dæmon videretur, aut ipſe ſermoni eius accommodaſſe fidem: Aſſerens fallaces eſſe Dæmones, & ad ſimulandum eſſe callidos: & magis reddita ſanitate increpuit virginem, cur feciſſet talia, per quæ Dæmon intrare potuiſſet. Hæc ex Hieronymo. His accedunt Poëtæ & naturales, qui faciunt mentionem de Philtro & Hippomane. Ouidius lib. 2. de arte amandi.

Philtra nocent animis, vimq; fauoris habent.

Et Propertius lib. 4. in lenam quandam.

Conſuluit ſtriges noſtro de ſanguine, & in me,
Hippomanes fœtæ ſemina legit equæ.

Iuuenalis Satyra 6.

Hinc

Hic magicos adfert cantus, hic Thessala vendit,
Philtra, quibus valeant mentem vexare mariti.

Hippomanes à Doctis refertur inter veneficia amatoria, & est caruncula quædam, quæ in pulli equini fronte consurgit, quæ euulsa & in puluerem conuersa ad amorem concitandum dicitur efficacissima. De hoc Hippomane agunt Aristoteles de natura animantium lib. 6. cap. 22. Plinius lib. 8. historiæ naturalis cap. 42. & Seruius lib. 3. Georgicorum in illud Vergilij.

Hinc demum, Hippomenes vero quod nomine dicunt
Pastores.

Dicit Aristoteles quod Hippomanes petitur & percipitur à veneficis mulierculis. Philtrum autem latinè dicitur amatorium. Vnde Philtrum communiter vsurpatur, pro genere veneni, amorem & insaniam inferentis: & sic tradunt frequentissimè hominem ad furorem & insaniam concitare: & aliquando sequitur mors. Quare Doctores quando agunt de pœna propinantis poculum amatorium, distinguunt, an sequatur mors, vel non. Vt infra q. 3. Id tamen obseruandum est, quod licet quædam naturalia vim habeant ad accendendum libidinem, & commouendum animos in genere: non tamen eis inest naturalis vis, vt

in hanc personā potiùs animus feratur, quam in illam: sed hoc contingit operatione Dæmonis, qui cum mago aut malefico ex pacto concurrit ad procurandum amorem in illa persona, in cuius perniciem maleficus sua signa dirigit. Tamen hoc etiam annotandum est vt Michael Medina loco citato tradit, quod est differentia inter ea veneficia amatoria, quæ à verbis: & ea, quæ à potionibus, aut rebus descendunt: quod priora minùs sunt periculosa, vtpote quæ tantum diabolica suggestione imaginationem perturbent: Posteriora autem præter hanc inuasionem, etiam corporali æstro libidinis vexent, & ita plerumque insania comitetur.

QVAESTIO SECVNDA.

De veneficijs & poculis amatorijs:

An sapiant hæresim, vel spectent ad peccatum hæresis pocula amatoria?

DISPVTANT Doctores vt plurimùm locis citatis in principio superioris q. Pro termini intelligentiâ, nota (sapere hæresim) nihil aliud esse, quam vehementem hæresis suspicionem præbere. Vnde quandocumque aliquod factum, aut dictum grauem præsumptionem hæresis offert, hæresin sapit. Deinde in maleficiorum distinctione & cognitione voluntas intentioque inspicienda est, quid

quid operans intendat, quis eius ſit finis, quam fidem habeat in applicatione rerũ, quibus vtitur. Aliquando enim adhibentur naturalia, quæ nullam habent efficientiam in ordine ad effectum producendum: aliquando ſacramenta & ſacramentalia, quibus etiam nullus ineſt effectus ad tam ſceleratũ finem. Nunc pro reſolutione, quùm varietas rerum efficiat deciſionis diuerſitatem, ſit.

Prima concl. *Si ſortilegia amatoria ita fiant, vt in illis adſit inuocatio Dæmonis per modum adorationis, apertè ſapiunt hæreſim.*

OLDRADVS in conſil. 210. Grilland. in q. 10. de Sortilegijs, & alij vbi ſuprà.

Secunda concl. *Etiamſi non fiant per modum adorationis, modò in talium maleficiorum exercitio expetatur, & expectetur à Dæmone aliquid, quod ſoli Deo facere conuenit, ſapiunt hæreſim.*

Quia tribuitur creaturæ quod Deo debetur.

Tertia concl. *Si inuocetur ſimpliciter Dæmon ad tentandum pudicitiam hominis, licet grauiſſimum ſit peccatum ſuperſtitionis, non tamen ſapit hæreſin.*

CONCLVSIO est cõmunis Doctorum. Ratio: quia in casu huius conclusionis tribuitur Diabolo, quod eius propriũ est, scilicet tentare, vnde tentator dicitur, Math. 4.

Quarta concl. *Ab illis, qui amatoria maleficia exercent, inquirendum est cum diligentia, an credant maleficia, aut Dæmonem posse cogere alicuius viri, vel fæminæ voluntatem ad amorem inhonestum.*

QVOD si hoc credant, vehemens est hæresis suspicio, & si instructi de veritate acquiescere nolint, tanquam hæretici sunt habendi. Quia credere, hominis voluntatem à Dæmone, aut malefico efficaciter cogi ad amandum aliquem, vel aliquam: hæresis est aperta. Cum repugnent libertati à Deo nostræ voluntati inditę. Si enim voluntas à Dæmone cogitur ad aliquem amandum, iam nõ est libera, nec in manu consilij sui, secundum Salomonem in Ecclesiast. 15. cap.

Quinta concl. *Omne maleficiũ, quod exercetur per commixtionem alicuius sacramenti, aut rei sacramentalis, reddit ipsum operatorem de hæresi suspectum.*

HANC conclusionem tradunt Panormit. in cap. 1. de Sortilegijs ex Glossa lib. 6. de hæret.

hæret. cap. Accusatus. §. Sane. & Alphonsus Castren. loco citato, contra Oldradum & Grillandum. Ratio clara est. Sapere hæresin nihil aliud est, quam fortem præbere hæresis suspicionem. Quis autem ad tam abominabilem vsum res sacras adhiberet, nisi aut effectum habere existimet, aut nullius esse momenti iudicet, & sic contemnat mysteria nostræ salutis: quæ an non sapiant hæresin, quisque æquus rerum æstimator facilè animaduertet.

QVAESTIO TERTIA.

Quæ sit pœna præbentis poculū amatoriū?

VT huius quæstionis resolutio fiat, prænotandum: quod quando poculum amatorium præbetur; aut sequitur mors, aut non sequitur. Præterea aut tale poculum sapit hæresin, aut non. Tandem aut componitur ex naturalibus medijs, sine vlla arte Diaboli: aut magica arte efficitur tale poculum.

Prima concl. *Quando poculum amatorium conficitur tali modo, qui sapit hæresin, punitur pœna hæresis,*

GRILLAN. in tract. de Sortileg. q. 11. Menochius casu 388. num. 4. Petrus Gregorius Tholosanus in 3. parte Syntagmatis iuris vniuersi lib. 34. cap. 12. nu. 9. Ratio clara est: quia

quia pœna sequitur naturam delicti, & eidem commensuratur.

Secunda concl. *Dans poculum amatorium ad malum finem, si ex eo mors sequatur, quomodocumque sit compositum tale poculum, punitur pœna mortis.*

SIc scribit Petrus Crinitus in lib. de Poëtis latinis cap. 19. quod Lucretius assumpto poculo amatorio ita furore percitus sit, vt propria manu mortem sibi intulerit. Et Plinius lib. 25. naturalis historiæ, cap. 3. narrat de Lucullo, quod hausto poculo amatorio, vitam finierit. Dicta conclusio constat ff. de pœnis. L. Si quis aliquid ex metallo. §. Qui abortionis. vbi expressè decernitur, quod si mulier ex poculo abortionis, vel amatorio, aut vir' pereat, vltimo supplicio dans afficiatur. Ibidem Bartol. Grilland. de Sortileg. q. 12. Damhauderius in practica criminali cap. 61. numero. 88. Menoch. lib. 2. de arbitr. Iudic. qq. cas. 358.

Tertia. concl. *Si quis arte malefica & magica animum hominis ad amorem illicitum deflectat, pœna vltimi supplicij punitur, etiamsi mors non sequatur, si stemus in d. L. Eorum.*

PRobat Grilland. q. 11. numero. 7. Quia dicta L. æquiparat, quantum ad pœnas, illos

los maleficos, qui flectunt pudicos animos ad libidinem, & illos qui contra ſalutem hominum moliuntur, & ſtatuit eos ſeueriſsimis legibus vindicandos. Eandem concluſionem docent Menoch. lib. d. caſu 388. num. 5. & Petrus Gregor. loco cit. num. 11. Ratio eſt etiã in promptu. Quia arte magica & diabolica vti, tam ſecundum legem diuinam, quã ciuilem, capitale eſt: vt infrà latius patebit in L. Nemo Aruſpicem.

Quarta concl. *Præbens poculum amatorium abſque arte magica, ſi mors non ſequatur, punitur extraordinariè ad iudicium iudicis, pro varietate circunſtantiarum occurrentium.*

MENOCH. in d. caſu. 358. & Petrus Gregor. loc. cit. & alij alibi. Ratio eſt: quia tentant pudicitiam, quæ res eſt turpiſsima, & peſsimi exempli: olim tamen, vt clarum eſt ex text. & Gloſ. in d. L. Si quis aliquid ex metallo. §. Qui abortionis. De lege ciuili humiliores in metallũ damnabantur, honeſtiores in inſulam, amiſſa etiam parte bonorum, relegabantur. Et quia hiſce temporibus pœnæ relegationis & effodiendi metallum in vſu non ſunt, iudicis arbitrio talis puniendus eſt.

QVAE-

QVAESTIO QVARTA.

An malefici possint inducere pluuias, tempestates, grandines & similia meteorologica, quibus fructibus aut seminibus noceant, vt d. L. significat?

IOANNES VVierus libro sexto de præstigijs Dæmonum. cap 27. & alibi, dicit Christianum Imperatorem in his ll. locutum non quasi ipse crediderit, vel alios credere voluerit, eiusmodi miracula siue calamitates ab hominibus per malas magicasque artes edi ac perfici; sed ita potiùs accipienda, quasi desumpta & scripta ex opinione vulgi, & secundum communem loquendi formam. Quanquam, inquit, si auctoritatē spectemus, quis est qui ambigat, in hoc negotio iuri diuino summam tribuendam & fidem & reuerentiam? In causis enim definiendis, ijs præsertim, quæ spectant ad animum, cuiusmodi nostra est, dicta patrum & canonum legibus sunt præferenda. Panormit. in cap. Super illa, de secundis nuptijs, neque leges ipsæ dedignantur sacros canones imitari. Auth. vt cleric. apud proprium Episcop. in fine. Hæc VVierus, quem sequitur Ioannes Georgius Godelmannus Iurisperitus lib. 2. de Lamijs cap. 6. à. numero. 15. Antequam huic quæstioni satisfiat, ad rei cognitionem quædam sunt præmittenda.

Primum.

Primum. Deo permittente natura corporalis nata est moueri ab angelo, tam bono, quam malo, motu locali, vt tradunt S. Augustin. lib 3 de Trinit. cap.8.& 9.& S.Thom. 1. part. q. 110. art. 3. & 1. 2. q. 80. artic. 2. ac alij Theologi in 2. d. 7. Quæcunque ergo solo motu locali fieri possunt, hæc per naturalem virtutem Dæmones (nisi diuinitus prohibeantur) facere possunt. Venti autem & pluuiæ, grandines, & similes meteorologicæ impressiones, ac aëris perturbationes, solo motu vaporum resolutorum ex terra & aqua fieri possunt. Vnde ad huiusmodi procreanda naturalis virtus Dæmonis sufficit: & vt hoc clarius pateat, *Secundo loco præmittendum*, causam efficientem vniuersalem & remotam horum meteorologicorum effectuum, ex Aristotele, Alberto & alijs, in lib. Meteorologicorum, esse calorem solis & aliarum stellarum, quę lumine & influentia sua agunt in aquam & terram, quæ sunt elementa vaporabilia & ea mouent; mota dant ex sua dispositione naturali vapores: ex quibus generantur impressiones humidæ in aere, qui aptus est ad recipiendum hos vapores. Eleuantur autē quatuor vapores ex dictis elementis, virtute solis & stellarum. Primus siccus & calidus est, qui ascendens vsque ad summam siue supremam aëris regionē, prope spheram ignis, inflam-

inflammatur, & ex eo generantur impreſsiones ignitæ. Secundus eſt calidus & humidus, qui quando recipitur in prima aëris regione, quaſi ſemper conuertitur in aërem, niſi intenſa aëris frigiditas impediat eum: Cum enim in qualitatibus aſsimuletur aëri, & in habentibus ſymbolum facilior ſit tranſitus: facilimè in aërem conuertitur, ita quod ex eo rariſsimè generetur impreſsio aliqua meteorologica. Tertius eſt frigidus & ſiccus, & hic efficit ventum & terræ motum. Quartus eſt frigidus & humidus, qui aſcendens cauſat omnes impreſsiones aqueas: aliquas per condenſationem, vt rorem & pluuiam: alias per congelationem, vt pruinam, grandinem & niuem. Vapor autem humidus diſtinguitur, per ſubtilem & craſſum: ex ſubtili generatur ros & pruina: ex craſſo reliquæ aqueæ impreſſiones oriuntur. Cum autem non rarò pruina & grandine noſtri malefici nocumenta inferant, de his ex naturalib⁹ aliqua altiùs ſunt repetenda. Quoniam pruina ex frigiditate nocturna intenſa & acuta generatur, maximè flante vento Boreali, eius effectus eſt, quod mortificet vegetabilia, vt patet omnibus ad ſenſum. Eſt enim pruina omnino frigida, & tendit ad ſiccitatem, quæ duo ſunt cauſa mortis, ex Ariſtotele in lib. de cauſa vitæ & mortis; Sicut è contrario ros viuificat vegetabilia, quoniam temperatè eſt calidus

&humi

& humidus. Calidum autem & humidum temperatè mixta, ſunt cauſa vitæ, vt patet in æſtate, quando manè ex nocturno rore omnia vireſcunt. Hæc virtus pruinæ patet etiam ex illo Pſalmi 77. Et occidit in grandine vineas eorum, & moros eorum in pruina. Atque hinc apparet ratio, quare noſtri malefici & ſagæ tempore Veris, quando omnia terræ naſcentia virere & florere incipiunt, & adhuc teneriora ſunt, pruinam generent, & ſæpius eo tempore in congregationibus ſuis ſceleratis tractatus ineant de generatione pruinæ. Grando fit in nubibus à terra longinquis, eleuatis in altum. Cuius generationis cauſa eſt calor, qui eſt in vapore aſcendente à terra & aqua: quare plùs generatur in partibus & temporibus calidis, quam frigidis. Quando enim in aëre eſt multitudo caliditatis, aperitur nubes ex caliditate, & calor extenditur in aëre: & ideo totum frigus tanquam contrarium calori ab aëre repellitur, & recipitur ad vnum locum in interiora nubis. Sicut videmus in pane congelato, ſi igni apponatur, repente in medio panis frigus colligitur, & ibi fit duriſsimus ex congelatione. Sic in nube vndique calefacta exteriùs, frigus contrahitur ad interiora. Ac ſtillæ pluuiæ ventis & frigore congelantur, & in lapides grandinis mutantur: & cùm ſint naturæ aqueæ, congelantur in modum guttarum aquæ, & fiunt

lapilli rotundi & parui. Quando autem multæ guttæ conglobantur in vnum, & sequentes cum præcedentibus coniunguntur, fiunt longiores formæ grandines, & excedunt solitam quantitatem, & quandoq; nō solùm bestias, sed etiam quæcunq; terrestria sata & frumenta concutiunt & conterunt. Effectus grandinis in primis est mortificatio fructuum, & nascentium terrę, quæ non solùm prouenit ex percusione, sed etiam ex frigiditate intensa, quæ est rei viuentis mortificatiua, ex Aristotel. in lib. de causa mortis & vitæ. Deinde vt plurimùm fructus illo anno percussos facit amaros: quoniam cùm generetur ex calidissima nube, habet aliquid de adusto, quod vuas præsertim à grandine tactas adurit, vt patet ad sensum, quando vuæ nec dum maturæ grandinis lapidatione tanguntur, & quatiuntur. Est & aliud notandum in grandine, aliquando si granum diuidatur in medio, habet partes nigras, per modum circuli depicti: cuius ratio est, quoniam habet multum de terrestri impuro, quod vt magis densum tendit ad medium grani, vtpote magis graue. Et quod sit ibi multum de terrestri impuro, signum est, secundum Albertum in 2. lib. Meteor. tract. 1. cap. 20. quod aliquando in frustris grandinis inueniuntur pili, paleæ & frustula ligni, quæ eleuauit sol cum vapore humido, qui est

ĕst materia grandinis. Quare aliquando ſimplices, qui cauſas rerum naturales ignorant, quando aliquid huiuſmodi grandini incluſum animaduertunt, ſtatim ſuſpicantur eſſe negotium diabolicum, cùm tamen ſit opus naturale. Inuenimus autem in ſcriptura, ſæpiſsime Deum Optimum Maximum puniuiſſe homines grandinis lapidatione. Exod. 9. cap. Extende manum tuam in cœlum, vt fiat grando in vniuerſa terra Aegypti, ſuper homines, & ſuper iumenta, & ſuper omnem herbam agri, in terra Aegypti. Extenditque Moyſes virgam in cœlum, & Dominus dedit tonitrua & grandinē, ac diſcurrentia fulgura ſuper terram, pluitque Dominus grandinem ſuper terram Aegypti. Et grando & ignis miſſa pariter ferebantur; tantæque fuit magnitudinis, quantæ antè nunquam apparuit in vniuerſa terra Aegypti, ex quo gens illa condita eſt. Et percuſsit grando in omni terra Aegypti cuncta, quæ fuerunt in agris, ab homine vſque ad iumentum, cunctamque herbam agri percuſſit grando & omne lignum regionis confregit. Ioſue 10. Cum fugerent filios Iſraël hoſtes, miſit Dominus ſuper eos lapides magnos, & mortui ſunt multo plures lapidibus grandinis, quàm quos gladio percuſſerunt filij Iſraël: Aggæi 2. Percuſsi vos vento vrenti, & aurugine, & grandine omnia

opera manum vestrarum, & non fuit in vobis, qui reuerteretur ad me, dicit dominus. Sap. 5. Esaiæ 30. & alibi similia habentur de pœna grandinis. Quare nunc etiam non est mirum, hominum peccatis id exigentibus, si mediante opera Dæmonum & malorum hominum, permittat grandinis lapidatione nos puniri.

Tertium præmittendum. Regula est Theologorum, quam ponit Martinus Arles in tract. de superstitionibus, & elicitur ex Doctoribus in 2. sentent. d. 7. & 8. & in 4. d. 34. quod malefici, procurante Dæmone, omnibus modis possunt procurare nocumenta & læsiones, in hominibus & eorum rebus, quibus potest Dæmon lædere: Quia malefici, diuina permißione præcedenti, concurrunt cum Dæmone, ad vnum eundemque effectum, tanquam causæ partiales, vt alibi dictum est, & clariùs est quam vt egeat probatione: per pactum enim tacitum aut expressum coniunguntur homo & Dæmon, ad operationē effectuum, homini quidem per se impoßibilium. Homo voluntatis cōsensu concurrit ad actum suas vires superantem, ac etiam externum nonnunquam actum exercet, quo Dæmonem in auxilium vocat, vt exequatur suam voluntatem peßimam. Qui Dæmon tunc immediatè concurrit ad efficientiam actus. Quare valde malè argumentantur

tantur in hac materia, qui arguunt: homini nec vires ſuppetunt nec potentia adeſt, vt guttam aquæ efficere poſsit; ergo malefici non poſſunt grandinis lapidatione, aut intempeſtiuis imbribus nocere. Quia malefici concurrunt cum Dæmone, qui poteſt huiuſmodi Meteorologica in perniciem hominũ, Deo permittente, excitare: & quando ſic cõcurrimus, perinde eſt ac ſi nos faceremus, nobiſque imputatur ad culpam. Quæ enim per noſtros facimus, perinde imputantur, ac ſi nos faceremus. Quia ſic paria ſunt, aliquid per ſe, vel per alium facere. L. Item eorum. §. 1. ff. quod cuiuſque vniuerſ. nom. L. hoc iure. §. 1. ff. de regul. iuris. & L. Is damnum. ff. eod. tit. Certum autem eſt Dæmonem poſſe excitare grandines & tempeſtates, quamuis VVierus neget, in Epiſtola ad Ioannem Brentzium, de concione eius habita de Grandine. Quia clarum eſt ex Iob. 1. quod Sathanas effecit, vt ignis de cœlo caderet, qui conſumeret pecora Iob. Et iterum: vehemens ventus irruit à regione deſerti, & concuſsit quatuor angulos domus, quæ corruens oppreſsit liberos. Atque hunc ignem à Diabolo procuratum textus clarus indicat, & atteſtantur S. Auguſtin. in Pſalm. 77. vbi oſtendit, Dæmonem multo maiorem habere actionem in Elementa, quam homo habeat. S. Thom. in cap. 1. in Iob. Dionyſius Carthuſianus,

nus ibidem, & alij Doctores, & in Psal. 77. Tradidit grandini iumenta eorum, & possessiones eorum igni. Misit in eos iram indignationis suæ, indignationem & iram & tribulationem, immissiones per angelos malos. Apocalyp. 7. Posthæc vidi quatuor Angelos stantes super quatuor angulos terræ tenentes quatuor ventos, ne flarent super terram, neque super mare, neque in vllam arborem. Et vidi alterum Angelum ascendentem ab ortu solis, habentem signum Dei viui: & clamauit voce magna quatuor angelis, quibus datum est nocere terræ & mari, dicens. Nolite nocere terræ & mari, neque arboribus, quoadusque signemus seruos Dei in frontibus eorum. Glossa ordinaria in illum locum ait: quatuor illos angelos fuisse Dæmones. Catholica ergo Theologorum & Patrum doctrina est, Deo permittente, Dæmonem posse efficere impressiones meteorologicas, in perniciem hominum. Arguit VVierus in dicta Epist. cõtra hanc Catholicã veritatẽ. Impium est & idololatriæ conforme, tribuere creaturæ, quod cõuenit creatori. At Deo secundum sacras literas tribuitur, cõdere & efficere grandinẽ & pluuiã: Hieremiæ 9. Nunquid sunt in sculptilibus gentiũ, qui pluant? Exod. 9. Dominus dedit tonitrua & grandinem. Iob. 38. Nunquid ingressus es thesauros niuis, aut thesauros grandinis aspexisti? Iosue

Iosue 10. Agg. 2. his scripturis & similib⁹ vvierus ostendere studet, & Brentzius, moderatiùs tamen, Dæmonem non posse procurare ignem, pluuiam, aut grandinem: & ita multò minus posse maleficos & magos. Sed vt robur huius argumenti clarè pateat rudibus, qui distinctionem rerum nō cognoscunt, in simili ostendam solū habere apud indoctos apparentiam, & nihil roboris. Scriptura tribuit Deo, quod sit auctor mortis & vitæ, occidat & viuere faciat, percutiat & sanet. Ergo huiusmodi effectus tribuere hominibus impium est, & idololatriæ conforme. Ergo non est dicendum, quod homo occidat, percutiat, aut medicus vitam conseruet, aut sanet, aut homo sit auctor vitæ, siue parens, & sic de similibus. Antecedens probatur Deuteronomij 32. Videte quod ego sum solus: ego occidam, & ego viuere faciam: percutiam, & ego sanabo, & non est, qui de manu mea posit eruere. 1. Regum 2. cap. Dominus mortificat & viuificat. Sapientię 16. Tu es domine, qui vitæ & mortis habes potestatem, & deducis ad portas mortis & reducis: & Tobiæ 13. Magnus es Domine in æternum, & in omnia secula regnum tuum: quoniam tu flagellas, & saluas: deducis ad inferos, & reducis, & non est qui effugiat manum tuam: similia alibi in scriptura habentur. Nunc pro dissolutione huius nodi, notandum est,

quod secundum veram philosophiam, & etiam Theologiam, Deus est prima principalis & independens causa efficiens, sua propria virtute, omnium rerum: sic tamen, vt res creatæ non careant sua virtute agendi, quam Creator in creatione indidit. Quare Deus est factor & sator rerum omnium, & operatur omnia in omnibus: ita tamen, vt creaturæ in ordine suo etiam operentur. Est Deus auctor vitæ & mortis, Sol tamen & homo generant hominem, vt rectè auctor Aristot. est; cùm concurrant ad vitæ introductionem, & cooperentur. Principalis ergo causa est Deus, particulare agens in ordine suo est causa minùs principalis. Iam ad argumentũ respondetur: Deus optimus Maximus est causa principalis independens, & primaria omniũ impressionum Meteorologicarũ, qui causas naturales ad hoc ordinauit, vt hisce effectibus inseruiant. Qui etiam pro sua voluntate, cum non dependeat à causis naturalibus, sine his particularibus potest producere propria virtute similes effectus, quod nulli creaturæ cõpetere potest, cùm de eius intrinseca & essentiali ratione sit, habere esse cõmunicatum & participatum ab alio, scilicet creatore. Quantum autem ad inditam naturã spiritualium substantiarum, tanta eis data est in creatione naturalis operandi potestas, quæ per peccatũ non est diminuta, secundũ cõmunem Theologorum doctri-

doctrinam, vt nulla ei ſuper terram valeat cõparari: ſicq; ex naturali etiam rerum ordine, cum ſubſtantia corporalis, vtpote imperfectior, infra ſpiritualẽ ſit quantum ad motum localem: Elementa ſubſunt operationi Angelorũ tam bonorũ, quam malorum, vt S. Auguſt. in d. Pſal. 77. & in 3. de Trinit. cap. 8. & S. Thom. 1. part. q. 110. art. 3. & in c. 1. Iob. & alij Theologi in 2. d. 7. ac alibi docent. Dæmones autem, in productione talium effectuum meteorologicorum, nihil aliud faciunt, niſi Deo permittente coniungunt aut continuant, naturali ſibi virtute cõmunicata, cauſas à Deo ordinatas per motum localem, quòd fieri poſſe conſtat ex nunc dictis, de poteſtate Dæmonis, & ex alijs ſuprà in 2. præmiſſo, de generatione Meteorologicorum. Vtuntur ergo Dæmones cauſis naturalibus ad pluendum, & generandum grandinem, pruinam, fulgura, aut ventũ à Deo ordinatis aliquando quaſi extraordinariè & artificialiter ad pluuiam ventum & ſimilia producendũ. His præmiſſis nunc quæſtioni ſatisfaciendum.

Concluſio reſponſiua. *Certiſſimũ & nullatenus dubitandum eſt, maleficas & ſagas, cooperãte Dæmone, poſſe mouere tempeſtates, intempeſtiuis imbrib⁹, & grandinis lapidatione nocere hominib⁹, vt Chriſtianiſſimus Imperator in L. hac indicat.*

PROBATVR Conclusio.1. Elementa subiacent operationi Dæmonum, ex communi Theologorum doctrina, quantum ad motum localem, vnde ea possunt conturbare. 26. q. 5. can. Nec mirum. Magi sunt, qui vulgò malefici ob facinorum magnitudinem nuncupantur: hi sunt, qui permissu Dei elementa concutiunt: quæ verba Isidor. lib. 8. Ethymolog. cap. 9. ponit, & infra. in L. Multi: verbo, Elementa turbare. Ad huius Constantini L. mentem accedit Innocentius octauus, in bulla præmissa Malleo maleficarum, quæ posita est à Petro Matthæo Iurisconsulto, in 7. Decretalium, in tit. de maleficis & incãtatoribus. In hac bulla multi tribuuntur effectus maleficis. Sanè nuper ad nostrum non sine ingenti molestia peruenit auditum, quod in nonnullis partibus Alemaniæ superioris, nec non in Moguntinens. Colon. Treueren. Saltzburg & Bremen: prouincijs, ciuitatibus, terris, locis & Diœcesibus, complures vtriusque sexus personæ, propriæ salutis immemores, & à fide Catholica deuiantes, cũ Dæmonibus incubis & succubis abuti, ac suis incantationibus, carminibus, & coniurationibus, alijsque nefandis superstitionibus, & sortilegijs, excessibus, criminibus, & delictis, mulierum partus, animaliũ fœtus, terræ fruges, vinearum vuas, & arborum fructus, nec non homines, mulieres, pecora, pecudes, &

alia

alia diuersorum generum animalia, vineas quoque, pomeria, prata, pascua, blada, frumenta, & alia terræ legumina perire, suffocari, & extingui facere & procurare, ipsosque homines, mulieres, iumenta, pecora, pecudes, & animalia diris tam intrinsecis, quã extrinsecis doloribus, & tormentis, afficere, & excruciare, ac eosdem homines ne gignere, & mulieres ne concipere, virosque ne vxoribus, & mulieres ne viris actus coniugales reddere valeant, impedire: Fidem præterea ipsam, quam in sacri susceptione Baptismi susciperunt, ore sacrilego abnegare: Aliaque quàm plurima nefanda, excessus & crimina, instigante humani generis inimico, committere & perpetrare non verentur, in animarũ suarum periculum, diuinæ Maiestatis offensam, ac perniciosum exemplum ac scandalum plurimorum. Sequuntur Theologi. S. Augustin. lib. 8. de Ciuit. Dei. cap. 19. Isidor. loco cit. S, Thom. in 2. d. 7. &. 8. Doctores mallei maleficarum 2. part. q. 1. cap. 15. Syluest. in summa. verb. Maleficiũ. Ioannes Nider in fornicario. Alphõsus Castrensis lib. 2 de iusta hæret. punitione c. 15. Nicolaus Iaquerius in flagello hæreticorum, & alij alibi. Consentiunt Iurisperiti Bartol. Angel. Azo. Salyc. Godefrid. in d. L. Eorum. Bonifacius de Vitalinis in tract. de maleficijs, in cap. de. Sortileg. & mathem. Ioan. ab Anania. in cap. 1. de

sorti-

Sortileg. Paulus Grilland. lib. 2. q. 6. & alibi. Ioan. Bodin. lib. 2. de magorum Dæmonomania cap. 8. & in confutatione Ioannis. VVieri. Petrus Gregorius Tholosanus in Syntagm. iuris vniuersi, cap. 11. num. 12. & c. 13. li. 34. par. 3. Vlricus Molitor Constantiensis, in Dialogo ad Sigismundum Archiducem Austriæ, cap. 1. & alij alibi. His accedit sententia etiam Ethnicorum, qui firmiter crediderunt incantationibus nocumenta frugibus & satis inferri. Vnde illa lex 12. tabularum L. 53. extat. Qui fruges excantasset, pœnas dato: neúe alienam segetem pellexeris excantando, ne incantanto, ne agrum defruganto, VVierus in lib. de Lamijs cap. 12. ad hanc L. sic respondet. Hic & explodenda venit, illa duodecim tabularum lex: Qui fruges excantasset, &c. Nullo siquidem modo incantationum verbis & imprecationibus fruges lædi queunt: sed ne à Dæmone quidem Deo concedente, aut veneficijs, multo minus eæ traduci aliò possunt. At huius persuasionis colostrum ex Poëtarum vberibus suxerunt veteres, ad nos quoq; deriuatum. Hęc VVierus. Gudelmanus loco citato num. 17. Respondet. Si legislatores duodecim tabularum cognitionem religionis Christianæ habuissent, hanc certè legem non tulissent, quã ex libris veterum Poëtarum conscripserunt. Hęc ille. Sed hanc legem 12. tabularum approbant

bant alij magni nominis viri, tam Christiani quam Ethnic. S. Augustinus lib. 8. de Ciuitat. cap. 19. Lodouicus Viues in commentario eiusdem capitis. Franciscus Balduinus Iurisconsultus, & alij in d. L. 12. tabularum. Iacobus Menochius de arbitrarijs iudicum quæstionib. lib. 2. casu 388. Ioannes Bodin. loco cit. Petrus Gregorius Tholosanus in d. cap. 11. Petrus Mathæus in 7. decretal. in tit. de malefic. & incantator. cap. vltimo in notabili. Lambertus Danæus in Dialogo de sortiarijs cap. 3. & alij alibi. Accedunt prædictis, ex Ethnicis, in confirmationem d. legis, Cicero in li. de Repub. quem ad hunc effectum citat August. Plinius lib. 28. naturalis historiæ cap. 2. & lib. 30. cap. 1. Eiusdem sententiæ est Vergilius egloga 8. *Atq; satas aliò vidi traducere messes.* & Ouid. lib. 3. de amore.

Carmine læsa Ceres sterilem vanescit in herbam,
Deficiunt læsi carmine fontis aquæ.
Ilicibus glandes, cantataque vitibus vua
Decidit, & nullo poma mouente fluunt.

Neque enim quia Poëtæ veritatem dicunt, ideo veritas reijcienda est, nam multa ad hominum vtilitatem cecinerunt. Quare non rarò sancti Patres eorum auctoritate etiam vtuntur vt est videre apud August. in lib. de Ciuit. qui illud Vergilij positum loc. cit. adducit. Et apud Eusebium de prępar. Euangel. Hieronimum in diuersis locis, & alios.

Con-

Confirmo legem d. 12. tabularum latiùs. Sacræ literæ, & sancti canones prohibent incantationem, & ei aliquam vim tribuunt: ergo aliquam vim habet incantatio: aliàs si titulus sit sine re, frustra S. literę & canones sub pœna prohibent. Antecedens confirmatur, Deutero. 18. Nec inueniatur in te maleficus, &c. Aut incantator. Psal. 57. Venefici incantantis sapienter. Ecclesiast. 12. Quis miserebitur incantatori? Et in can. 26. q. 5. can. Si quis, & can. Nec mirum: & ibidem q. vlt. can. Admoneant. Et sancti Patres Augustin. lib. 2. de doctrina Christ. cap. 20. Chrysost. serm. 7. de fato. S. Thom. 2.2. q. 96. art. 2. S. Antonin 2. part. tit. 12. cap. 1. §. 12. Summistæ in verbo Incantatio. Si ergo incantatio aliquam habet virtutem, vt nemo sapiens negare potest, aut illam exercet in hominem, aut in alia creata ad cõseruationem hominis: Si solum in hominem: maior erit prouidentia Dei in media ad finem, scilicet creaturas irrationabiles, quam erga hominem, ratione cuius creatæ sunt reliquæ creaturæ. Si autem in hominem & creaturas: habetur intentum ll. prædictarum, quod malefici & magi, cooperante Dæmone, possint incantare fruges, & sata. Amplius confirmo exemplis veterum. Plinius lib. 28. cap. 2. prope finem, postquam multis incantamentorum & carminum vim confirmasset, attestatur. Pagana

lege

lege in pleriſque Italiæ prædijs cautum eſt, ne mulieres per itinera ambulantes neant ſiue fuſos torqueant: aut omnino detectos ferant: quoniam aduerſatur id omnium ſpei præcipuè frugum. Sic ſtatim ſubiungit. Carmina quædam extant contra grandines, contraque morborum genera, contra arbuſta. Quædam etiam in partus. Gellius lib. 9. cap. 4. narrat in Africa familias eſſe hominum, voce atque lingua faſcinantium, qui ſi impenſiùs fortè laudauerint pulchras arbores, ſegetes lętiores, infantes amœniores, egregios equos, pecudes paſtu atque cultu opimas, moriuntur hæc omnia repentè, nulli alteri cauſæ obnoxia. Petrus Gregorius vbi ſuprà cap. 13. refert ex Dione Caſsio lib. 56. hiſtoriæ, quod eo tempore, quo Cn. Sidius Geta contra Salabum ducem expeditionem faciebat, neque aqua eſſet ad extinguendam ſitim, quendam indigenarum confæderatorum incantationibus plurimam aquam cœlo elicuiſſe. Olâus magnus lib. 3. hiſtoria de gentium Septentrionalium varijs conditionibus, cap. 28. refert de Oddone quodam Danico, pirata maximo, qui magicæ artis ita peritus extitit, vt abſque carina altum mare pererrans, hoſtilia ſæpe nauigia concitatis carmine procellis euerteret. Itaque ne cum piratis in maritimarum virium certamen deſcenderet, exaſperatos maleficio

fluctus

fluctus & ventos ad naufragia eisdem infligenda perducere solebat. Qui tandem dignã suis sceleribus recepit pœnam, à peritiore hoste circunuentus gurgite submersus est, qui marinos vortices præstigiosis carminib⁹ olim calcare consueuit. Imò idem auctor ibidem cap.16. mentionem facit magorum & maleficorum Finnorum, qui negociatoribus in eorum littoribus contraria ventorum tempestate impeditis, ventum venalem exhibere, mercedeque oblata tres nodos magicos, non cassioticos, loro constrictos reddere solebant, eo seruato moderamine, vt vbi primum dissoluissent, ventos haberent placidos: vbi alterum, vehementiores: At vbi tertium laxauissent, ita sæuas tempestates se passuros, vt nec oculo extra proram in euitandis scopulis, nec pede in naui ad vela deprimenda, aut in puppi pro clauo dirigendo, integris viribus potirentur. Hique infœlicius rem experti sunt, qui vim eiuscemodi nodis per contemptum inesse negarunt. De ventorum venditione, eodem Olao referente, testatur etiam Herodotus lib. 7. de præfectis Xerxis, quod ij triduana tempestate 400. naues amisêre, donec quarto die magi incisiones faciendo, & veneficijs incantando, ventum Theti & Nereidibus sacrificando, tempestatem compescuerunt, siue eadem tempestas aliter cessauit. Ex dictis constat legem prædictam nihil à ratione

ratione & Theologorum doctrina alienum includere.

QVAESTIO QVINTA.

An licitum sit vti maleficijs ad finem boni: vt, ad curandum infirmitatem, aut ad arcendum pluuiam, & tempestates?

PRo parte affirmante facit textus in hac L. Vnde eruitur, quod incãtationes ad finem boni liceant, & non puniantur, vt communiter Iurisperiti in hac L. Sentiunt. Bartolus, Salicetus, Godefridus, Azo, & alij alibi. Angel⁹ tamen in hac L. sentit incantationes etiam ad finem boni illicitas, nisi fiant virtute diuina. Apostilla ad Salycetum in d. L. notat, etiam de iure ciuili prohibitas incantationes ad finem boni: vt, pro inueniendo thesauro. L. vnica, de Thesaur. C. lib. 10. Petrus Gregor. Tholosan. lib. 34. cap. 18. in fine Syntagm. iuris vniuersi dicit, iure ciuili hanc magiam, quæ fit ad finem boni, etiam improbatam à Leone Cæsare, qui hac de re edidit constitutionem. 65.

Prima concl. *In dicta L. Eorum tolerantur, & non puniuntur incantationes, quando fiunt ad bonum finem: vt, ad sanandum infirmum, aut ad repellendum tempestates.*

HAEc est communissima Iurisperitorum sententia. Bartol. Salycet. Godefridus Azo. in d. L. Grillandus lib. 2. de Sortileg. quæst. 6. numero 20. Hostiens. in summa de magistris. §. Quam scientiam. Troilus Maluetius in tractat. de sortibus, à numero 13. & alij alibi. Nec mirum, cum enim L. ciuilis pacem & bonum tantum externum quærat, non ita attendit ad ea, quæ conscientiam concernunt: quia tamen tollerat, & non punit, non ideo approbat, tanquam rectè facta: exempla in alijs habemus: de lege ciuili licitum est marito vxorem in adulterio deprehensam occidere, nec punitur L. Grachus. C. ad legem Iuliam de adult. & L. Marito. ff. eodem tit. Sic etiam iure ciuili non punitur in emptione & venditione infra medietatem iusti pretij decipiens. L. 2. C. de rescind. vendit.

Secunda concl. *Non est licitum in foro conscientiæ, secundum legem diuinam & canonicam, vti magicis artibus & incantationibus, etiam ad finem bonum.*

IN hac conclusione Theologi, Canonistæ & Iurisperiti consentiunt. Probatur conclusio, Leuit. 19. Non declinetis ad magos, nec ab Ariolis aliquid sciscitemini. Et cap. 20. Anima, quæ declinauerit ad magos & Ariolos, &

los, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam eam de medio populi, &c. in iure canonico, 26. q. 5. can. Nec mirum. Vbi post multas enumeratas superstitiones, sic dicitur: Adhæc omnia supradicta pertinent ligaturæ execrabilium remediorum, quæ ars non commendat medicorum, seu in præcantationibus, seu in characteribus suspendendis, atque ligandis, in quibus ars Dæmonum ex quadam pestifera societate hominum & malorum Angelorum exorta. Vnde hæc cuncta vitanda sunt Christiano, & omni penitus execratione repudianda atque damnanda. Et in cap. Admoneant, ead. causa q. 2. in cap. Ex tuarum, de Sortileg. Et ratio satis clara etiam est. Vti enim magica arte aut maleficorum opera, est res per se mala: cùm inuoluat pactum inuocationemque Dæmonum, qui sunt inimici Dei & humani generis: ergo nullo quocunque fine, etiam optimo, huiusmodi factum potest cohonestari. Quia finis non necessariò attrahit ad naturam sui ordinata in finem, vt rectè etiam annotarunt Anthonius à Butrio, & Ioannes de Anania in d. cap. Ex tuarum. Expressa enim est Apostoli Pauli sententia, non sunt facienda mala, vt eueniant bona. Expedit ergo magis pati in corpore & temporalibus bonis, quàm in anima: Quia minor est corporis & temporalium *Rom. 3.*

rerum iactura, quam animæ, ex d. c. Admoneant. Præſtat igitur, vt benè ait Grilland. mille pati mortes, quam opera Diaboli liberari ab infirmitate. Hanc doctrinam facultas Theologica Pariſienſis, in articulis de ſuperſtitionibus definiuit, in art. 5. Quod licitum eſt vti magicis artibus, vel alijs quibuſcunq; ſuperſtitionibus, à Deo & Eccleſia prohibitis, pro quocunque bono fine: error. Quia ſecundum Apoſtolum, non ſunt facienda mala, vt bona eueniant. Et in art. 6. Quod licitum ſit, aut etiam permittendum, maleficia maleficijs repellere: error. Et art. 7. Quod aliquis cum aliquo poſsit diſpenſare in quocunque caſu, vt talibus licitè vtatur: error. Hinc patet quã impium ſit illud dogma Paracelſi, in lib. de morbo caduco: Nihil referre, an Deus, vel Diabolus, Angeli vel immundi ſpiritus ægro opem ferant, modò morbus curetur. Sanè dolendum eſt apud multos Chriſtianos hanc etiam ſententiam innaluiſſe: quod ſi aliqua calamitate premantur, modò liberentur, non curant, an medijs licitis, vel illicitis. Quare non eſt admirandum, apud noſtrates tam magnam portam Dæmonibus apertam eſſe, vt penè Gentiles ſuperſtitionibus ſuperent.

Tertia concl. *Etiamſi maleficus paratus ſit ſemper maleficia exercere, non licet tamen eius vti opera ad tollendum maleficium,*

leficium, si probabiliter cognoscatur & præsumatur, quod alio maleficio vtetur ad soluendum adhibitum.

HAec est cõmunis Theologorum sententia, contra Angelum in verb. Superstitio. §. 13. allegantem Aureolum in 4. d. 34. q. 2. pro sua parte. Constat Concl. Maleficus grauiter peccat, quando arte magica, & diabolica maleficium à se, vel alio illatum tollit, vt ex dictis in secunda cõclusione patet. Ergo non licet eum inducere, etiamsi paratus sit, vt id faciat, quod sine peccato exequi non potest. Quia sic inducens consentit in peccatum alterius, quod sine scelere fieri non potest, iuxta Pauli sententiam: Digni sunt morte non solum, qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus, & sic in casu, petens est causa proxima & efficax peccati. Licet enim talis paratus esset, non tamen fecisset illud particulare maleficium, ad finem petitionis directum, nisi petens induxisset. Pro dictæ sententiæ persuasione facit: licitum est vnicuique vti malo alterius ad suum commodum. Sic secundum S. Augustinum licitum est mihi vti, ad commodum meum, iuramento hominis infidelis, quamuis sciam illum iuraturum per Deos falsos, quos colit. Ad idem pertinet, quod communi Doctorum consensu potest quis mutuum petere ab eo, quem scit non nisi ad vsuram daturum.

Rom. 1

In epist. 154. ad publicolã. & habetur 22. q. 1. can Mouet te.

Reſpondetur, quod non eſt ſimilitudo in exemplis. Quia in his caſibus qui petit, cupit id, quod ſine peccato fieri poteſt, etiam cum merito. Malitia enim in duobus exemplis poſitis non ſequitur ex natura rei, ſed ex ipſius operantis mala voluntate, quæ eſt extrinſeca operi. Qui enim petit iuramentum ab infideli, non cupit vt per falſos Deos iuret, (alioquin ſic petens peccaret, quia peteret id, quod eſt apertè peccatum) ſed ſolùm petit, vt iuret: Et ſi eſſet optio in offerente iuramentum, mallet eum per verum Deum iurare. Eadem ratione, qui cupit mutuum ab vſurario, non petit ad vſuram pecuniam, quia ſic peccaret: cùm id ſine peccato fieri nequeat: ſed petit ſibi dari mutuum, quod laudabile & meritorium eſt. Ad maiorem & clariorem harum obiectionum lucem vide S. Thomam 2. 2. q. 78. artic. 4. Ioannem à Turrecremata in d. cap. Mouet te: & Dominicum à Soto lib. 6. de iuſtit. & iure q. 1. artic. 5. & Alphonſum Caſtrenſem lib. 1. cap. 15. de iuſta hæreticorum punitione. Alia autem ratio eſt in caſu propoſitæ concluſionis: quia qui petit à malefico, vt arte magica maleficium ſoluat, pro ſuo commodo & vtilitate, is petit quod ex rei natura ſine peccato nequit fieri. Quare optimè declarauit facultas Pariſienſis in d. artic. 7. quod ſit error dicere: quod poſsit diſpenſari, vt quis licitè tali-

bus

bus poſsit vti. Quia communis & veriſsima Theologorũ ſententia eſt, quod diſpenſatio non cadat in ea, quæ ex natura ſua ſunt mala.

Quarta concluſio. *Si maleficium adhibitum eius eſſet generis, quod naturali aliqua virtute, aut actione, ſine vlla Dæmonis inuocatione & auxilio poſſet diſſolui, non eſſet illicitum petere diſſolutionem à malefico aut incantatore.*

VT, exempli gratia, ſi malefica poſuiſſet ſub limine alicuius ianuæ aliquod maleficium, quo remanente vaccæ morerentur, aut lac eis ſubtraheretur; non eſſet peccatum remouere tale ſignum, aut maleficium. Haud diſsimile eſt, quod refert Gregorius Turonenſis lib. 8. Hiſtoriæ Francor. cap. 33. Aiebant, inquit, Pariſianam vrbem quaſi conſecratam fuiſſe antiquitus, vt non ibi incendium præualeret, non ſerpens, non glis appareret: nuper autem cum cuniculi pontis emundarentur, vt cœnum, quo repletus fuerat, auferretur, ſerpentem gliremque æreum repererunt, quibus ablatis, & glires extra numerum ibidem, & ſerpentes apparuerunt. Dictam concluſionem tenent. Scotus in 4. d. 34. quæſt. vnica. Gabriel in 2. d. 8. q. 2. artic. 4. dub. 2. Syluester in ſumma,

verb. maleficium. Aurea armilla. & Caietan, ibidem. Alphons. Castrens. loc. cit. & alij alibi. Ratio est, quia in tali casu nihil commercij, aut fœderis habetur cum Dæmone, sed tantum fit, quod homo naturaliter facere potest, dum signum, aut instrumentum, quo maleficium destruendum est, remouetur & destruitur. Tum enim Dæmon, respectu talis maleficij, amplius non molestat: Quia ex pacto cum malefico contracto, tam diu assistit & cooperatur, quam diu signum positum remanet: &, sicut cessante causa cessat effectus: sic etiam ea durante durat effectus.

Quinta concl. *Quando maleficia illata sunt alicui, homo debet ad Deum recurrere corde contrito, peccatorum confessione, profusis lachrymis, largioribus eleemosinis, ieiunijs & orationibus, ac exorcismos aliaq; Ecclesiastica remedia adhibere.*

CAN. Si per Sortiarias 33. quæst. 1. & cap. fin. de frigid. & malefic.

QVAESTIO SEXTA.

An malefici, incantatores & magi semper valeant curare maleficia, à se, vel alijs illata?

NOTAN-

NOTANDVM, quod morbi, aut infirmitates dupliciter inferuntur à maleficis. Aut aliquando ipsi malefici per se rebus naturalibus & venenosis morbum inferũt. Aut ipsi solum adhibent signa rebus, aut verbis, quæ nullam habent efficaciam naturalem ad effectum, sed tantum adhibito signo Dæmon operatur inuisibiliter, circa corpus hominis, aut bestiæ, cuius nocumentum maleficus intendit, applicando actiua passiuis.

Deinde aduertendum, ex malleo maleficarum, Syluestro, Grillando & alijs, quod quædam maleficæ nocent, sed non curant; quædam vero è conuerso curant, sed non nocent; quædam verò vtrumq; præstant.

Prima concl. *Maleficiatum hominem quandoq; nemo curare potest, nisi eiusdem artis sit peritus.*

PROBATVR. Malefici frequenter in inferendis morbis & calamitatibus vtuntur Dæmonis ministerio, qui cum sit callidissimus & perspicacissimus physicus, nouit talia adhibere, quæ ars medicorum ignorat. Quare in cap. Nec mirum. 26. q. 5. etiam reprobantur remedia & medelæ, quas ars medicorum non commendat. Necesse ergo est, vt eadem arte mala huiusmodi tollantur, qua illata sunt. Quia nihil est tam naturale, quam

eodem genere vnumquodque dissolui, quo colligatum esse reperitur. ff. de regul. iuris. L. Nihil tam naturale. & eiusdem est soluere, cuius ligare.

Secunda concl. *Quando ægritudines aut infirmitates introducuntur à maleficis, causis merè naturalibus, veneno, aut venenosis potionibus, vt plurimùm possunt curari remedijs naturalibus, & medicorum arte.*

QVIA quæ mediantibus causis naturalibus proueniunt, mediantibus contrarijs eiusdem ordinis tolli possunt. Dixi, vt plurimùm: quum ex accidenti & circunstantijs adiunctis contingere posit, quod ars medicorum non sufficiat, vtpote si venenum fuerit fortissimum, ita vt statim totius corporis dispositionem inuaserit: aut si nimis diu expectatum sit, antequam medicorum cura adhibita: aut si subiectum veneficijs infectum, ita sit debilis complexionis, quod medicinas vsque ad debitam operationem retinere nequeat. Quia vt Poëta cecinit.

Non est in medico semper, releuetur vt æger:
Interdum docta plus valet arte malum.

Atque hoc etiam perpendendum, quod nostri malefici & sagæ frequentissimè vtuntur venenis mirificè à Dæmone præparatis, & porrectis

porrectis, quæ ſine dubio efficacioris ſunt operationis, quam ea, quæ præparantur arte & induſtria humana, & huiuſmodi ſolet non raro in congregatione finita chorea diſtribuere, vt multorum confeſsione didicimus.

Tertia concl. *Quandoque maleficus non poteſt diſſoluere maleficium ab alio malefico inductum.*

RATIO: quia maleficus in diſſolutione vtitur auxilio Dæmonis, ſi ergo Dæmon, qui cooperatur in diſſolutione, ſit inferioris ordinis, & is, cuius artificio malum infectum, potentioris virtutis, non poterit inferior diſſoluere, niſi potentior aliquo reſpectu in maiorem hominum perniciem ſuo iuri cedat. Atque ſic regulariter non poteſt inferior maleficus remedium adferre calamitatibus à ſuperiori immiſſis. Cui rei breui, in quodam loco vicino, vt à viro fide digno accepi, quædam malefica teſtimonium perhibuit. Cum enim interrogata fuiſſet, num illi, quem maleficio infecerat, remedium adferre potuiſſet: Reſpondit. Ah ego & mei ſimiles hoc non poſſumus, licet inferamus: fuerat autem talis mulier miſera, ex communi conſortio & non honoratiore loco. Idem patet experientia in rebus humanis. Quidam medici ſunt præſtantiores

in ſci-

in ſcientia & praxi, qui optimè & facili negotio curare poſſunt, quæ indocti Medici ne quidem cognoſcere valent.

Quarta concl. *Regulariter, quæ inferior maleficus intulit maleficia, ſuperior poteſt curare.*

PROBATVR. Superior maleficus operatur virtute ſuperioris Dæmonis, qui inferiorem poteſt cogere, vt ipſemet diſſoluat, vel ſuperior valet diſſoluere, cùm in ſua poteſtate ſit. Rex enim in ſuo regno, omnia, quæ excellentiæ & poteſtatis ſunt, poteſt quæ Prætor, vel officiatus ſibi ſubditus. Intelligo autem hic ſuperiorem maleficum eum, qui pactum habet cum Dæmone ſuperioris ordinis.

Quinta concl. *Quandoque infirmitates & calamitates illatæ tales ſunt, vt amplius nullo etiam maleficio diſſolui queant.*

PROBATVR. Sicut mala aliquando ita periculoſa & inueterata ſunt, vt nulla arte medicorum curari queant: Ita etiam ob diuturnitatem maleficia hominis naturam deſtruere poſſunt, vt impoſsibile ſit curare. Quia cùm maleficus curet cooperante Dæmone, qui impedimenta ſanitatis remouere debet naturalibus: ſi ob diuturnitatem omnino

nino natura destructa sit, non poterit remedium adferre. Ex quo fundamento in prima parte superioris tractatus intulimus, non posse diabolum omnem morbum, maximè senectutis, curare. Hinc sæpissimè audimus, quando incantatores & malefici interrogantur & consuluntur de morbis illatis (quod nullo modo fieri deberet) eis quandoque respondetur, quod nimis tardè veniant.

Sexta concl. *Maleficus aliquando curare potest morbos, quos ars medicorum, aut ignorat, aut curare non valet.*

QVIA Demon, qui ex pacto cum malefico concurrit, maioris est scientiæ & potentiæ naturalis, quam præstantissimus & expertissimus quicunque Medicus.

Septima concl. *Quando quis in morbis & infirmitatibus curandis vtitur modis & medicamentis, quæ medicorum ars ignorat: aut rebus, quæ secundum physicam, & naturalem philosophiam nullum habent naturalem ordinem ad effectum producendum, ratio curationis est suspecta, & sapit superstitionem & maleficium.*

QVIA naturali causæ inesse debet aliqua vis insita naturalis, in ordine ad productionem effectus: & si hæc in curationibus non inueniatur, necesse est effectus expectetur

pectetur à Dæmone ex pacto. Hinc infero, vt plurimùm remedia vetularum aut virorum, aut (quod magis detestandum) quandoque sacerdotum, esse valde suspecta, Cum enim sint indocti in medicina, & res naturales ignorent, contendunt non rarò sanare morbos grauissimos & inueteratos, de quibus medici, qui suam ætatem in studijs consumpserunt, desperant, & non rarò media adhibent huiusmodi homines superstitiosi, in quibus nulla est similitudo causæ & effectus.

QVAESTIO SEPTIMA.

Quomodo claui, scopuli, panni, setæ, ferramenta & similia dura quandoque in corporibus hominum inueniantur, & qua ratione ingerantur aut eijciantur: An huiusmodi tribuenda maleficijs, & diabolicæ arti?

CIRCA hanc quæstionem difficilem diuersi diuersa sentiunt. Paulus Grillandus lib. 2. de Sortilegijs q. 3 numero 27. duas refert opinines. Aliàs vidi, dicit, sæpenumero, quod maleficio infecti, vbi liberationis remedium vsurparunt frequenter ex ore euomerent, vel per secessum exonerarēt acus, capillos, ferramenta, clauos, plumas, sulphur, lapides, & res demum tales, quas maleficio læsum vorare potuisse, erat impossibile: non solum

ſolum integras, ſed nec fractas, nec minutè in fruſtra cõciſas. Vnde quid mirandũ videtur? Sed dic, vt quidam cenſuerunt, Sathanam ad maiorem hominũ deceptionem facere dictas apparere ſpecies extraneas in reſolutione facturæ, vt res miranda magis videatur. Quandoquidẽ inſpiciuntur & cõſiderantur ea eſſe talis naturæ, formæ & qualitatis, vt impoſsibile fuerit talia potuiſſe ingredi in corpus maleficio læſi, per aliquam partem naturaliter: ſed in rei veritate non ſunt ſpecies naturales. Et quod hoc verum ſit, hinc apparet: quia illa eijciuntur per vomitum, vel ſeceſſum, atq; ita inter materias illas liquidas apparent à principio, cum primum è corpore emittuntur: At ſi ſeruaueris illas materias biduum aut triduum, aut dies quinq; quemadmodũ ego aliàs ſtudiosè ſeruari feci, videbis omnia ea liquefacta penitus, & ipſarũ formas perijſſe totas. Quod ſi naturalia eſſent, profecto in ſua priori forma remanerent, nec corrũperentur, maximè ferrũ & lapides, propter eorũ naturalem duritiem, vt manifeſtũ eſt omnibus. Quidã alij dixerunt, dæmones, vt res miranda videatur, tunc temporis, quando maleficio affectus irritatur ad vomitũ, vel ventris opus, velocißimè & inuiſsibiliter afferre ibi ſpecies illas, ſiue materias veras & naturales aliunde acceptas, & oſtendere quaſi in hominis corpore fuerint. Sed nota, licet Dæmon potentia ſua naturali

naturali hoc quidem posset, & tam dextro modo illas inserere in vomitu & stercore maleficio agitati, vt nullus hominum aduerteret: Prior tamen opinio magis placet, apparentes tantum species, & non naturales esse: eò quod nō diu durent, sed resoluantur breui tempore in liquores. Multa pertinentia ad hanc materiam adfert Ioannes VVierus lib. 4. de præstigijs Dæmonum, à cap. 2. per aliqua capita. Libelli Germanici auctor, qui asscribitur Domino IacoboBaroni in Lichtenbergh, de præcipuis articulis maleficij, hanc rationem ingerendi huiusmodi materias ponit. Corporis pori Diaboli artificio extenduntur, & per eos inseruntur stramina, setæ, corium & acutæ similesque materiæ: deinde pori iterum occluduntur, & remanent materiæ in corpore occlusæ. Ostendit similitudine: Quemadmodum si quis manu in profundo aquæ lapidem ponat, lapide relicto manum attrahit, quomodo deuenerit lapis nescitur. Eadem ratione naturali fulminis radius poros vaginæ transit, ferrumq; liquefacit, relicta integra vagina. Simili modo contingit in hac illusione, quæ magis noxia stigmata & vulnera infert. Huius opinionis primus inuentor videtur fuisse Paracelsus in lib. de occulta philosophia, qui vult veneficas & sagas alicui per poros cutis cineres, pilos, plumas, piscium spinas & similes res noxias, sine

as, sine cutis apertione, in corpus inferre, per easque continuos cruciatus concitari, nec posse eximi huiusmodi materias maleficas per vulnus, aut incisionem. Hic auctor de curatione talium ridicula & plena supersti-tione docet, quare omittenda sunt. Quidam alij medici iudicant in rei veritate nihil esse huiusmodi effectus, sed tantum præstigias & technas Dæmonis. Cosmas Philiarchus Pisto-riensis Canonicus, & Theologus Florentinus, in lib. de officio Sacerdotis in 2. part. lib. 3. cap. 8. in primo præcepto Decalogi, putat ali-quando huiusmodi res esse tantum illusio-nes, vt videantur, quæ verè non sunt, vel quod Dæmon aëris condensatione & colora-tione faciat apparere illa: aliquando verò esse realia. Nam diabolus inuisibiliter illa stoma-cho infert, & inde visibiliter educit, non ob-stante quod sint ita magna: quia potest ad li-bitum ea diuidere, & reunire, & vbi opus fuerit, actiua naturalia ad id applicare, & hoc tanta celeritate, vt oculus diuisionem & com-positionem discernere non possit, sed iudicet ita magna emitti, & quod oculus decipiatur, & non possit ratione velocitatis motus perci-pere rem, vt est. Adducit ad hanc materiam dictus Doctor exemplum apud Surium to-mo 3. ex vita S. Petri Archiepiscopi Taran-tasij. In castro S. Symphoriani Lugdunensis Ecclesiæ, erat vir fidelis, & religiosorum of-

ficiosus, sedulusq; susceptor, & ad suũ hospitium vim faciendo; pertraxit Abbatẽ magnæ cõuersationis,& opinionis. Illi erat filia, quæ opera mulieris maleficę, per nequitiam inuidæ socrus, languore tabescebat desperatò, nec viri sui pręsentiam, nec aspectus vllatenus tolerabat: mater, vt Sathanas Sathanã eijceret famosum quendã maleficũ accersiuit, qui arborum cortices cõtriuit,& pocula verbis & herbis confecta dedit, & proprijs dentibus illius brachium momordit, quæ ab illo languore cõualuit, sed interdũ velut ex corde procedere acus sentiens, cruciabatur atrociter, donec per morsurã brachij, quã nulla cicatrix obduxerat, acus educeret vis occulta, plures in hũc modũ, quam triginta, per temporũ interualla prodierant: Pater lachrymis filiæ infirmitatẽ Abbati exposuit, & ab eo auxiliũ petijt. Ducta ad pręsentiã Abbatis, eadẽ hora sentiens acum, mulier gemebunda deplorat. Iam peruenerat ad foramẽ: solitus iam præcesserat cruor, iam cęperat apparere, & accedens vnus ex fratrib⁹ laicis eidem Abbati deseruiens cruentã extraxit. Orat Abbas, & locũ vulneris tangens, in virtute fidei pollicetur, nec ferrum vltra, nec chalybem exinde processurũ: Factum est, sed mutata materia est, malitia nec dum prorsus extincta: cæperunt lignei sudes paruuli pro ferreis acub⁹ egredi, & nõ omnes eiusdẽ magnitudinis, & crassitudinis, sexdecim intra annum, & paucos menses, ex mulieris lingua

prodierunt. Adfuit demũ S. Petrus Archiepiſc. Tarantaſij, cui diuinitus ſeruabatur tanti miraculi plenitudo. Offertur mulier miſſarum ſolemnia celebranti, ſicut prçceperat veſpera prçcedenti: Eadẽ hora ſeptimũ decimũ lignũ ex muliebri carne egreditur, quod ſub oculis omniũ ſacriſta extraxit: confitentẽ mulierem abſoluit, ſacrã ei dedit Euchariſtiã, & ab omni deinceps cuiuſcũq; materiei progreſſu iubet eſſe ſecurã: Hçc ibi. Materia huius puncti ſemper mihi viſa eſt difficilis: tum quia multi dicunt cõſtanti teſtimonio ſe huiuſmodi educta ſçpius vidiſſe, per inciſionẽ, aut etiã aliam eductionẽ: cõmunis autẽ ſenſuum experientia nõ ſemper falſa eſt, tum quia via ingerendi huiuſmodi in corpus ſine dolore, & tactu, & ſigno res mirabilis quædã apparet, & cognitũ nobis naturæ curſum effugere. Quid tamen mihi ſentiendum videatur paucis reſoluam.

Prçmitto in primis ex Theologia & philoſophia, naturaliter nõ eſſe poſsibilẽ corporũ penetrationẽ. Quare miraculũ maximũ fuit, quod Chriſtus clauſis ianuis ad diſcipulos venit, vt ex Euangel. lectione Ioan. 20. conſtat, prout docent S. Greg. in hom. 26. in Euang. S. Auguſt. tract. 121. in Ioannẽ. S. Thom. 3. part. q. 28. art. 2. & alij alibi. Quare cum Diaboli poteſtatẽ excedat miracula facere, concedendũ non eſt, quod eius operatione fiat penetratio corporum. His prçmiſsis ſit.

Prima concl. *Non est à ratione alienum, quod quandoque huiusmodi res non sint naturales, sed generentur ex mala humorum dispositione, ad modum rerum naturalium, & conseruata resoluantur in materiam liquidam, vt Grillandus cum prima opinione sentit.*

Secunda concl. *Aliquando etiam ex causis naturalibus in homine nascuntur dura, quæ torsiones, dolores, & acutas infirmitates generant.*

PATET de calculo & alijs rebus. Ad quod propositum probandum, multa ex medicis adferuntur à Ioanne VViero li. d. cap. 16. Quare non est boni Christiani, omnes acutas internas, & longas infirmitates referre ad maleficia.

Tertia concl. *Secunda opinio à Grillando recitata etiam aliquando vera esse posset.*

QVIA Diabolus tantæ est subtilitatis & potentiæ, quod posit illudere sensibus astantium, & veras res velocissimè afferre, & apponere, motis prius doloribus & torsionibus in corpore, & membro infecto, quasi lateant intus res naturales.

Quarta concl. *Quod huiusmodi dura immittantur per extensionem pororum, & pori*

& pori iterum immiſſis huiuſmodi rebus duris occludantur, imaginarium eſt, & à naturali ratione alienum.

QVIA pori ita ſunt à natura conſtituti, vt præter tenuiſsimum liquorem & ſudorem nulla ſolida ſubſtantia egredi valeat, nec patiantur ſine cutis & carnis ſciſsione tantam extenſionem, vt tam craſſæ, duræ & ſolidæ materiæ immittantur, vt omnibus ratione vtentibus ad ſenſum patet. Quantum ad illa, quæ adferuntur pro ſimilibus, diſsimilia potiùs ſunt. Aqua enim eſt liquida, & diuiditur in omnem loci differentiam, & ad immiſsionem alterius ſolidi corporis ſtatim cedit, & educto tali corpore iterum coadunatur. At alia ratio eſt corporis humani ſolidi: diuiſum ſine ſenſu & dolore non coniungitur. De ictu fulminis etiam alia ratio eſt: Quia, vt Phyſici tradunt, eius eſt naturæ, quod durum lædat nullo apparente ſigno in molli. Sic quandoque experientia cognoſcimus in hominibus fieri, vt carne integra manente exterius, oſsibus & neruis interius confractis & contritis, fulminis ictus hominem lædat. Ad hoc facit quod Iſidor. lib. 13. Ethymolog. Seneca lib. 5. & 6. naturalium quæſtionum, & Plinius lib. 2. hiſt. nat. & alij tradunt, quod fulmen talis ſit naturæ, quod loculis & burſis in nullo læſis, ſed integris manentibûs, ſuo

tactu

tactu conflat & consumit pecunias, aut gladium in vagina liquefacit, vagina intacta. Non enim fulmen eodem modo omnem materiam lædit. Quæ enim ob duritiam ei resistunt, vt lapis, ferrum, æs & similia, vehementiùs & fortiùs dissipat & conterit: teneris, mollibus & rarioribus parcit. Hinc contingit, vt dictũ est, quod quando hominẽ lædit, nihil vulneris exteriùs apparet contritis interiùs ossibus.

Quinta concl. *Existimò non esse negandum, aliquando res huiusmodi duras in partibus corporis, Dæmonis potentia & maleficorum opera includi.*

QVIA multorum hominum diligenti oculari inspectione compertum est, similes materias è corporibus excisas & emissas esse. In eis autem, quæ multis ad sensum patẽt, omnia ad deceptionem referre quando clara sunt testimonia etiam doctorum, infirmi est intellectus. Quia multa sunt, & fiunt & non est dubium ea esse, quæ tamẽ rectè non possunt cognosci, vt August. lib. 21. de Ciuit: cap. 5. docet.

Sexta concl. *A ratione alienum esse non puto, Dæmonem subtilitate suæ scientiæ, & virtute potentiæ posse immittere homini profundissimum somnum, & medijs naturalibus efficacissimæ operationis adimere*

mere sensum doloris, vt scißione carnem diuidat, & huiusmodi materias duras imponat, & iterum breuißimo tempore curet alijs naturalibus fortißimisque remedijs nobis incognitis.

Siquidem & medici vel chyrurgi naturalibus & soporiferis herbis nonnunquã immittunt soporem, ad remouendum dolorẽ, quando aliquod membrum abscindere volunt. Dæmonis autem peritia insignis est, & potentia eius maior, quam ab homine intelligatur. Nemo existimet, quod sine causa mille artifex dicatur. Nec quis admiratione capiatur, quod nullum signum talis incisionis appareat. Cum cicatrix relinquatur, aut ob imperitiam medici, aut ob medicinæ debilem & tardam operationem, quæ omnia Dæmon supplere potest. Quare videmus, quod cœteris paribus præstantior Chyrurgus perfectiùs curet, & minorem cicatricem relinquat.

Septima concl. *Puto dißimilem imponendi rationem esse eorum, quæ immittuntur in carnosam corporis substantiam, & aliorum, quæ ad intestina & stomachum transeunt.*

Ratio diuersitatis est. Quia orificiũ, arteriæ, guttur & alia organa ad naturæ conseruationẽ ordinata, ita sunt cõstituta, quod nõ dilatentur, aut cõprimantur, nisi ad naturales

ſuos effectus. Senſum autem fugit, quod tam dura, ſolida & craſſa tranſeant tam anguſta foramina, ſine dolore perceptibili. Etſi enim Dæmon ſua ſubtilitate corpus penetret, eique illabatur; non tamen poteſt mediantibus corporalibus rebus ita interiùs operari, ſicut exteriùs in carne, vbi faciliùs actiua paſſiuis coniunguntur. VVierus lib. 4. de præſtig. Dæmonum. cap. 9. vnum adfert exemplum ex Ioanne Langio, Illuſtriſsimorum Principum Palatinorum Rheni medico li. 1. Epiſt. 38. Quod contigit anno Domini à Chriſti natiuitate milleſimo, quingēteſimo, triceſimo nono, in quodam Eiſtetenſis Epiſcopatus pago Fugelſtal. In hoc pago Vlricus Neuſeſſer agricola, cum crudelibus dolorum tormentis circa alterum hypochondrium conficeretur, ſubito clauum ferreum ſub illæſa cute manu apprehendit, quem Chirurgus illuc balneator nouacula exciderat: nec tamen ceſſarunt dolores, ſed indies magis incrudeſcebant. Quapropter cum nec aliud doloris remedium fore miſer, quam mortem ſuſpicaretur, arrepto cultello, ſibi guttur abſcidit. Itaque dum tertio die ad ſepulchrum mortuus efferretur, aderant tum Eucharius Roſenbader ex VVuieſenburg, Noricorum oppido, ac Ioannes ab Ettenſtet balneator, qui aſtante magna hominum frequentia, demortui agricolæ ventriculum inciderunt, in quo

quo lignum teres & oblongum, quatuor ex chalybe cultros, partim acutos, partim instar serræ dentatos, ac duo ferramenta aspera repererunt, quorum singula spitami longitudinem excedebant; aderat & capillorum instar globi inuolucrum. Sed quid potissimũ hic admiraberis? an quomodo tot & tanta ferramenta in ventriculi cauitate contineri potuerint; an qua arte sint ingesta? certè non alia, quam Dæmonis astu & dolo. Hæc dictus auctor.

QVAESTIO OCTAVA.

Quomodo malefici aut sagæ nocte ædes maleficiandi ingredi possunt, sine strepitu & rumore, ita vt non deprehendãtur?

CONFESSIONIBVS maleficorum & sagarum didicimus, quod non rarò de nocte ædes intrant, infantes rapiũt, aut homines dormientes veneficijs inficiunt. Queritur ergo qua ratione ita cautè ædes & cubicula clausa intrare valeant? Tractat aliquid de hac quæstione Grillandus lib. 2. de Sortilegijs q. 8.

Hic in memoriam reuocandum est quod in superiori tractatu insinuatum, de custodia & ducatu angelorum. Sicut enim bonus Angel⁹ homini dux est in bonis, ita malus in malis. Dæmon enim magisterulus, qui suum clientem incitat ad nocendum homini, nocte

dum homines dormiunt præcedit ad locum destinatum, fenestras, vel ianuas clausas etiam fortissimis seris aperit, & maleficos vel sagas intromittit, instruitque quomodo dormientem maleficio inficere debeant, imò etiam aliquando dormientibus remedijs soporiferis altiorem somnum imprimit, ad lectum dormientis ducit, ac lumen producit vt videant, cautè pannos discooperit, nec nō etiam quandoq; suam operam impendit, vt potum veneficij ori, naribus, vel auribus infundant, vel corpus vnctione pestifera inungant. Re expedita Dæmon fenestras, aut ianuas iterum recludit, quando malefici egressi sunt, vt antea repererat. Nisi enim opera Diaboli vterentur, incredibile videtur, quod intrantes ædes alienas, in quibus fortasse nunquam fuerunt nocturno tempore clausis ostijs & fenestris, ita tacitè ingrederentur & egrederentur, nec aliquando depræhenderentur. Sic dicit Grillandus se audiuisse à duabus mulieribus maleficis, quas examinandas habuit.

Retulit idem Ioannes Cuno de Rouer, cuius maleficij longam seriem retulimus in prima parte superioris tractatus. Cum enim Anna mater sua & duæ aliæ sagæ cōuenissent, vt de nocte virum quendam Zelosum persecutorē maleficorū maleficio conficerent, Magisterulus præcedens fenestras & ianuas aperuit.

ruit. Ipse autem Ioannes Cuno pro comite à matre & alijs adductus fuit, vt candelam ardentem, quæ non naturalis, sed arte diabolica confecta erat, (ipso Ioanne Cunone proprijs scriptis sic distinguente) teneret. Venientibus autem eis in cameram maleficiandi in ciuitatem Treuerensem, cum maleficiandus pro more bonorum Christianorum se signo crucis & pijs exercitijs, antequam se quieti tradidisset muniuisset, nihil efficere potuerunt, sed re infecta reclausis ianuis auolare debuerunt. Vir autem bonus, cui nocere voluerunt, adhuc viuit dei gratia, & tam diu viuet, quam diu Deo placuerit. Mater dicti Ioannis Cunonis, cum & ipsa examinaretur super articulis propositis, eodem modo confessa est, sicut filius in hoc puncto. Si quis autem miretur, quomodo tam quietè hæc fieri posśint quod homines non excitentur. Respondeo quandoq; etiam homines euigilare, quando huiusmodi tentant facere, imo nonnunquã aliqui percipiunt, quando potionem infundere cõtendunt, & euigilant nó sumpta sufficienti parte ad tollendam vitam, sed tantum ad aliquorũ membrorũ debilitatẽ, vt exemplis doceri posset, si expediret. Qui autẽ talia magisteruli aut Martineti, siue mali ducis opera fieri miratur ita clanculũ, vt homines semper nõ eo excitentur: recogitet quomodo Apostolus Petrus dormiens inter *Actor. 12.*
duos

duos milites, vinctus duabus catenis, & adhibita custodia ante ostium carceris, ipsa nocte, cùm eum iam producturus esset Herodes, à bono Angelo nemine resciscente eductus sit. Et ecce, ait scriptura, Angelus Domini astitit, & lumen refulsit in habitaculo: percussoque latere Petri, excitauit eum, dicens: Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus eius, Dixit autem Angelus ad Petrum: Præcingere, & calcia te caligas tuas. Et fecit sic. Et dicit illi. Circunda tibi vestimentum tuum, & sequere me. Et exiens sequebatur eum, & nesciebat, quia verum est, quod fiebat per Angelum: existimabat autem se visum videre. Transeuntes autem primam & secundam custodiam, venerunt ad portam ferream, quæ ducit ad ciuitatem, quæ vltro aperta est eis. Et exeuntes processerunt vicum vnum, & continuò discesit Angelus ab eo. Et Petrus reuersus ad se dixit: Nunc scio verè, quia misit Dominus Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis. Hic considerandum, quam secretò Angelus bonus Apostolum eduxerit, & aduertendum, secundum naturalem potentiam non esse etiam difficile facere Martineto, quæ ei asscripsimus, in nocturno ducatu sui clientis.

LEX. V.

Nemo Aruspicem consulat, aut mathemati-

thematicum: Nemo Ariolum: Augurum & vatū praua confeßio conticescat, Chaldæi & magi, & cæteri, quos maleficos ob facinorum magnitudinem vulgus appellat, nec ad hanc partem aliquid moliantur. Sileat omnibus perpetuò diuinandi curiositas: Etenim supplicio capitis ferietur gladio vltore prostratus, quicunq; nostris iußis obsequium denegauerit. Lex est Constantini ad populum.

HAEC L. partim spectat ad magiam diuinatricem, partim ad effectricem. Litera ferè patet ex superioribus, vbi de varijs diuinationis speciebus dictum est. D. Hierony. lib. I. cōmentariorum in Danielem cap. 2 in illa verba: Præcepit Rex, vt conuocarentur harioli, & magi, & malefici & Chaldęi: distinctionem ponit inter hæc nomina. Secundum eum harioli sunt, quos alij ἐπαοιδοὺς, id est, incantatores interpretati sunt, & secundum eundem doctorē rem verbis peragunt. Magi, qui de singulis philosophantur. Malefici, qui sanguine vtuntur & victimis, & sæpe contingunt corpora mortuorū. Porro in Chaldæis genetliaci significantur, quos vulgus mathematicos vocat. Sed latiùs quędā nomina ex dictis in hac lege accipiuntur. Etsi enim sacris literis Chaldæi intelligantur, qui per consideratio-

derationem astrorum & astronomiam diuinabant, eò quod astronomia in Chaldæa viguerit, vt apparet ex illo Esaiæ, Vbi scriptum de Babylone ciuitate Chaldææ: Stent & saluent te augures tui, qui contemplabantur, & supputabant menses, vt ex eis annunciarent futura tibi: tamen in hac lege videntur idem esse, quod magi. Magos enim Chaldęos Asſirij, à Chaldęa Asiæ regione nominabant. Et cum magi apud Persas potiſsimum Deorum cultui vacare solerent, in tantum, postea aucta est eorum vanitas, vt non solum obseruatione syderum futura prædicere, sed artibus quibusdam & maleficijs & scire se omnia, & facere posse profiterentur: quæ duo comprehendunt tam magiam diuinatricem, quam operatricem. Per magos in hac L. diabolicis artibus mirabilium rerum effectores intelligo, quos vulgus omni tempore maleficos appellauit, vt patet ex Rub. hac L. & L. Etſi excepta. infra & in can. Nec mirum. §. Magi sunt, qui vulgo malefici ob facinorum magnitudinem nuncupantur. Hi permiſſu Dei elementa concutiunt, turbant mentes, ac sine vllo veneni hauſtu, violentia tantũ carminis interimunt. Hos effectus etiam hæ ll. magis & maleficis tribuunt. Atque sic magos malas artes exercentes maleficos à vulgo semper appellatos, testes sunt antiquiſsimi Patres Caſsianus in collat. 8.

Esaia 47.

cap.

cap. 19. Auguſtinus de ciuit. Dei lib. 21. cap. 6. Lactantius lib. 2. de origine erroris cap. 17. Iſidorus lib. 8. Ethymolog. cap. 9. & S. Thomas lib. 3. contra gentiles cap. 106.

Nota hic in illis verbis (quos maleficos, ob facinorum magnitudinem, vulgus appellat) maleficium, vt etiam nos experentia diſcimus, vix vnquam, vt in præſenti negotio de eo loquimur, continere vnum ſimplex crimen, ſed ſemper multa includere: & proinde iudicium ſumendum ex multis comitantibus. Noſtri autem malefici hæc ſcelera committunt: abnegationem Dei, quæ eſt porta ad omnia ſcelera, fidei in baptiſmo ſuſceptæ ac cõmunioni Sanctorum abrenunciant: cum Dæmone pactum in deſtructionem cœleſtis regni ineunt; cum Sathana rem Veneream exercent, nocte eodem cooperatore ad congregationem proficiſcuntur, ibidem idololatriam exercent, exhibendo honorem & cultum Dæmonibus; conſpirant cum eiſdem in perniciem humani generis, quomodo fructibus, & ſeminibus, nec non hominibus nocere poſsint, & talia exequuntur Dæmoniaco auxilio accito, homicidia committunt, infantum corpora non rarò exhumant, quæ vel in cineres, aut liquores igne reſoluunt, nonnunquam etiam corda infantum commedunt, Sacratiſsimo Euchariſtiæ Sacramento turpiſsimè ſæpius

abutũ-

abutuntur, iumenta & pecora morbis vſque ad mortem inficiunt, perſonas matrimonio iunctas impediunt, ne matrimonij actus debito modo exercere poſsint: odia inter coniuges aliquando generant, parricidia frequenter committunt, blaſphemias frequentant, & alia plura facinora nefanda, quæ nominari nec poſſunt, nec decet, perpetrare nō verentur, vt plurimis fideliſsimis confeſsionibus teſtimonijsq; didicimus. Quare rectè malefici dicuntur, non ſolum ob facinorum magnitudinem, ſed etiam multitudinē. Neque tamen omnes malefici & ſagæ omnia hæc coniunctim ſemper cōmittunt, ſed alij alijs ſunt peiores. Hæc tamen ferè omnibus ſunt cōmunia: Abnegatio Dei, abrenunciatio fidei in Baptiſmo ſuſceptæ, pactum cum Dæmone, Apoſtaſia, idololatria in congregatione, abuſus ſceleratiſsimus, Dęmonis in forma incubi aut ſuccubi conſpiratio ad perpetrandum aliquod malum contra Reipub. ac patriæ ſalutem, homicidium, aut aliquorū animalium perditio, ſacrilegium in abuſu Euchariſtiæ, & blaſphemia.

Poſtremò circa illa verba. (Etenim ſupplicio capitis ferietur, gladio vltore poſtratus) aduertendum, quod quamuis ſecundum Iuriſperitos generaliter loquendo, per pœnam capitalem non intelligatur pœna mortis, ſed etiam exilij; Cyn. L. 1. C. de falſis. Marſil. in practi-

practica crim. §. Oportunè. num. 40. Boer. in decis. 254. Iul. Clar. lib. 5. §. fin. q. 67. & alij: tamen hic intelligitur pœna mortis, vt intelligitur ex verbis adiunctis, supplicio capitis ferietur, gladio vltore prostratus.

QVAESTIO PRIMA,

An malefici sic dicti a vulgo, ob facinorum magnitudinē, morte sint afficiendi?

QVAESTIO hæc hoc tempore solemnis est, cùm ob frequentiam maleficiorum dubium quandoq; in casibus occurentibus incidat, maximè cum nō omnes malefici sint pares in malitia. Ante resolutionem quædam sunt prænotanda.

Primum notabile. Secundum legem diuinam & humanam, pœna est commensuranda delicto & culpæ. Deuter. 25. Iuxta mensuram delicti, erit plagarum modus. can. Non afferamus. 24. q. 1. cap. Sicut dignum, de homicid. & cap. Fœlicis, de pœnis in 6. & L. Respiciendum. ff. de pœnis. & L. 1. §. Sed & qui. ff. de abigeis.

Secundum. Delictum tanto grauius est, quanto dignior persona, in quam peccatur. S. Thom. 1. 2. q. 73. art. 9. S. Antonin. 1. par. tit. 9. §. 1. cap. 1. & alij alibi. cap. 1. de calumniat. cap. Cum illorum. de sentent. excommunic. Instit. de iniurijs. §. Atrox. Ex quo funda-

mento, cæteris paribus, grauiora sunt peccata, quæ in Deum cómittuntur illis, quę in homines. cap. Vergentis, de hæret. & in Auth. Gazaros. in C. eodem tit. Hinc deducitur, quod abnegatio Dei, idololatria, præuaricatio, Apostasia, hęresis, sortilegium, diuinatio, incantatio & similia sunt grauissima peccata, & referuntur ad crimen lęsę maiestatis diuinæ.

Tertium. Est differentia inter hæresin propriè dictam, & crimen maleficorum: quia hęresis simplex peccatum est, nec tam multa alia inuoluit: at maleficium colluuies peccatorum comitatur, vt ex dictis clarum est. Sic communiter malefici incidunt in pœnam multorum criminum. Participant vt plurimum cum hęreticis in aliquo: longè tamen eos malitia superant in alijs. Ex hac causa non est eadem causa cognitionis & pœnę. Si nihil aliud maleficiũ haberet, quam hęresis crimen, nullo modo cognitio eius ad iudicem secularem spectaret: cum autem diuersa habeat adiuncta, misti est fori, & est locus præuentioni, nisi consuetudo alibi aliud obtineat.

Prima concl. *Malefici sic dicti a vulgo, ob facinorum magnitudinem, secundum legem diuinam & humanã, morte sunt mulctandi.*

PROBA-

Probatvr primò ex lege diuina, Exod. 22. Maleficos non patieris viuere. Glossa ibidem, (maleficos) qui præstygijs magicæ artis & diabolicis figmentis agunt. Glossa alia interlinearis. Maleficos, id est, Cooperatores & adiutores Diaboli. Raban. ibidem Maleficos appellat illos, qui præstygijs magicæ artis, ac diabolicis figmentis causas agunt, & ab vno Deo, qui est auctor omnium bonorũ auertere satagunt, quos vltrà valere ad hominum perniciem, lex non patitur, sed magis extinguere iubet. Nicolaus Lyranus, Maleficos non patieris viuere: in Hæbręo dicitur: Sortilegam non patieris viuere, & licet exprimat mulierem tantum, tamen intelligitur de homine sortilego, sicut exprimit translatio nostra: sed scriptura exprimit id, quod communius est, scilicet quod mulieres sint sortilegæ. Ponitur autem hæc lex inter eas, quæ reprimunt concupiscentiam carnis: Quia sortilegia frequenter fiunt in his, quæ spectant ad actum carnis. Dionysius Carthusianus accedit ad has expositiones. Sed Hugo Cardinalis in illum locum aptè ad materiam hanc loquitur: Maleficos vocat nõ quoslibet intẽtos criminibꝰ, sed pręstigiatores, hariolos, magos, inspectores peluis, vel gladij, inuersores psalterij, carminatores, qui scilicet carminibꝰ diabolicis vtũtur. Omnia enim ista fiunt contradicente Domino, & sacra Romana Ec-

clesia,& sacris canonibus. Hos sequuntur Nicolaus Iaquerius cap.22.in flagello fascinariorum, Ioannes Trittemius in tract. de reprobis. Barthol. Spineus de strigib. ca.3. Malleus maleficarum, Bernard. Basinus de artibus magicis, 10. concl. Martinus Arles in tractat. de superstitionibus, nu. 102. Latè & doctè Thomas Erast. in dialogo de Lamijs. Amplectuntur eandem expositionem Iurisperiti. Troilus Maluetius in tract. de sortibus, numer.17. Martin. Nauar. in manuali confessariorũ. cap. 11. num. 28. Damhauder. in practica crimin. cap. 61. num. 137. Iacob. Menoch. de arbitr. Iud. qq. casu 388. numer. 16. copiosè. Ioannes Bodinus in confutatione opinionis Ioannis VVieri, & alij alibi.

Contra cõmunem Patrum & Doctorum sententiam obijcit Ioan. VVierus, nec vult ita intelligi textum in exod.22. sed veneficos: quia textus græcus habet φαρμακούς, quod signat veneficos, qui veneno naturali occidunt, & non arte magica vtuntur. Sed valde malè VVierus aduertit, cum non solùm apud græcos, sed etiam apud latinos, vt suprà etiam significatum est, nomen veneni & veneficij etiam magicis artibus conueniant. Sic sancti Patres nomen (veneficos) maleficis attribuunt. S. Hieronymus, qui teste Augustino 18. de Ciuitate cap. 43. & ipsa experientia, trium linguarum peritissimus fuit, vbiq;
nomen

nomen græcum φαρμακὸς, vertit maleficus, vel maleficos, ſecundum inflexionem nominis, vt patet ex locis paulo pòſt citandis, Sic etiam ad magos & maleficos transfert Philo Iudæus, in lib. de ſpecialibus legibus, cuius verba ad longum adduximus in explicatione primæ L. huius tit. S. Auguſtinus de Ciuit. lib. 21. cap. 6. Si magorum opera, quos noſtra ſcriptura veneficos & incantatores vocat, in tantum Dæmones extollere potuerunt, &c. Quæro hic vbi noſtra ſcriptura magos vocat veneficos & incantatores, niſi in d. loco Exodi, & ſimilibus: ſecundum interpretationem 70. interpretum? Eodem modo Iſychius in Leuit. cap. 19. in illa verba, Non declinetis ad magos, nec ab Ariolis aliquid ſciſcitemini, vt polluamini per eos. Septuaginta autem ædunt, ait: Non ſequimini ventriloquos, & veneficis non adiungamini, &c. Et paulò poſt, vt eius mens intelligatur, quid per veneficos intelligat, ſubdit: peſsimum eſt etiam, & veneficis adhærere: quia Dæmonum inimicorum nobis, & peſtilentium nomina dicunt. Qui etſi ad breue tempus, vt in errorem mittant, videntur operari aliquid, quod ad corporalem ſanitatem vile & paruum, quale etiam imperiti medici operari poſſunt: veruntamen nec hoc vt boni, neque vt benè volentes hominibus, operantur, ſed in ſer-

uitutem illos redigere, & a Deo separare cupientes. Ad eundem sensum interpretatur in cap. 20. Leuit. lib. 6. His addo, si quod obscurum esset exponendum in sacris literis, quod tamen minimè in hoc loco est, id foret exponendum secundum similia loca scripturæ. Sed in similibus locis accipitur in sensu à Patribus declarato: Ergo. Probatur assumptum, Exod. 7. vtitur scriptura eodem verbo, quo cap. 22. Sed ibi accipitur pro magis cooperatoribus Dæmonis, vt clarè patet ex textu, qui sic habet. Vocauit autem Pharao sapientes & maleficos, & fecerunt etiam ipsi per incantationes Aegyptiacas & arcana quædam similiter. In quo loco quis non videt per maleficos, quos text. græcus φαρμακοὺς appellat, id est, veneficos, non intelligi eos qui naturali veneno, & modo inficiunt, sed solùm per incantationes & arte diabolica, ad mentem sanctorum Patrum? Et iterum circa finem capitis. Feceruntque similiter malefici Aegyptiorum incantationibus suis, & cap. 8. Fecerunt autem malefici per incantationes similiter, eduxeruntq; ranas, super terram Aegypti. Et iterum in eodem cap. Feceruntq; similiter malefici incantationibus suis, vt educerent ciniphes, & non potuerunt: & dixerunt malefici ad Pharaonem. Digitus Dei est hic. In quibus locis omnibus patet, quod nomen græcum, sicut etiam

etiam latinum, non Physicè accipitur, sed pro veneficis, qui arte Dæmonis & magica ranas educebant. Idem patet ex alijs locis. 2. Paralip. cap. 23. Ezechias transire fecit filios suos per ignem, &c. Obseruabat somnia, sectabatur auguria, maleficis artibus inseruiebat, habebat secum magos & incantatores. Hiere. 27. Vos ergo nolite audire prophetas vestros, & diuinos, & somniatores, & augures, & maleficos. Daniel. 2. Præcepit rex vt conuocarentur arioli, & magi, & malefici, & Chaldæi, vt indicarent regi somnia. Esaiæ 47. Venient tibi duo hæc subitò in die vna, sterilitas & viduitas. Vniuersa venerunt super te, propter multitudinem maleficiorum tuorum, & propter duritiam incantatorum tuorum vehementem. In his locis scripturæ alijsque, quæ adferri possent, vt clarum est ex antecedentibus & comitantibus, circunstantijsque adiunctis, per nomen φαρμακὸς, non intelligitur is, qui veneno Physicè vtitur, sed arte diabolica, cùm tamen idem nomen vbique ponatur, mutatis tantum mutandis, secundum declinationem. Quare vim infert literæ, qui contra totius Ecclesiæ & Patrum consensum vnanimem, dictum locum, Exod. 22. aliter explicat. Accedit quod hebræi sermonis periti exponunt: Sortilegam, vel præstygiatricem non sines viuere. Eadem

Cōclusio probatur alijs scripturæ locis, Deuter. 18. Nec inueniatur in te, qui lustret filium suum, aut filiam ducens per ignem: aut qui ariolos sciscitetur, &c. nec sit malefic⁹ nec incantator, &c. Omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo, & Deuter. 13. Dominus præcipit iudici, vt falsum prophætam & somniatorem, seducentem populum post Deos alienos, sine mora interficiat, & filios Belial cum asseclis igni & gladio persequatur. Hieremiæ 50. Gladius ad Chaldæos, ait dominus, Gladius ad diuinos. 4. Reg. 1. cap. Ochozias, quia consuluit Beelzebub Deum Accaron, super infirmitate sua, mortuus est, iuxta sermonem Domini. 1. Paralip. cap. 10. Saul mortuus est, quia Phytonissam consulerat, nec sperauerat in Domino. 1. Reg. c. 28. Saul adhuc memor præcepti Domini, abstulit magos, & hariolos de terra, & interfecit eos, & ibidem Phytonissa mutato habitu: Tu scis quanta fecerit Saul, & quomodo eraserit magos & ariolos de terra. Quare ergo insidiaris animæ meæ vt occidar?

Secunda pars Conclusionis, quantum ad L. humanam & ciuilem, constat ex hac L. & ex L. Nemo & L. Nullus. L. Multi. & L. Etsi excepta. eod. tit. & DD. iuris ciuilis in has leges. Azo. in summa eod. tit. Bonifac. de Vitalinis in tract. de maleficijs, in tit. de sortilegis & mat-

& mathemat. Panormit. in cap. 1. de Sortileg. Hostiens. in summa eod. tit. §. Quæ sit pœna. Ioan. ab Anania ibid. Paul. Grilland. lib. 2. de sortileg. q. 11. num. 11. Damhauder. loco citato, Menoch. de arbitr. Iudic. qq. cas. 388. num. 5. &c. Approbat has leges, quantum ad pœnas, S. Augustin. lib. 8. de Ciuit. cap. 19. Vnde argumentatur aliquam vim inesse arti magicæ. Cur enim, inquit, tam grauiter ista plectuntur seueritate legum, si opera sunt numinum colendorum? An forte istas leges Christiani instituerunt, quibus artes magicæ puniuntur? secundum quem alium sensum, nisi quod hæc maleficia generi humano perniciosa esse non dubium est?

Dubium hic incidere potest, *An malefici & sagæ, de quibus nunc loquimur, sint morte afficiendi, etiamsi hominem, equum, vaccam non interfecerint, sed tantum in congregatione, aut cursu fuerint?* pro resolutione sit,

Secunda concl. *Malefici & sagæ, de quibus nunc agimus, etiamsi damna nemini in exterioribus intulerint, si in conuentu fuerunt, nocturnas congregationes frequentauerunt, & alia exercuerunt, quæ communiter ibi fieri solent, secundum legem diuinam & humanam iustè morte afficiuntur.*

Prima pars probatur. PROBATVR Concl. primò, quantum ad legem diuinam, Exod. 22. Maleficos non patieris viuere. Malefici auté, vt ex dictis constat, appellantur, qui præstigijs magicæ artis & diabolicis figmentis causas agunt, Deo abrenunciant, & ad diaboli castra declinant. Sed qui ad nocturnos cóuentus veniût omnes tales sunt. Quia nullus ad talẽ locũ venit, qui in primis Deo nõ abrenunciauerit, & cum Dæmone pactũ inierit, vt omnium, qui tam infaustã artem exercent, cõfessionib⁹ discimus.

Secundò: Idololatræ, secundũ legem diuinam, morté merentur. Exod. 30. &. 32. Deut. 13. & 27. & alibi. Quæ auté natio vnquam tam grauem idololatriam cõmisit, ac nostri malefici cõmittunt, qui Deo vero relicto Dæmoni obedientiam, honoré, ac cultum impendunt. Iudæi ac gentiles si quã idololatriam exercebant, id faciebant, quia idolis ligneis, aut lapideis diuinitatem aliquã inesse credebant. At nostri malefici & sagę scienter ac prudenter ei honoré, obedientiam & cultũ Deo debitũ impendunt, quę Dæmonem cognoscunt. Quid enim aliud in suis nocturnis cóuentib⁹ faciunt, quã Dæmoni famulatũ prestãt, & honoré impendũt? Qui eos idololatriã cõmittere dubitant, recogitent an nõ popul⁹ hæbreorũ Idololatriam cõmiserit, quãdo co-

Exod. 32. ram vitulo lusit, choros duxit, edit & bibit? quid aliud malefici in nocturnis cõuenticulis

coram

coram dęmone faciunt: ipſum certis diabolicis ritibꝰ honorāt, ludunt, choreas ducunt, edunt & bibunt. Etſi Moyſes hoc factū populi capitale nō duxit, quomodo ergo viginti tria milia hominū occidit, vt ſcriptura teſtatur?

Tertiò: ſecundū legem diuinā, qui conſulit diuinos, magos & incantatores, mortē meretur. Leui. 20. Anima, quæ declinauerit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cū eis, ponā faciē meam cōtra eam, & interficiā illam de medio populi mei: ergo multò magis ipſe magus, aut maleficus mortē meretur, quia ipſe vtitur diaboli opera. Sed nō apparent in conuentibꝰ noſtri malefici, niſi iam declinauerint ad dęmones & fornicati fuerint cū eis: ergo ſęcundū legē diuinā, hoc titulo mortē merētur.

Quartò: Secundum legem Dei mortem meretur, qui cum iumento coierit, ex Exod. 22, quæ lex ſtatim ſubiungitur legi de pœna maleficorum. Sed grauius eſt cum Dæmone rem veneream exercere.

Quintò: lege diuina blaſphemus lapidibus obruitur, & morte plectitur Leuit. 24. Educ blaſphemū extra caſtra, & ponant omnes, qui audierunt, manus ſuas ſuper caput eius, & lapidet eum populus vniuerſus. Et ad filios Iſrael loqueris. Homo qui maledixerit Deo ſuo, portabit peccatū ſuum, & qui blaſphemauerit nomen Domini, morte moriatur, lapidibus obruet eum omnis multitudo

populi.

populi. Quanta autem ſit blaſphemia maleficorum in Deum, Beatiſsimamq; virginem, &c. Nemo eſt qui ignoret, niſi tam fœlix ſit, quod de hoc infœliciſsimo hominum genere, nihil vnquam audiuerit.

Probatio cōcluſionis quantū ad leges ciuiles.

Probatur nunc, quantum ad ſecundám partem, quod ſecundum legem ciuilem & rectam rationē etiam concluſio locū habeat.

Primò: Malefici noſtri ſunt apoſtatę. Apoſtatæ autē puniuntur vltimo ſupplicio, ſicut etiam hæretici. Hoſtienſis & Panormitanus in cap. 1. de Apoſtat. Damhauder. loco citat. num. 43. Quod autem apoſtatę ſint patet. Diſcedunt enim à vero Deo, & Diabolum ſequuntur.

Secundò: Qui paganorum ritus & ſacrificia exercent, vltimo ſupplicio afficiuntur. C. de paganis & eorum ſacrificijs. L. 1. & 2. & ibidem L. Nemo venerantis. Quid ergo merebuntur, qui non ſolùm paganorum, ſed diabolorum ritui & ſacrificijs inſiſtunt?

Tertiò: Vita noſtra eſt militia ſuper terram. Huius autem militiæ duo ſunt duces. Chriſtus Electorū, & Sathan peruerſorum: & inter hos duces eorumq; milites bellum eſt perpetuum, & odium vehementiſsimū. Duci autem ſupremo, Domino Deo & Chriſto, nomina noſtra dedimus, fidem addiximus, & obedientiam promiſimus ante baptiſmi ſuſceptionem, quando quiſq; noſtrum interro-

gatus:

gatus: Abrenuncias Sathanę? & responsum. Abrenuncio. Et iterum. Et omnibus pompis eius? Abrenuncio. Et iterum: Et omnibus operibus eius? Abrenuncio. Et tum subsequitur. Credis in Deum patrem omnipotentem, Creatorē cœli & terræ, &c. Et responsum, credo. Huius abrenunciationis, tanquam rei antiquissimæ, meminerē sancti Patres, Dionys. Areopagita c.2. Ecclesiast. Hierarchię, Basil. in lib. de Spiritu sancto cap.27. Ambros. in li. de ijs, qui mysterijs initiantur, c.2. Orig. hom.12. in numeros. Cyrill. Hierosolym. Catechesi 1. mystagogica. Tertullian. in li. de corona militis. Raban. li.1. de institu. clericorum, & alij alibi. Ex qua renunciatione constat nos abrenunciasse Sathanæ, & eius operibus, & addixisse supremo Regi & duci fidem obedientiamq́; cuius militię iura, fœdera ac signa suscepimus indicto continuo & perpetuo bello, regno Sathanæ. Nunc ad propositum. Qui in bello ad hostes aut fugit, aut vult trāsfugere, vltimo supplicio afficitur, secundū leges. L. Desertorē. §. Is qui ad hostes. ff. de re militari. L. Si quis aliquid ex metallo. §. Transfugæ. ff. de pœnis. Transfugæ ad hostes, aut secretorū nostrorum renunciatores, aut viui exurantur, aut furca suspendantur. Qua pœna ergo dignus erit, qui a Duce Christo, cui fidem dedit, & obedientiam promisit, fit transfuga ad crudelissimum omnium hostem Dęmonem?

His

His accedit, quod secundum rigorem iuris militaris, miles si arma amisit, vel alienauit, capitis damnari potest. in d. L. Desertorem. §. Miles. Miles ergo Christi, qui abijcit, contẽnit, & conculcat armaturam Christi, & scutum fidei, in quo posset, si vellet, secundum apostolicam doctrinã, extinguere tela nequissimi aduersarij, quam merebitur pœnam?

Quartò: Secundum legem non solum diuinam, sed etiam ciuilem, blasphemus mortem meretur, vt est textus clarus in Authent. vt non luxurientur contra naturã, quam authent. Ioan. ab Anania cap. 2. de maledic. vehementer laudat, & magnificit; & ita affirmãt & concludũt Doct. vt attestantur Damhaud. in pract. crim. c. 61. nu. 26. & Iul. Clar. li. 5. sent. §. Blasphemia nu. 3. Quę tamẽ pœna hodiernis temporibus non seruatur, ob defectum religionis & iustitiæ, vt dicit Lucas de penna, in L. omnes. C. de delator. lib. 10. Seruanda autem esset huiusmodi pœna, si esset magna & enormis blasphemia, quæ ex deliberato, & doloso proposito procederet, vt Zasius lib. 1. consil. 19. annotat, & sic Boerius in decis. 301. aliquando practicatum in nobilibus & doctis curijs tradit. Cogitet ergo Christianus qua pœna digni sint malefici, qui non solùm verbis, sed etiam facto maximas blasphemias in Deum. B. Virginem & Sanctos iaciunt vt placeant Dæmoniorum principi, cui magis proba-

probatur, qui maiora scelera perpetrat. Committitur etiam blasphemia facto, vt docet Lodouic. de monte alto, in tract. de Reprobatione Sententiæ Pilati, num. 6. pro qua doctrina faciunt quæ dicunt Francisc. Squillacensis, de fide Catholica cap. 15. & 16. & Ioan. Immolens. in Clem. 1. de vsur.

Quintò: Peccatum contra naturam, siue Sodomia, secundum ius ciuile etiam morte punitur, tam in agente, quam patiente. L. Cum vir nubit in fœminam. C. ad L. Iuliam de adult. & in d. Authentica, vt non luxurientur contra naturam. 15. q. 1. can. Mulier. & 23. quæst. 5. can. Reos. §. Qui coierit. Et quamuis text. in d. L. Cum vir nubit, innuat pœnam gladij: consuetudine tamen receptũ est, vt peccantes contra naturam, igne concrementur, vt docent Angelus in d. L. Damhaud. in pract. crimin. cap. 96. num. 12. Iulius Clarus lib 5. in §. Sodomia, & alij alibi. Quam consuetudinem sequitur Constitutio criminalis Imperatoris Caroli V. in artic. 116. Quis igitur dubitat pœna mortis afficiendũ eum, qui hoc enormissimum peccatum non dubitat exercere cũ spirituali creatura, quod omnia peccata carnis malitia & enormitate superat? Et confirmo. Si Iudeus Christianam carnaliter cognoscat, maximè accedẽte aliqua circũstantia augente malitiã, morte plectitur, secundũ aliquorũ Doctorũ sententiam, quam etiam

etiam amplectuntur constitutiones nouæ Mediolanensium, sub Rubrica de pœnis, cap. Iudæus, referente Menochio lib. 2. de arbitr. Iudic. quæst. casu. 290. idq; ob disparitatem cultus & infidelitatem. Quanto maiorem meretur pœnam, qui cum Dæmone coit, vbi non solum naturarum diuersitas, sed etiam in nullo cõmunicatio? De pœna Iudæi coeuntis cum Christiana, tractant ad longum Paulus Grilland. de pœnis omnifariam coitus. q. 12. Boerius in decis. 316. Menoch. doctè loco citato. Anthon. Gabrielius Romanus lib. 7. communium conclusionum, concl. 21. Marsilius in consil. 101. incipiente. Illumina quæso. Alexand. in consilio. 99. volum. 6. incip. Visa inquisitione formata contra Abraam. Oldrad. de ponte in consil. 333. incip. Qualiter puniatur Iudæus, cognoscens. Philipp. Corneus lib. 1. consil. 114. incip. Licet primo aspectu. Canonistæ in cap. In nonnullis, cum Gloss. de Iudæis.

Sextò: Secundum leges humanas, qui crimen læsæ maiestatis humanæ committit, extremo supplicio afficitur. L. Quisquis. C. ad legem Iuliam Maiest. & hæc communissima est sententia. Ergo multo magis, qui reus est læsæ maiestatis diuinæ. Quia grauius est diuinam, quam humanam lædere maiestatem, cap. Vergentis. de hæret. & in Authent. Gazaros. C. eod. tit. Sed nostri malefici sunt rei

læsæ

læsæ maiestatis diuinæ. L. Etsi excepta. infra. eod. tit. id quod ratio euidens demonstrat: declinant enim à partibus proprij sui domini & Regis, ad hostem regni & cum eo pactum ineunt, contra proprium & summum suum principem, quod est de natura criminis læsæ maiestatis. Sed non sunt rei læsæ maiestatis, quatenus damna in exterioribus inferunt, quia sic in longè minora crimina incidunt, ergo quatenus pacta ineunt cum Dæmonibus, aduersus Deum & regnum eius. Nisi quis ita impudens sit, qui iudicet maius esse peccatũ, hominem occidere, aut duos equos interficere, quam Deum abnegare, communioni Sanctorum abrenunciare, & pacta cum Dæmonibus inire. Sed omnes qui in congregatione apparent, & cum reliquis cõuenticula frequentarit, iam sunt rei læsæ maiestatis diuinæ: Aliàs non interessent tam fœdæ societati.

Septimò. Secundum ll. hasce ciuiles, diuinatores, aruspices, & similes morte mulctantur, vt patet in L. Nullus. L. Nemo. L. Multi. L. Etsi excepta. sed hi nulla damna inferunt in exteriorib⁹. Ergo maiori supplicio afficiendi malefici per excellentiam, qui Deũ suum derelinquunt & castra diaboli sequuntur: quæ leges, diuinæ legi concordant, vt ex superioribus constat. Huc facit illud edictum Athalarici Regis Gothorum, cuius me-

meminerunt Casſiodor.lib.9. Olaus magnus lib. 3. cap. 19. de Gentium ſeptentrionalium varijs conditionib. & Petrus Gregor. lib. 34. Syntag. iuris vniuerſi c. 14. Maleficos, inquit, vel eos, qui ab eorum nefarijs actibus aliquid crediderint expetendum, legum ſeueritas inſequatur: quia impiũ eſt, vos illis eſſe remiſſos, quos cœleſtis pietas non patitur impunitos. Qualis enim fatuitas eſt creatorẽ vitę relinquere, & ſequi potiùs mortis auctorem.

Octauò: Probat dictam concluſionẽ Lex fin. in C. Theodoſiano de malefic. & mathe. Ne quis deinceps nocturnis temporibus, aut nefarias preces, aut magicos apparatus, aut ſacrificia funeſta celebrare conetur. Detectum enim & conuictum competenti animaduerſione mactari perenni auctoritate cenſemus. Quid aliud noſtri malefici agunt, quã quod nocturnis temporib⁹ ad opera diabolica proficiſcuntur, ad celebrandum magicos apparatus, ad ſacrificandum Dæmonibus, ad cultum eorum perficiendum?

Poſtremò: Efficaciter hanc cõcluſionẽ probat conſtitutio quędam Electoris Saxoniæ, in 2. parte 4. quam allegat Ioan. Georgius Godelmannus lib. 3. de magis & veneficis, cap. 11. num. 19. Conſtitutionis autem verba è germanico idiomate in linguam latinam ad verbum tranſlata ſic habent. Si quis oblitus Chriſtianæ fidei, cum Dæmone fœdus inierit, operatur,

ratur, aut rem habuerit: talis persona etiamsi veneficio siue maleficio nemini nocumentũ intulerit, igne è vita ad mortẽ tolletur, & punietur. Qui vero absq; dæmonis huiusmodi pacto aut fœdere, alicui veneficio siue maleficio damnũ intulerit, siue id paruũ siue magnũ fuerit, magus aut maleficus siue vir aut mulier fuerit, pœnã gladij sustinebit. Hæc certè constitutio iuri diuino & ciuili congrua est, quantũ ad primũ eius membrũ, quod ad propositũ dictæ conclusionis allegamus. Pacta cũ dæmone habere, & rem, cum spectent ad atrocissima crimina, vt suprà ostensum est, maximam merentur pœnam. *Prædictæ conclusioni videtur obstare constitutio criminalis Caroli V. in articulo 109.* Si quis maleficio siue veneficio hominibus damnũ aut nocumentum intulerit, morte ignis plectatur. Si vero nulli damnum intulerit, pœnas patiatur pro delicti qualitatẽ & quantitate, super qua re Iudex consiliũ requiret, prout infrà scriptũ est: Ex hac cõstitutione sequi videtũr, quod si maleficus Deum abnegauerit, idololatriã & apostasiam cõmiserit, cõuentus diabolicos frequẽtauerit, cum dæmone rem veneream exercuerit, sacramenta cõtempserit, eisq; abusus ad horrenda scelera fuerit, si hominem, equum aut vaccam nõ maleficio necauerit, nõ sit morte afficiendus. Quisquis ratione vtitur, si quem in scientia gradũ assecutus est, scire debet non solũ leges,

ſed etiam conſtitutiones ita interpretandas, vt omnis contrarietas vitetur, & abſurdus intellectus locum non habeat. L. Nam abſurdum. ff. de bonis libertor. L. in ambigua. ff. de legib. L. Scire oportet. §. aliud. ff. de excuſ. tut. Alexand. in conſil. 83. incip. Viſa facti narratione. 2. vol. Lodouic. Roman. in conſil. 485. incip. In caſu propoſitæ conſultationis. Bart. in L. omnes populi, in q. 6. principali, in verſic. Iuxta præmiſſa quæro. ff. de iuſtit. & iure. Marſil. in conſil. 16. num. 45. incip. Inclina cor meum num. 45. & in conſ. 85. num. 8. incip. poſt redditum conſilium: & in practica criminali. §. vltima. num. 36. pro quibus facit L. Scire leges. ff. de legib. Et illud Hieronymi in epiſt. ad Galat. cap. 1. & poſitum in 1. q. 1. can. Marcion & Baſilides, relatum à Petro Ancharano in conſil. 283. incip. In auxilium veritatis, in penult. columna. Veritas non conſiſtit in verbis ſcripturarum, ſed in eorũ ſententia, non in ſuperficie, ſed in medulla, non in folijs, ſed in radice rationis. Nunc reſpondetur dictæ conſtitutioni. Secundum legem diuinam & humanam, vt in preſuppoſitis huius quæſtionis annotauimus, pœna eſt commenſuranda peccatis. Quare valdè abſurdum eſt, & à ratione alienum, quod qui homicidium cõmiſerit, equum, aut vaccam interfecerit, ſit comburendus & morte afficiendus; Et is qui profeſ-
ſionem

ſionem Chriſtianæ fidei in Baptiſmo ſuſceperit, eamque abnegauerit, cum Dæmone pactum inierit, idololatriam commiſerit, cum Dæmone venerem expleuerit, & ſimilia horrenda crimina perpetrauerit, veniat abſoluẽdus à morte: hoc enim eſſet maioris facere equos & vaccas, quàm Deum & profeſsionẽ noſtræ fidei, grauius conſtituere, equos & vaccas interficere, quàm diuinam maieſtatem grauiſsimè lædere, vt omnium ſententia in hoc crimine contingit. Adhæc, quod vnquam crimen grauiùs in ſacris literis idololatria & magia punitum eſt, aut etiam Sodomia? vt paſsim omnibus clarum eſt ex veteris teſtamenti libris. Velle ergo homicidam aut interfectorem vaccarum & equorum occidere, & perfidum fidei Chriſtianæ abiuratorem, idololatram, diuinæ maieſtatis reum, & peſsimum Sodomitam conſeruare, eſt iniquam ſtateram adferre, ſine ratione contra legem Dei & hominum ſtatuere, & abſurdiſsimum inuehere in leges & conſtitutiones. Nam & Imperator infrà in conſtitutione ſua artic. 116. peccatum contra naturam pœna ignis plectendum decernit: ſed propiùs ad conſtitutionem. Nomen maleficij aut ſortilegij generale nomen eſt, conueniens omni ſuperſtitioni, & operationi, quæ diabolicam ſapit cooperationem, vt conſtat ex Paulo Grillando de Sortilegijs, Damhauder. in pra-

ctica crimin. cap. 6. numero. 79. & Doctoribus canonum in tit. de Sortilegijs. Cum autem multæ ſint ſuperſtitionis ſpecies, non omnes eandem habent malitiam, aut parem gradum in offenſa. Principales autem ſpecies ſortilegiorum ſunt tres, Diuinatoria, Amatoria & venefica, quæ etiam ſpecies non ſunt pares in gradu malitiæ. loquitur ergo Imperator in ſua conſtitutione illa non ſecundum totam latitudinem maleficij, ſed ſecundum quod veneno vtuntur ad nocendum hominibus & iumentis; iuxta L. 1. huius tit. Grauius eſt veneno quam gladio occidere, & eam ſententiam apprehendit, quã in d. L. diximus cõmuniorem, & in praxi receptiorem, iuxta mentẽ Iulij Clari lib. 5. ſentent. in §. Homicidium, & Didac. Couarr. in Clem. Si furioſus, de homicid. quod præbens aut propinans venenum non ſubſecuto effectu, ſcilicet morte, non puniatur pœna ordinaria, ſed extraordinaria, formato arbitrio ſecundum circunſtantias rerum occurrentiũ. Et quoniã liquida res eſt, ſubſecuto effectu pœnam decernit: Quando autẽ effectus nõ ſubſequitur, pẽdet ex arbitrio prudentis Iudicis aut diſcreti, qui ſi ſibi nõ ſit ſuffiaẽs, requiret conſiliũ, prout in conſtitutionib. decernitur. Et ſic non loquitur Imperator de maleficis per excellentiã, ſed tantum prout nocent veneno hominibus & iumẽtis. His addere poſſumus, quod

cùm

cùm non omnia ſortilegia ſint eiuſdem malitiæ, etiam non ſemper pari pœna puniuntur, ſed arbitrium & conſilium habet locum, vt Plato in vndecimo de legib. Menoch. de arbi. iudicum quæſt. caſu 388. & Petrus Gregor. in 3. part. Syntagmatis iuris vniuerſi lib. 34. cap. tradunt: ſic d. Conſtitutio non facit mentionem maleficorum per excellentiam, ſed tantum quantum ad effectum nocendi, mediante veneno. Atque vt penitius hęc materia intelligatur, annoto breuiùs, quod latiùs exendit Alphon. Caſtrenſ. lib. 2. de iuſta hæret. punitione, cap. 12. ex doctrina Galeni, in opuſculo inſcripto, Quod animi mores corporis temperaturam ſequuntur. Tres ſunt cauſæ, quare facinoroſi è medio tollantur. Prima, ne ſcelerati & peſsimi viuentes alijs contumeliã, & damnũ inferant Reipu. & eius membris. Sic Pręſes ſiue Iudex ex officio tenetur prouidere ſuæ prouinciæ, vt purgetur à malefactoribus. Aliàs ſi ex ſua negligentia & conniuentia Reſpub. aut eius membra damna patiantur, fit reus culpæ & reſtitutionis damnorũ. c. 1. de offic. iudic. delegat. & DD. ibidem. L. Congruit. ff. de offic. præſid. Hæc cauſa facit, quod fures, ſicarij, homicidæ & alij eiuſdem notæ facineroſi è medio tollantur. Secunda cauſa; vt alij ſimilis pœnę timore, deterreãtur à ſimilibꝰ criminibus perpetrãdis, iuxta illud poẽticũ, Oderunt peccare mali

 formi-

formidine pœnæ. Prima cauſa ciuium inter ſe pacificum coniuictũ, & totius Reipub. cõſeruationẽ per hoc, vt nemo alterum lædat, concernit. Secunda proſpicit bonis ciuium moribus, vt nemo atrocia crimina committat. Intereſt enim Reipub: vt bonos ciues habeat. Multi enim natura, aut praua conſuetudine ſunt procliues ad ſcelera, qui pœna mortis deterrentur: & alij pœnas flagitioſorum perſpicientes, etiam exemplo fiunt cautiores,

Prouerb. 10. iuxta illud Salomonis: Peſtilenti flagellato ſtultus ſapientior erit: & iterum, ſtulto pereunte ſapiens aſtutior fit. Ex hac radice multæ ſunt leges, imponentes pœnam mortis, propter crimina, quæ nulli nocent, niſi ipſi peccanti; vt de diuinis, magis, eos conſulentibus, blaſphemis, idololatris, Sodomitis, Baptiſmum reiterantibus, & ſimilis farinæ ſceleſtis hominibus. Tertia cauſa, propter quam ſcelerati de medio tolluntur, eſt bonũ ipſius hominis mali, ne de die in diem in peius prolabatur, & maiora inferni ſupplicia pati cogatur; omnes tres cauſæ vt plurimùm militant in maleficis & ſagis. Quare Damhauder, in practica crim. cap. 61. num. 136. rectè definit, cum ait. Quanta mala hoc perniciofiſsimum genus hominum nuſquam non regionum faciat, cuiuis hominum eſt notiſsimum. Ampliùs enim hi pernicioſiſsimi homines mendacijs, ſuperſtitionibus ple-

nißimi

niſsimi ſua malignitate obſunt, quàm boni quiuis, aut precibus, aut pietate proſunt. Plus incommodi Reipublicæ Chriſtianæ illi inferunt, quàm hi commodi conferunt, niſi Deus obſtiterit. Ideoq; non ſunt vſpiam tolerandi, ſed vbiuis locorũ potiùs tollẽdi funditus, omnium creatore ſic præcipiẽte, Exodi 22. Maleficos non patieris viuere. Hæc ille.

Tertia concl. *Iuſtè malefici pœna ignis interficiuntur.*

PRIMÒ, quatenus Deo abrenunciant & ad diaboli ſocietatem declinant. Apoſtatæ enim perfidiæ pœna hæreſis puniuntur. Hoſtienſ. & Panormit. in cap. 1. de Apoſtat. pœna autem hæreſis eſt meritò ignis. ex Ioan. 15. Si quis in me non manſerit, mittetur foras ſicut palmes, & areſcet, & colligent eum & in ignem mittent, & ardet. Ad hunc finem allegatur à Panormitano, Ioanne Andrea, & Hoſtienſi in cap. Ad abolendam, de hæreticis. Sunt etiam malefici præuaricatores, qui quaſi ſpinę euellentur vniuerſi, quæ non tolluntur manibus, igneq; ſuccenſæ comburentur vſque ad nihilum 2. Reg. 23. Secundò, quia cõmittunt peccatum contra naturam, cui ſecundum legem diuinam, & iuſtam iudiciorum receptam cõſuetudinem, debetur pœna ignis. Tertiò, lex ciuilis in L. Nullus aruſpex, in hoc tit. pœnam ignis etiam ponit,

quam nunc paſsim praxis criminalis obſeruat. Imo tempore B. Gregorij hæc pœna pro Magis Romæ fuit in vſu. Nam lib. primo Dialogorum cap. 4. atteſtatur, quod eo tempore, quo primum malefici in vrbe Romana deprehenſi ſunt, Baſilius quidam in magicis operibus primus, exardeſcente zelo Chriſtiani populi, Romæ igne crematus ſit. Et quamuis ad mentem ll. malefici viui eſſent comburendi, tamen quando ad cor redeunt & conuertuntur ſtrangulati prius in multis locis comburuntur, ne lenta & atrox mors deſperationē inducat: & id obſeruandū, niſi ſpeciales circunſtantiæ aliud ſuadeant, vt alibi traditum eſt

Aliquæ ſunt ponendæ obiectiones contra prædictas concluſiones, & ſoluendæ, quibus aliqui aduocati maleficorum vtuntur.

Prima obiectio. Malefici non ſunt occidendi propter abnegationem fidei, aliàs omnes Chriſtiani forent occidendi: quia fidem abnegant, quoties præcepta Chriſti non ſeruant. 2. ad Timoth. 3. Erunt homines ſeipſos amantes, &c. voluptatum amatores magis quā Dei, habentes ſpeciem quidē pietatis, virtutem autem eius abnegantes. Et confirmatur exemplo B. Petri, qui, vt Euangeliſtæ atteſtantur, ter dominū abiurauit & negauit, & tamen non fuit capitis damnatus. Et quotus quiſque eſt noſtrum, qui id ipſum non facit, id eſt, Deum

Mat. 26. Marci 14. Lucæ 22. Ioan. 15.

non

non abneget, & Dæmonio non adhæreat? siquidem omnis qui facit peccatum, seruus est peccati: & qui cõmittit peccatum, ex diabolo est, quoniam ab initio peccat. Hoc argumentum magni facit & exaggerat sæpius VVierus. *Ioan. 8.* *1. Ioan. 3*

Respondetur ad hanc obiectionem quod maxima est differentia inter Christanos mortaliter peccantes alijs peccatis, & inter maleficos Deum abnegantes. Sicut enim non omnis mortaliter peccans est hæreticus, vt docet Franciscus Squillacensis, de fide cathol. cap. 22: Ita non omnis peccans abnegat Christum eo modo, quo malefici. Ad cuius rei declarationem notandum est ex S. Thoma 2.2. q. 12. art. 1. & alijs Theologis alibi, quod apostasia importat retrocessionem quandam à Deo, quæ quidem diuersimodè fit, secundum diuersos modos, quibus homo Deo coniungitur. Homo autem Deo coniungitur tum per fidem, tum per debitã & subiectam voluntatem ad obediendum præceptis eius: tum per aliqua specialia ad supererogationẽ pertinentia, sicut per religionẽ, clericatũ, aut sacrũ ordinẽ. Nunc ad argumentũ. Impropriè est apostasia, quãdo aliquis retrocedit à Deo per inobedientiã & transgressionẽ mandatorũ Dei, & nõ subdit suã voluntatẽ diuinis præceptis, vt contingit in omni peccato mortali. At propria & pessima est apostasia, omnino à Deo recedere, per expressam abnegationẽ Christiani nomi-

nominis, & renunciationem professionis in Baptismo susceptæ, quod est statum Christianæ religionis derelinquere, & seruitutem Dæmonis assumere: quod nullus hominum facit præter maleficos: & hæc potest dici apostasia perfidiæ. Dicitur ergo largo modo infidelis & fidē negare, qui non ambulat secundū legē mandatorū Dei, quatenus non operatur conformiter ad præscriptum fidei. Simile exemplum habere possumus in odio Dei. Omnis enim mortaliter peccans, aliquo modo Deum odio prosequitur. Nam scriptum est: qui malè agit, odit lucem: non tamen omnis peccator peccat peccato odij Dei specialiter sumpti, contra charitatem Dei, vt apud Theologos in confesso est. Ad quod penitius intelligendum, obseruandum est cum Scoto in 2. d. 37. & Gabriele ibidem d. 35. q. vnica, art. 4. dub. 1. quod auersio à fine vltimo, scilicet Deo, duplici modo intelligi potest: Formaliter, & Virtualiter. Formaliter, quando in auertendo habet vltimum finem pro obiecto positiuè vel priuatiuè. Positiuè, vt scilicet voluntas nolit illum finem actu positiuo: & hoc est propriè odio prosequi Deum, & formaliter proprio peccato se auertere à Deo, nec aliud hoc peccatum habet obiectū à Deo. Virtualiter auertitur a Deo, quando auertitur ab aliquo necessario ad consequendum vltimum finem; Sicut infirmus dicitur

Duobus modis, quis se potest à Deo auertere.

se auer-

se auertere à sanitate, quando auertit se à poculo amaro, sine quo non potest haberi sanitas. Auersio formalis constituit distinctam peccati rationem, nec formaliter includitur in quolibet peccato mortali, sed efficit speciale peccatum, scilicet odium Dei. Virtualis autem auersio communis est omni peccato mortali. Quia in omni mortali volũtas inordinatè se habet, respectu alicuius necessarij ad vltimum finem, ratione diuini præcepti. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata Dei. Conformi ratione in nostra materia dicere possumus, nõ omnis peccans formaliter Deũ abnegat, vel explicitè, vt aliqui dicũt, quemadmodum malefici & sagæ, qui expressè Deo, professioni in Baptismo susceptæ, & cõmunioni Sanctorum abrenunciant, & declinant ad inimicum, eique suam operam addicunt. Quod nec etiam hæreticus facit, qui quamuis proprio sensu ductus aliquem fidei articulum ex errore neget, quem putat non esse articulum fidei, nec ex pertinacia vult suum iudicium Ecclesiæ submittere, tamen non abnegat, nec quidem abnegare Deum cogitat modo prædicto. Quod obijcitur negatio S.Petri; nihil facit ad propositum. Quæ enim est similitudo illius negationis, & abrenunciationis maleficorum & sagarum? Petrus metu mortis Christum quidem ore negauit, non tamen corde recessit, nec in

partes Iudæorum declinauit, nec consilium aut pactum inijt contra Dominum suum. At malefici à Dæmone tentati in tam crudele facinus perfidiæ consentiunt, vt abiurent suam professionem, Dæmonē sequantur, venerentur, ac cum eo conspirent contra regnū Dei. S. Petrus statim ad cor redijt, peccatū defleuit, & reuersus est ad Dominū: Sed sagæ & malefici etsi à Dæmone se deceptos recognoscant, perditū tamen statum sequuntur, & indies in peius relabuntur, nec resipiscunt. Fatendum enim est id, quod omnibus notissimum, humanū esse cadere, quod & Petro accidit, sed diabolicū esse perseuerare: quod ferè omnib⁹ maleficis cōuenit. Sanè misericorditer subueniendū esset tam miserè à callidissimo hoste deceptis, & mitiùs cum eis agendū, si excusso iugo seruitutis, ad Deum per pœnitentiā, & veram peccatorū confessionē redirent, & nō in tam miserabili statu persisterent cum periculo animæ & corporis. At ex maximo numero paucissimi excutiunt durarn illā seruitutē, ante finē vitę, si nō ad manus iustitiæ deueniant. Tunc cùm iam quasi de vita desperant, ob peccata cōmissa, metu mortis & instructione sana cōcutiuntur, miserū statum recognoscunt, in quo si discederent impœnitentes, (quod cōmuniter fieri solet, quando morte naturali præueniuntur) sine dubio igne perpetuo cremarentur, quem pœnitentes

Deoq;

Deoq; reconciliati, temporali & quidē breuissima ignis pœna redimūt, si iustitia publica puniantur. Ex qua causa profectò crudeles nō solum in Remp. sed etiā in corpus & animā maleficorum hominū sunt illi, qui ipsos nō conuersos per pœnitentiā oportunā, & liberā & firmā, liberare cōtendunt, aut cōsultatione fugę, aut patrocinio, aut potenti defensione, vt sic in statu diabolico moriātur: Quasi misericordia sit parcere corpori, ob aliquē humanū respectum, contra ordinē charitatis, qui requirit vt magis anima proximi diligatur, quam etiam corpus proprium. S. August. li.1. de doctrina Christiana c.27. & S. Tho.2.2. q.26 art.5. & deinde in ętern anima & corpus ardeant, quod dæmon maximè in hoc opere desiderat, vt habeat eos socios in pœna, quos imitatores & participes sceleris fouit in hac vita. Considerandū illud: Momentaneum est quod delectat, sed æternū quod cruciat: quod nos ad nostrū propositū transponere possum⁹ Momentanea in hac vita pœna ꝓ magnis sceleribꝰ est, quæ cruciat: sed æternū gaudium in cœlesti patria, quod delectat. Perpendendum etiam aliud August. ad Vincentiū Donatistā, insertum 23. q.4. can. Nimium. Non omnis, qui parcit amicus est, nec omnis, qui verberat, inimicus. Meliora sunt vulnera amici, quā blanda oscula inimici. Meliùs est cum seueritate diligere, quā cum lenitate decipere.

Atque

Atque hic paucis recolendum est & respondendum, quod quidam aduocati horum clientulorũ obijciunt contra quosdam Magistratus, magos & maleficos pro officio suo & potestate tradita persequentes, quod audito nomine Malefici, aut sagæ, clament: Ad ignem, non secus atque olim Tyranni contra Christianos & Martyres clamitabant: Ad Leones. Talem clamorem nec dum audiui: si tamen iudices aliqui non ex temeritate, aut sanguinolentia, sed Zelo iustitiæ & amore diuinæ maiestatis pronuncient dicta verba de maleficis & sagis, non video quam Tyrannidem ostendant. Nisi velimus damnare Hieronymum in regula Monachorũ, par. 3. tract. 9. c. 7. dicentem, Non est crudelitas pro Deo crimine punire, sed pietas: aut multo magis clamantem & verba repetentem Dominum apud Ieremiam redarguere. Gladius ad Chaldæos, gladius ad diuinos, gladius ad fortes illius, &c. Si gladius ad Chaldæos & diuinos nunquid ignis ad Magos, & maleficos ob excellentiam, quorum crimina grauissima diuinam maiestatem lædunt, & Dei Optimi Maximi indignationem prouocant, vt iustè nobis irascatur. Crescente enim malitia crescit & pœna, quæ commensaratur culpæ. Si ergo Chaldæi & diuini, secundum Dei sententiã, gladio puniuntur, sicut etiam tales capitaliter leges ciuiles in hoc tit. C. statuerunt punien-

Iere. 50.

puniendos: nescio quid iniustitiæ committatur, si malefici & magi sic dicti, ob criminũ magnitudinem, pœna ignis afficiantur.

Secunda Obiectio. Malefici & sagæ non sunt etiam puniendi ob pactum initum cum Dæmone, cùm hoc pactum imaginarium sit, & nemo dicat huiusmodi esse, nisi delusæ mulieres: cùm etiam impossibile sit tale pactum. Hoc argumentum latiùs deduximus & confutauimus in 1. parte superioris tractatus de confess. malefic. prælud. 6. à pag. 23. & 35. quare lectorem eò remittimus.

Tertia Obiectio. Non sunt etiam malefici comburendi, ob peccatum Venereum contra naturam cum Dæmone cõmissum. Quia hoc etiam imaginarium, & impossibile est. Hoc argumentum etiam ad longum formauimus, & dissoluimus in d. tract. part. 1. conclus. 5. à pag. 191. Ideo lector illum locum videat.

Quarta Obiectio. Non etiam sunt igne absumendi, propter incantationes frugum, inductionem grandinum & tempestatum; quia huiusmodi etiam efficere non possunt, cùm excedat eorũ potentiam. Etsi pro responsione huius argumenti multa dicta sint in L. 4. q. 4. tamen hic breuiùs respondendum est. Ad memoriam reducendum est quod alibi tractatum est in superioribus, Dæmonem, Deo permittente, concurrere ad huiusmodi

maleficia cum maleficis & ſagis, & niſi ipſi concurrerent, Dæmonemq; in auxilium ex pacto vocarent, effectus non ſequeretur. Quare rectè Gloſſa interlinearis in Exod. 22. in illa verba: Maleficos non patieris viuere, interpretatur: Cooperatores & adiutores Diaboli. Et licet homo phyſicè & naturaliter tales effect⁹ proximè attingere nequeat, cùm eius poteſtatem excedant: concurrit tamen tanquam cauſa partialis moralis, voluntate & conſensu, accedente etiam aliqua non rarò actione exteriori phyſica, & conatu præuio. Quæ omnia ſufficiunt, vt culpa imputetur, & pœna infligatur. Quia quando voluntas & conſenſus præbent efficacem cauſam effectui, malo conſecuto, facientem & cenſentientem par pœna conſtringit, ſecundum ſacram Scripturam, & vtrumque ius. Rom. 1. 86. d. can. facientis. 2. q. 1. can. Notum. cap. 1. de offic. & poteſt. iudic. delegati. Agentes & conſentientes pari pœna Scripturæ teſtimonio puniuntur. & L. Si quenquam. C. de. Epiſcop. & cler. & L. Quisquis. C. ad Legem Iul. Maieſt. Quod maximè verum eſt, quando auxilium dans & cooperans, ſe ad maleficium cõmittendum coadunauerit, vt multis allegationibus comprobat Marſil. in practica §. Conſtante. num. 46. & in conſ. 34. num. 7. & conſil. 67. num. 44. & alibi. Maleficus autem ſemper coadunatur Dæmoni in talibus operatio-

operationibus, in ordine ad effectum. Confirmo latiùs communi Canonistarum & Legistarum doctrina, quod quando auxilium dans est causa proxima maleficij, eadem pœna, qua principalis, punitur: & hanc esse communem attestantur ex alijs Didacus Couarr. in Clem. Si furiosus, ne homicid. Iulius Clarus. lib. 5. §. fin. pract. criminalis. q. 90. & Damhaud. in practic. criminali cap. 133. Quod maximè obtinet secundum Iuliũ Clarum & Marsilium in consil. 25. num. 8. quando delictum committitur præuio tractatu, vel deliberatione, & accedente consensu eius, qui cooperatur: quæ nostris magis conueniunt. Nam semper quando volunt concurrere ad inferendum aliquod maleficium, & calamitatem, præuio consilio, tractatu, & deliberatione in nocturno conuentu, aut secretè communicant, & medijs à Diabolo præpositis se accingunt. Sic iam proximè in quatuor temporibus Pentecostes, nocte diuidente dies Iouis & Veneris, hoc Anno Domini 1591. tractatum habuerunt de perditione fructuum & frumentorum, cuius effectum Deus orandus est, vt auertat. Ex quorum congregatione, Deo omnia suauiter disponente, & Iudicum corda mouente quamuis nec duo menses à tempore tam sceleratæ congregationis transierint, iam aliqui & aliquæ interceptæ sunt, &

flammis absumptæ, quæ tractatum aperuerunt, imo etiam admonuerunt, vt diuinam precibus interpellarent homines maiestatem, vt eorum conatus impediret, & potestatem dirigeret ad prosecutionem iustitiæ. His addo, quod non solum consensu & præuio tractatu maleficus concurrit ad maleficia incantationis & perditionis frumentorũ, per aëris perturbationẽ, sed procedit ad actum proximiorem, quem potest exercere, & putat efficacem ad executionem maleficij. Quando effectus ex definitione tractatus, aut proposito malæ voluntatis expediendus est, signum & symbolum externum ex pacto admouet, quo excitus Dæmon prosilit, & concurrit ad productionẽ effectus suæ potentię congruentis. Sic quando excitanda pluuia, Saga scopas erigit, aut aquam in nomine Dæmonis post tergum in aërem proijcit: vel si velit grandines fieri, fortè ex præscripto Dęmonis, silicem percutit aliquo instrumento ligneo aut ferreo, quemadmodum quidam fecit superiori Anno 1591. circa festum S. Iacobi, non procul hinc, quando grandinis lapidatione in certis quibusdam locis, & non alijs, ad vnum miliare circa, & prope ciuitatem hanc, maximum damnum vineis inuectum est, & auena in agris grandinibus triturata in multis locis. Talibus signis principalis operans prouocatur, quando maleficus, quem potest proximũ

conatum

conatum ad effectum exercere, adhibet. Si ergo qui dat signum furanti ad furti perpetrationem, furti fit reus, ff. ad L. Iul. peculatus. L. Sacrilegij. §. Si quis ex metallis, & qui dolosè ac malignè dando signum, & occasionem ad homicidium concurrit, vt homicida punitur. L. Item si obstetrix, ibi: Queadmodum. ff. ad L. Aquil. L. cuiusq; ff. ad L. Iuliam Maiest. L. Nihil interest. ff. ad L. Cornel. de Sicar. Damhauder. in pract. crim. cap. 72. Quomodo non punitur incantationis signũ dans diabolo, ad nocendum hominibus, & rebus ad eorum conseruationem necessarijs?

Quinta obiectio. *Nunc quidam crassorum ingeniorum, vt intelligo, sic argumentantur. Deus permittit maleficia fieri, & maleficos viuere, ergo non sunt puniendi, & è vita tollendi.*

TEMPORE S. August. quidam hoc argumento contendere volebant diuinationes non esse malas, nec Deo displicere, vt est videre apud S. August. in lib. de diuinatione, cap. 1. Respondetur breuiter ad argumentũ, si quid probaret: concluderet homicidia, adulteria, blasphemias, crimina læsæ maiestatis tam diuinæ, quam humanæ, & omnia scelera non esse punienda. Quia Deus ea fieri permittit, & non semper punit in hac vita, vt videmus. Non ergo sequitur, Deus ea fieri per-

mittit, & non punit: ergo ſcelerati homines non ſunt è vita tollendi. Sed bene hinc inferimus ea eſſe mala, quia Deus prohibuit fieri, magiſtratuique mandauit, vt ſcelera puniant, & ipſe etiam quædam flagitia ſeueriſsimè puniuit, vt paſsim patet in veteri teſtamento, & ſic iudicibus etiam imperauit, vt ma-

Exodi 22 leficos non ſinant viuere. Magiſtratus enim non ſine cauſa gladium portat, eſt enim Dei

Rom. 13 miniſter, vindex in iram ei, qui malum agit,

1. Petri 2. vt Paulus ait. & S. Petrus in epiſt. inquit, Subiecti eſtote omni humanæ creaturæ, propter Deum, ſiue Regi, quaſi præcellenti; ſiue Ducibus, tanquam ab eo miſsis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum. Sic igitur licet Deus ſcelera per ſe nunc non puniat, dedit tamen magiſtratui puniendi non ſolum poteſtatem, ſed etiam mandatum, vt puniant. Quæ cauſa eſt, vt magiſtratui imputetur ad culpam, ſi gladio non vtantur pro officio iniuncto, & ſinant ſceleratos cùm ſcandalo multorum & Reipub. detrimento viuere. Ad hoc propoſitum faciunt ea, quæ Origen. hom. 20. ſuper lib. Numerorum adducit, occaſione illorum verborum Numer. 25. vbi cum Populus Iſrael fornicatus eſſet cum filiabus Moab; Dominus iratus ad Moyſen dixit. Tolle cunctos principes populi, & ſuſpende eos contra ſolem in patibulis, vt auferatur furor meus ab Iſraël. Origen. Hic ait.

Popu-

Populus peccat, & principes oſtentantur contra ſolem. Iidem ad examinandum producuntur, vt arguantur à luce. Vides quæ ſit conditio principum populi, non ſolum pro ſuis proprijs arguuntur delictis, ſed & pro populi peccatis coguntur reddere rationem, ne ipſorum ſit culpa, quod populus deliquit, ne forte non docuerint, ne forte non monuerint, neque ſolliciti fuerint arguere eos, qui initium culpæ dederint vti ne contagio diſpergeretur in plures. Hæc enim omnia facere principibus imminent & Doctoribus. Si enim illis hæc non agentibus, nec ſolicitudinem gerentibus circa plebem, peccauerit populus, ipſi oſtentantur, & ipſi ad iudicium producuntur Arguit enim eos Moyſes, id eſt, lex Dei, velut negligentes & deſides, & in ipſos conuertetur iracundia Dei, & ceſſabit à populo. Hæc origen.

Dubium hic reſoluendum eſt, quod aliquando in hac materia occurrit, ob frequentiam ſceleris.

Quid dicendum ſit de pueris, qui incidunt in crimen maleficorum.

IN his locis pueri vtriusq; sexus, hisce annis reperti sunt, hoc detestabili crimine infecti.

Certum est ex cõmuni Doctorũ sententia, quod impubes etsi sit doli capax nõ punitur capitali pœna, aut membri mutilatione, nisi sit proximus pubertati; de qua materia tractãt Iulius Clarus li.5.§.fin.pract.crim. q.60. Marsil. in pract. §. Quoniam num.96.& alij alibi. Impuberes autem censentur, secundũ DD. in c. 1. & 2. de delictis puerorũ: fœminæ vsq; ad 12. annũ, masculi vsq; ad 14. annum, quantum ad peccatum carnis. Sic etiam minor ætate excusatur a pœna ordinaria Sodomiæ. Socinus Iunior lib.3.consil.7. Menochius lib. 2. de arbitr. Iudic. qq. cas.329. Semper autem illa regula iuris habẽda est ante oculos, quòd fere in omnibus pœnalibus iudicijs ætati & imprudentiæ succurrendum est, L. fere.ff.de regul. iuris. Si autem infans minimè sit doli capax, in totum excusatur à pœna. L. Infans. ff. ad L. Corneliam de Sicarijs. Clem. 1. de homicid. Si autem quis sit doli capax, & proximus pubertati, tenetur non ordinaria, sed mitiori pœna. L. Auxilium. §. In delictis. ff. de minoribus. Quando autem puer sit doli capax, iudicis arbitrium requiritur. Quia quidam citiùs, quidam tardiùs fiunt doli capaces, & ita nonnunquam etiam cõtingit, quod malitia ætatem suppleat. Ioan. Andr. Hostiens. Panorm. Ioan. ab Anania in cap.1. de delict.

delict. puerorum, & alij alibi ex Dialogis S. Gregorij referunt, Diabolum è manibus Patris eripuiſſe puerũ quendã quinq; annorũ, iurantẽ & blaſphemantẽ Deum: quod Deus non permiſiſſet, ſi ille infans non fuiſſet doli capax. Ex circunſtantijs ergo iudicandũ eſt, an puer ſit doli capax, & quando malitia ætatem ſuppleat. Huc facit id, quod narrat Aelianus lib. 5. variæ hiſtor. cap. 16. de puero ob ſacrilegium damnato, his verbis, Puer cum auream Laminam, quæ ex Dianæ corona deciderat, ſuſtuliſſet, in iudicium adductus eſt. Iudices igitur crepundia, talos & auream laminam propoſuerunt puero; qui cum iterum ad aurum inclinaret, plexus eſt tanquam ſacrilegus, nec ætati veniam dederunt, ſed flagitiũ & ſcelus vindicauerunt. Quantum ad caſum præſentem, in materia magiæ & maleficorum, ſi puer 8. 9. 10. 11. annorum aut plurium deprehendatur, diligenter incumbendum inprimis, vt ad meliorem frugem & viam ſalutis reducatur: quia in tam parua ætate, aſtutia Diaboli & malorum hominum, etiam nõnunquam propriorum parentum malitia, pueri in hoc peccatum ſeducuntur, ſeducti ob ignorantiam teneræ ætatis neſciunt quid remedij adhiberi poſſit, imo etiam ex inſtructione Diabolica tenent in ſecreto, & nemini mortalium extra conſortium more omnium maleficorum reuelant. Contingit

tamen quandoq;, vt puto ex singulari diuina dispositione, quod ex simplicitate vel alia causa, pueri, qui secretum tenere non possunt, prodant congregationes & tractatus maleficorum nocturnos, vt experientia compertum est in nostris partibus. Deinde, etsi pueri ante decimum quartum annum sint doli capaces, & culpam incurrant in multis delictis, præsertim quando sunt proximi pubertati, id est, ingressi decimum quartum annum, & consequenter possint puniri etiā in corpore: non puto tamē esse hoc etiam ex Iudicis arbitrio faciendum acerbiùs in hoc crimine, sed forte virgis castigandum, iuxta illud Dyni relatum ab Alberico in L. 1. §. Impubes, in verbo. Ferula. ff. ad Syllan. Castiga iuuenem ferula, furca senem, peccantem iuuenem corrige, pende senem. Huc facit quod communiter minores 14. annis non debent torqueri, nisi ferula, aut virgis terreri, non tam ad condemnandum, quam ad inquirendum. Post decimum quartum annum completum iudicis arbitrium potest habere locum, an in tam graui crimine in minorem ætatem sit mortis supplicium statuendum, ex circunstantijs occurrentibus in casu, vt, si talis diu fuerit in tali crimine, an perpetrauerit plurima alia crimina, quæ solent hoc crimen comitari: vt sunt Sodomia, rerum sacrarū abusus, & similia, an magno dolo & astutia prædictus, an spes cōstantis cōuersionis & emen-

dationis: his & similibus considerandū, ne si fortè corpori parcatur, & ætati, anima cū corpore intereat. Pro hoc dicto facit L. Excipiuntur. ff. ad Syllan. vbi puer non multū à puberis ætate distans, qui ad pedes Domini cubuerat, cum occideretur, nec posteà cædem eius prodiderat, capitalē patitur sententiam. Vbi Bald. inquit, ex pluribus cōcurrentibus, augetur delictū, & ex multis delictis resultat plena probatio, etiam ad cōdemnationē capitalē, contra impuberē. Et putat ibidem Bartolus eandem esse rationē, vbicūq; dolus impuberis euidentissimè arguitur: Quod eius dictū nimis esse seuerū existimo cum Angelo, in L. Impuberem. ff. de furtis. Et exempla allata ex B. Gregorio & Aeliano ostendunt, in enormibus non parci ætati, quando malitia ætatem supplet. Cōprobat idem Constitutio criminalis Caroli V. in art. 164. vbi declarat, quid cum furibus minoris ętatis faciendū sit, & statuit, quod si nec tales fuerint 14. annorū, non afficiantur morte: Si autē propemodum 14. annum cōpleuerint, & furtum graue sit ex circunstantijs, ita vt malitia videatur supplere ætatem: Iudicum officium erit consilium inquirere, quomodo tales fures sint puniēdi vel in bonis, vel in corpore, vel mortis supplicio. Vbi patet, quod cōsideratis circunstantijs Iudex potest moderare pœnam, etiam vsq; ad vltimum supplicium inclusiuè. Hinc argumentum

mentum formo. Sic hoc locum habet in minoribus criminibus, iuxta iura prædicta, quanto magis obtinebit in atrocissimis & enormibus, in quorum genere summum sibi vendicat locum crimen maleficorum & sagarum, ob magnitudinem scelerum. Et si puer nec dum pubes iuxta d. L. Excipiuntur, in capitalem pœnam cōdemnatur, quod dolo præsumpto cædem sui Domini non reuelauerat: quid patietur puer castra Diaboli sequens, tractatus & nefanda scelera contra Rempub. & propriam Patriam cognoscens, nec ea reuelans? Quamuis enim Iudex in leuioribus & minoribus criminibus pronior ad absoluendum liberandumq; esse debeat, in grauioribus atrocioribusq; tamen contrarium sentiendum, maximè quando tendunt in diuinæ humanæq; maiestatis offensam, & cōmunis boni detrimentum, iuxta ea quæ Marsilius in pract. §. Occurrunt, numero vlt. in fine libri, Damhaud. in practica cap. 150. num. 6. & alij alibi annotant: quod multis iuribus probari possit. Quia maior est fauor diuinæ humanæq; maiestatis & Reipub. quam priuatarum personarum. In hoc crimine quando quis reus inuenitur, non facilè est banniendus, aut relegandus extra fines Prouinciæ, aut Dominij: quia cum crimen etiam dependeat à cooperatione Dæmonis, facilè nocte redeunt ad suos, vt conuentui

uentui adſint, quando agitur contra ſalutem Patriæ, vt iudices noſtri non raro percipiunt ex confeſsione reorum de alijs, qui extra prouinciam fugerunt, moti conſcientia patrati ſceleris, & timore pœnæ, & in exemplo allato in prima parte tractatus patet de Anna Rouer, quæ Coloniæ habitauit, & tamen nocte ad conuentum redijt in Hetzenroderheidt. Aliud etiam ad hoc dicendum mouet, etſi, quando banniuntur aut relegantur, putentur conuerſi ad mentem, tamen in tanto timore eſt quaſi coacta conuerſio: Et ita quando ſunt in banno & exilio, in puſillanimitate & deſolatione ambulant, & Dæmon diligens in officio magnis & terribilibus tentationibus eos aggreditur, vt quaſi deſperent. Qua ratione ſuperiori anno quædam Saga in proximo loco, fuit bannita ex cauſa mouenti: cùm paululum abfuiſſet, voluntariè ſe iterũ obtulit magiſtratui, & maluit pati pœnam mortis (quam etiam æquo animo pertulit) quam diutiùs intollerabili vexationi immaniſsimi inimici ſubeſſe extra prouinciam & patriam. Vt tamen hoc addam, non auderem vnquam conſulere iudici in conſcientia, vt in hoc enormiſsimo crimine arbitrium extenderet ad vltimum ſupplicium, ante decimum ſextum annum completum, niſi maximæ circunſtantiæ accederent, quamuis de rigore legis aliud fieri poſſet: Ante talem

ætatem

ætatem minor esset custodiendus in tolerabili custodia, & instruendus :] quo tempore elapso, si non sit ex circunstantijs adiunctis spes firmæ constantisq; conuersionis, adhuc est locus iustitiæ, in quam sententiam, in genere loquendo, consului superiori tempore.

LEX. VI.

Multi magicis artibus vsi elementa turbare, vitam insontium labefactare non dubitant, & manibus accinctis audent ventilare, vt quisq; suos conficiat malis artibus inimicos. Hos, quoniam naturæ peregrini sunt, feralis pestis absumat.

HAEc Lex est etiam Imperatoris Constantini ad populum : Vnde eruitur, opera maleficorum, quæ nostri confitentur se commisisse, non esse noua, sed etiam antiquitus magos fuisse & maleficos in magno numero, qui similia fecerunt, & cum Dæmonibus contra hominũ salutẽ conspirauerunt. Et aduertendum ex hac etiam lege, maleficos magicis artibus, & non naturalibus nocere: atq; (vt hoc etiam annotem, quoniam aliqui maleficos melioris conditionis videntur facere, quàm magos) quod omni tempore, vt suprà clarè docui, vulgus magos maleficos appellauit, & certè fraternizant. Qui enim

ait ma-

aït magum interficiendum, haud negare potest maleficum ob excellentiam, maiori pœna afficiendum esse. Conueniunt autem magus propriè dictus, & maleficus: quod vterque operatur ex pacto cum Dæmone inito, tametsi magus occultiùs & obscuriùs id faciat, vt rectissimè Thomas Erastus in Dialogis de Lamijs docet. Differunt autem: quia magus mirabilia operatur ad delectationem, iocum & ludum, aut ostentationem: Maleficus sua opera in perniciem & detrimentum aliorum dirigit. Magus putat se Dæmonem cogere, & in hoc se potentiorem illo putat, & quod sic coactus concurrat ad actionem. Maleficus Dæmonem tanquam patronum agnoscit, ei reuerentiam exhibet, & in auxilium tacitè vel expressè inuocat, quando operationem perficere cupit. Magus ex libris, vel aliorum instructione suam artem discit: Maleficus ab ipso Dæmone seducitur, licet etiam aliquando aliqui persuasione aliorum inducantur. Magus non expressè Deo & communioni Sanctorum abrenunciat, nisi in summo malitiæ sit gradu: Maleficus autem communiter hoc facit. Ex quibus clarum est, magum strictè sumptum in malitia superari à malefico. *Elementa turbare.* Quomodo magi siue malefici Elementa perturbent, latè declaratũ est in L. præcedenti, q. 4. *Vitam insontium labefactant*, inducendo infirmi-

tatem

tatem, aut mortẽ. *Manibus accinctis audent ventilare, vt quisque suos malis artibus conficiat inimicos.* Quidam rectiùs videntur legere quam antiqua Cod. lectio habet, videlicet, manibus accitis, id est, Dijs infernalibus inuocatis (ad mentẽ Glossæ) qui ex pacto cooperantur, vt quisq; suos inimicos secretò & occultè inficere & interficere valeat. Huic doctrinę cõuenit Theologorũ vnanimis sentẽtia, quod in maleficijs & quibusdã alijs superstitionibus semper fiat inuocatio Dæmonum tacita vel expressa. S. Thom. 2.2. q. 95. art. 4. & sæpius in ead. q. Cardin. Caiet. in d. art. 4. Alphonsus Castrensis lib. 1. de iusta hæreticor. punit. cap. 13. Sylvest. in verb. Maleficium. & in verb. Superstitio. Turrecr. 26. q. 2. can. Illud. Nauar. in manuali Confessar. c. 11. num. 28. & alibi. Et articulus Parisiensis primus de superstitionib. Quod per artes magicas & maleficia, & inuocationes nefarias, quærere familiaritates & amicitias & auxilia Dæmonũ, non sit idololatria. Error. Astipulantur Iurisperiti, Glossa, Angelus, Salycetus, Alber. in præsenti L. Bonifac. de vitalinis in tract. de maleficijs, in cap. de Sortileg. & mathem. Ioan. de Anania in Rubr. de Sortileg. Grilland. q. 2. & 3. de Sortileg. Damhauder. in practica crim. cap. 61. à num. 132. vbi pulchra ad huius L. explicationem pertinentia adfert. Neque etiam putandum est, inquit, tam prodigiosos

digiosos effectus maleficarum ab huiusmodi rebus, quibus vtuntur ad maleficiandum, oriri, sed ab instituente hæc signa Diabolo, qui cùm sit superbissimus, Deo cupit in omnibus quam simillimus esse. Quemadmodum enim omnipotens Deus quædam in Ecclesia sua Sacraméta instituit, quę dignè vtentibus (ipso aspirante) salutarem designãt & producunt effectum: Ita & Diabolus, qui nihil impensiùs appetit, quam in pretio haberi, & Deo æqualis videri, signa quædam tanquam sacramenta instituit, quibus inuocatus ab his, quibus confœderatus est pactis, operator malignus assistit: & quoties Deus permiserit, quod rogatur, malum perficit. Et post pauca: Mulieres autem maleficæ, quæ iam voluntate deprauata, & consensu in consortium Dæmonum per pacta transierunt, notas quasdam & signa symbolica ab ipsis recipiunt, quibus exciti Dęmones mox prosiliunt. Quocirca in his perniciosis operationibus Dæmonum, nihil efficacius stulta maleficarum credulitate, quæ pactis augetur & votis. Nam quanto vel Dæmonibus, vel eorum signis firmiorem adhibuerint fidem, tanto velociorem assequuntur, cooperantibus ipsis, effectum. Hæc ille ex Ioanne Tritemio in tract. de reprobis & maleficis mulieribus, ad quæstiones propositas à Maximilia. Cæsare. Si quis dicat. An semper inuocati ac-

currere cogantur; Reſpondetur quod non. Aliquãdo enim vltro non coacti adueniũt, & ſuum auxilium præſtãt, vt ſuos clientulos in ſua perfidia cõtineant, & ſic magi putãt, quod inuocationib⁹ & coniurationibus eos cogãt, ſed decipiuntur. Illa enim verba non ſunt tam efficacia, vt Dæmonem cogant, ſed tantum ex pacto concurrit. Aliquando ad inuocationem Magi ſiue malefici non fert auxiliũ, nec cooperatur: quia Deus nõ permittit. Aliquando autẽ Magus verbis & coniurationib⁹ cogit dæmonẽ in hunc modũ, quando habet ſcilicet pactũ cum ſuperiori dęmone, cui inferior morẽ gerere tenetur: tunc tamẽ verba & coniurationes reſpectu ſuperioris non habẽt vim coactionis, ſed tantũ rationem ſignorũ & inuocationis. *Hos quoniã naturæ ſunt peregrini, feralis peſtis abſumat.* Merito vocãtur malefici naturæ peregrini; quoniã vitæ humanæ inſidiãtur, & nõ ſolum alienę, ſed etiã quaſi propriæ; dum proprios nonnunquã infantes, qui ſunt portio ſuæ ſubſtantiæ, occidũt, Dæmonibus cõſecrant, aliquando corda eorũ cõmedunt: aliquando autẽ igne in pulueres, quib⁹ ad nefandos actus abutuntur, redigunt. His accedit, quod deſtruunt ea, quæ ad conſeruationẽ humanæ vitæ neceſſaria ſunt. Quare meritò ea pœna, quæ hic decernitur, ſunt digni, vt ſcilicet beſtijs tradãtur ad dilacerandũ. Damnatio ad beſtias pœna etiam erat in lege diui-

na. 4. Regum cap. 2. Pueri illudentes Heliseo & dicentes; ascende calue, ascende calue, à duobus vrsis lacerati sunt, qui ex eis quadraginta duos lacerauerunt, ex diuina iussione. Deuter. 32. Dentes bestiarum immittã. Ezechiel. 5. Congregabo super vos, & conteram baculum panis, & immittam in vos famem, & bestias pessimas. Sic Daniel. 6. & 14 Darius rex Medorum & Persarum in adorãtes Deos alienos statuit bestiarum & leonum obiectionẽ. Quæ pœna olim familiaris fuit Gentilibus, contra Christianos martyres, vt constat maximè ex Hieron. de scriptoribus Ecclesiasticis vbi vitam S. Ignatij describit, qui ait. De Syria vsq; ad Romam pugno ad bestias, in mari, in terra, nocte dieq; ligatus cum decem Leopardis, hoc est, militibus, qui me custodiũt: quibus & cũ benefeceris, peiores fiunt. Iniquitas autem eorũ mea doctrina est: sed non idcirco iustificatus sum. Vtinã fruar bestijs, quæ mihi sunt præparatæ: quas & oro mihi veloces esse ad interitum, & ad supplicia, & allici ad cõmedendũ me: ne sicut & aliorum martyrũ, nõ audeant corpus attingere. In alijs quoque ll. imponitur damnatio ad bestias, vt in L. pœna, ad L. Pompeiã de parricid. & L. Ad bestias. ff. de pœnis & alibi. Sed hęc pœna nũc ampliũs nõ est in vsu, vt docet ex Angel. & Marsi. Iuli. Clar. li. 5. Sent. §. fin. pract. crim. q. 67. nu. 4. & in eius locum successit decapitatio naturalis.

PRIMA QVAESTIO.

An propter multitudinem maleficorum, hoc tempore seueritati legum detrahendum sit, & crimen debeat manere inultum, vt quidã maleficorũ aduocati volũt?

VIDETVR, quod sic: quia detrahendum est seueritati, vbi multorum strages iacet. Glossa in cap. Latores. de cleric. excõm. & in L. Aut facta. de pœnis. §. fin. ff. facit ad idem, can. Vt constitueretur. 50. dist. can. Commessationes. 44. dist. hinc celebre illud dictum Gloss. in d. cap. Latores. Ob populum multum, crimen pertransit inultum.

In contrarium est L. præsens, quæ multos maleficos siue magos fuisse eo tempore attestatur, & tamen statuit eos seuerisimè puniendos laceratione bestiarum. S. Thomas. 2.2. q. 108. art. 1. ad 5. quem citat & sequitur Albericus de Rosato in dictionario iuris, in verb. Correctio. versic. Qualiter attendendum, respondet, quòd quãdo tota multitudo peccat, de ea vindicta sumenda est, vel quantum ad totam multitudinem, sicut AEgiptij submersi sunt in mari rubro, prosequentes filios Israël, vt habetur Exodi 14. & sicut ob sodomiam Sodoma & Gomorrha vinuersaliter perierunt: Vel quantum ad magnam multitudinis partem, sicut patet Exodi 32. in pœna eorum, qui vitulum adorauerunt. Quandoque

que verò ſi ſperetur multorũ correctio, debet ſeueritas vindictæ exerceri in aliquos paucos principaliores, quibꝰ punitis cæteri terreantur. Sicut Dominus Num. 25. mandauit ſuſpendi principes populi, pro peccato multitudinis. Si autem non tota multitudo peccauit, ſed pro parte: tunc ſi poſſunt mali ſecerni à bonis, debet in eos vindicta exerceri, ſi tamen hoc fieri poſsit ſine ſcandalo aliorũ. Alioquin parcendum eſt multitudini, & detrahendum ſeueritati. Quando autem peccatum multitudinis eſt tale, quod magis noceret multitudini vel ſpiritualiter, vel temporaliter, quam ſcandalum, quod exinde oriretur, vindicandum eſt: hæc ex S. Thoma,

Ad hanc materiam multa adferunt Bartolus in L. Aut facta. §. Nonnunquam. ff. de pœnis. Nicolaus Boerius in tract. de ſeditioſis, in ſeptimo & vltimo præſuppoſito. Ioan. de Anania, & Felinus in cap. Dilectus. 2. de Simonia. Alphonſus à Caſtro lib. 2. de iuſta hæret. punitione cap. 14. prope finem.

Reſpondetur nunc ad propoſitum. In hoc enormiſsimo crimine nihil detrahendũ eſt ſeueritati, ꝓpter multitudinẽ eorũ, qui immerſi ſunt. Probatur in primis; propter Sodomiã in Sodoma & Gomorrha nocentes cum innocentibus interfecit, & ciuitates igne ſuccendit Dominus. Et in cap. d. Exod. 32. eo quòd populus vitulum conflatilem adorauerat, &

coram eo lusit, & choros duxit, occisa sunt triginta tria milia hominũ, nec pepercit Domin⁹ in tam enormib⁹ criminibus multitudini. Similia exempla nõ desunt alibi in veteri testamento. In tam enormib⁹, vt ait Ioan. de Anan. in d. c. Dilectus: cessant omnes rationes. Ad idem facit expressus text. in d. L. Aut facta. §. d. Nonnunquã, ait, euenit, vt aliquorũ maleficorũ supplicia exacerbantur, quoties nimis multis personis grassantib⁹ exemplo opus sit. Hinc, quãdo sunt delicta grassantia, & ad malum tendentia, iuxta Glossam ibidẽ, propter multitudinẽ peccantiũ pœna exacerbatur. Sic Glossa, Bartol. in eadem L. Ioan. de Anania loco citato. Nicolaus Boerius. Felin⁹ vbi suprà: & Archidiac. in can. Deinq; d. 4. quando delictum est commissum aut committitur à multis, & est dubium ne cõmittatur propter multas personas aptas ad hoc, & in futurũ pendet, non parcitur multitudini. Quod multo magis est verũ, quãdo crimen est maximũ, sicut crimẽ maleficorũ, & tẽdit in corruptionẽ spiritualẽ & tẽporalẽ multitudinis, & multo maius est nocumentũ instans, quã sit scandalũ quod nullum oritur ex vindicta. Quia, vt Glossa & Anth. à Butr. in d. cap. latores, tradũt, quãdo non timetur scandalũ, sed præsumitur quod populus æquinamiter tolerabit rigorẽ, propter multitudinẽ non est tol'ẽdus rigor: quod profectò obtinet in pessimo crimine

mine maleficorũ. Populus enim cũ animaduertat grauitatem huius criminis, & damna, quę in Rempub. redundant ex eo,& quomodo malũ latiùs indies ſerpat, niſi proſpiciatur, ęgerrimè fert ſi magiſtratus executionẽ iuſtitiæ ꝓtrahat, & multũ etiam ædificatur ex tanti criminis punitione, velletq́; Rempub. optimè repurgatã à tam exitiali peſte, imò multa ſcandala oriuntur in populo, quando negligentiùs agitur in extirpatione, vt experientia diſcimus. Tum enim populꝰ murmurat contra magiſtratũ, multę ſiniſtræ ſuſpiciones oriuntur,& plurima peccata murmurãdo, detrahendo, ſiniſtrè iudicando, & mẽdacia ſpargendo cõmittuntur. Quorũ alienorũ peccatorũ magiſtratus fit particeps, ſi cõniueat, & ſomnolentiùs procedat : laudẽ autẽ conſequitur apud Zelatores iuſtitię, ſi ſine acceptione perſonarũ, habita iuſtitia & gloria Dei ante oculos, ad puniendum procedat, & ad purgandũ Remp. à malefactoribꝰ, iuxta L. Cõgruit. ff. de offic. præſidis, accingatur. In hoc crimine profectò veritatẽ habet illud Stratoclis, relatum à Damhau. in pract. crim. in c. 150. nu. 6. Ignoſcendo nocentibus, innocentium ſalutem cuſtodiri nõ poſſe. Item illud vulgare prouerbiũ : Qui parcit malis, nocet bonis. Ad ea, quæ in contrarium allata ſunt, reſpondeo : Seueritati detrahendum eſt propter multitudinem, in leuioribus delictis, quæ in futurum non

pendent, & quando plus ſcandali ex punitione oritur, quam boni ſequitur, vtpote contingere poſſet, quando de ſceleratis non poſſet haberi vindicta ſine maxima Reipub. perturbatione. Tunc locum habet: Quæ emendare non poſſumus, tollerare neceſſe eſt; Ne ſi quis velit eradicare zizania, euellat & triticum. Alphonſ. à Caſtro loc. citat. reſpondet, parcendum eſſe multitudini, & mitiùs cum illa agendum, quando talis multitudo peccatum ſuum agnoſcit, & parata eſt de illo corrigi, & bona de illius correctione habetur ſpes: quod in hoc crimine etiam locum habere poteſt: de membris ſingulis multitudinis iudico in ſuo gradu. Alioquin ſi multitudo ipſa peccans peccatum ſuum non agnoſcit, ſed in eo perſeueret, aut tanquam rem bene geſtam velit defendere: tunc ſeuera punitione eſt coërcenda, vt à ſuo errore diſcedat, ne nimia indulgentia obſtinationis anſam illi præbeat, præſertim ſi ipſa multitudo in potentia ſua confidens, inde ad peccatũ audacior fiat.

SECVNDA QVAESTIO.

An magi & malefici inſontium, maximè infantium, vitæ inſidientur, vt præſens L. ſignificat?

PRo huius legis maiori elucidatione pro certo habendum eſt, quod Dæmones feruntur

runtur delectari ſanguine humano. 26. q.5.c. Nec mirum. Sic omni tempore ſuos cultores ſolicitauerunt ad effundendum ſanguinem, & ad immolandũ homines. Pſal.105. Immolauerunt filios ſuos & filias ſuas Dæmonijs, & effuderunt ſanguinem innocentem filiorum ſuorum & filiarũ, quas ſacrificauerunt ſculptilibus Canaan. Vbi benè annotat Arnobius. Primò enim dixit. Effuderunt ſanguinẽ innocentem. Et ne putarentur extranei, addidit, filiorum ſuorum & filiarum ſuarũ, quorum ſalus in humana conuerſatione dulciſsima eſt, vt illis non parcerent, pro quibus pij parentes etiam interfici non recuſant. Et vt colligitur ex 4. Reg. cap.23. & Hieremiæ 32. & Leuit. 18. & alibi; Idolo Moloch pueros immolabant, qui & ſuppoſito igne cõburebantur. Sic etiam Iulianus Imperator poſtquam Chriſtum abnegauit, & vacauit Dæmonum incantationibus, ita crudeliter magiæ operam dedit, quod poſt mortem eius corpora & capita hominum iugulatorum multa in ciſtis, in puteis, & locis ſecretioribus Imperatoriæ aulæ Antiochiæ fuerint reperta, quos mactauerat clam futura inquirens, vt tradunt Nicephor. lib. 10. Eccleſiaſticæ hiſtor. cap.36. Socrates lib.6. hiſtor. tripartitæ cap. vlt. Similia ſunt & magis horrenda, quæ referuntur contigiſſe in Huketan ſiue noua Hiſpania, vbi in maxima ciuitate Temixtitan Dijs ſuis

annuatim vltra viginti milia puerorũ puellarumque corda sacrificare solebant, quæ nunc non Dæmonibus, sed altissimo Deo per doctrinam Euangelij & verum cultum Dei offeruntur. Hæc Episcopus illius ciuitatis, in Epistola data Anno Domini 1531. in mense Iunio, ad Capitulum generale Fratrum minorum regularis obseruantiæ, celebratũ Tholosæ Anno Domini. 1532. de profectu & animarum lucro significauit. Laurentius Surius in cõmentario breui rerum in orbe gestarũ pag. 515. in impressione de Anno 1574. refert ex Archiuis Caroli Cæsaris inter reliqua, quod horrendũ dictu est, mille plerumq; homines vno die in ciuitate Mexicana fuisse immolatos idolis, quæ nunc per gratiã Dei exturbata sunt, & Dæmonibus silentiũ indictũ. Doctores mallei maleficarũ in 2. par. q. 1. cap. 13. narrant, in diocœsi Basileensi & oppido Dan maleficã obstetricẽ incineratã, quæ confessa est se vltra quadraginta pueros necasse. Nicol. Iaquer. in flagello hæreticorũ fascinariorũ cap. 15. attestatur, in Gallijs repertũ fuisse suis temporibꝰ Magum Baronẽ, qui clam iugulasset circiter viginti pueros, vt de eorũ sanguine quendã librum cõscriberet, in obsequium dęmonũ, qui deprehensus fuit & publicè pœnã tantis sceleribus debitã persoluit. Quomodo olim homines dęmonibus sacrificabantur apud varias nationes & gentes

multis

multis ostendit Euseb. lib. 4. de præparat. Euangelica. cap 7. Nostri malefici & sagæ plurimos infantes interfecerũt, vt passim ex processib⁹ apud Iudices constat: imò, quod plurimũ à natura alienũ est: corda infantiũ exscindunt, & cõmedunt hac persuasione à diabolo inducti, quod tunc si ad manus iustitiæ deueniant, non possint veritatem fateri, vt apertũ est ex processu Annæ de Rouer, cuius suprà mentionem fecimus, & aliorum. Imò multũ insidiãtur puerulis nec dum baptizatis. Corpora autem infantium comburunt, & in cineres redigunt, quibus abutuntur in suis maleficijs. Imo quod multo horribilius est quandoq; parentes cõsensum & auxiliũ præbent, vt propria eorum caro sic tractetur ipsis præsentibus, vt exemplis docere possem, si expediret: quæ causa rectè quendã Iudicem superiori anno mouit, vt patrẽ maleficũ, aliàs in primis strangulandũ, viuum flam̃is tradendũ iusserit, eo quòd præsens & fautor fuisset, cùm sua proles à maleficis cõbureretur. Sæpè enim, vt experientia cognoscimus, malefici & sagæ sunt etiam parricidę. Quod profectò si quis penitiùs introspicere velit, prędicta L. 6. significat, quando eos appellat peregrinos naturę: quũ ipsa natura auditis tam horrendis factis horrorẽ intra se cõcipiat, & quasi cõtremiscat. Nemo tamẽ miretur, quod homines aliàs bonę naturę & conuersationis in tam detesta-

bilis

bilia scelera cõsentiant, vt (proh dolor) indies præter opinionem conspicimus. Sicut enim qui Christum imitatur, Deoq; adhæret, diuinæ fit consors naturæ clementiæq; ac alia fit creatura: Ita qui Dæmonem sequitur, & in eius castra transit, propriam quasi naturam exuit, & participat quandam proprietaté ferocitatis & truculentiæ Diabolicæ. Quod autem Dæmon maximè insidietur infantibus necdum baptizatis, id accidit ex inuidia maxima. Inuidet enim illis æternam fœlicitaté, quam ipse amisit; & infantes, si baptismo abluerentur, consequerentur. Baptizatis autem struit insidias propter insigne odium nominis Christi, quod præcipuè relucet in effectu baptismi, quo mediante Christum induunt, & eius nomen participant, vt dicantur Christiani, nec non innocentiam per Adamum & Euam primos parentes perditã, infantes baptizati de nouo adhuc retinent, quam molestissimè fert. Quare eorum vitæ (cum animæ saluti adhuc nihil damni, ob infantilem ætatem, inferre posit) nocere studet. Optimum autem remedium est, contra Diabolicas artes in hoc studio nocendi, vt parentes pij sint, bonam curam puerorum habeant, eos conseruent, ne personæ iustis ex causis suspectæ eos propiùs accedant, vespere & manè salutem infantium Domino Deo cõmendent, ac eos signo Crucis muniant. Nam sæpius sagarum iudicia-

dicialibus confeſsionibus cognitũ eſt, quod infantibus ſigno Crucis munitis nihil nocumenti inferre potuerunt. Quod autem Deus concedat poteſtatem Dæmonibus nocendi pueris innocentibus, id ad prouidentiã Dei, quæ omnia in iuſtiſsimum finem dirigit, referendum eſt: quamuis ſæpè contingat, vt doctiſsimi viri tradiderunt, infantes, iuſto Dei iudicio, ſed non omnibus noto, puniri ob peccata parentum.

TERTIA QVAESTIO.

Quid de imaginibus, quibus magi ſiue malefici vtuntur, ſentiendum?

IN primis aduertendũ ex Doctoribus tam Theologis quam Iuriſperitis, duplices reperiri imagines in exercitio apud eos, qui diabolica poteſtate vtuntur. Quædam enim dicuntur Aſtronomicæ ſiue Aſtrologicæ, quibus vt plurimum vtuntur ij, qui vacant magiæ diuinatrici, ad inueſtigationem rerum occultarum, & futurarum. Aliæ ſunt, quibus malefici vtuntur ad inferendum malum aliquod hominibus, aut beſtijs. De poſtremis loquitur Gloſſa, Salycetus, Angelus & alij in præſenti L. Multi: vbi loquuntur de imaginibus maleficorum & incantatorum. Deinde iterum obſeruandum eſt: nomine imaginum in hac materia intelliguntur non ſolùm imagines ſic dictæ ſecundum cõmunem vſum, ſed

multo magis figuræ, characteres, signa aut instrumenta, quibus superstitiosum genus hominum vtitur, ad inuocationem tacitam aut expressam Dæmonum, pro ferendo auxilio. De posterioribus imaginibus Glossa & DD. in hac L. loquuntur, vbi Angelus sic ait. Nota benè contra facientes imagines ceræ, qui pungendo eas, vitas hominum labefactant, & ideo non derideas ista. Earundem etiam mẽtionem faciunt Paulus Grillandus de sortileg. cap. 5. Oldradus de ponte consil. 210. incip. Regularis habet traditio. Damhaud. in cap. 61. num. 116 & alij alibi. Quibus consentiunt Theologi, Ioan. Gerson in 1. part. in tract. de erroribus circa artem magicam, in litera O. Malleus 1. par. q. 5. Alphons. Castrẽsis lib. 1. de iusta hæret. punit. cap. 15. Syluest. in verbo. Maleficiũ. Martinus Arles in tract. de superstionibus. Vniuersitas Parisiensis in articulis determinatis contra superstitiones, in art. 21. his verbis. Quod imagines de ære, plumbo, vel auro, de cera alba, vel rubea, vel alia materia baptizatæ, exorcizatæ, & consecratæ, seu potiùs execratæ, secundũ prædictas artes, & sub certis diebus, habent virtutes mirabiles, quæ in libris talium artium recitantur. Error in fide, & philosophia naturali, & Astronomia vera. Cuius articuli sensus est, quod tales res & imagines ex sua natura non habent naturalem vim ad effectum, sed

effectus

effectus ſequitur ex miniſterio Dæmonum, prout definitum eſt, in art. 18. Vſum huiuſmodi imaginum apud maleficos ſic deſcribunt probati Doctores. Malefici imagines quaſdam, certis temporibus obſeruatis & determinatis carminibus, & ritibus quibuſdam & ſignis, conficiunt, quas in nomine Beelzebub, principe Dæmoniorum baptizant, adhibitis & expreſsis quibuſdam alijs verbis, quæ ob horrorem non ſunt referenda. His ſic peractis prædictas imagines ad ignem applicant, & ibi petunt infirmitates, aut alia mala, quæ in perſona illa, cuius imaginem confecerunt, euenire optant. Qandoque etiam acubus, aut alijs acutis ferris perforant, aut pungunt illius imaginis caput, aut pectus, aut ventrem, aut fœmora, aut aliam corporis partem, in qua cupiunt malum aliquod oriri in perſona, cui nocere intendunt. Quibus ſic peractis ſæpè contingit, quod perſona, cuius nocumentum maleficus deſiderat, grauiter torqueatur in illa parte corporis, quam maleficus pupugit, aut transfixit. Qui effectus non ex imagine, aut figura, ſed ex operatione latenti diabolica proficiſcitur. Maleficus enim habet pactū cum Dæmone, qui operatur circa corpus maleficiandi, quãdo imaginē maleficus pungit: Adhibet autem applicatq; dęmon naturalia venena, & alia, quę ſunt apta ex ſua natura inferre dolorē & infirmitatē. Ipſe

enim

enim ſubtiliſsimè & inuiſibiliter applicat. Et maleficus quando animaduertit morbũ, aut malum productum in corpore maleficiati, perſuadet ſibi talem vim ineſſe imaginibus & figuris, cùm tamen Dæmon alijs cauſis naturalibus applicatis efficiat infirmitatem. De hac materia memorabile eſt exemplum, quod referunt Ioan. Bodinus lib. 2. de magorum dæmon. cap. 8. Coſmus Philiarchus Theologus Florent. lib. 3. 2. part. de officio Sacerdotis, cap. 8. in primo præcepto, & alij alibi, ex Hectore Boëtio lib. 2. hiſtoriæ Scoticæ, qui atteſtatur in tota Scotia notiſsimũ eſſe. Duffus rex Scotiæ noctu ſub perpetua vigilia decumbens, in ſudorem ſine modo ſoluebatur, corpus lenta conficiebatur tabe, effœto ſimillimũ, hærebat cutis rigida, venas, neruos, & qua forma, & ſitu oſſa eſſent humana oſtendens, & tamen medici in ea omnia ſigna ſanitatis inueniebant. Obortus eſt rumor incerto auctore, Regem à quibuſdam mulieribus maleficiatum eſſe, quæ apud Forres oppidum Morauiæ manebant. Rex ſtatim ſub ſpecie ineundæ pacis inter eum & coniuratos Morauos mittit, qui rei veritatem inquirant, miſsi Forres adiere & arcem ingreſsi (quæ adhuc erat in regis fide) Denoualdo arcis præfecto, quare venerint, exponunt: quo audito quidam miles, qui erat in arcis præſidio, ſignificauit Denoualdo quandam meretricem (cuius

mater

mater erat sortilega) dum blandiusculè eam tractaret, locutā ei fuisse de regis infirmitate, & morte: erat tunc illa meretrix in arce, quæ tormentis exposita, veritatem aperuit. Denoualdus in ipsa nocte milites ad sortilegarum ædes mittit, qui vnam veneficarum, simulacrum ad Regis Duffi imaginem ex cera cōfectum, ligneó veru affixum, ante ignem torrentem, alteram carminibus recitatis liquorem quendam fundentem sensim supra statuam, inuenerunt: & ductæ cum simulacris in arcem, interrogatæ dixerunt, dum simulacrum igni adhibitum torreretur, Duffum regem in sudorem solui, carminibus autem recitatis perpetua teneri vigilia, & ad liquescentem ceram macie confici, consumpta cera mortē regis continuò secuturam: ita se Dæmones docuisse, & ad facinus exequendum mercede à Morauorum primoribus conductas. Simulacrū effractū fuit, & in eadem nocte rex absq; sudore quieuit, & postridie redeuntibus viribus, ita sanitati restitutus est, ac si nulla aduersa valetudine antea fuisset detentus. Sagæ viuæ crematæ sunt. Gerson loco citato narrat, quod Philippus quondam rex Francorum, cum perciperet de quadam cerea imagine, quam dicebant baptizatam, aut execratam taliter nomine suo, quod ea destructa rex moreretur: Rex fide plenus, videbimus, inquit, si potentior erit Dæmon ad perden-

dum me, quam Deus ad ſanandum, & hęc dicens ceram proiecit in igně. Petrus Gregorius Tholoſanus in Syntagm. iuris vniuerſi li. 34. cap. 11. narrat ex Gagrino lib. 7. hiſtor. in vita Philippi Huttini, vxorem cuiuſdam Enguerrani quæſtoris Gallici, qui expilauerat ærarium Galliæ, cum de mariti carcere concluſi liberatione deſperaret, ad magiã & diuinationẽ ſe cõuertiſſe, Pauioto quodam malefico & Clauda muliere ad id facinus opem ferentibus: atq; cerea quędã ſimulacra, ad regis Caroli Valeſienſis formã, Dęmoniaca arte cõfeciſſe, quæ languentium ſpeciem pręſeferrent, ad quorum ſimilitudinẽ, niſi mala ſors prodita fuiſſet, Rex & ipſe Carolus cõficiendi macie ſenſim erant, & definita ad tempus morte cõſumendi. Quo cognito, ſuſpenſus fuit Enguerranus: Pauiotus & Clauda vxor Enguerrani flãmis conſumpti. Pro d. L. ampliori elucidatione, attendendũ eſt, quod malefici opera diaboli nõ ſolùm mediantib⁹ imaginibus vitæ hominũ inſidiantur, ſed etiã poſſunt aërem morbidũ reddere, vt homines eum attrahentes inficiantur, aut peſtẽ ſeminare. Sic Philoſtratus li. 4. de vita Appollonij Tyanęi narrat, Epheſi Dęmoniacum quoddam ſpectrum peſtem diſſeminaſſe, idque in forma & ſpeciẽ ſenis mendici peram geſtantis, panniceis fruſtis refertam, laceram & ſordidam veſtem gerentis, quẽ Appollonius ad expiandam ciuitatem,

tatem, cùm detexiſſet, iuſsit lapidibus obrui; quod factum eſt, & ſublatis deinde aceruis lapidum, ait in eius locũ inuentum eſſe canẽ tanquã moloſſum magnitudine tanta, quanta maximi leonum eſſe ſolent, quaſi rabidi canis ſpumam emittentem, & ita liberatam à peſte ciuitatem. Familiare eſt etiam magis, teneros ad huc infantes faſcinare.

LEX. VII.

Etſi excepta tormẽtis ſunt corpora honoribus prædictorũ, præter illa videlicet crimina, quæ legibus demonſtrantur: Etſi homines magi in quacũq; ſint parte terrarũ, humani generis inimici credẽdi ſunt: tamẽ quoniã qui in comitatu noſtro ſunt ipſam pulſant propemodum maieſtatem: Si quis magus, vel magicis certaminibus aſſuetus, qui maleficus vulgi conſuetudine nũcupatur, aut aruſpex, aut ariolus, aut certè augur, vel etiã mathematicus, aut narrandis ſomnijs occultans artem aliquam diuinandi, aut certe aliquid ſimile horum exercens: in comitatu meo vel Cæſaris deprehenſus fuerit, præſidio dignitatis exutus & cruciatus & tormenta non effugiat. Si vero cõuictus fuerit, & ad propriũ facinus

detegentibus repugnauerit denegando sit eculeo deditus: vngulisque sulcantibus latera perferat pœnas dignas facinore proprio. Hæc L. etiam est Constantini.

PRIVILEGIO à tormentis excepti, de crimine maleficij & magiæ accusati, possunt sine præiudicio torqueri, & culpabiles inuenti puniuntur. De lege communi excusantur à tormentis personæ in dignitate constitutæ, vt sunt Doctores, Equites aurei velleris, Decuriones, & Capitanei militum, Officiarij principum, Rectores ciuitatum, & similes dignitate fulgentes. De quibus legendi Franciscus Brunus de indicijs & tortura 2. par. q. 3. Gandinus in tract. de maleficijs in tit. de quæstionnib. Marsil. in practica crimin. in §. Expedita, à nu. 27. Damhaud. in pract. crim. cap. 41. Iul. Clar. lib. 5. Sentent. §. fin. pract. crim. q. 64. & alij alibi. Excipiuntur tamen aliqua crimina, in quibus dignitas non excusat à tormentis: crimen læsæ maiestatis. L. Nullus. C. ad legẽ Iul. Maiest. Eadem est ratio proditionis patriæ, Ciuitatum aut principũ & similium. L. Desertorem. §. His qui ad hostes. & L. Proditores. ff. de re militari. crimen maleficorum & mathematicorum in præsenti L. Secundum communem Doctorum sententiam. falsi L. Si quis decurio C. de falsis. Priuati carceris. L. 1. C. de priuatis carcerib.

carcerib. & Gloſſ. hic. Conſiderandũ etiam in hac L. quam ſeuerè animaduertendũ Imperator ſtatuat in maleficos aulicos, vt bene Bodinus lib. 4 de magorum Dæmonom. cap. 5. notauit. Vnus enim, (inquit) in comitatu magus omnibus viris fœminisq; principibus corrumpendis ſufficit, qui ſequuntur aulam. Peſsimi enim ſunt tales, qui & principes non rarò in ſuam ſententiam pertrahunt, vt horum fauore & patrocinio conſeruentur, imo etiam ſimiles ſibi aliquando principes efficiunt. Sic Licinius, Valerianus Cæſar, ſucceſſor Galli in Imperio, primis temporibus pius in Chriſtianos fuit, ſed magorum Ægyptiorũ princeps eum præſtigias & impoſturam docens magicam perſuaſit ei, vt ſanctos viros domo eijceret, longè à ſe repelleret, ferro etiã tolleret, ſi malis artibus obſtarent. Sic quoq; Iulianus Imperator pietatem Chriſtianã primum ariolorum conſuetudine adductus abiecit, tandem apertè Chriſtum abnegauit, ac Dæmonum incantationibus vacauit, vt ex Nicephoro alijſque conſtat. Quod rectè deducit Petrus Gregorius in Syntagm. Iuris lib. 34. cap. 21. Ab his malis ſe liberare voluit Cóſtantinus, dum ſeuerè præcipit animaduertendum in eos, ſi qui in ſuo comitatu reperiantur etiam nulla obſtante dignitate.

Ex hac L. eruitur, quod in honore conſtituti, antequam tormentis ſubijciantur, de-

bent exui insignijs dignitatis. Tandem si quis de hoc crimine testibus conuictus fuerit, & nihilominus obstinato animo steterit in negando, etiam præsentibus testibus, qui illius facinus detexerunt, traditur viuus bestijs vorandus in eculeo, id est, facco, ac dentibus vngulisque lacerandus.

Quæstio : *An in dignitate, aut honore constitutus posit puniri pœna mortis, absq; exauctoratione siue degradatione?*

VIDETVR quod non, ex hac L. in verb. præsidio dignitatis exutus & cruciatus & tormenta non effugiat. Ad idem facit Glossa singularis in L. Omnes, in verb. amissionem C. de Episc. & cleric. Nemo in dignitate mori debet. Angelus hic; quem citat & sequitur Ioan. de Anania in cap. 1. de Sortileg. Et dicit quod non licet Doctorem ad torturã ponere, antequam insignijs Doctoralib. exuatur. Ad idem accedunt Bartolus in L. Quod ait Prætor. §. Ignominiæ. ff. de his, qui notantur infamia. Petrus Lenauderius in tract. de Doctoribus 4. part. q. 26. Iul. Clar. lib 5. Sentent. §. fin. pract. crimin. q. 73. num. 2. & q. 74. num. 5. & alij alibi. in d. L. Quod ait. §. Sed & si. L. vocat exauctorare, id est, insignia militaria detrahere. Et quia Lex dicit de milite non simplici, sed fulgente dignitate siue honore militari, argumentum etiam, trahitur

tur ad Doctores. In exauctoratione doctor priuatur cingulo doctorali, & miles exuitur cingulo militiæ. Locum exauctorationis in secularibus constitutis in dignitate subit degradatio in clericis. Sed vt ad propositum redeamus, solemnitas exauctorandi in desuetudinem abijt, vt benè attestatur illustris Iurisconsultus Andræas Gaill lib.1. de pace publica cap.1. num. 30. Quod præsertim in atrocioribus delictis & enormissimis locum habet, in quibus licitum est iura transgredi. Bald. in Authen. Sed nouo iure. C. de seruis fuit. Marsil. in L. Vnius. §. Cogniturum. ff. de quæst. & in singulari 601. Barbatius in c.1. de constitut. à. num. 155. & alij alibi. Confirmatur hoc Latius: in atrocissimis criminibus clericus etiam quandoque sine degradatione reali punitur extremo supplicio, vt in clerico assasino est text. in c.1. de homicidio in 6. Dominicus Geminiá. ibidem. Ioan. Andr. in ca. Cum non ab homine, de iudicijs. Petrus Ancharan. in consil. 158. num. 5. incip. Ex narratis in facto. Marsil. in d. §. Cogniturum, & in practic. crimin. §. Diligenter. numero 160 & alibi. Barbat. in cap. At si clerici. de iudic. Menoch. lib. 2. de arbitr. Iudic. quæstionibus casu 415. num. 28. Andreas Gaill, loco citato. Et hanc sententiam ex alijs esse communem ostendunt, Iulius Clar. in d. § q. 36. num. 30 & 33. Couarr. lib. 2. variar. resolut.
 cap. 20.

cap.20.num.11. & practic.quæst.cap. 32. Alios ad idem allegat. Felicianus Episco. Scalenf.in Enchridio de censuris, in tractat. de deposit, & degrad, cap.14.

LEX. VIII.

Culpa similis est, tam prohibita discere, quàm docere.

QVantum ad libros magicos attinet, omnes eiusmodi libri sunt comburendi, & à nullo Christiano conseruandi. Actor. 19. Ephesi multi ex eis, qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, & combusserunt eos coram omnibus, & computatis pretijs illorũ inuenerunt pecuniam denariorũ quinquaginta miliũ. Ita fortiter crescebat verbũ Dei, & cõfirmabatur. Et Index librorũ prohibitorũ editus auctoritate Concilij Trident.in Regula nona his verbis: Libri omnes, & scripta Geomantiæ, Hydromantiæ, Aëromantię, Pyromantiæ, Onomantiæ, Chiromantię, Necromantię, siue in quibus cõtinentur sortilegia, veneficia, auguria, auspicia, incantationes artis magicę prorsus reijciuntur. Consonant leges ciuiles in hac L. & in L. Mathemat. C. de Episcopali audient: mandatur, Mathematicorũ & improbatæ lectionis codices esse concremandos in cõspectu Episcopi: & in L. Cæterę, ff. familię Herciscendæ, statuitur magicos libros

bros eſſe corrumpendos. His adiungitur illa lex apud Iulium Paulum lib. 5. Receptarum Sentent. tit. 25. ad L. Cornel. de Sicar. & venefic. Libros, ait, magicæ artis apud ſe neminem habere licet; At penes quoſcunque reperti ſint, bonis ademptis, ambuſtisq; his publicè, in Inſulam deportantur: Humiliores capite puniuntur. Non tantum huius artis profeſſio, ſed etiam ſcientia prohibita eſt. Sic Nicephorus lib 20. hiſtor. narrat, quendam iuuenem Lollianum miſſum in exilium, & bona eius publicata, eò quod librum magicum deſcripſiſſet. Titus Liuius li. 5. Decade 3. docet, quomodo de vtilitate Reipub. ſit quod mali libri corrumpantur & comburantur. Dum enim diutiùs bellū punicū, inquit, ſecundum traheretur, & paſsim à ritu ſacrificandi more patrio diſcederetur, & ſacrificuli & vates cœpiſſent hominum mentes, re ad patres, & ad publicam quærimoniam delata, incuſati ſunt primum grauiter à ſenatu ęd iles, triumuiriq́; capitales, quod non prohiberent: datumq́; negotium M. Aemilio vrbis prætori, qui ſenatuſconſultū renunciauit, & edixit, vt quicunq; libros vaticinios, præcationesq́; haberet, aut artem ſacrificandi conſcriptam, ad ſe deferret, quæ ipſe combuſsit.

Libri hæreticorum ſunt comburendi.

Ex dicta L. comprobatur non ſolùm magorum, ſed etiam hæreticorū libros eſſe comburendos, & nō conſeruandos. Leo Papa primus in

mus in Epiſtola quadam ad Toribium Aſtorigenſem Epiſcopum, cap. 15. ſic ait. Curandum eſt & ſacerdotali diligentia maximè prouidendũ, vt falſati codices & à ſyncera veritate diſcordes, in nullo vſu lectionis habeantur. Apocriphæ autem ſcripturæ, quæ ſub nominibus Apoſtolorũ, multorum habent ſeminarium falſitatum, non ſolum interdicendæ, ſed etiam penitus auferendæ ſunt, atq; ignibus concremandæ. Quamuis enim ſunt in illis quædam, quæ videantur habere ſpeciem pietatis, nunquam tamen vacua ſunt venenis, ſed per fabularũ illecebras hoc latenter operantur, vt mirabilium narratione ſeductos, laqueis cuiuſcunq; erroris inuoluant, Huius Epiſt. meminit Alphonſ. Caſtr. li. 2. de iuſta hæret. punit. c.. 5. qui hanc materiã omnib⁹ latiùs diſcutit. Super hoc articulo digna lectione eſt Epiſt. Victoris Conſtantini ad Epiſc. & populum ex Socrate, de Ario & eius ſcriptis. lib. 2. cap. 15. hiſtor. tripartitæ, in hæc verba. Malignos & impios Arius imitatus, dignum eſt vt illorum quoque ſuſcipiat vltionem. Sicut ergo Porphyrius diuinæ pietatis inimicus, iniqua volumina contra religionem proferens, dignam promeruit inuenire mercedẽ, & talem, per quam in poſterum eſſet opprobrium, & plurima compleretur infamia, & nũc placuit Arium & conſectatores eius vocari Porphyrianos, vt quorum mores imitati ſunt,

ſunt, eorũ vocabulo perfruantur. Super hæc
autẽ ſi qua cõſcriptio ab Ario facta reperitur,
igni tradatur, vt nõ ſolùm praua eius doctri-
na depereat, ſed neq; vlla eiꝰ poſsint remanere
cõmenta. Hoc etiã pręcipio, ſi quis cõſcriptio-
nes Arij cęlaſſe cõperitur, & nõ repente profe-
rens igne cõſumpſerit, mortis ſupplicio ſub-
iacebit. Mox enim vt in hoc fuerit captus,
capitalẽ ſuſcipiet vltionẽ. Deus vos cuſtodiat.
Hęc eſt Cõſtantini Epiſtola. His accedunt alię
Chriſtianorũ Imperatorum leges in C. de hæ-
ret. L. Omnes vetitę legibꝰ diuinis & imperia-
libꝰ conſtitutionibus hæreſes perpetuo quieſ-
cant, & nemo vlterius conetur, quæ reperit
prophana pręcepta, vel docere, vel diſcere, nec
antiſtites eorundẽ audeant fidem inſinuare,
quam non habeant, &c. Et L. Damnato. §. Nec
non impios, ait Lex libros nefandi & ſacrile-
gi Neſtorij aduerſus venerabilem Orthodo-
xorum ſectã, decretaq́; ſanctiſsimi cœtus An-
tiſtitum Epheſi habiti ſcriptos habere, vel le-
gere, aut deſcribere quiſquã audeat: quos dili-
genti ſtudio requiri, ac publicè cõburi decer-
nimus, &c. Et in fin. L. Scientibꝰ vniuerſis vio-
latorẽ huius legis publicatione bonorum eſſe
coërcendũ. Vbi optimè notat Salyc. quod nõ
eſt licitũ libros improbatę fidei legere, aut de-
ſcribere, ſed debẽt cõburi in pręſentia Epiſco-
pi, iuxta d. L. Mathem. & in L. Quicunq́;. §.
Nulli etiam cõtra venerabilẽ Calcedonenſem
Synodum

Synodum liceat, vel aliquid dictare, vel scribere, vel ędere, atque emittere; aut aliorum dicta vel scripta super eadem re proferre. Nemo huiusmodi habere libros, & sacrilega scriptorũ audeat monumenta seruare. Quod si qui in his criminibus fuerint deprehensi, perpetua deportatione damnentur. & in §. Omnes verò huiusmodi chartæ ac libri, qui funestam Euthicetis, hoc ęst, & Apollinarij complexi fuerint dogmata, incendio concrementur, vt facinorosæ peruersitatis vestigia flammis combusta pereant: æquum namque est, vt immanissima sacrilegia par pœnę magnitudo percellat, scientibus moderatoribus etiam prouinciarum, earumq; apparitoribus, defensoribus etiam ciuitatum, quod si ea, quæ legis huius religiosissima sanctione custodienda decernimus, aut neglexerint, aut aliqua permiserint temeritate violari: denarum librarũ auri mulctã fisco nostro inferre cogantur: Insuper etiam æstimationis suæ periculũ sustinebunt. Ad idem facit illud, quod Iurisperiti tradunt, quod quis præsumatur hæreticus, & de hæresi posit condemnari eo ipso, quod libri hæresis penes aliquem reperiuntur. Lodouicus Romanus in singulari 323. incip. Eo ipso, quod libri hæresis, &c. Alberic. in L. Quicunq;. C. de hæret. Hyppol. Marsil. in pract. crim. §. diligenter. num. 92. & alij alibi. Et lex Pontificia in bulla cœnæ Domi-

Domini, excōmunicatione prima etiam prohibet legere, & retinere libros hæreticorum publicè vel occultè, quouis ingenio vel colore, ſine auctoritate & licentia ſedis Apoſtolicæ, ſub pœna excōmunicationis ipſo facto incurrendæ, cuius abſolutio reſeruata eſt ſummo pontifici. De qua re Martin. Nauar. tractat lib. 5. conſiliorum in tit. de Hæreticis conſil. 3. num. 1. & conſ. 8. Si quis autem ignoranter incideret in librum hæreticum, exiſtimans bona fide Catholicū & legeret, non incideret: Quia bulla excommunicat ſcienter legentes & retinentes. Nec etiā Epiſcopi & ordinarij poſſunt ſuis ſubditis dare licentiā legendi aut retinendi libros hæreticos, niſi ex ſpeciali delegatione pontificis, vt idem Nauarrus docet lib. 1. Conſil. de Conſtitut. conſil. 1. num. 75. Quia inferior non poteſt legē ſuperioris tollere, c. Cum inferior. de maior. & Clem. Ne Romani. de elect. Neq; abſoluere à reſeruatis Papæ. cap. Ad eminentiam, de ſent. excom. & id etiam litera d. Bullæ Cœnæ oſtendit, cum dicit. (Sine auctoritate noſtra, & ſedis Apoſtolicæ.) Omni enim tempore, quando Religio viguit, vt ex dictis cōſtat, curæ fuit non ſolùm Epiſcopis, ſed etiam Imperatoribus, vt libri à Catholica fide alieni comburerentur, & non impunè retinerentur, nec venderentur. Cuius nunc (proh dolor) in multis locis contrariū videmus, cum

maxima

maxima Christianæ religionis pernicie, & animarum interitu. Si enim Apostolus Paulus, Prophana & vaniloquia hæreticorum deuitanda pronunciat, eo quod multum proficiant ad impietatẽ, & eorum sermo, vt cancer serpat: multo magis profecto librorum lectio cauenda, scriptura enim manet, & vox perit, & ea quæ permanent fortius imprimunt in animũ, magisq; mouẽt. Hinc vt ex illo Acto. 19. citato constat, sicut testimonium & significatio apertissima veræ fidei & conuersionis est, libros curiosos, & à fide Catholica alienos incendio tradere, vt patet ex illis verbis subiectis. Ita fortiter crescebat verbum Dei & confirmabatur: Sic infirmæ fidei & fictæ charitatis argumentum est, legere, retinere & nõ velle Vulcano consecrare huiusmodi libros. Quare rectissimè, secundum Iurisperitorum sententiam, contra tales est vehementissima præsumptio hæresis. *Contra dicta, obijciunt quidam Catholici etiam scioli, hæreticorum lectionem esse licitam & admittendam, ex illo S. Pauli 1. ad Thessalonicenses 5. Omnia probate, quod bonum est tenete.* Ergo potest aliquis hæreticorum libros legere, cùm etiam aliqua bona in eis contineantur, & ad effectum bonũ maxime vt eorum errores melius cognoscat, ac rectius eis respõdere queat. Respondetur; hoc argumentum probat, quod si nullum præceptum Ecclesiæ esset, licitum fore legere huiusmodi libros

eis,

eis, qui dignoscere & secernere bonum à malo possunt, ita vt eis nullum immineat periculum subuersionis, quod qui amat, peribit in illo. Ad huius rei illustrationem pulchrum adfert exemplum Eusebius lib. 7. historiæ Ecclesiasticæ cap. 6. de Dionysio Alexandrino, cuius verba adfert ex eiusdem li. 3. de baptismate ad Philomenem Præsbyterum vrbis Romæ. Sic enim scribit Dionysius. Ego & tractatus hæreticorum lego, & traditiones eorũ perscrutor, etiamsi videar ad horã verbis illorũ pollui. Sed multum mihi cõfert hoc ipsum quod ex ipsorũ verbis, arguere eos possum. Deniq; cum aliquis ex fratribus & cõpræsbyteris prohiberet me, ne hæretica lectione tanquã cœni alicuius fœtore pollucrer, visio mihi quædã à Deo ostenditur, quæ me cõfirmaret, & sermo ad me factus est, hæc mihi euidenter proloquẽs. Lege omnia quæcũq; in manus tuas venerint: quia ꝓbare singula quęcunq́; & discernere potes. Quãdoq; ex initio hęc tibi causa fuit credẽdi. Amplexus sum visionẽ: quia & Apostolicę sententię cõcordabat, dicenti: Omnia probate, quod bonum est tenete. Hęc Euseb. Ex qua histo. patet eo tempore etiã habitã esse tanquam rem periculosissimã, lectionem hæreticorũ, nec debere sibi vnumquẽq; tribuere, quod possit discernere, sed tale iudiciũ à superiori potestate cõferendũ, pręsertim cum scriptura nos in cõtrarium

moneat in Euangelio. Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimẽtis ouium: & iterum: Cauete vobis à fermento Phariseorũ: & iterũ Ioannes. Nolite omni spiritui credere. Qui ergo simplices & ignari sunt, deberent abstinere, etiamsi nulla prohibitio esset, propter imminens & euidens periculum. Nec mouet, quod etiam aliquid boni in eorum scriptis inueniatur. Quia vt S. Gregorius lib. 5. moral. cap. 11. ait. Habent quippe hoc hæretici proprium, vt malis bona permisceant, quatenus facilè sensui audientis illudant: Si enim semper praua dicerent, citiùs in sua prauitate cogniti, quod vellent minimè persuaderent. Rursum si semper recta sentirent, profecto hæretici non fuissent: sed dum fallenti arte ad vtraque deseruiunt, & ex malis bona inficiunt, & ex bonis mala abscondunt. Sicut qui veneni poculum porrigit, ora poculi dulcedine mellis tangit, dumque hoc quod dulce est, primo attractu delibatur, etiam illud quod est mortiferum, indubitanter absorbetur. Itaque hæretici permiscent recta peruersis, vt ostendendo bona, auditores ad se trahant, & exhibendo mala latenti eos peste corrumpant. Et si quid boni in libris hæreticorum inueniatur, id etiam ex Catholicis haberi potest. Nihil enim dicitur, quod non prius dictum sit. Nec etiam Deus aliquid singulare boni per peruersos diffundit,

1. Ioan. 4.

dit, quod non multo vberius per organa Spiritus sancti communicet, iuxta Illud Ioannis: Paracletus Spiritus sanctus quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, quæcunq; dixero vobis. Cum ergo lectio hæreticorum librorum & alienorum à fide Catholica semper sit damnata, vt res perniciosa, nemini dubium esse potest, quod summus in Ecclesia monarcha eam non potuerit sub culpa & pœna prohibere. Atque hoc præceptum operatur, vt quod antea ex suo genere erat periculosum, & licitum eis, qui sine periculo poterant legere & approbare, postea omnibus vi præcepti fiat illicitum, nisi licentia sedis Apostolicæ accedat, cuius etiam est ante licentiam cognoscere & iudicare, an sine periculo & cum fructu licentiam petens legere possit. Nemo enim iudex in propria causa esse potest. Si quis autem legerit, aut habuerit sine licentia libros catholicorum, quibus annotationes, elucidationes, aut commentaria hæretici inseruerunt, non incidit quidem in pœnas Bullæ cœnę Domini, sed in censuram latam à Pio Quarto Anno Domini 1564. 14. Martij super approbatione Indicis librorum prohibitorũ, quę bulla indici præfigitur: & talis etiam reatum peccati mortalis incurrit, iuxta ea, quæ bene dicit Nauarrus in manuali confessariorum, cap. 27. num. 56. & Ipsa bulla decernit.

Si quis autem in dubium trahere velit, an Pontifex rectè prohibere posit lectionem & conseruationem librorum hæreticorum sub pœnis & censuris, is etiam vertat in controuersiam, an Catholici & pij Imperatores in legibus ciuilibus, sub pœnis capitalibus & temporalibus prohibere potuerit, & reuocet in litem, an potestati iusta præcipienti, sub reatu mortalis peccati sit obediendum, iuxta illud Lucæ. Qui vos spernit, me spernit: & aliud Apostoli. Omnis anima potestatib⁹ sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas, nisi à Deo. Quæ autem sunt à Deo, ordinata sunt. Itaq; qui resistit potestati, dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.

Luc.10.

Rom.13.

LEX. IX. & finalis.

Quicunque maleficiorum labe pollutum audierit, depræhenderit, occupauerit: ilico ad publicum pertrahat, & iudicum oculis communis hostem salutis ostendat. Si quisquam ex agitatoribus, id est, aurigis, seu ex quolibet alio genere hominum contra hoc edictum venire tentauerit; aut clandestinis supplicijs etiam manifestum reum maleficæ artis oppresserit: vltimum supplicium non euadat, geminæ su-

spicionis

ſpicionis obnoxius, quod aut publicum reum, ne facinoris ſocios publicaret, ſeueritati legum & debitæ ſubtraxerit quæſtioni: Aut proprium fortaſſis inimicum ſub huiuſmodi vindictæ nomine conſilio atrociore confecerit,

CIRCA hanc L. notandum eſt ex Doctoribus, qui in hanc, ſicut in alias leges huius tituli, breuiſsimè commentati ſunt, quod maleficum licet cuilibet propria auctoritate capere, & Iudici præſentare. Quod ſingulare eſt, ſed ita intelligendum, (quamuis Doctores generaliter loquantur) quando in manifeſtò crimine deprehenditur. Regulariter autem in alijs criminibus prohibitum hoc eſt, Commune autem eſt in hoc crimine & in alijs, quod nemini licet maleficum etiam manifeſtũ propria auctoritate occidere. Deinde ex hac lege in illis verbis (*Ne facinoris ſocios publicare, &c*) Colligunt doctores, crimen maleficij eſſe de genere exceptorum. Alberic. hic & Godefrid. Gloſſa & Salycetus in L. fin. C. de Accuſat. Bartolus in L. Repeti. de quæſt. Marſil. ibidem. Bald. lib. 1. conſil. 95. incip. Regula iuris. Panormit. Ioan. Immolenſ. & Anthonius à Butrio in cap. 1. de Confeſſ. & alijs, quos citaui ad longum

in 2. memb. tract. de confess. malefic. conclus. 1. ratione 3. Quare consequenter tradunt, confessum de se in hoc crimine super aliorum scilicet sociorum criminis conscientia, posse & debere interrogari, & interrogatus in conscientia, sub pœna peccati mortalis tenetur facinoris socios iudici publicare, vt in 2. memb. d. tractat. ostensum latiùs est. Vnde communis regula eruitur, quam ponunt Glossa cum text. in cap. 1. de confessis. Panormit. Anthon. Ioan. Immolensis. Cardinalis Zabarella, Hostiensis & omnes Doctores ibidem, cum Iurisperitis. in L. fin. C. de accusationib. quod in criminibus exceptis de se confesso credendum est contra socios criminis non quidem quantum ad condemnandum, sed ad præsumendum. Aliàs profectò non est inuenire discrimen inter crimina excepta & non excepta, secundum mentē canonum & legum, ac Doctorum. Maximè autem inquirendum in hoc crimine de socijs, quia malefici communiter, vt experientia docet, habent socios, & credo haud ex multis repertum vnum, qui solus sine socijs hoc scelus commiserit. Præterea cùm malefici sint hostes communis salutis, iuxta præsentem L. contra socios inquirere etiam tendit ad communem salutem omnium. Quia nisi maleficorum crimen radicitus extirpetur, salus cōmunis non habebitur. Præterea cum DD. aduerten-

uertendum eſt, quod ſi quis propria auctoritate notorium maleficum interfecerit, duplicem ſuſpicioné ex hac L. incurrit, tum quod conſcius ſit maleficij, timueritq; ne ſocios detegeret, ſi tortura adhibeatur; tum quod ratione vindictæ fortaſſis fecerit. Circa hunc articulum notat Bald. ſingulariter, quod nó licet ſubtrahere aliquem reum quæſtioni, vel torturæ, nec facere, quod veritas non poſsit apparere. Ex dictis mala præſumptio ſumitur contra eos, qui aliquando maleficis conſulunt, aut eos admonendo inſtruunt, vt fugiant, quando grauibus indicijs laborant: Hi incurrunt ſuſpicionem, aut quod ſocij criminis ſint, aut quod veritatem velint latere & iuſtitiam impedire; aut quod magis ament corporis & famæ æſtimationem rei contra ordiné charitatis, quam eius animæ ſaluté, quæ pręſtat omnibus rebus in hoc mundo habitis.

Circa hanc L. cum Doctores ex ea colligant, nominationem malefici facere præſumptionem contra ſocium facinoris, breuiter tractandum eſt de indicijs, ex quibus crimen maleficorum deprehendi poteſt.

DE INDICIIS CRIMInis maleficij.

NOTANDVM in primis, quod diuerſus eſt gradus iudicorum. Quædam enim

ſunt remota : quædam propinqua : alia propinquiſsima.

Deinde in materia indiciorum multum valet omnium iudicio arbitrium iudicis: falluntur tamẽ aliqui in intelligentia huius nominis aut ſaltem in iudicio, qui putant, quod arbitrium iudicis ſonet, quod ipſi ex ſuo capite & voluntate poſsint definire, & quod eorum propria prudentia debeat formare iudicium. Iudicis arbitrium formandum eſt ita, vt ſit iuri & æquitati conſonum, & in hoc non debet ſequi propriam conſcientiam, ſed publicam ſcientiam, vt multis allegationibus oſtendunt Andræas Barbatius in cap. de conſtitut. à numero. 167. Marſilius in practica crimin. §. Diligenter. à numero 24. & Menochius lib. 1. de arbitr. Iudic. quæſtionib. q. 13. numero. 15. Quando ergo iudex formare rectum vult arbitrium, debet ſequi canones, leges, conſilium peritorum, & praxim doctiſsimorum & proborum virorum. In materia indicorum ſemper hæc doctrina ante oculus habenda eſt, vt quoniam vatiæ in caſibus occurrentibus circunſtantiæ occurrere poſſunt, iudex ſi ſibi non ſit ſufficiens, peritorum conſilium adhibeat. Præterea reducendum eſt in memoriam pro varietate criminum, varia etiam eſſe indicia. Quædam communia, quæ omnibus criminibus accomodantur : quædam propria particu-

particularibus ſceleribus, vt adulterio, furto, homicidio.

Cum autem latus ſit indiciorum campus, & magnus numerus, vt patet ex Doctoribus, qui integros tractatus ſcripſerunt, & ex dicendis manifeſtum erit, hic tantum proponentur, quæ huic materiæ conuenient: in reliquis remittitur lector ad Doctores.

Indicia perpendenda in hoc maleficorũ crimine.

Primum indicium ſumptum ex hac L. ſi nali: Denunciatio ſiue denominatio maleſici contra facinoris ſocios, ſecundum communem Doctorum ſententiam, quos ſuprà ad longum adduximus. Quomodo & in quem ſenſum hoc verum ſit, remitto lectorem ad ea, quæ multis declarata ſunt in 2. membro ſuperioris tractatus.

Secundum indicium maximè proprium huic materiæ, eſt ſuperſtitio cum ſuis varijs ſpeciebus ad longũ in primo membro ſuperioris tractatus. Cum enim ſuperſtitio procedat, vt plurimum ex pacto implicito, vel expreſſo cum Dæmone, verum religionis cultum lædit, fidem Chriſtianam labefactat, ac viam ſternit ad maleficorum impietatem. Ad hoc facit etiam Conſtitutio criminalis Caroli Quinti in articulo 44. vbi indicia maleficij ponit, dum ait. Si quis res ſuſpectas, verba, & opera, quæ incantationem ſapiunt, vſurpauerit.

Tertium: Si quis alios artem magicam siue maleficium docere voluerit: ex eadem constitutione.

Quartum: Si quis minatus sit alicui maleficia inferre, & effectus sequutus fuerit: Ibidem. Ex minis enim præcedentibus oritur indicium ad maleficium, quando fuerunt præsertim factæ ab eo, qui consueuit eas exequi. Gandinus in tractatu de malefic. in tit. de indicijs dubitatis. Hyppolitus Marsilius in practic. crimin. §. Diligenter, à numero 85. Bald. in L. Metum, C. quod metus causæ. Franciscus Brunus de indicijs & tor. par. 1. quæst. 3. Decius in consil. 189. numero 17. & alij multi, quos allegant Iulius Clarus lib. 5. Sentent. §. fin. practic. crimin. q. 21. numer. 37. & Iacobus Menochius lib. 1. de præsumpt. q. 89. à. num. 60.

Quintum: Singularis familiaritas, & frequens conuersatio cum maleficis & incantatoribus; ex eadem constit. in d. articul. 44.

Omnium enim Iurisperitorum sententia, ex mala conuersatione oritur indicium ad torturam, si modo aliud adminiculum concurrat, vel alia indicia adiuuent. Qualis enim quisque est, tali socio delectatur. Similis gaudet simili. Prouerb. 13. Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit: amicus stultorum similis efficitur. Et in Psalm. Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente

Prouer. 13. *Psal. 17.*

cente

cente innocens eris, & cum peruerso peruerteris. Sic sentiunt Angelus in tractat. maleficiorum, in §. Fama publica. vers. Quæro an indicium. Guido de Suzaria de indicijs & tort. numero. 32. Marsil. in practica §. Expedita numero. 91. Bald. in tract. de quæst. numero. 10. Albert. Gandin. in tract. de malefic. in Rubr. de quæstion. Iosephus Mascardus vol. 1. de probationibus concl. 451. Menoch. in d. q. numero. 125. & alij alibi. Amicitia enim reproborum, ait Salyc. in L. Nullus, supra eod. tit. est repellenda. Ex hac causa prouenit, quod aliquando in vno pago, aut loco tam multæ sint sagæ & malefici, vt (proh dolor) experientia discimus, imò etiam si aliæ accedant, ex cohabitatione inficiuntur. Vna enim malefica aliam inficit, præsertim ad voluntatem & imperium Dæmonis, qui nihil magis appetit, quam vt numerus suorum augeatur, & regnum Christi diminuatur. Quamuis etiam existimem ob magnitudinem scelerum, quæ malefici, vbi in vno loco ita morantur, committunt, cum nolint benedictionem, accipiant maledictionem, & relinquatur Dæmoni maior potestas in commorantes in tali loco, vbi notabilis est numerus maleficorum.

Sextum : Est fama vehemens cum alijs adminiculis, contra multorum doctorum sententiam, quos Menochius in d. q. num.

32. adducit, qui volunt famam vehementem per se sufficere. Sed communior & tutior doctrina est, quod non sine alijs adminiculis, vt ostendit Iulius Clarus loco citato. numero. 1. Quia fama est indicium valde remotum à delicto & fallax facilè, & sic ex nuda fama durum esset hominem tormentis subijcere, nisi esset delictum difficilis probationis, & persona vilis alijs criminibus consperſa. Vnum tamen in hoc crimine est singulare, quod (vt experientia quotidie docet) multi homines, quorum conuersatio in exterioribus omni reprehensione caret, deprehenduntur hoc nefandissimo scelere coinquinati. Quia huius criminis exercitium est occultissimum cùm dependeat à cooperatione Principis tenebrarum, qui amat noctem, & odit lucem. Qua occasione aut impossibilis, aut saltem difficilis potest esse probatio canonica in hoc crimine: Cùm hæc fundetur in conscientia bonorum virorum, qui nocte dormiunt, quando malefici sua negocia expediunt, & sic non possunt de secretis & ignotis in sua conscientia maleficij aliquẽ innocentem pronunciare. In probatione autem famæ non satis est dicere & probare famam, sed oportet etiam eius originem ostendere. Quia fama debet originem habere ab honestis personis & fide dignis, non à maleuolis & vilibus, vt pro-

probatur ex cap. Qualiter & Quando. 2. de Accuſationibus Bart. in L. de minore. §. Plurium. de quæſt. Marſilus ibidem. Abb. in cap. Veniens. 1. numero. 8. de teſtibus, & alijs alibi.

Quare quidam arbitrantur, & hoc argumento probant, quod ea fama, quæ in hoc maleficorum crimine originem ducit à maleficorum & complicum iudiciali denunciatione, non habeat locum. Sed aduertendum eſt, dictum hoc commune iuxta diuerſitatem rerum & circunſtantiarum aliter atque aliter eſſe intelligendum, in hunc ſenſum, quòd fama debet habere originem à viris bonis & honeſtis, quando qualitas perſonæ natura rei, ac circunſtantię hoc admittunt, & ſic ſubintelligendum, niſi agatur de re turpi. Nam tunc non eſt contemnenda fama, quæ ortum habet à turpibus perſonis, exempli gratia, ſi agatur de peccato commiſſo in lupanari, poterit oriri fama à meretricibus, & lenonibus, non autem à Doctoribus, aut alijs perſonis honeſtis, quæ non ſolent ibidem conuerſari, & ſimiliter ſi agatur de chartarum, vel taxillorum ludo, fama ortum trahit à luſoribus, & ſic in hoc crimine maleficorum & ſagarum, boni honeſtique viri non interſunt eorum ludis, choreis, maleficijs & coniurationibus,

nibus, in profunda nocte, in abditis, remotis, agrestibus, secretisque locis. Quare fama etiam à talibus originem trahere, non potest, sed à consortibus, qui tam turpibus sceleribus præsentes sunt. Hanc expositionem docent Salycetus in L. Ea quidem. C. de accusat. non longe à fine, vlt. q. principali & Iulius Clarus lib. 5. §. fin. pract. crim. q. 6. num. 17. Et hoc est quod Bartolus in d. L. de minore. Iustinus Amedeus in tractatu de Syndicatu num. 51. & 55. Panorm. in cap. Qualiter & quando, secutus Bartol. & alij alibi tradunt, famam debere habere initium ex probabilibus coniecturis & causis, vel iusta causa, sicut etiam ex delicto aliquando docent sumere originem.

Septimum: fuga est etiam indicium ad torturam, quando aliquis præsertim fugit ante accusationem, vel inquisitionem contra eũ formatam, vel antequam ad aliquem actum sit processum. Bart. in L. 1. ff. de bonis eorum, qui ante sententiam sibi morté cóſciuerunt. Angel. in tractat. malefic. in verb. Fama publica. vers. An fuga sit sufficiens. Marsil. in d. §. Diligenter. num. 41. & alij multi: quos allegant Menochius, & Clarus locis cit. 21. & Andreas Gaill practic. obseruation. lib. 2. obseruat. 109. Addit Marsil. etiam habere locum, quando fugit, dum habet suspicionem, quod contra eum formabitur inquisitio. Malefici

sæpe

ſæpe fuga ſolent ſibi conſulere. Alia tamen eſt ratio, quando quis fugit poſt inquiſitionem, & citatus redit, vel cauſas probabiles abſentiæ & fugæ allegat.

Octauum; Si aliquod opus magiæ, aut maleficij inueniatur, aut quod ſapiat incantationem, vt olla plena vnguentis variarum rerum magicarum, aut alia inſtrumenta in ædibus diffamatę & ſuſpectæ inueniantur. Aut etiam liber magiæ penes aliquem reperiatur, qualis ante tres ſeptimanas mihi oblatus à quodam amico, qui eum poſt mortem cuiuſdam, qui eo vſus fuerat, repererat. Qui tam charus ſuo Domino fuerat, quod eum emerat quindecim daleris, ſecundum ſcriptionem in libro annotatam, & tam peſtilens erat, (vt primo aſpectu animaduerti) vt legere non vellem, ſed ſtatim in præſentia amici tradentis Vulcano cui cum auctore debebatur, conſecrarem. Neſcio quot miriades Dæmonum in eo continebantur, & horrendæ execrationes cũ diris nominibus. Hoc indicium ſumitur etiã ex d conſtit. Carolina in art. 44. Ad idem facit ſi liber hæreticus penes aliquem reperiatur, ſuſpectus vehementiſsmè habetur, vt cõdemnari poſsit, ſi alię coniecturæ accedant, modò nõ habeat cum auctoritate ſuperioris, poteſtatem habentis & concedentis ad bonũ finem. Ludouicus Romanus in ſingulari 323. incipienti, Eo ipſo, quod libri hæreſis reperiuntur.

untur. Marsilius in d. §. Diligenter. numero 92. Menochius lib. 2. de arbitr. Iudic. quæstionibus casu 374. numero 12. & alij ab eo citati. Huic congruit L. Maiorem. C. de fals. qui habet penes se instrumentum falsum, præsumitur falsarius, nisi ostendat vnde habuerit. Dictum indicium ponit etiam Bodinus lib. 4. cap. 4. quod puto esse tam vehemens, vt si quæ alia leuissima adsint, reus possit torqueri. Huic adiungere possumus, si de maleficio suspectus inueniatur in domo, aut stabulo alterius, aut loco & tempore, vbi & quando non debet, & sequatur effectus aliquis, vt mors, mutilatio, aut morbus. Eadem est ratio, si duob9 testibus legitimis probetur reum exercuisse aliquem actũ superstitiosum qui ex communi maleficorum praxi ad aliquod maleficiũ dirigitur. Exempli gratia: Si duo viri viderint mulierẽ in aqua stantem, & aquam à tergo proijcientem in aërem, vel virum etiam tempore æstates, dum tempestas instare animaduertitur, lapidem percutientem, aut mulierẽ flores de varijs arboribus colligentem, & ollæ imponentem, & de similibus simile est iudicium: hæc sunt indicia, vrgentissima, quorum vnumquodque per se sufficit ad torturam. Eadem est ratio, si vnus testis omni exceptione maior deponat de ipso crimine, vtpote quod viderit sagam equo infundentem potionem, qui mortuus reperi-

reperitur. Ad dictum enim vnius testis omni exceptione maioris, deponentis de ipso maleficio, potest quis rapi ad torturam, secundum communem Iurisperitorum sententiam, cui astipulatur Carolina Constitutio in art. 30.

Nonum, Confessio extraiudicialis rei siue accusati, si duobus testibus probetur, facit sufficiens indicium ad torturam, secundum communem DD. sententiam, quam communem attestantur Felinus in cap. Olim, de rescriptis. Decius in cap. At si clerici. de iudicijs. Menochius lib. 1. de præsumpt. q. 89. numero 14. Iosephus Mascardus vol. 1. de probat. concl. 349. Iul. Clarus in d. q. 21. numero 31. & alij ab eo citati. Et quamuis, vt ipse Clarus doctè dicit, quidam Doctores teneant quod huiusmodi cõfessio possit reuocari, ad euitandum torturam, licet de errore non doceatur: hoc tamen nullo modo est tenendum. Nam si sola reuocatio hoc operaretur, nunquam esset locus communi concl. Propter hoc enim deuenitur ad torturam, quia reuocatur confessio, quia si reus in ea persisteret, non esset opus tortura. Semper ergo confessio extraiudicialis facit indicium ad torturam, nisi error probetur. Bodinus lib. 4. c. 4. plus videtur in hoc crimine tribuere cõfessioni extraiudiciali, sed à cõmuni sine euidenti ratione, aut lege nõ est recedẽdũ. Ad

hoc

hoc indicium reduco verba maleficorum & ſagarum, quæ aliquando proferunt, quando capiuntur, quibus quaſi implicitè confitentur; vt ſi dicant, actum eſt de me, aut : ne me morte afficiatis, rei veritatem libenter fatebor. Vel quando abducitur ab habitatione, valedicit domeſticis, & propinquis, petendo veniam, & de ſimilibus ſimile eſt iudicium. de his etiam Bodinus loco citato.

Decimum indicium commune etiam alijs criminibus, tamen in hoc maximè ſibi vendicat locum, eſt taciturnitas rei, quando ſcit, vel ex literis amicorum, vel eorundem admonitione, vel etiam ex aliorum obiectone ſiue opprobrio, ſe haberi pro malefico, aut mago, & tamen non contradicit, nec opponit, ſed ſedata mente tranſit, quaſi non curaret. Marſil. in pract. criminali §. Diligenter. nú. 137. Ludouicus Carrer. in pract. pag 55 in 28. indicio. Menoch. loco cit. num. 129. Quiſquis enim innocens eſt, ęgerrimè fert infamiá ſibi imponi de tanto ſcelere. Et vt ait Bodinus, Qui purus ab iſto crimine eſt, calumnias à quibus in alijs criminibus metuitur, nunquam pertimeſcet. Dictum tamen indicium alijs adminiculis debet iuuari.

Vndecimum; Si quis ſcelerata iuramenta, execrabiles blaſphemias, & verba impudiciſſima frequentet, aut Dæmonis nomen ſemper effutiat ore, aut pueros proprios, ſiue alie-

nos,

nos, aut etiam bestias in nomine Diaboli execrari solitus sit: vt, exempli gratia, rapiat te Diabolus: exeas in nomine ipsius: vellem te haberet Dæmon; & de similibus similis est censura. Qui enim talia iuramenta & execrabiles blasphemias assiduè exercent, de hæresi suspecti sunt, vt docet Iacobus Simancas in commentar. Catholicarum institut. tit. 8. de blasphemis. Carrerius in tract. de hæret. quos allegat & sequitur Menoch. lib. 5. de præsumpt. præsumpt. 6. & lib. 1. q. 10. à num. 8. Alphonsus Castrens. lib. 1 de iusta hæretic. punitione. cap. 12. Quomodo ergo meritò nō possunt esse tales blasphemi, & immundi execratores vehementer suspecti de maleficij crimine, in quo Deus in summo gradu lœditur, relinquitur & abiuratur: & Dæmon colitur, honoratur, & patronus assumitur. Quare in prælud ijs superioris tractatus inter causas dispositiuas ad hoc infœlicissimum exercitium posuimus execrationem & maledicēdi siue imprecandi rabiem. Huic annumerare possumus, si quis commiserit etiam alia grauissima scelera distantia à maleficio, vt Menoch. d. lib. 1 ex Simanca etiam de hæresi allegat. Nam vix fieri potest, vt homo, qui Deo adhæret, & ad Diaboli partes non declinauit, horrenda scelera perpetret. Qui autem Deo valedixit, & Dæmoni fidem addixit, portam iā omnibus sceleribus etiā fœdissimis aperuit.

Duodecimum ponunt Doctores mallei maleficarum, Grilland. & Bodinus, quod sagæ lachrymas emittere non posſint. Quod ſi intelligant lachrymas ex dolore peccatorũ, aut oleo diuinæ ſuauitatis prodeuntes, facilè aſſentior: aliàs quod nõ poſsint excutere guttas aquarũ & lachrymarũ, parum fidei attribuo. Quia verũ eſt de mulieribus, ꝙ quidã cecinit.

Vt flerent, oculos erudiêre ſuos.

Imo ſæpe ex puſillanimitate, triſtitia, aut dolore corporali lachrymas emittunt.

Decimum tertium, Quidam indiciũ ſumunt ex facie de maleficis, vt ſi oculos in terram defigant, aut terribiles deformesq; vultus habeant. Quare communiter dici ſolet. Deformis, vt ſaga. Huic concordat Bodin. lib. 3. cap. 3. ex Hieronimo Cardano lib. 20. de ſubtilitate. & Martin. Arles ex alijs in tract. de ſuperſtitionib. à num. 100. Sicut enim qui in fodina auri ſequitur ipſũ minerale, pallidus efficitur, & tremulus fit, qui tractat venam argenti viui: Ita qui ſequitur, & inſpicit horribilem & turpẽ viſionẽ Dæmonis, deformis & horribilis in facie redditur. Pro hac ſententia facit, quod Iuriſperiti tradũt, indiciũ ad torturã ſumi ex mala phyſiognomia. Marſil. in practica. § Expedita num. 53. ex Baldo L. 2. C. Quorũ appellatio non recip. Carrer. in pract. pag. 55. in 29. indicio. Menoch. lib. 1. de prob. q. d. num. 13. & alij ab eo allegati. Quomodo de moribus hominũ ex phyſiognomia iudicari

possit, suprà ostensũ est. Etsi nõ sit improbabile, quod asseclę Dæmonũ deformitatẽ in facie contrahãt, tamẽ cũ deformitas ex multis alijs causis originem sumere possit, valde infirmũ & leue indicium hinc desumitur.

Decimum quartum ponitur à Lamberto Danæo, in Dialogo de sortiarijs, & Ioanne Bodino lib. 2. cap. 4. & lib. 4. cap. 4. & est stigma siue nota, quã Dæmon imprimit eis maleficis & sagis in aliqua parte corporis, quos timet sibi nõ fore fideles: vnde principes quiq; magi tale signũ nõ habent. Memini me etiã audiuisse, quibusdã nostris maleficis & sagis signa impressa fuisse. Triscalanus Magus, Bodino referente, dicebat signatis magis inesse quasi vestigium leporis, & quamuis ad ossa indatur quasi acus, locum tamen sensus expertẽ esse. Sed quicquid sit, non puto tale signũ magni faciẽdum esse. Facile enim si quis quærat huiusmodi signa, finget aut putabit esse, quod non est. Quod enim patrũ documẽto sancitũ non est, superstitiosa adinuentione non est præsumendum. 2. q. 5. cap. Consuluisti. Imo si Dæmon cognosceret suos ex tali signo cognosci, nõ imprimeret: Sicut etiã Bodi. exẽpla refert, in quibus postera die, post deprehensionẽ signi, fuit nota deleta. Similiter admodũ superstitiosum est, quod prædicto affine est, quod quidã in fronte ex eradicatione Chrismatis sagas cognoscere volunt.

Decimum quintum. Referunt quidam in hunc ordinem indiciorum, quibus sagæ cognoſcuntur, probationem aquæ frigidæ, ſed hæc in canonibus expreſsè reprobatur 2. q. 5. can. Mennam & in cap. Tuarum, de purgat. canonica. Sed de hac materia latiùs actum eſt in 2. memb. ſuperioris tractatus, dub. 1. principali.

Decimum Sextum. Firmum putat eſſe Bodinus lib. 4. cap. 4. indicium in diffamata, ſi nata ſit ex parentibus maleficis, aut altero tantum. Vnde putat hanc ampliſsimam eſſe regulam, & paucißimas exceptiones admittere. Si ſaga eſt mater, eſt etiam filia. Sed hæc conſequentia quomodo tam neceſſariò cohæreat, vt Bodinus infert, non video. Sicut enim ex bonis parentibus nonnũquam oriuntur filij mali: ita ex malis quandoq; etiam boni naſcuntur, ſicut è ſpinis roſæ producuntur. Sic ex Achaz peſsimo rege & idololatra natus eſt

4. Re. 16. ſanctus rex Ezechias vt in libro Reg. eſt videre. Sic etiam Ioſias, rex pius, qui tulit abominationes impietatis, cuius memoria ſecun-

Eccl. 49. dum Eccleſiaſticum quaſi mel indulcabitur, filius fuit impij Idololatræ Amon. Quamuis enim in filijs paterni criminis exempla metuantur. can. Si quis. 6. q. 1. nõ tamen neceſſariò ita contingit. Mores enim multũ iuuantur gratia Dei, inſtructione, bona couerſatione, ac regimine. Quando autem filia alijs indicijs grauatur, auget præſumptionem, ſi parens

rens alter, vel aliqui de cognatione & familia fuerint magi & malefici. Hoc tamen refertur ad indicium malæ conuerſationis & cohabitationis: Qui enim tangit picem, coinquinatur ab ea. Expetit tamen non rarò malus ſpiritus à ſagis, vt filios, aut filias ſibi in obſequium deuoueant. Quare aliquando tam malas inueneris matres in hac arte, vt prolem necdũ natam Dæmoni in abominabile offerant obſequium.

Decimum ſeptimum. Eſt ſingularitas quædã notabilis in actibus religionis. Cum ſint ſuperſtitioſi, gaudent ſingularitate, & in actibus exterioribus non rarò incedunt in veſtimentis ouium, more magiſtri ſui, qui ſe etiã transfigurat in angelum lucis, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.

Decimum octauum. Eſt mutatio loci, currũt huc atque illuc, præſertim quandò ſibi timẽt, vt pote quum iam ſunt diffamati, vel in proximo ſunt, vt deprehendantur: aut iam ſciunt ſocios ſui facinoris deprehenſos, à quibus metuunt ſe denunciandos. Tunc enim timent, & mirabiliter in animo diſcrutiantur propter pœnam, quam ratione conſcientiæ ſceleris animus quaſi præſagit, iuxta illud quod Sapiens attribuit magicæ artis peritis in lib. Sapientiæ. Frequenter enim, ait, præoc- *Sapientiæ 17.*
cupant peſsima, redarguente cõſcientia. Cũ ſit enim timida nequitia, dat teſtimonium condem-

condemnationis: semper enim præsumit seua perturbata conscientia, id est, conscius sui sceleris remorsu conscientiæ mouetur, vt seipsũ condemnet, & suspicetur pœnã promeritã, instare antequã etiam præsens sit, & sic nequitia efficit timidũ, cum semper propinqua esse & ante oculos versari timeat tormẽta Id quod Cicero breuibus verbis in orat. pro Milone significat, cũ dicit. Magna est vis conscientiæ in vtramq; partem, vt nec timeant, qui nihil commiserunt, & pœnam semper ante oculos versari putent qui peccauerunt. Alia est etiam huius inconstantiæ & mutationis de loco in locum causa. Cum enim tam magna sit inter spiritum bonũ & malũ pugna, quando cõscientia iam incipit remordere mota ex tribulatione & timore extrinseco aduenienti, ob pericula & tormenta imminentia, magna nascitur etiã in animo malefici perturbatio. Quare currit de loco ad locũ, quęrit requiem & nõ inuenit, idq; in multis obseruatum est.

Decimum nonum est inconstantia & contrarietas in verbis. Facit enim conscientia sceleris timorq;, quo concutiuntur, vt parũ sibi constẽt. Hæc autem indiciũ facere ad torturã tradunt Doctores. Marsil. in d. §. Diligenter. nũ. 74. Francis. Brunus de indicijs & tortura par. 1. q. 3. Angel. ab Aretio in tract. malefic. verb. Fama publica. Bartol. in L. fin. ff. de. quæst. & alij multi, quos refert Menoch. in d. q. 89. li. 1.
de

de præsumpt. hoc tamen indiciũ non est tantum, vt ex eo quis debeat subijci tormẽtis, nisi alia, magis mouentia accedãt. Habent tamẽ hoc proprij sagæ & malefici, vt vix respondeãt ex proposito ad interrogata, sed nutant in responsionibus, vt obseruandum statuit Bodinus in d.c. 4. lib. 4.

Vigesimum indicium, efficere possunt titubatio & animi trepidatio, quando reus examinatur, & interrogatur. Marsil. loco cit. Bartol. in L. de minore, §. Plurimũ. Angel. in d. verb. Fama publica. Menoch. vbi supra. num. 72. Iul. Clar. in d. q. 21. lib. 5. num. 39. & alij communiter. Huc facit illud Ciceronis lib. 2. ad Herenniũ. Titubatio, inquit, mutatio coloris, oratio inconstans, tremor & id genus alia: nẽpe si constiterit reum, cũ ad eum ventũ est, erubuisse, titubasse, expalluisse, inconstanter locutum esse, concidisse, pollicitum esse aliquid. Et illud Prouerb. 10. Pauor his, qui operantur malum. Postremò, quoniam Iudices aliquãdo ad inquirendam veritatẽ maleficos captiuos duos in conspectu opponunt, vel vt aliqui vocant cõfrontant, summa tum adhibenda est iudici prudentia, vt bene dicta examinet, quid opponatur, quomodo ab altero respõdeatur, an alter taceat an neget, qua animi constãtia, qua verborũ arte, quia quosdã honoratiores & prudentiores instruit Diabol. vt valde callidè loquãtur. Hic etiã valde

benenotanda duo illa vltima indicia. Hoc loco de confrontatione maleficorum aduertendum est quando alter eorum tantum in vinculis, & vult alteri necdum in vinculis constituto crimen in frontem dicere, in quo sibi socius fuit, vt hoc non fiat temerè, nisi alia indicia talia præcedant, vt, si testis in frontem deponens constanter in confessione & obiectione perseueret, cum probabili circunstantiarum declaratione, in custodia detineri possit, si rationibus legitimis opponentis dicta non elidat, sed potius indicia facinoris præbeat. Quia magna est infamia ei, qui pro bono viro habetur, confrontari cum homine reo tanti sceleris, quasi socius criminis sit, quam non licet vlli iudici alicui inferre, nisi alia sufficientia indicia præcedãt, quæ loco diffamationis sint. Etenim indicia propinqua siue semiplena supplent locum diffamationis, vt multis allegationibus declarat Marsil. in practica crimin. §. Constante. à num. 19. Si autem confrontatus sufficientibus indicijs grauatus, post cõfrontationẽ iterum dimittatur, magis confrontatione suspectus redditus, quam purgatus, & ipse hoc animaduertat, facile fugiet. Hæc sunt, quæ pro ratione temporis, in commentarium de maleficis & mathematicis referre volui precando Deum optimum Max lucis auctorem, vt principis tenebrarum tyrannidem, qua nunc

nunc in multos Christianos sæuit, reprimat: lapsis manus misericordiæ ad surgendum per salutarem pœnitentiam porrigat, & hunc laborem ad ipsius honorem, patriæque salutem susceptum, fœlici fine remuneret, Amen.

FINIS.

INDEX RERVM PRAECIPVARVM, quæ in libro continentur, Alphabeticus.

A.

Abnegatio Dei est porta ad omnia scelera. pag. 527.

Admonitio ad iudices. à pag. 291.

Amatoria veneficia & pocula, an sapiant hæresin. pag. 472

Angelus Sathanæ transfiguratus in speciem Christi absq; peccato non potest adorari. pag. 64

Animæ beatorum, aut etiam purgatorij non se immiscent operibus maleficorum pag. 79. 80. neq; etiam damnatorum. pag. 81. Quid de apparitione Samuelis. pag. 81

Apparitiones & mirabiles operationes aliquando contingunt circa corpora mortuorum, & quibus attribuendæ à pag. 113

Argumenta, quibus probatur non posse pactum esse inter homines & Dæmones ponuntur. pag. 35. soluuntur & confutantur. pag. 37.38.39,40.41.

Artes perniciosæ magorum sunt affines & caudas habent colligatas, quamuis facies diuersas. pag. 370. Earum sectatores diuersis nominibus appellantur ibidem.

Asserere nunc angelos & Dæmones esse corporeos, temerarium est. pag. 60. *& seq.*

Aruspex vnde dicatur. pag. 433

Artes magicæ & Diabolicæ diuiduntur in diuinatrices & Operatrices. pag. 392

Astrologia

Astrologiæ duæ sunt partes. pag. 408
Astrologus quomodo ex astris & cœlorum motione de futuris possit prognosticare. à pag. 409

B.

Bona Physiognomia prodest, & mala nocet reo pag. 426

C

Causa somniorum duplex. pag. 443
Causæ tres sunt, ob quas facinerosi è medio tolluntur. à pag. 551
Causæ cometæ quæ sint, & in quibus figuris cometa appareat ibidem & pag. sequenti.
Causa efficiens meteorologicorum effectuum quæ sit. pag. 479
Caput. Episcopi. 26.q. 5. non condemnat sagas, sed sectam mulierum diuersam, vt latè ostenditur. à pag. 347
Causæ dispositiuæ ad maleficium ignorantia in ministris Ecclesiæ. pag. 132. Somnus in magistratu. pag. 136. Infidelitas. pag. 139. ad hanc reducitur superstitio ibidem. Curiositas 150. Huic adiungitur superbia. 152. insatiabilis amor congregandi diuitias ibid. Luxuria. 153. Execratio. 155. Desolatio seu nimia tristitia ibid. desperatio conuersionis causa perseuerantiæ. pag. 156
Campanæ non baptizantur, sed benedicuntur. pa. 341
Campanarum vsus contra maleficos & tempestates. pag. 339
Campanarum sonitus impedit translationem realem vt exemplis ostenditur. à pag. 343

Chrisma è frontibus sagarum à Dæmone eradicari nequit. pag. 42
Chaldæi qui dicantur in L. Nemo. pag. 525. & seq.
Claui, scopuli, setæ, ferramenta & similia dura quomodo à maleficis corporibus ingerantur à pag. 510
Condemnati ad ignem secundum consuetudinem receptam prius strangulantur, nisi singulares circunstantiæ accedant. pag. 334
Confessio duorum, aut trium contra aliquem, participem in crimine regulariter indicium facit ad torturam in crimine maleficorum. pag. 280. & seq.
Cometæ an sint signa bellorum, & instantium calamitatum. pag. 418
Cogitationes cordis pendentes à volūtatis nostræ libertate, Dæmones non cognoscunt. pag. 390. Secreta furta, deperdita & thesauri absconditi eorum cognitionem non effugiunt. pag. 391
Confessio malefici contra socium facit indicium ad torturam à pag. 260. non tamen per se sufficiens nisi alia adsint. pag. 263
Corpora cœlestia agunt in hæc inferiora, non autem in creaturas purè spirituales. pag. 405
Cometa aut procedit ex causa naturali, aut supernaturali. pag. 421
Cognitio criminis maleficorum maximè ad Theologiā spectat. pag. 392
Constitutus in dignitate vt doctoratu an posit morte affici absq; exauctoratione. à pag. 598
Cognitio Dæmonum quomodo indies augeatur, latè declaratur. à pag. 381

Conuen.

Conuentus siue congregatio maleficorum & sagarum in tres ordines distinguitur. pag. 58
Criminis enormitas facit, vt liceat statuta & leges transgredi. à pag. 289
Crimina excepta in quibus, socius de socio criminis potest interrogari. pag. 240
Crimina maleficij, sortilegiorum & magiæ sunt communis fori. pag. 127
Curiositate docti à Dæmone seducuntur. pag. 151

D.

Damnatio ad bestias erat etiã in lege diuina. pa. 579
Dardanarij qui sint, & vnde dicti. pag. 123. & 124
Dæmones esse est articulus fidei. pag. 8
Dæmones, quomodo conuersantur & loquantur cum hominibus. pag. 73. & quare in corpore assumpto non videntur à circunstantibus, sed tantum à malefico. pag. 75. & seq. frequenter simulant se esse animas defunctorum. pag. 77
Dæmones corpora assumunt, & in ipsis apparent hominibus. pag. 61. non legitur eos in forma ouium apparuisse. pag. 63. sed nec in specie columbæ, ibidem. aërea corpora assumunt. pag. 67. Quando in forma humana apparent, ex pedibus & inferiori parte discernere licet. pag. 68
Dæmones instituunt etiam ordinem, & disciplinam inter suos subditos & maleficos. pag. 45
De apparitionibus nocturnis, tumultibus, & spectris molestantibus quid iudicandum. à pag. 83
Dæmonibus maior potestas conceditur in malos quam in bonos pag. 9

Denun-

Denunciationes in crimine maleficorum, quando suis vestiuntur circunstantijs alijs indicijs prævalent. pag. 302
Dæmoni non est difficile lumen ad videndum producere, quod etiam à vento non extinguatur. pag 563
Dæmones triplici acumine scientiæ vigent. pag. 379
Dæmones delectantur sanguine humano. pag. 585
Dæmones quare pacta seruent. pag. 32
Dæmonis vexationes sacrificio missæ pelluntur. pa. 101 reliquijs sanctis. pag. 102. exorcismis 104 Herbæ, melodia & res sensibiles indirectè possunt mitigare Dæmonis vexationes pag. 111
Dæmones cum nec manus, nec instrumenta habeant, quomodo ianuas aperiant, lapides proijciant, & corpora moueant à pag. 94
Deus cur permittat, vt Dæmon potestatem in homines habeat. pag. 9
Denunciantes in crimine maleficorum; quando sunt varij, cui confessioni standum sit. pag. 278
Dæmon dominatur non timentibus Deum in veritate. pag. 15
Dæmonis potentia in quē sensum sit ligata. pa. 11. et 14
Dictum mandatarij solum sine alijs adminiculis non facit indicium ad torturam contra mandantem. à pag. 268
Diabolus in suis operibus diuina opera imitari contendit & Dei similitudinem affectat. pag. 21. & 163
Diabolus non potest maleficos à potestate magistratus eripere. pag. 357
Diabolus lege ordinaria non potest repræsentare innocentem

centem in congregatione nocturna maleficorum latè ostenditur & declaratur. à pag. 352. Nec etiam Dæmon cupit innocentes repræsentare. pag. 359
Differentia sexus non est in Dæmonibus. pag. 194.
Differentia inter crimina excepta & non excepta. pag. 241
Diuinatio per sortes, an sit reprobata. à pag. 448
Diuinatio per somnia, an sit licita. à pag. 442
Diuinator non meretur fidem, si quem denunciet per incantationem, de arte malefica. pag. 323
Diuinatio per auguria quomodo sit licita. à pag. 437
Diuinatio non accipitur in bonam partem. pag. 375. eius variæ sunt species. pag. 376
Diuersi Dæmones diuersis vitijs præsunt. pag. 49

E.

Emanatio sanguinis occisi ad præsentiam occisoris diuino miraculo attribuenda. pag. 116
Episcopi non possunt suis subditis dare licentiam legendi & retinendi libros hæreticorum. pag. 605
Error est dicere maleficos non posse redire ad mentem saniorem. pag. 21
Eucharistia maleficis & alijs ad mortem damnatis pœnitentibus & petentibus potest dari. pag. 335
Exempla maleficorum & sagarum attestantium se actum libidinis cum Dæmone exercuisse. à pag. 209
Exemplis ostenditur Dæmones ægerrimè ferre, si disciplina negligatur in congregatione. à pag. 55

Exempla

Exempla plura translationis realis. à pag. 224
Exemplis confirmatur magos & maleficos posse destruere fructus & sata, & perturbare elementa. à pag. 494
Experientia insignis est in Dæmonibus. pag. 380
Expositio verborum Exodi 22. Maleficos non patieris viuere. pag. 531

F.

Fama vnde originem habere debeat. à pag. 619
Fœmina etiam actiuè concurrit ad generationem. pa. 205
Furtum non est crimen exceptum. à pag. 240
Futura in se considerata solùm à Deo cognoscuntur pag. 386. Quando autem causam habent necessariò determinatam & infallibilem à Dæmonibus cognoscuntur. pag. 387
Futura merè contingentia Dæmones naturaliter non cognoscunt. pag. 388

G.

Gentiles quare diebus Septimanæ nomina Planetarum assignarunt. pag. 412
Genethliaci Astrologi quare appellentur. pag. 411
Grandinis lapidatione sæpissimè homines puniuit Deus. pag. 483

H.

Hæredes obligantur ex delicto defuncti in conscientia ad recompensationem damni illati. à pag. 119
Hæreticorum proprium est, vt malis bona permisceant. pag. 608.

INDEX.

Historia de S. Germano refertur. pag. 351. & ad eam respondetur. pag. 360
Homini ab ortu natiuitatis suæ in custodiã deputatus est angelus bonus, & ad exercitium spiritus malus. pag. 165

I.

Imaginibus quibus & quomodo malefici & sagæ vtantur à pag. 589
Indebitus Dei cultus quid, & quotuplex. pag. 141
Indicia in magia & maleficio aduertenda à pag. 613 tractantur. Indicia quot requirantur ad torturam pag. 270
Indicium quid sit, & vnde dicatur. pag. 305
Iudicis arbitrium in arbitrarijs quale esse debeat. pag. 271
Iudici non licet dolo, aut falsa promissione impunitatis confessionem elicere à pag. 326

K.

L.

Labores hominum quomodo prosternantur à maleficis. pag. 461
Lamiæ quare dicantur. pag. 370
Libido & carnale peccatum an in Dæmonibus sit. pag. 201
Libri hæreticorum etiam sunt igni tradendi pag. 602 & seq. penes aliquem reperti faciunt præsumptionem hæresis pag. 604
Libri magici sunt comburendi. pag. 600

M.

Magia diuiditur in damnatam & naturalem. pa. 174

& quid sit magia pag. 175. Magiæ naturalis multa ponuntur exempla. à pag. 176
Magi & malefici non possunt semper curare maleficia à se, vel aliis illata. à pag. 505
Maleficia quare potius in nocte & locis secretis fiant. pag. 289
Magicarum artium, qui fuerint inuentores. pag. 367
Magicæ vanitates quomodo artes dicantur. pag. 458
Magi siue malefici insontium & infantum vitæ insidiantur. à pag. 585
Malefici & magi possunt potestate Dæmonum facere ranas serpentes, limaces & animalia imperfecta pag. 109. habent etiam rem veneream cum Dæmone. pag. 191
Malus spiritus delectatur forma nigra. pag. 63
Malefici non possunt transmutare materiam ex vna forma in aliam, nec virtute Dæmonis se, aut alios homines verè transmutare in lupos, veles vel aliam quamcunq; bestiam. pag. 178. 179
Maleficus si scit quem in sua societate pœnituisse non tenetur eum denunciare, imò si denunciet, peccat. pag. 252
Malefici & sagæ sunt quasi asini Diaboli. pag. 19
Malefici vim generatiuā impedire possunt p. 214. & morbos inferre, & mortem. pag. 215. & etiam valent morbos curare licet non omnes. pag. 217
Valent etiam tempestates mouere pluuias, tonitrua & grandines producere. pag. 220. & ad longum. à pag. 478
Malefici sic dicti ob facinorum magnitudinem an sint morte

morte afficiendi. à pag. 529. & quid si hominem aut animal non occiderint. à pag. 537
Malefici & sagæ sæpe transferuntur realiter de loco ad locum. à pag. 221
Malefici & sagæ nocte sine strepitu aliquando ædes maleficiandi intrant, & nocent. à pag. 521
Maleficis de se confessis credendum est contra socios criminis. à pag. 248
Malefici animos hominum ad amorem deflectere possunt. pag. 463
Maleficorum siue sortilegorum duplex professio Tacita & expressa. pag. 33
Maleficium non est simplex crimen, sed plura includit pag. 527
Maleficium vt fiat, tria concurrere debent. pag. 8.
Maleficia etiam non licet exercere ad bonum finem & effectum. à pag. 497. & seq.
Masculinum in materia indifferenti inter masculum & fœminam prolatum concipit fœmininum. p. 372
Materia horum inferiorum subiecta est etiam Dæmonibus, quantum ad motum localem. pa. 43. & 479
Mathematica dupliciter accipitur. pag. 403
Medicorum olim fuit sententia non esse Dæmones. pag. 5
Mendacium omne prohibitum iure diuino & humano. pag. 327
Miracula vera non possunt facere magi & malefici. pag. 173
Multitudini an parcendum sit in maleficijs. à pa. 580

N.

Nabuchdonosor non verè mutatus est in bouem. pa. 187
Naturalia in Dæmonibus non mutata, sed integra manserunt. pag. 43
Negatio S. Petri non est similis illi, quam malefici faciunt. pag. 557

O.

Occulta quæ sint. pag. 288
Opera maleficorum effectum habent ex pacto expresso vel tacito cum Dæmone. pag. 22. & seq.
Ordo & prælatio est inter Dæmones. pag. 45

P.

Pactum quid sit. pag. 37
Pactum duplex. Tacitum & expressum. pag. 33
Pactum potest esse inter hominem & purè spiritualem creaturam. pag. 39
Pater aut mater si sciat filium aut filiam hæresi aut maleficorum crimine infectum, si non sit spes, quod admonitione priuata corrigentur, tenetur denunciare. pag. 245
Peccata præcedentia aliquando sunt causa aliorum. pag. 17
Pecunia oblata à Dæmonibus vt plurimum in putredinem vel aliam materiam resoluitur. pag. 57
Pœna præbentis poculum amatorium quæ sit. à p. 475
Plures fœminæ sunt superstitiosæ & maleficæ quam viri. pag. 373. rationes redduntur. ibidem.
Pueri incidentes in crimen maleficorum, an sint puniendi. à pag. 568
Purgatio aquæ frigidæ reprobatur. à pag. 315

Probatio

Probatio sufficiens in ciuilibus, in criminalibus facit indicium ad torturam. pag. 265

R.

Ratio, quare in criminibus exceptis Iudex teneatur reum interrogare de socijs & non in alijs. pag. 243

Regulæ generales Physiognomo obseruandæ. à pa. 427

Regulæ, quibus dignoscitur, an aliquid sit superstitiosum. pag. 148. 149

Restitutionis obligatio sæpe nascitur ex maleficorum crimine. pag. 118

S.

Sagæ vnde dictæ sint. pag. 371

Socij denunciantes participes criminis, quod eos in ludis Diabolicis viderint, etiamsi non fiat mentio de homine aut equo occiso faciunt indicium. à pa. 296

Sors quid sit & quotuplex. pag. 449

Sorte regulariter non est vtendum in electionibus Ecclesiasticis. pag. 452

Stryges vnde dicantur. pag. 286 & 371

Superstitiones plurimæ enumerantur. à pag. 142

T.

Testimonium inimici etiam non recipitur in criminibus exceptis. pag. 307

Testimonium minoris sufficiens est ad inquirendum, non torquendum. pag. 309

Testimonium sociorum criminis non sufficit ad condemnandum, sed tantum ad torquendum. à pa. 311

Testes de re nocte patrata testimonium ferre possunt, si dicant lunam, aut aliquod lumen illuxisse, aut delinquentem fuisse propinquũ subiungant. pa. 563

Testium inhabilitates quædam à lege sunt, quædam à natura. pag. 308

V.

Vana obseruantia quid, & quæ eius species. pag. 141
Venenum sumitur in bonam & malam partem. p. 394
Veneni nomine etiam intelligitur maleficium & incantatio. à pag. 399
Venenum præbens ad occidendum, si non sit secutus effectus non punitur pœna ordinaria. pag. 417
Veris Christi cultoribus artes magicæ non nocent. pag. 356
Vxor Loth versa est in statuam salis, & quæ causa illius conuersionis. pag. 188.

Z.

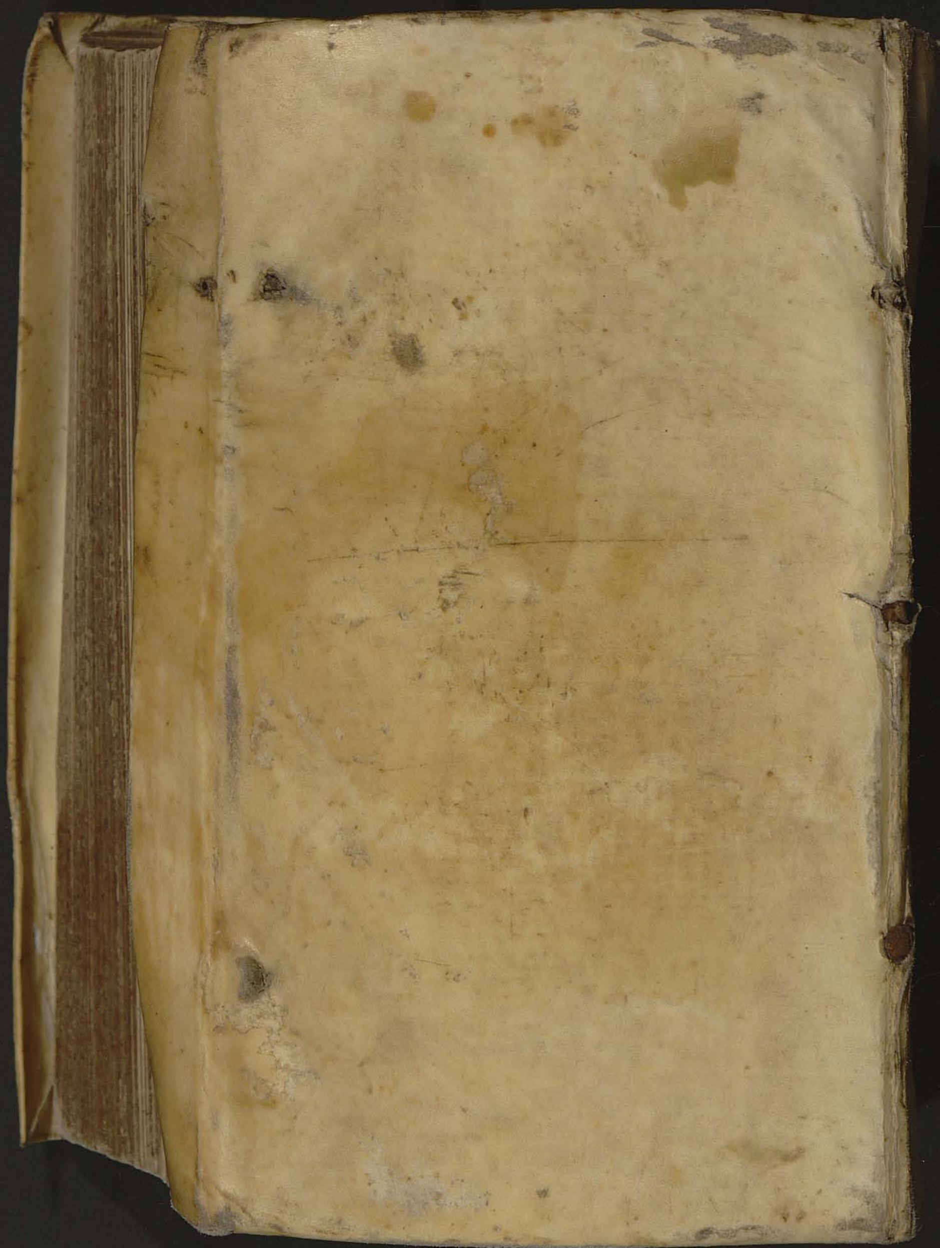
Zoroastres statim à natiuitate risit, cum potiùs more aliorum hominum flere debuisset, & fuit inuentor artium magicarum. pag. 368. & in quem sensum earum possit dici inuentor. pag. 369

FINIS.

ERRATA, QVAE obrepſerunt.

Pag. 14. linea 1. pro creaturis lege creatoris. pag. 15. lin. 27. pro facile falſum. pag. 19. lin. 25. beneplacito pro beneficiato. pag. 42. lin. 5. iniungantur. pag. 48. lin. 13. natura lin. 15. alijs pag. 58. lin. 28. deſtructione pag. 59. lin. 10. vocat pag. 69. li. 23. pro valent vadunt, pag. 76. li. 18. angulum pag. 77. li. 1. aſtante pag. 89. li. 13. miſcere pag. 102. li. 12. ille pag. 111. li. 11. remedia pag. 123. li. 25. criminibus pag. 150. li. 23. pro tenditur traditur pag. 197. li. 1. Dæmone pag. 198. li. 7. excidatur pag. 206. li. vltima. appoſuerit pag. 234. li. 19. pro cæcitate, entitate pag. 374. li. 2. quas pag. 380. li. 12. cognitionem pag. 884. li. 12. reuelare lin. vlti. eliciat pag. 455. li. 20. immititur pag. 470. li. 24. furoris pag. 474. li. 16. repugnet pag. 477. li. 18. tentat pag. 482. li. 4. longioris pag. 551. li. 27. facineroſi pag. 560. li. 27. commenſuratur pag. 610. li. 7. potuerint pag. 611. li. vlti. alij pag. 613. li. vlt. indiciorum pag. 614. li. 23. oculos pag. 615. l. 20. lege ſpeciebus de quibus pag. 618. li. 20. pro probatio, purgatio pag. 622. li. 21. lege æſtatis. reliqua ſtudioſus lector corriget.

Biblioteka Jagiellońska
stdr0029867

De fermium et ai[illegible]
[illegible] Ferrandi
Descriptio fontium
[illegible] pag [illegible]
Bona [illegible]
[illegible]
Sanitatis [illegible]
[illegible]
De [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
De [illegible] natura [illegible]
[illegible]
[illegible]
De [illegible]
[illegible]
Tractatus